

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 11218

ZIKHROYNES FUN TOYTN
HOYZ

Fyodor Dostoyevsky

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ליסטת ליטעראַטורע שלמה שיינבערג

געזעצט באַ פ. קרימער, פולאַח
געדרוקט באַ ברוער וואַיז: קלח: סט
געבוירן באַ א. קאַמייען

Pamiętniki z martwego domu
F. M. Dostojewskiego

Tłomaczył E. Zylberman

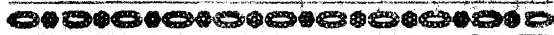
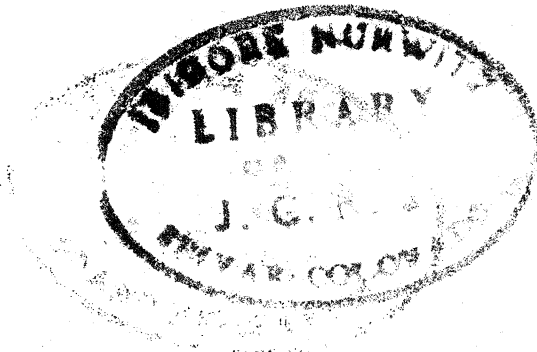
Wydawnictwo Szymon
Jaczkowski — Warszawa

Drukarnia B-ci Wójcikiewicz
Warszawa, Kramy Nalewkwsk.

זכרונות פון מויטן הויז

ראסאן אין צוויי טיילן

MADE IN POLAND

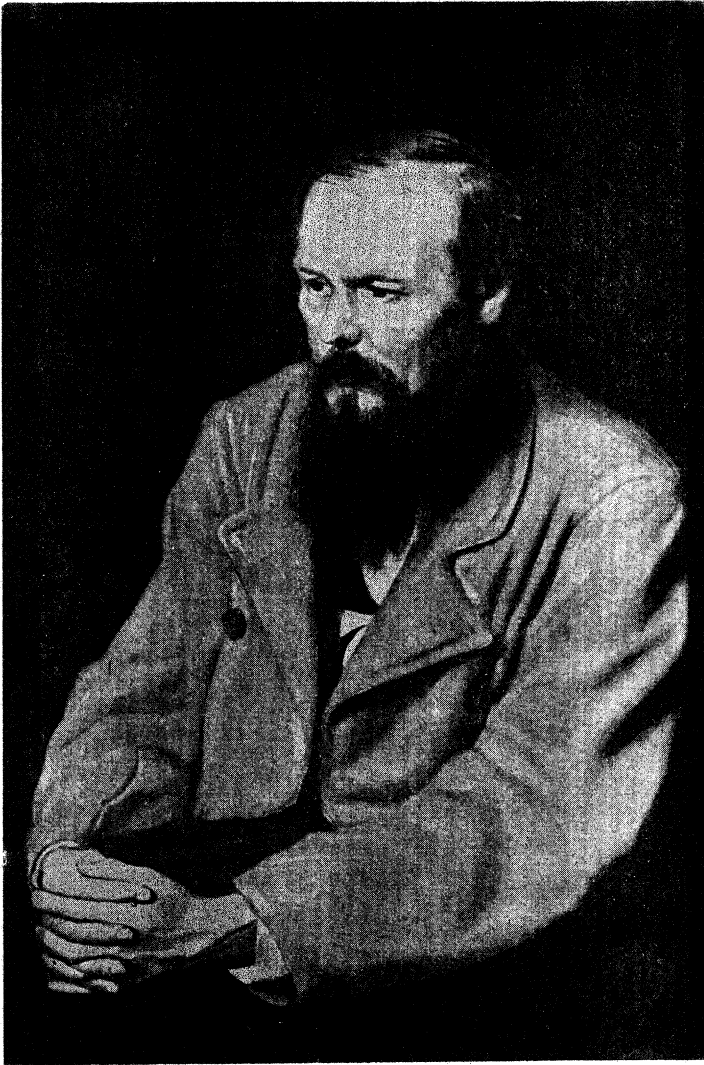
געזעצט: פ. קרימער פילצוי, געבוירן בא א. קאמיץ

Pamiętniki z martwego domu
F. M. Dostojewskiego

Wydaw. Sz. Jaczkowski i S-ka
Warszawa, Leszno № 27 / 59

Drukarnia „Oświata“ Warszawa

Tłomackie 4. Telefon 236-02

פ. מ. דאסבאיעווסקי.

וואָס פּינסטערער די נאָכט —
אַלץ פּיכטיקער די שטערן;
וואָס טיפּער ס'איז די פּיין —
אַלץ נענטער איז צו גאָט.

צווישן די גרויסע שפּעצער פון דער געניאלער רוסישער פּראָזע,
וועלכע האָבן אַזער צום העלסטן אָנגעצונדן זייערע פּלאַקער-פּא-
קעלן אין דעם צוג פון דער מענטשהייט איבער די חושך-וועגן צו
די אייביקע סידות פון מענטשלעכן גורל — איז אפּשר איין און
איינציקן באַשערט געווען דורכצוווייטיקן אין דורכצובלוטיקן מיט יעדן
ציטער פון אייגענעם לייב דעם גאַנצן יסורים-געראַנגל צווישן דער
אייביקער מענטשלעכער בענקשאַפט נאָך רו אין געטלעכער גליק-
זעליקייט און די שווערע האַמער-פּויסטן פון לעבן מיט אַלע זייע-
רע פּיינען, ליידן, מאַטערנישן און בלינדע גורל-פּאַשטימנגען, דורכ-
צוווייטיקן און דורכצובלוטיקן, און צראַפּצונדערן ביז אין די
תּהומישסטע פּיין-געוועלבן פון דער מענטשלעכער נשמה, פּדי דאָרט,
שוין אין דער טיפּסטער געפּאַלנקייט, ווידער צוריק געבענטשט צו
ווערן מיט דער געלייטזעליקסטער פּריידי פון אַוועקלייגן דעם קאָפּ
אין דער שוויס פון דער גלייביקער געטלעכקייט און דערהערן אַ-
בער זיך די געהייליקטע ווערטער פון אַ מאַרמזעלאַדאָן, אַרויסגע-
רעדטע האַלב-שושקענדיק, מיט אַ בראַנפּן-ריח ערגעץ אין אַן אַז-
טערשענקל:

אין אז זיי וועלן קומען צו מיר די אלע געפאלענע, דער-
נידעריקטע און באליידיקטג, די טאכטער, וועלכע האט איר זעכצען-
יעריקע סודות-געטוליעטע מיידלעשע ריינהייט אייף דער ברוך ארויט-
געטראָגן, פדי שפעטער דער קראַנקער שטיפמאמען די עטלעכע
זילבערנע רובל אהיימצוברענגען, כדי דעם שיכורן טאטן אויפצו-
זוכן און אים די לעצטע עטלעכע גראַשן אַוועקצוגעבן, ער זאָל האָבן
ווייטער פאַרוואַס צו טרינקען, — אז זיי וועלן קומען פאַר מיר, וועל
איך זיי נישט פארטרייבן פון פאַר מיר, נאָר מיין האַנט איבער
זייערע קעפ וועל איך אויפהייבן, און זאָגן וועל איך צו זיי: זייט
געטוייטט! ווייל גאָטס דערבארמדיקייט האַט זיך איבער אייערע
קעפ אויסגעגאָסן. — דער גרויסער מערטיגער פון דער רוסישער
ליטעראַטור איז עס געווען — פיעדאַר מיכאַילאָוויטש דאָטאַיעווסקי.
ווי די לויטערקייט כּוֹן אַ פּרילינג-פּיימאַרגן, ווי די ריינקייט
פון אַ קינדער-זרער אויף דער שאַלאַנד יקער ברעם אויפגעהאַנגען,
אזוי לויכט היל און באַגייסערט יעדעס מענטשלעכע האַרץ אין
ערשטן יוגנט-גאַנג פון זיין גייסטיקער אַנטוויקלונג. גרויס איז די
וועלט, און רייך איז די וועלט, און רעגנבויגדיק זיינען די וועגן,
מיט וועלכע זי גייט אַנטקעגן יעדן קינדישן, נאָך נישט פאַרטונקלטן
און גלויבן-וולן אויג, וואָס ברייטערט זיך אויס ווי אַ ים, גרייט צו
דערטרינקען אין זיך אלע אירע פּראַכטן. אָבער ווי אַכזריותדיק
זיינען די קלאַמערן פון לעבן, בשעת דער מענטש טרעט אַריין אין
זיין צווייטן פעריאָד אין טרעפט זיך צונויף מיט דעם גאַנצן אים-
געוויינלעכען פּלאַנטער פון שאַרמישע ליידנשאַפטן, סתירות, אייבי-
קע רעטענישן, מיט דעם גאַנצן דורכגעפּוילטן פּאָדן פון טיט
שאַנד, זנות, בעסטאַלישן עגאָזיס פון איין זייט און טיפער הכּנות,
ריינער אויפאַפּערונג און שטילן פּראַטעסטלאַזן אויסגיין פון דער
צווייטער זייט. — און עס שטורמט אויף די נשמה, און וואַרפט
זיך אין קאַמף. אין קאַמף מיט די אימשטענדן, מיט דער געזעל-

שאפט, מיט איר כאָראַל, מיט די בלינדע גורל-באשטימונגען, מיט
די אייביקע אייזערנע ווענט, וואָס פאַרצוימען דעם אויפשוונג פון
דער מענטשלעכער בענקשאפט. און עס זינקט די נשמה, אין דעם
דאָזיקן קאָמף צעבראַכן דורך די אייזערנע הענט פון לעבן, אלץ טי-
פער און טיפער, באַשפיגן אין באַליידיקט: דורך דער אַכוריות פון
די זומשטענדן, פון די אייגענע זינד, פון דער אייגענער געפאַלנקייט.
אַבער שוין דאָרט, אויפן טיפסטן אָפּגרונג, אין דעם געראַגל פון
די פאַרביטערטסטע גיהנו-ליכויים הייבט אָן אויפשייבן דער זריטער
פער, ד: די אַונג פון דער פאַרלוירענער נשמה-ריינהייט, צוזאַ-
מען מיט אַ ברענענדיקער בונקשאפט נאָך אַ ווידער-אויפשטייגונג
צו רד און געלעכער געלייטזעליקטער האַרמאָניע פון דער נשמה.

דריי מאַמענטן אין לעבן פון יעדן מענטש, פון יעדן פּאָלק,
פון דער גאַנצער מענטשהייט, צייטן וועלכע דער מיטלסטער איז
דער מעכטיקסטער, דער פיינלעכסטער, דער אַכוריות יקסטער,
וועלכער שפּרייט אים זיין אייזערנע האַנט אויף דער גרעסער
טייל פון מענטשלעכן לעבן.

און בשנת אַנדערע גרויסע קינסלער פון זיין צייט, ווי
גאַנטשאַראָו, אַסטראָוסקי, טאַלסטאָי און באַזונדערס טורגעניעוו
זיינען פאַרנומען געווען מיט דער שטראַלנדיקער לויטע-קייט פון
ערשאַן מאַמענט, האָבן גענומען זייערע העלדן אין העכסטן אויפ-
שוונג פון זייער גייס יקער דערהויבנקייט און געמאָלן די רוסישע
געזעלשאַפט, דאָס רוסישע פּאָלק אין זיין היסטאָרישער, אוממיטל-
פאַרער, ביטאָווער ריינהייט — איז דער גייט פון דאָסטאָיעווסקין
פאַרכאפט געוואָרן, נישט בלויז געדאַנקלעך, נאָר מיטן גאַנצן
האַרץ, מיט דער נשמה, מיטן געוויסן ביז אין דער טיפסטער פייג-
לעכקייט, ביזן אַכוריותדיקסטן דורכדרינגען זיך מיט יעדן צאָפּל,
מיט יעדן וויי, מיט יעדן אויפבליצן און פאַרלעשן זיך פון דער
מענטשלעכער נשמה אין איר פאַרביטערטן געראַנגל פון צווייטן

פעריאָד; מיט איר זינקען ביו אין טיפסטן צפונרונט אין דאָרט
וידער אויפשיינען אין דער בענקשאפט נאָך אַ ווייטן, אפשר בלויז
נאָר געאנטן, אָבער דאָך טרייסט-ברענגענדיקן און שטראַלענדיקן
ליכט.

גרויס און פארשידנארטיק זיינען די מענטשלעכע פיינ-לאַ-
בירינטן, דורך וועלכע עס פירט אונדז מיט אַזאַ אַכזריותדיקער און
איינציטייק עוואַנגעלישער רחמנות יקייט די שעפּערישע האַנט פון
פ. מ. דאָסטאַיעווסקי. און אַזוי מעכטיק איז די אַנאַליטישקייט פון
דער דאָזיקער האַנט, אַזוי טיף דאָס אַריינדרינגען אין אַלע וויי-
קעלעך און אַראָפּרייסן די שליערן פון אַלע געהיימנישן, ביו אויפ-
טרייסלאַנג, ביו דערשיטערונג, ביו נאַקעטער עמפינדונג פון אַלע
מענטשלעכע געפילן, אַז אַפּטמאָל זעט אונדז אויס, ווי די דאָזיקע
געפילן וואָלטן אין זייער ערשטער שעפּונג גזרישט אַזוי טיף און
מעכטיק געווען, נאָר דאָסטאַיעווסקי האָט זיי פון גאַטס האַנט אַרויס-
געכאַפּט און דעם פּאָדעם פון זייער שאַרפקייט און טיפקייט נאָך
ווייטער ביו אין דער אומענדלעכקייט געשפינען.

אַבער נישט ווייניקער רייך, פאַרשידנארטיק און סתירותפול
זיינען אויך די וועגן, אויף וועלע דאָסטאַיעווסקיס גע-זייניקטער
גייסט האָט זיך געריסן אין זוכן אַן אויסגונג, אַ טרייסט, אַ באַ-
רויקונג פאַר דער מענטשלעכער נשמה.

שטילע הכנעה, רויקער יאיש, גלייכגילטיק שום-שליסן מיט
די פאַרביטערטסטע קלעפּ פון פינסטערן גורל, טרייסט אין שוויט
פון די ברענענדיקסטע יסורים, און אַקטיווער אַרויסטריט פון שטאַלצן
יחיד קעגן דער געזעלשאַפט, ביון אויפשטעלן פון אַן אייגענער
מאָראַל, ביו פאַרברעכן, און שפּעטער ווידער דאָס דערהייבן די
מענטשלעכע פּערזענלעכקייט ביון העכסטן פונקט פון אומבאַזיר-
לעכער הייליקייט.

אויב מאקאר דיעוושקין אין די אַרימע מענטשן איז לוי-ן
 אויסדרוק פון ביעלינסקין, אפילו נישט דרייסט געווען זיך פאר אום-
 גליקלעך צו האלטן. געמינט שוין ראסקאלניקאו אין פארברעכן
 און שטרעף פאר רעכטפארטיק צו פילאָזאָפירן, אז אויב עס וואָלט
 אויפן וועג פון כאַרברייטערן די ידיעות העגן די אַנטדעקונגען
 פון אַ קעפלערן אַדער ניוטאָנען געשטאַנען צענדליקער און הונ-
 דערטער מענטשן וואָלט זיי, קעפלער און ניוטאָן, מחויב געווען
 די דאָזיקע מענטשן מיט אלע מיטלען זיך פון וועג אַראָפּצורוימען.
 און ווי ווייט אַנדערש און סתירותדיק ווערט די דאָזיקע זעלבע
 פראַגע געשטעלט דורך אַן איוואַן קאַרמאַזאָוו: אויב עס וואָלט
 פאָרן גליק פון דער גאַנצער מענטשהייט אומבאַדינגט נייטיק און
 אומאויסכנידלעך געווען צו דערהרגעבען איין קליין געבענדיק באַ-
 שעמעניג און אויף די אומבאַשראַפּטע טרערן פון דעם דאָזיקן
 באַשעפעניש אױפצובויען דעם פּאַלאַץ פון דער אַלגעמױנלעכער
 הצרמאַניע, וואָלט ער, איוואַן קאַרמאַזאָוו, זיך אָפּגעזעצט פון צו זיין
 דער אַרכיטעקטאַר פון אזא פּאַלאַץ.

גרויס און אומדערגרינגלעך אין איר פארשידנארטיקייט איז
 די וועלט פון געמילן און ראַנגלענישן, דורך וועלכער עס האָט
 דורכגעצויגן דער שאַפונגס-וועג פון פ. מ. דאָסטאָיעווסקי, און איינ-
 ציק אָפּגעוונדערט שטייט זי, די דאָזיקע וועלט. אין דעם אַלגעמױנלעכ-
 לעכן שאַפן מיטן אויפליכטן פאַר אונדז דעם פּלאַנטער פון יסורים
 און מענטשלעכער געזינקענקייט, וואָס טראַגן שוין אין זיך דעם קערן
 פון אַ ווידעראויפשטייגן צו אַ נייעם לױטערן און דערהאַבענעם לעבן.

און אויב עס איז שוין באַשרט געווען פ. מ. דאָסטאָיעווסקי
 צו זיין דער אויפליכטער פאַר אונדז פון דעם פּינסטערן ווינקל
 פון צער און געזינקענקייט פון דער מענטשלעכער נשמה, דאַרף ווי

א גליק פארעכנט ווערן דאָס אומגליק פון די שווערסטע האַמער.
קלעפּ פון לעפּן, וועלכע זיינען געפאַלן איבער אים און אים אָפּ-
געשניטן און לעבעדיקערהייט באַגראָבן אין דעם גרויסן קבר פון
דער רוסישער קאַטאַרגע, פון וואָנען ער האָט אונדז געברענגט זיין
גרויסע און הערליכע מתנה :

דאָס טויטע הויז.

אימהדיקע, פינסטערע געשטאַלטן, מיט גאָט אין מענטשן אי-
בערגריסענע, אָפּגעשניטענע שטיקער פון דער מענטשלעכער גע-
זעלשאַפּט, דערנידעריקטע, באַליידיקטע און באַשפּוגענע, מיט פאַר-
שענדטע פּנימער, מיט געגאַלטע קעפּ, מיט אייזן-געשמידטע הענט
און פיס, און דאָך צאַפּלט אַ טיכע פּיין פון פאַרגענוג, ווי אַ נר תמיד
איבער די דאָזיקע פאַרלוירענע נשמות, וועלכע ליכטן אויף פון
צייט צו צייט, גיבן אַ שיינ מיט דעם הערל נכסטן ליכט און שפּרייטן
אייס די הענט ערגעץ פון דעם דאָזיקן תּהום, אין וועלכן זיי זיינען
פאַרזונקען, ווייל גרויס איז די מענטשלעכע נשמה און הייליק איז
זי, און קיינמאַל ווערט נישט אַראָפּגענומען פון איר דער הוּתם,
וועלכן גאָט האָט איינמאַל אויף איר אַוועקגעלייגט.

און עס טינקט זיך דאָס דאָזיקע מערקווירדיקע בוך אין דעם
שוואַרצן אימעט פון אַ טויטן פעלד, איבער וועלכען עס בלאַג-
דזשעט אַן עלנטע, פון גאָט פאַרלאָזטע, יאַמערפולע נשמה, מיט
אַן אייזערנעם שוואַרצן הימל איבער זיך, זי רופּט דערשטיקטער-
הייט, און בלייבט אָן אַ ווידערקול, זי גוססט אין איר בענקשאַפּט
בליצט אויף אַ וויילע, און ווערט פאַרפאַלן, ווי אַ זינקענדיקער שטערן
אין דעם נאַכט-תּהום אַריין. זי יאַמערט אַרויס פון אַ שטומען בליק,
פאַרבלאַנדזשעט איבער דער טויטער שניי-סטעפּ, וואָס ציט זיך
אַוועק דאָרט ווייט ערגעץ פאַר טויזנטער מייל צום גרויען אין
סודות איינגעהילטן האַריוואָנט, זי גייט אויס אין די קלאַג-טענער
פון די טרויעריקע תּפילות, וועלכע דער סטאַראַדובער זיידעשי זאָגט

דורך דער גאנצער לאנגער ווינטער-נאכט אויפן אויוון: ה'ספצדי
 יוסטע כריסטע, דערבאם דיך איבער אינדו! זי דער-יילט אינדו
 פיינפול וועגן דער טראגישער אומבאקאנטער נקייט פון מענטש קעגן
 זיין בלינדן גורל אין באקלוישנס דערציילונג, לייטס הכנההדיק שנייל
 אין דעם שטארקסטן אויסדרוק פון צערטלע-קייט פון א אינוואנאון,
 וועלכער פאלט צו מיטן קאפ צום פארקן, ווי א קינד, צוליב דער
 קלענסטער באליידיקונג, און יאמערט ארויס פון דער גרויסער אייג-
 זאמקייט, ווען צוויי קעפ פאלן צוזאמען, דער קאפ פון א מענטש
 מיטן קאפ פון א הונט, ערגעץ הינטער די ווענט פון קאזארמע, אין עס
 פאלן די ווערטער אין דעם טויטן הלל צריין: דיך אינעם האב
 איך גצינד אויף דער גאנצער וועלט דיך איינעם, מיין געטרייער
 פריינט, מיין טייערער, טייערער שאריק!

און מיר לייגן אונט דאס דאזיקע בוך מיט א שווערן דער-
 דריקנדיקן אומזעט אין הארץ און גייען ארויס, ווי פון א פינסטערן קאפ-
 מאר, דורך וועלכן עס האבן אבער דורכגעבליצט די ליכטיקסטע פונ-
 קען פון דערוואנקייט און טיפער מענטשלעכקייט. און נגט זיינען
 אינדו די דאזיקע גלע פארלירענע נשמת, צוזאמען מיט זייער
 וועלט פון געזינקענדיקייט, ווי א ווייטע שווער-דורכגעלעצטע, פינ-
 טערע יוגנט, וועלכע מיר קענען דער-אגען נאך מיט וויי, אבער נישט
 וועלכער עס איז אינדו דאך שווער זיך צו שיידן.

*
 *

אין ווי דער וועג פון זיין שאפן, וועלכער האט געצויגן
 צווישן דער טיכסטער געזינקענדיקייט און שטראלענדיקס-ער דער-
 הויבנקייט, אזוי איז אויך דער גורל פון זיין פערזענלעכן לעבן.
 געבוירן אין 1822, גייען אדורך די ערשטע יארן פון דאס-
 טאָיעווסקיס קינדהייט אין קרייז פון זיין פאמיליע שטייל און ר. ז.
 און עס באַמעקן זיך אפילו אין זיין כראקאער הייטערקייט און

זאָרגלאָזע אויפגעלעבטקייט, ציבער נאָכן ענדיגן דעם פּרייוואַטן
 פּאַסיאָן פּון 5. י. טשערמאַקן, נאָכן טויט פּון זיין מוטער אין 1837,
 וועלכע איז געשטאַרבן נון שווינדזוכט, און דעם אַריינטרעטן אין
 דער אינזשיניער-שולע אין פעטערבורג, הייבט זיך שוין אָן פאַר פ. מ.
 דאָסטאַיעווסקין די צייט פון שטרענגער, אָפגעשאַסענער איינ-
 זאַמקייט אין ערנסטקייט, אזוי, אז ער שטייט שוין אויף שטילערהייט
 אין די נעכט און ארבעט איבער זיינע „אַרימע מענטשן“. און אזוי
 ווי דאָס איז געווען די ערשטע צייט פון זיין גייסטיקער באַפליג-
 לונג, האָט ער, לעבנדיק אינגאַנצן אַליין, אָן חברים, אָ צו האָבן
 מיט וועמען זיך צו טיילן מיט דער גרויסער און רייכער וועלט פון
 איינדיקן און איבערלעבונגען. וועלכע האָבן אומאויפהערלעך גע-
 האַלטן אין איין אַריינכוואַליען אין זיין גייסט, שוין געמוזט באַ-
 פעסטיקן און פאַרהאַרטעווען אין זיך אַלע אייגנשאַפטן פון זיין
 כאַראַקטער און וועלט-אַנשויונג, וועלכע האָבן אים שפּעטער געפירט
 אויף די וועגן, אין וועלכע ער איז געגאַנגען.

אין 1843 טרעט דאָסטאַיעווסקי גרויס פּין שולע, און דאָ
 הייבט זיך אָן דער גאַנצער פּלאַנטער כּון זיין שטייגן און פאַלן.
 אַוועקגעשעלט דורך ביעלינסקין און די אַנ ערע ליטעראַרישע
 קריטיקער פון זיין צייט אויפן העכסטן פּיעדאָסטאַל פון קינסטלע-
 רישן שאַפן פאַר זיין ווערק „אַרימע מענטשן“, ווערט ער אין
 קורצן באַשולדיקט פאַר אָנגעהערן צום אומלעגנלעך קרייז פון די
 פּיעטראַשעוועס. ער ווערט פאַראורטיילט צום טויט און נאָך אַ
 באַגנעדיקונג, פאַרשיקט אויף פיר יאָר קאַטאַרגע, נאָך וועלכע ער
 פאַרבלייבט נאָך עטלעכע יאָר אַלס „ריאָדאַוואַי“ אין אַ סיבירער
 ליניע-באַטאַליאָן.

איבער דער צייט באַמיט זיך דאָסטאַיעווסקי צו דערהאַלטן
 אין זיך די שטאַרקייט פון גייסט, גישט צו לעזן זיך צעברעכן דורך
 קיין שום אומשטענדן, ער לעבט, טראַכט אַרום די פּלענער פון זיינע

גרויסע קומענדיקע ווערק און האפט צוריקצוקומען קיין רוסלאנד.
אבער אימדרוכברעכפאר זיינען די אומשאענדן און גרויס
זיינען די מאטיריעלע זארגן, וועלכע רינגלען אים ארום, נאכדעם ווי
ער האט שוין דערגרייכט דעם דאזיקן ציל.

ער ארבעט, שאפט זיינע גרעסטע ווערק, גרינדעט זשורנאלן,
וועלכע ווערן ציגעמאכט, לעבט אין נויט, און מוז סוף-בל-סוף אנטלויפן
קיין אויסלאנד פאר זיינע בעל-חבות.

דאך איז אים אין די לעצטע יארן פון זיין לעבן אין שאפן
באשערט געווען א ביסלע רז און ווי א קליינע פארגייטקונג פאר
אלע זיינע שטענדיקע פיין און שווערע מאטערנישן.

אין 1867 האט ער חתונה צום צווייטן מאל, און די חתונה
ברענגט אים רז און צופרידנהייט. ער פארט אוועק מיט זיין יונגער
פריי קיין אויסלאנד, ווו ער פארברענגט דאס איצטיקע מאל גאנצע
פיר יאר. ער באזוכט דייטשלאנד, די שווייץ, בראנקרייך, איטאליע,
פאזעט די רייכע קינסטלערישע אוצרות, וואס זיינען צווייט איבער
מערב-אייראפע, און די בארייקונג נון דער דאזיקער צייט געפינט
איר אויסדרוק אין זיין ווייטערדיקן שופן.

אין 1871 קערט ער זיך אום קיין רוסלאנד, ווו עס שטיין
זיך עוין אין אלץ מער און מער די שווערמען פון זיין לעבן, און
עס פליסן רויק די לעצטע טעג בון זיין שאפן, ביז זיי דערגרייכן
דעם גרעסטן טרוםף פון זייער געניאלטעט, פון די פלאמענדיקסטע
מעגלעכקייטן פון זייער אויסדריקלעכקייט אין דער בארימטער רע-
דע, וואס איז געהאלטן געווארן דורך דאקטאריעווסקין אויף דעם
פושקין-יום-טאג (באם אפדעקן דעם מאָנומענט פאר פושקיןען אין
מאסקווע, אין 1890).

אזוי פלאמענדיק, אזוי התלדב'תדיק, אזוי מעכטיק איז געווען
דער רוף פון זיינע ווערטער צו מענטשלעכער פארברידערונג, צו דער
פארייקונג פון דער מענטשלעכער נשמה, צו דער דערהייבונג פון

מענטש פון זיינע פיין-תהומות, אז א שוידער איז דורך איבער אלע
הערצער און צנגעצונדן זיי, און צונויפגינגאסן זיי מיטדענה ארץ, וואס
האָט גערופן זיין די דאָזיקע חעגן. און בלומען האָבן זיך אַ שאַט
געטון, און עמעצער איז, צופאַקנדיק זיך צו דער עסטרעדע, הלשות
געפאלן...

נאָך דער דאָזיקער רעדע האָט ער שוין געלעבט בלויז נאָר עט-
לעכע חדשים. אין 1881 איז ער געפערלעך קראַנק געוואָרן און
געשטאַרבן דעם 28-טן יאנואר, בענטשנדיק פריער דאָס ווייב מיט
קינדער.

אומגעהייערע מאסן האָבן זיך צונויפגעקליבן אויף זיין קבר
אין טאָג פון זיין לויה. פון די פאהאלטנסטע געסלעך האָבן זיי אָנ-
געהויבן אַרויסשטראַמען די העלדן זיינע: די שיכורים, איריאַטן,
גוי-מוטיקע, פון לעבן צעבראַכענע, אַלטיטשקע, עגאַיסטן, דעספּאָטן,
משוגעים, נשמות, אין פיין געלייטערטע; די ראַסקאַליניקאָוס, סאַניעס,
סוויריאַנאַליאַָוס, מאַרמעלאַדאַָוס, סושילאַָוס, אַלעיס, קאַרמאַזיַווס...
און ווי אַ לעבדיקן קראַנק האָבן זיי זייערע נשמות אַוועקגעלייגט
אויפן קבר פון דעם, וואָס דאָט מיט בלוטיקע פויכטן אפשר צום
שטורמ. סטן אָנגעקלאַפט אין די אייזערנע פאַרהאַמערטע טויערן
איבער דער אייביקער נאכט, אין וועלכער עס זיינען אומדערגרינטלעך
פאַרזנקען די סודות פֿין דער אייביקער, ווי דאָס לעבן אומענדלע-
כער, מענטשלעכער נשמה.

שלמה שיינבערג

ערשמער טייל

THE HISTORY OF THE

REPUBLIC OF THE UNITED STATES

OF AMERICA

FROM 1776 TO 1863

BY

W. H. CHAPMAN

NEW YORK

1863

W. H. CHAPMAN

NEW YORK

1863

W. H. CHAPMAN

NEW YORK

1863

W. H. CHAPMAN

NEW YORK

1863

W. H. CHAPMAN

NEW YORK

1863

W. H. CHAPMAN

NEW YORK

1863

W. H. CHAPMAN

NEW YORK

1863

W. H. CHAPMAN

אַרײַנפיר

אין די דערווייטערטע געגנטן פון סיביר, צווישן סטעפעס, בערג
אָדער געדיכט-ארוואַקסענע וועלדער, באַגעגנט מען טיילמאָל קליינע
שטעט מיט איין, העכסטנס צוויי טויזנט איינוואוינער. די הייזער אין
די שטעט זיינען הילצערניג, קלייניג, מיט צוויי צערקוועס — איינע
אין שטאָט, די צווייטע אויפן בית-עולם. די שטעט זיינען מער ענ-
לעך אויף אַ גרעסער דאָרף הינטער מאַסקווע, ווי אויף אַ שטאָט און
זיינען געוויינטלעך גוט פארזאָרגט מיט איספראַוויקעס, זאסיעדא-
טעלעס און אַלערליי איבעריקע קלענערע באַאמטע. בכלל איז אין
סיביר, נישט קוקנדיק אויף דער קעלט, זייער וואַרעם צו דינען. די
מענטשן זיינען דאָ פשוטע, נישט קיין ליבעראַלע, די אָרדנונגען
אַלטע, פעסטגעשטעלטע, דורך יאָר-הונדערטער געהייליקטע. באַ-
אמטע, וועלכע שפילן מיט רעכט די ראַלע פון סיבירער אַדל —
אָדער אַרטיקל, איינגעוואַרצלטע סיביריאַקעס, אָדער אָנגעפאַרענע פון
רוסלאַנד, מערסטנטיילס פון די הויפט-שטעט, וואָס פילן זיך שטאַלץ
צוליב די זיי ארויסגעגעבענע איבערן רעכנונג געהאַלט-סומעס, טאָ-
פעלע רייזע-קאָסטן און רייצנדיקע האַפנונגען אויף דער צוקונפט.
די פון זיי, וועלכע קענען זיך אַן עצה געבן מיטן רעטעניש פון
לעבן, בלייבן כמעט שטענדיק אין סיביר און וואַרצלען זיך דאָ מיט
צופרידנהייט איין. שפעטער ברענגען זיי רייכע און זיסע פרוכטן.
נאָר די אַנדערע, דער לייכטזיניקער עולם, וועלכער קען זיך נישט

קיין עצה געבן מיט דעם רעטעניש, ווערט זיי סיביר גיך פארמיאסט
 און זיי פרעגן זיך ביט פארדרוס: „צוליב וואָס זיינען זיי דאָ אַהערגע-
 פּאַרן?“ מיט אומגעדולד קומען זיי איבער דעם געזעצלעכן טערמין
 פון זייער דינסט, דריי יאָר, און באַלד נאָכן פּאַרגיין פּון דעם דאָ-
 זיקן טערמין, באַמיען זיי זיך, מען זאָל זיי איבערפירן, און זיי קערן
 זיך אום אהיים, שעלנדיק סיביר און אַפּלאַנדיק פון איר. זיי זיי-
 גען נישט גערעכט: נישט נאָר פון דינסטלעכן, נאָר אויך אפילו פון
 אַ סך אַנדערע שאַנדפונקטן קען מען אין סיביר זיך גאַנץ גוט פילן.
 דער קלימאַט איז אַן אויסגעצייכנטער; עס זיינען דאָ אַ סך גאַנץ
 רייכע און גאַסט-פריינטלעכע סוחרים; אַ סך זייער אָנגעזענע אויס-
 לענדער. די מיידלעך פליען הי די רויזן און זיינען מאַראַל ש אויפן
 העכסטן אַרט. די יאָגד-פייגל פליען אַרום איבער די גאַסן און פאַלן
 אַליין אַריין דעם יעגער אין דער האַנט. שאַמפּאַנער ווערט דאָ אויס-
 געטרונקען אומנאַטירלעך אַ ס. קאוויאָר איז דאָ ווונדערבאַרער. דאָס
 גערעטעניש אין טייל ערטער איז פופצען מאָל אזוי פיל... בכלל
 איז די ערד אַ געבענטשטע. מען דאַרף נאָר קענען זי אויסנוצן.
 אין סיביר הייסט מען ווי אזוי זיי אויסצוגיין.

אין איינעם פון אזעלכע פריילעכע און מיט זיך צופרידענע
 שטעטלעך, מיט דער ליבסטער באַפעלקערונג, דער אַנדענק פון וועלכן
 עס וועט בלייבן אומפאַרגעסלעך אין מיין האַרץ, האָב איך באַ-
 געגנט אַלעקסאַנדער פּעטראָוויטש גאַריאַנטשיקאָוו, אַ פאַרשיקטן,
 וועלכער איז געבוירן געוואָרן אין רוסלאַנד אַלס דוּאַריאַנין און
 גוט-באזיצער, וועלכער איז דערנאָך פאַרשיקט געוואָרן אַלס קאַטאָר-
 זשניק פון זער צווייטער מדרגה פארן דערהרגענען זיין פרוי, און
 וועלכער האָט נאָכן פאַרגיין פון דעם צען-יעריקן טערמין קאַטאַרגע,
 וואָס איז אים באַשטימט געוואָרן דורכן געזעץ, שטייל און רויק צו-
 געלעבט זיינע יאָרן אין שטעטל ק. אַלס פאַרשיקטער. ער איז איינגע-
 לעך געווען צוגעשריבן צו איינעם אַ הינטער-שטאַטישן דאָרף-באַ-

צירק, נאך ער האט געווינט אין שטאט, האבנדיק אזוי ארום די מען-
לעכקייט זיך צו דערנערן אין איר, ווי עס איז, מיטן לערנען קינדער.
אין די סיבירער שטעט טרעפן זיך אפט לערער צווישן די פארשיקטע ;
מען מיינט זיי נישט אויס. לערנען, לערנען זיי הויפטזעכלעך די
פראנצויזישע שפראך, וועלכע איז נייטיק אין לעבן, און פון וועל-
כער מען וואלט אָן זיי, אין די דערווייטערטע געגנטן פון סיביר,
נישט געהאט דעם מינדסטן באַגריף. דאָס ערשטע מאָל האָב איך
באגענוג אַלעקס. נדער פעטראַוויטשן אין אַ הויז פון אַ זייער אַלטן
אַנגעזעענעם און גאָסטפֿריינטלעכן באַאָמטן, איוואַן איוואַניטש גוואַ-
דיקאָוו, וועלכער האָט געהאַט פינף טעכטער, פון פאַרשידענע יאָרן,
וועלכע האָבן געגעבן זייער גוטע האַפנונגען. אַלעקסאַנדער פעטראַ-
וויטש האָט זיי געגעבן לעקציעס, פיר מאָל אין דער וואָך, צו דריי-
סיק קאַפּיקעס אין זילבער פאַר אַ לעקציע. זיין אויסזען האָט מיך
פאַראַינטערעסירט. דאָס איז געווען אַ זייער בלאַסער און מאַגערער
מענטש, נאָך נישט קיין אַלטער, פון אַ יאָר פינף און דרייסיק, אַ
קליינער און אַ קרענקלעכער. געקליידט איז ער געווען זייער ריין,
אייראָפּעיִש. ווען איר האָט אַנגעהויבן אַ שמועס מיט אים, האָט ער
געקוקט אויף אייך אוימגעהייער אַנגעשטענענע און אויפּמערקזאַם.
מיט אַ שטרענגער העפלעכקייט האָט ער אויסגעהערט אייער יעדעס
וואָרט, ווי ער וואָלט זיך אַריינגעטראַכט דערין, ווי איר וואָלט אים
מיט אייער פראַגע פאַרגעבן אַ שווערע אויפגאַבע, אָדער ווי איר
וואָלט געוואָלט אַרויסקריגן באַ אים אַ געהיימניש, און ער לעך האָט
ער געענטפּערט קורץ און שאַרף, זויף אזוי פיל איבערוועגנדיק
יעדעס וואָרט פון זיין ענטפּער, אַז עס איז אייך פּלאַצלינק געוואָרן
צוליב עפעס-וואָס אַזבאַקוועם, און איר אליין האָט זיך געפּריידט,
וואָס דאָס געשפּרעך האָט זיך שוין ענדלעך געענדיקט. איך האָב
מיך דאַמאָלס טאַקע באלד נאַכגעפּרעגט אויף אים באַ איוואַן איוואַ-
ניטשן און בין געוואָרן געוואָרן, אַז גאַריאַנטשיקאָוו פירט אַ זייער

אָרנאָלעך און ריין לעבן, און אז אנדערש, וואָלט אים איוואָן איוואָ-
ניטש נישט געווען איינגעלאָרן צו זיינע טעכטער; נאָך, אז ער איז
זייער נישט געוועלשאפטלעך, האָלט זיך פון דערווייטנס פֿון יעדן;
אז ער איז זייער געפֿילדעט, ליינט אַ סך, נאָר רעדט זייער ווייניק
און אז עס איז בכלל מיט אים זייער שווער זיך צו צעשמעסן.
אנדערע האָבן באשטעטיקט, אז ער איז אינגאנצן אַ משוגענער,
כאָטש זיי זיינען געווען באַ דער מיינונג, אז אין תּוֹך גענומען איז
דאָס נאָך נישט אזאַ גרויסער הסוֹן; אז אַ סך פֿון די בכבודיקע
מיטגלידער פֿון שטאָט זיינען גרייט, צו יעדער צייט, פֿריינטלעך
אויפצונעמן אַלעקסאַנדער פֿעראַוויטשן. אז ער וואָלט געקאָנט זיין
אַפֿילו נוצלעך, שרייבן ביטעס א. א. ו. מען איז געווען באַ דער
מיינונג, אז ער מוז געוויס האָבן אַ פֿינע מ־פּחה אין רוסלאַנד, קען
זיין אַפֿילו גאַרנישט פֿון די לעצטע מענטשן, נאָר מען האָט געוואָסט,
אז ער האָט די גאַנצע צייט פֿון זיין פֿארשיקונג עקשנאָרדיק איבער-
געריסן מיט זיי אַלע באַצונגען, מיט איין וואָרט, ער שאַרט זיך
אַליין. דערצו נאָך, האָבן אַלע באַ אונדז געוואָסט זיין געשיכטע,
מען האָט געוואָסט, אז ער האָט דערהרגעט זיין פֿרוי, נאָך אין ערשטן
יאָר פֿון זיין חתונה, דערהרגעט אויס אייפֿערזוכט און אַליין וועגן
דעם געמאָלדן (וואָס עס האָט זייער פֿאַרלייכטערט זיין שטראַף).
אויף אזעלכע פֿאַרברעכנס קיז מען שאַענדיק ווי אויף אַן אומגליק,
און מען באַדו ערט זיי. אָבער נישט קוּגדיק אויף דעם אַלעם, האָט
דער מאַדנער מענטש עקשנאָרדיק זיך געהאַלטן פֿון דערווייטנס פֿון
אַלעמען און זיך געוויזן צווישן מענטשן נאָר געבן זיינע לעקציעס.
איך האָב אין אָנהייב נישט געלייגט אויף אים קיין באַזונג-
דערן כאַט, נאָר אַך ווייס אַליין נישט פֿאַרוואָס ער האָט מיך ביס-
לעכווייז אָנגעהויבן צו אינטערעסירן. ער האָט געהאַט אין זיך עפֿנט-
געהיימיג שפּילעס. צעשמעסן זיך מיט אים איז נישט געווען די מינד-
טע מעגלעכקייט. פֿאַרשטייט זיך, ער האָט אויף מיינע פֿראַגן שטענ-

דיק געענטפערט, און אפילו אזוי, ווי ער וואָלט דאָס געהאַלטן פאַר
זיין ערשטן הויב; נאָר נאָך זיינע ענטפערן איז מיר עפעס שווער
געווען אים הויטער אויסצופרעגן; און אויף זיין פנים האָט זיך
שטענדיק, נאָך אַזעלכע געשפרעכן. געווען עפעס אַזא מין אויסדרוק
פון לייד און מידעקייט. איך געדענק, איך בין געגאנגען מיט אים
אַמאָל, אין אַ זייער שיינעם זומערדיקן אַחוט, פון איזאַן איזאַניטשן.
פּלאַצלינג איז מיר איינגעפאלן אים איינצו אַדן אויף אַ מינוט צו
מיר און טרייערן אַ פאַפּיראַט. איך קען נישט באַרייגן, וואָס פאַר
אַן אימה עס האָט זיך אויסגעוויקט אויף זיין פנים, ער האָט זיך
אינגאנצן אָנגעוויזן, וואָס זינגעוויבן בורטשען עפעס אימפאַרשטענד-
לעכע ווערטער און פּלאַצלינג, ביזו זקוק געבנדיק אויף מיר, זיך גע-
לאָזט לויפן אין דער אַנטקעגניבערדיקער זייט. איך בין אפילו פאַר-
ווענדערט געבליבן. פון דאַמאָלס אָן, טרעפנדיק זיך מיט מיר, האָט
ער געקוקט אויף מיר ווי מיט עפעס אַ פּחד. נאָר איך האָב מיך
נישט איינגעהאַלטן. מיך האָט עפעס געצויגן צו אים, און אין אַ
הויז צום בין איך, אָן אַ פּאַרוואָס, גלייך אַריינגעגאנגען צו גאָ-
ריאַנטיקאָון. פאַרשטייט זיך, איך האָב געהאַנדלט נאַריש און נישט
פּיין. ער אָט געוואָלט אין עק שטאַט, באַ אן אַלעזער באַלזבאַסטע,
וועלכע האָט געהאַט אַ שווינדזוכט-קראַנקע טאַכטער, און די האָט
געהאַט אַן אומגעזעצלעך-געבוירענע טאַכטער, אַ קינד פון אַ יאָר צען,
אַ גוטעשקע און פּריילעך מיידלע. אַלעקלאַדער פּעטראָוויטש איז
געווען מיט איר און געלערנט זי ליינען פונקט אין דער מינוט,
ווען איך בין אַריינגעקומען צו אים. דערזענדיק מיך, איז ער אזוי
צעמישט געוואָרן, פונקט ווי איך וואָלט אים געכאַפט באַ עפעס אַ
פאַרברעך. ער האָט זיך אינגאנצן אָנגעוויזן, איז אויפגעשפרונגען
פון בענקל און געקוקט אויף מיר מיט ברייט-צעעפונטע אויגן. מיר
האַבן זיך, ענדלעך, אַנידערגעזעצט. ער האָט אָנגעשטרענגט נאָכגע-
פאַרשט מיינ יעדן בליק, ווי ער וואָלט אין יעדן פון אים הויז גע-

ווען עפעס א באזונדערן געהיימען געדאנק. איך האָב פאַרשטאַנען.
 אַז ער איז פּול מיט חשד ביז משוגעת ער האָט מיט שונאה געקוקט אייך
 מיר, שיער נישט פּרעג דיק: „צי וועסטו נישט באַלד אַוועקגיין פּון
 דאַנען?“ איך האָב פאַרפירט אַ שמועס מיט אים ווען אונדזער
 שטעטל, וועגן די לעצטע נייעסן; ער האָט געשוויגן און ביז גע-
 שמייכלט; עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז ער האָט נישט-נאָר נישט גע-
 חוסט די סאַמע געוויינטלעכסטע, אַלעמען באַקאַנטע שטאַטישע נייעסן,
 נאָר זיך אַפילו נישט אינטערעסירט צו וויסן זיי. זעראַך האָב איך
 אָנגעהויבן צו רעדן וועגן אונדזער געגנט, וועגן אירע באַדערפּענישן;
 ער האָט מיך אַויסגעהערט שווייגנדיק און אזוי מאַדנע מיר געקוקט
 אין די אויגן אַריין, אַז איך האָב מיך, ענדלעך, אָנגעהויבן שעמען
 פאַר אונדזער געשפּרעך. איבעריקנס, האָב איך אים שיער נישט
 אין כּעס אַריינגעברענגט מיט די נייע ביכער און זשורנאַלן; איך
 האָב זיי געהאַט מיט זיך, נאָר-וואָס פּון דער פּאַסט, און זיי אים
 פאַרגעלייגט נאָך נישט קיין אויפגעשניטענע. ער האָט געוואָרפּן אויף
 זיי אַ דירעטיקן בליק, נאָר באַלד געביטן זיין מיינ או אָפּגעווענדט
 זיין פאַרשלאַנג, פאַררופנדיק זיך אויף מאַנגל אין צייט. ענדלעך,
 האָב איך זיך געזעגנט מיט אים און, אַרויסגייענדיק פּון אים, האָב
 איך דערפילט, אַז פּון מיינ האַרץ איז אַראָפּגעפּאַלן עפעס אַן אומ-
 דערטרעגלעכע משאַ. איך האָב מיך געשכּיט און עס האָט מיר אויס-
 געזען אומגעהייער נאָריש צוצושטיין צו אַ מענש, וועלכער שטעלט
 זיך היפּטזעכלעך פאַר זיין גרעסער אויפגאַבע — ווי מעגלעך וואָס
 ווייטער זיך צו באַהאַלטן פּון דער גאַנצער וועלט. נאָר די זאַך איז
 געווען אָפּגעטון. איך געדענק, אַז קיין ביכער האָב איך באַ אים כּמעט
 אינגאַנצן נישט באַמערקט אין עס איז אָפּנים נישט געווען אמת.
 וואָס מען האָט גערעדט וועגן אים, אַז ער לייענט אַ סך. פּונדעסט-
 וועגן, אַדורכפּאַרנדיק אַ צוויי מאָל, זייער שפּעט באַנאַכט, פאַר זי
 פענסטער, האָב איך באַמערקט אין זיי ליכט. וואָס-זשע האָט ער

געטון, אפזיצנדיק אזוי ביז טאג? צי האָט ער נישט געשריבן אַמאָל?
 און אויב יאָ, וואָס-זשע אַזעלכס?
 די אַמטשענדן האָבן מיך דערווייטערט פון אונדזער שטעטל
 אויף אַ דריי חדשים. צוריקקומענדיק אַהיים שוין ווינטער-צייט, האָב
 איך מיך דערווייט, און אַלעקסאַנדער פּעטרָוויטש איז געשטאַרבן
 אין הערפסט: ער איז געשטאַרבן אין איינזאַמקייט אין אַפּילו קיין
 איין מאָל נישט גערופן צו זיך דעם דאָקטאָר. אין עטעסל האָט מען
 שוין פּמעט געהאַט אָן אים פאַרגעסן. זיין ווייניג איז געשטאַנען
 ליידיק. איך האָב זיך גלייך באַקומט מיט דער באַלעבאַסטע פון גע-
 שטאַרבענעם, האָפּדיק געוויזן צו ווערן פאַ איר: מיט וואָס אייגנט-
 לעך איר לאָקאַטאָר האָט זיך באשעפטיקט און צי האָט ער נישט
 עפעס געשריבן פאַר אַ צוואַנציק קאַפּעקעס-שטיק האָט זי מיר גע-
 ברענגט אַ גאַנץ קיישע פאַפּירן, וואָס זיינען איבערגעבליבן נאָכן
 פאַרשטאַרבענעם. די אַלטע האָט זיך מודה געווען, אַז צוויי פּעקע-
 לע האָט זי שוין פאַרנוצט. דאָס איז געווען אַן אַמזטיקע און
 שווייגנדיקע באַבע, פון וועלכער עס איז שויער געווען עפעס-וואָס
 דייטלעכס געוויזן צו ווערן. וועגן איר לאָקאַטאָר האָט זי מער
 נישט געקענט דערציילן קיין שום באַזונדערע נייעס. לויט אירע
 ווערטער, האָט ער פּמעט קיינמאַל גאַרנישט געטון און גאַנצע חדשים
 נישט געעפנט קיין בוך און נישט גענומען די פּעדער אין דער האַנט.
 פאַרדעם פּלעגט ער גאַנצע נעכט אַרום יין אַהין-און-צוריק איבערן
 ציימער און אַלץ אייניגעם עפעס געקלערט און טיילמאָל אויך גע-
 רעדט אַליין מיט זיך; אַז ער האָט זייער ליב געהאַט און זייער גע-
 צערטלט איר אייניקל, קאַטיע, באַזונדערס פון דאַמאָלס אָן, ווען ער
 איז געוויזן געוואָרן, אַז זי הייסט קאַטיע, און אַז אין קאַזערניעס
 טאָג) איז ער שטענדיק געגאַנגען עפעס עמעצן מזכיר-נשמות-זיין.

* אַזא ליסישער יום-טוב.

קיין געסט האָט ער נישט געקענט ליידן; פון דער היים פֿלעגט ער
 צורויסגיין נאָר לערנען קינדער; ער האָט קרום געקוקט אַפֿילו אויף
 איר, דער אַלטער. ווען זי איז איינגאַל אין דער וואָך געקומען כאָטש
 אַ ביסל צורוימען זיין צימער, און כמעט קיינמאַל נישט גערעדט מיט
 איר קיין איינציק וואָרט אין פאַרלוף פון די גאַנצע דריי יאָר. איך
 האָב געפרעגט קאַטין: צי זי געדענקט איר לערער? זי האָט אַ קוק
 געטון אויף מיר שווייגנדיק, האָט זיך אויסגעדרייט צום ווענטל און
 זיך צעוויינט. האָט דאָך, ווייזט אויס, דער דאָזיקער מענטש געקענט
 באַ עמעצן צורויסרופן ליבע צו זיך.

איך האָב מיטגענומען זיינע פאַפירן אין אַ גאַנצן טאָג זיי
 איבערגעקליבן. דריי פערטל פון די פאַפירן זיינען געווען ליידיק,
 אומבאַדייטנדיקע שטיקלעך, אָדער שילער-איבונגען, איבערגעשרי-
 בענע. נאָר עס איז אַבער אויך געווען איין העפטל, אַ גאַנץ דיקס,
 געדיכט-באַשריבנס און נישט פאַרענדיקטס. אפשר אַ פאַרוואָרפנס
 און פאַרגעסנס פון מחבר אַליין. דאָס איז געווען אַ באַשרייבונג
 כאָטש נישט קיין געוונדענע, פון צען יעריקן קאַטאַריגע-לעבן, וואָס
 אַלעקסאַנדער פּעטראָוויטש האָט דורכגעמאַכט. ערטערזיין, איז די
 דאָזיקע באַשרייבונג איבערגעריסן געוואָרן דורך עפעס אַ צווייטער
 דערציילונג, דורך עפעס אַזעלכע משונהדיקע, שרעקלעכע ערינע-
 רונגען, אַנגעוואָרענע אָן אַ סדר, קראַמפּהאַפט, ווי עפעס דורך אַ
 גויטווענדיקייט. איך האָב עטלעכע מאָל איבעגעלייענט די דאָזיקע
 פראַגמענטן און כמעט זיך איבערצייגט, אַז זיי זיינען געשריבן גע-
 וואָרן אין אַ משגענעם צושטאַנד. נאָר די קאַטאַריגע-מעמאָרן —
 „סצענעס פון טויטן הויז“, — ווי ער אַליין רופט זיי אָן ערגעץ
 אין זיין פּתבֿיר, האָבן מיר אויסגעזען נישט אינגאַנצן אָן אינטע-
 רעס. די אינגאַנצן נייע וועלט, וואָס איז נאָך ביז (צינד אומבאַ-
 קאַנט, די משונהדיקייט פון טייל כאַקטן, עטלעכע באַוונדערע באַ-
 מערקונגען וועגן די אַמגליקלעכע פאַרלירענע — האָבן מיך מיט-

בעריסן און איך האָב איבערגעלייבט עטלעכע זאכן מיט נייגעריי.
קיט. פארשטייט זיך, איך קען מיך טועה זיין. אויף א פֿרוו וועל
איך אויסקלויבן א צוויי דריי קאפיטלעך; זאל ארטיילן דאָס
הויבליקט.

דאָס טויטע הויז.

אונדזיר טורמע איז געשטאנען אין עק פעסטונג, באם סאמע
וואָל פון פעסטונג. עס פלעג טרעפן, דו וואַרפסט אַ בליק, דורך
די שפאלטן פון פארקן, אויף גאַס וועלט: צי וועסטו נישט דער-
זען כאָזש עפעס וואָס? — און דו דערזעסט נאָר אַ שטיקעלע הימל,
און דעם הויכן ערד-וואַל, וואָס איז באַוואַקסן מיט ווילדן גראַס,
און הין-אין-צוריק איבערן וואַל גייען, טאָג און נאַכט, די וואַכן, און
דו טויסט באַלד אַ טראַכט, אַז עס וועלן פארגיין גאַנצע יאָרן און
דו וועסט פונקט אזוי ווי אַצינד צוגיין קוקן דורך די שפאלטן
פון פארקן און זען דעם זעלבן וואַל, די זעלבע וואַכן און דאָס
זעלבע קליינע שטיקעלע הימל, נישט דעם הימל, וועלכער הענגט
איבער דער טורמז, נאָר אַ צווייטן, אַ ווייטן, אַ פרייען הימל. שטעלט
איך פאָר אַ גרויסן הויף, אַ צוויי הונדערט טריט די לעג און הונ-
דערט און פינציק טריט די ברייט, אַרומגאַנגלע פון אלע זייטן,
אַרום און אַרום, אין דער פאַרם פון אַ נישט פינקלעכען זעקס-עק,
מיט אַ הויכן פלוז, דאָס הייטט מיט אַ פאַרקן פון הויכע סופעס,
איינגעגראָבע שטייענדיקערהייט טיף אין דער ערד, פעסט צו-
ניפגעדריקטע איינער צום צווייטן מיט די זייטן, צוזאַמענגעפעס-
טיקטע אין דער ברייט מיט לייסטן און אין דער הייך פאַרשפיצ-
טע: דאָס איז די אויסערלעכע פאַרצוימונג פון דער טורמע. אין
איינער פון די זייטן פון דער פאַרצוימונג זיינען אַריינגעזעצט שטאַר-

קע טויערן, שט נדיק פארמאכטע, און שטענדיק, טאָג און נאכט, געהיטענע דורך די וואכן; זיי האָט מען געעפנט, ווען מען האָט געדארפט ארויסלאָזן אויף ארבעט. נאָך די דאָזיקע טויערן איז געווען אַ ליבליקע, ורייזע וועלט, און עס האָבן געלעבט מענטשן, ווי אלע מענטשן לעבן. נאָר אויף דער זייט פארצוימונג האָט מען וועגן יענער וועלט געהאט אַ פאַרשטעלונג, ווי וועגן עפעס אַן אומ-וואָרהאפטיק מעשהלע. דאָ זיינען געווען גאנץ באַזונדערע אייגענע געזעצן; אייגענע קליידער, אייגענע זיטן און מנהגים, אַ לעבעדיק-טויט הויז, אַ לעבן, — ווי נישט אין ערגעץ, און מענטשן גאנץ באַזונדערע. אַז דאָס דאָזיקע אָפגעזונדערטע ווינקל נעם איך מיך טאקע באַשרייבן.

ווען איר קומט אַריין אין דער דאָזיקער פאַרצוימונג, זעט איר אין איר עטלעכע געביידעס. אין ביידע זייכן פון ברייטן אינע-ווייניקסין הויף ציען זיך צוויי לאַנגע איינשטאַקיקע הילצערנע גע-בייען, דאָס זיינען די קאזארמעס. זאָ וויי-ען די אַרעסטאַנטן, איינ-געטיילטע לויט די אָפטיילונגען. דערנאָך, אין דער טיף פון דער פאַרצוימונג, נאָך אזאָ געביידע: דאָס איז די קיך, צעטיילט אין צוויי ארטעלן; ווייטער נאָך אַ געביידע, וווּ עז געפינען זיך אונטער איין דאָך די קעלערס, סקלאַדס און שאַפעס. דער מיטן-הויף איז אַ ליידיקער און באַשטייט פון אַ גלייכן גאנץ גרויסן פלאַץ; דאָ שטעלן זיך אויס די אַרעסטאַנטן, עס קומט פאַר די פּאָווערקע און דאָס אויסרופן די נעמען אינדערפרי, אין מיטן טאָג און אין אָונט, טייל-מאָל אָבער אויך עטלעכע מאָל אין טאָג, — לויט דעם ווילן פון דער וואָך און איר קענען גיך ציילן. ווייטער, צווישן די געביידעס און דעם פאַרקן, בלייבט נאָך איבער אַ גאנץ גרויסער פרייער שטח. דאָ הינטער די געביידעס, האָבן טייל פון די פאַרשיקטע, די אומגע-זעלש-פּטלעכע און אומשטיקן לויטן כאַראַקטער, ליב אַרומצוגיין אין דער פרייער צייט פון אַרבעט, באַהאלטן פון אַלעמענס אינג,

און צו טראכטן זייערע טראכטונגען. באגעגונדיק זיך מיט זיי אין דער צייט פון אזא ארומגיין, האָב איך ליב געהאַט איינצוקוקן זיך אין זייערע אומע זיקע, געשטעמפלטע געזיכטער און אַראָפּצוליינענען וואָס זיי טראכטן. עס איז געווען אַ פאַרשיקטער, האָס זיין ליבסטע באַשעפטיקונג, אין דער כרייער צייט, איז געווען דאָס ציילן די סלופעס, זיי זיינען געווען טויזנט פינף הונדערט, און ער האָט זיי געהאַט אויפן רעכנונג, יעדן כייט זיין סימן, יעדער נלופ דאָט גע- האָט פאַר אים די באדייטונג פון אַ טאָג. יעדן טאָג האָט ער אָפּ- גערעכנט צו איין סלופ און אויף אזא אופן האָט ער, לויט דער אינערגעבליבענער צאָל נישט אַראָפּגערעכנטע סלופעס, געקענט דיט- לעך זען וויפיל טעג עס בלייבן אים נאָך איבער צו זיין אין טורמע ביזן טעומין פון פאַרענדיקן זיין קאַזאַרגע. ער איז באמת געווען צופרידן, ווען ער האָט פאַרענדיקט וועלכע-עס איז זייט פון דעם זעקס-עק, אַ סך יאָרן איז אים נאָך אויסגעקומען צו וואַרטן. נאָך אין כורמע האָט מען געהאַט צייט זיך אויסצולערנען געדולד. איך האָב געזען אַזאַ, ווי עס האָט זיך געזעגנט מיט די הברים איין אַרעסטאַנט, וועלכער איז אָפּגעווען אויף קאַטאַרגע צוואַנציק יאָר און איז, ענדלעך, אַרויס אויף דער פריי. עס זיינען געווען מענטשן, וועלכע האָבן געדענקט, ווי ער איז אריין אין טורמע דאָס ערשטע מאָל, אַ יונגער, אַ זאָרגלאָזער, נישט טראכטנדיק נישט וועגן זיין פאַרברעך און נישט וועגן זיין שטראַף. ער איז אַרויס אַ גרויער אַלטער כאַן, מיט זין אומעטיקן זון פינסטערן פנים. שוויגנדיק איז ער אַרומגעגאַנגען אונדזערע אַלע זעקס קאַזאַרעס. אַריינגייענדיק אין יעדער קאַזאַרע, האָט ער אָפּגעזען גוט אַ געפיעט פאַר יעדן הייליקן בילד, און דערנאָך נידעריק. ביזן גארטל, זיך פאַרנייגט פאַר זיינע חבריב, בעשנדיק, זיי זאָלן אים נישט געדענקען צום עלעכטן. איך געדענק אויך, ווי מען האָט איינמאַל איין אַרעסטאַנט, וואָס איז פריער געווען אַ כאַמעלעכער סיבירער ביער, צוגערופן אַן

אונז צום שווער. מיט א האלב יאר פאר דעם האָט ער געהאט
דערהאלפן א יעה, אז זיין גיוועזענע פרוי האָט חתונה געהאט,
און ער האָט דאָס זיך שטארק צום האַרץ גענומען. אצינד איז זי אַליין
געקומען צו דער טורמע, ארויסגערופן צום און דערלאנגט אים א
נדבה. זיי האָבן גערעדט א מינוט צוויי, ביידע זיך צעוויינט און
זיך געזעגנט אויף אייביק. איך האָב געזען זיין פנים, ווען ער האָט
זיך צוריקגעקערט אין קאזארמע... יא, דאָ האָט מען געקנט זיך
אויסלערנען געדולד.

ווען עס האָט אָנגעהויבן טונקל צו ווערן, האָט מען אנדו
אַלע אַריינגעפירט אין די קאזארמעס, וווּ מען האָט אנדו פארמאכט
אויף א גאנצע נאכט. מיר איז שטענדיק שווער געווען זיך צוריק-
צוקערן פון הויף אין אונזער קאזארמע צריין דאָס איז געווען א
לאַנג, נידעריק און שטיקנדיק צימער, וואָס איז טונקל באַלויכטן גע-
וואָרן דורך חלבנע ליכט. וואָס האָבן ארויסגעגעבן א שווערן, שטיקנדיקן
געשטאנק. איך פארשטיי נישט אַצינד, ווי איך האָב אויסגעהאַלטן
דאָרט צען יאָר. אויף די נאַרעס האָב איך געהאַט דריי ברעטער;
דאָס איז געווען מיין גאנץ אָרט. אויף די דאָזיקע נאַרעס טאַקע
האַבן געהאַט זייער פלאַץ, בליז אין אונדזער צמער, א פּרזאָן דריי
סיק, ווינטער האָט מען אנדו פרי איינגעשלאָסן; א שעה פיר האָט
מען געדאַרפט וואַרטן, ביז אַלע זיינען איינגעשלאָסן. און ביז דאָ-
מאָלט איז געווען — א גערויש, א געפילדער, א געלאַכעריי, א זידלע-
ריי, א געקלינגעריי פון די קייטן, א נואַנט און א רויך; געגאַלטע קעפּ-
געשטעמפלטע פנים, געלאַטעטע קליידער, אַלץ — באַשרינג, באַ-
זידלט... יא, דער מענטש איז שנאָרק אויף אַלעם! דער מענטש
איז אַ באַשעפּעניש, וואָס ווערט צו אַלעס צוגעוויינט און איך מיין,
אז דאָס איז זיין בעסטע באַשטימונג

אינגאַנצן וואָבן מיר זיך געכונען אין טורמע אַ מאָן צוויי
הונדערט און פּוּציק, — אַ ציפער, כּמַט אַ שטענדיקער. טייל זיי

גע' געקומען, אנדערע האָבן געענדיקט זייערע טערמינען און אַוועק-
 געגאנגען, דריטע זיינען ג' שטאַרבן. און וואָס פאַר אַ פאַרשידענע
 מענטשן עס זיינען דאָ אַלץ נישט געווען! איך מײן, יעדע גובער-
 ניע, יעדער קאנט פון רוסלאַנד האָט דאָ געהאַט זיינע פאַרשטייער.
 עס זיינען געווען אויך כּוון פּרעמדע לענדער, עס זיינען געווען
 עטלעכע פאַרשיקטע אפילו פון די קאָוקאַזער בערג-לייט. דאָס אַלץ
 איז צעטיילט געוואָרן לויט דער מדרגה פון די פאַרברעכנס, און
 פאַרגלעך, לויט דער צאָל יאָרן, וואָס זיינען באַשטימט געוון פאַר
 אַ פאַברעך. מען קען רעכענען, אז עס איז נישט געווען קיין איין
 הויפט-לייך פון דער ג' נוצער טורמע-באפעלקערונג איז באַשטאַנען
 פון פאַרשיקטע קאָוקאַזשניקעס פון בעל-הבתישן שטאַנד. (פעסטע
 קאָוקאַזשניקעס, ווי עס האָן גאָר אַרויסגערעדט די אַרעסטאַנטן
 אַליין). דאָס זיינען געווען פאַרברעכער, באַ וועלכע עס זיינען אינ-
 גאַנצן צוגענומען געוואָרן אַלע מענטשלעכע רעכט, אָפגעשניטענע
 שטיקער פון דער געזעלשאַפט, מיט אַ געשטעמפלטן פנים אַלס איי-
 ביקער צייכן פון זייער פאַרשויסנקייט. זיי זיינען פאַרשיקט גע-
 וואָרן אויף אַרבעט אויף טערמינען פון אַכט ביז צוועלף יאָר, און
 דערנאָך האָן מען זיי צעשיקט, וווּ עס איז, איבער די סיבירער
 דערפער אַלס פאַרשיקטע. עס זיינען געווען פאַרברעכער אויך פון
 מיליטערישן שטאַנד, באַ וועלכע מען האָט נישט געהאַט צוגענימען
 אַלע רעכט, ווי בכלל אין די רוסישע מיל טערישע אַרעסטאַנטן-
 ראַטעס. זיי פלעגט מען פאַרשיקן אויף קורצע טערמינען: נאָכן
 ענדיקן אָבער די דאָזיקע טערמינען, האָבן זיי זיך צוריקגעקערט
 דאָרט אהין, פון וואָנען זיי זיינען געקומען, אין מיליטער, אין די
 סיבירער ליניע-באַטאַליאָנען. אַ סך פון זיי האָבן זיך פּמעט באַלד
 ווידער אינגעקערט אין טורמע פאַר צווייטע וויכטיקע פאַרברעכנס,
 אָבער שוין נישט אויף קורצע טערמינען, נאָר גויף צוואַנציק יאָר:

דער מין האט זיך גערופן, שטענדיקער. נאך די, שטענדיקער
האָבן דאָך נאך אלץ נישט געהאט אַננעווייזן אינגאנצן אלע זייערע
רעכט. צום סוף, איז געווען נאך איין באַזונדערע אַפטיילונג פון די
שרעקלעכסטע פארברעכער, איבערהויפט מיליטערישע, אַ גאַנץ גרוי-
סע. זי האָט געהייסן „די באַזונדערע אַפטיילונג“. פון גאַנץ רוסי-
לאַנד זיינען געשיקט געוואָרן דאָ אַהער פארברעכער. זיי האָבן זיך
אַליין געהאַלטן פאַר „אייביקע“, און האָבן דעם טערמין פון זייער
קאַטאָרגע-אַרבעט נישט געוואוסט. לויטן געזעץ, האָט מען זיי גע-
דאַרפט פאַרטאַפּלען און פאַרדריטלען זייער אַרבעט. זיי זיינען
אויפגעהאַלטן געוואָרן אין טורמע ביז עס זיינען געעפנט גע-
וואָרן אין סיביר די סאַמע שווערסטע קאַטאָרגע-אַרבעטן. „איר האָט
אַ טערמין, און מיר זיינען אַן אַ סוף אויף קאַטאָרגע“ — האָבן זיי
געזאָגט צו אַנדערע אַרעסטאַנטן. איך האָב דערנאָך געהערט, אז די
אַפטיילונג איז אַפגעשאַפט געוואָרן. אַ תּוֹץ דעם, איז אויך אַפגע-
שאַפט געוואָרן אין אונדזער פעסטונג די ציווילע אַרדנונג, און עס
איז איינגעפירט געוואָרן איין אַלגעמיינע מיליטער-אַרעסטאַנטישע
ראַטע. עס פאַרשטייט זיך, אז צוזאַמען מיט דעם איז אויך געביטן
געוואָרן די נאַטשאַלסטוואַג, איך באַשרייב, אַלואַ, די פאַרגאַנגענ-
הייט זאכן, וואָס זיינען שוין לאַנג פאַרשוונדן אין פאַרגאַנגען...
דאָס איז געווען שוין גאַנץ לאַנג; דאָס אַלץ חלומט זיך מיר
אַצינד הייַ אין שלאַף, איך געדענק, איך בין נאָר וואָס אַנגעקומען
אין טורמע. דאָס איז געווען אין אָונט, אין חודש דעצעמבער. עס
האַט שוין אַנגעהויבן טינקל צו ווערן; דער עולם האָט זיך צוריק-
געקערט פון דער אַרבעט; מען האָט זיך געגרייט צו דער פּאַזיער-
קע. אַן אונטעראַפּיצער מיט וואָסעס, האָט מיר, ענדלעך, געעפנט
די טיר אין דעם דאָזיקן מערקווירדיקן הויז אַרײַן, אין וועלכן איך
האַב באַדאַרפט פאַרברענגען אזוי פיל יאַרן, אריבערטראָגן אזוי פיל
איבערלעבונגען, וועגן וועלכע איך וואָלט נישט געקענט האָבן דעם

מינדסטן באגריף, ווען איך וואָלט זיי נישט געווען באמת דורכגעלעבט.
 איך וואָלט מיר, צום ביישפּיל, אויף קיין פּאַל נישט געווען געקענט
 פאַרשטעלן, אז דאָס שרעקלעכסטע און פיינלעכסטע וועט באַשטיין
 אין דעם, וואָס איך וועל אין די גאַנצע צען יאָר פּוּן מײן קאַ-
 טאַרגע, קיין איין מאָל, קיין איין מינוט נישט זיין אַליין? אויף דער
 אַרבעט אונטערן קאַנוואַי, אינדערהיים מיט צוויי הינדערט חברים און
 קיין איין מאָל, קיין איין מאָל נישט — אַליין! איבעריקנס, נאָר
 צו דעם אַליין האָב איך מיך געדארפט צוגעוויינען!

עס זיינען דאָ געווען מערדער, וואָס זיינען עס געוועזן נישט
 מיט זייער ווילן, און מערדער לויטן פאך, רוצחים און אַטאמאנען
 פון רוצחים. עס זיינען געווען פשוטע שווינדלער אין בראַדיאַגעס, —
 מאַכערס פון פאַלש געלט און אַנדערע אַזעלכע לייט. עס זיינען גע-
 ווען אויך אַזעלכע, וועגן וועלכע עס איז שווער געווען צו באַשליסן:
 פאַרוואָס זיי האָבן, אַ שטייגער, געקענט קומען אַהער? — און
 דאָך, האָט זיך יעדערער געהאַט זיין דערציילונג, אַ שווערע און אַ
 טרויעריקע, ווי אַ סוואַנט נאָך אַ נעכטיקער שפּוּת. בכלל, האָבן זיי
 וועגן זייער פאַרגאַנגענהייט גערעדט ווייניק, נישט ליב געהאַט צו
 יערציילן און אַפּים זיך באַמיט נישט צו טראַכטן וועגן דער פאַר-
 גאַנגענהייט. איך האָב געקענט צווישן זיי אַפּילו מערדער, אַזעלכע
 פריילעכע, וועלכע האָבן אַזוי קיינמאָל וועגן גאַרנישט זיך פאַר-
 טראַכט, אַז מען האָט זיך געקענט געוועטן, אַז דאָס געוויסן האָט
 זיי נאָך קיינמאָל נישט געמאַכט קיין שום פאַרוורף. עס זיינען אויך
 געווען אומעטיקע, פּמזט שטענדיק שוויגדיקע. בכלל, האָט וועגן
 זיין לעבן זעלטן ווער אמאָל דערציילט און אויך איז ניגערדיקייט
 נישט געווען אין דער מאַדע, עפעס נישט לויט די מנהגים, נישט אָנגע-
 בווען. אַזוי אפשר, פלעגט זיך טייַלמאָל עמעצער, נישט האָבנדיק
 וואָס צו טון, גאַט אַזוי צערעדן און דער צווייטער הערט אים
 קאָמפּלויטן און אַוועטיק אים. דאָ האָט קיינער קיינעם נישט גע-

קענט פארוואנדערן, מיר — זיינען קענער ו" — האָבן זי אָפּט גע-
 רעדט, מיט עפעס אַ מערקווירדיקער זעלבסטצופרידנהייט. איך
 געדענק, ווי איינמאָל האָט איין מערדער, אַ שיכורער (אויף קאַט-
 גע האָט מען זיך טיילמאָל געקענט אָנשיכורן). אָנגעהויבן דער-
 ציילן, ווי אזוי ער האָט געשאַכטן אַ פינגער-צוריק יוגל, ווי אזוי ער
 האָט אים פריער פאַרנאָרט מיט אַ שפּילע-באַ, אַזעלכע-פּירט ערגעץ
 אין אַ ליידיקן שייער, און דאָרט אים דערשאַכטן. די גאַנצע קאַזאַ-
 מע, וועלכע האָט ביז אַצינד שטענדיק געלאָזט פון זיינע וויצן
 האָט אַ געשריי געטון, ווי איין מענטש, און דער מערדער איז גע-
 צוונגען געווען שטיל צו בלייבן. נישט פון פאַרדרוס האָט די קאַ-
 זאַרע אַ געשריי געטון, נאָר גלאַט אַזוי, ווייל מען האָט נישט גע-
 דאַרפט רעדן וועגן דעם, ווייל עס איז נישט אָנגענומען וועגן
 אזעלכע זאַכן צו רעדן. איך פלעג אגב באַמערקן, אז זיי זיינען
 ווירקלעך געווען נישט קיין פאַרגעזענע, נישט אין פאַרקערטן זיך
 געמינט, נאָר טאַקע אין ביכשטעפלעכן, געוויס, אַ העלפּט פון זיי
 האָט זיכער געקענט לייענען און שרייבן. טייל אָפּ ערגעץ אין אַן
 אָרט, ווי רוסישע נעמען זיך צוזאַמען, אַ קופּע פון צוויי הונדערט
 און פופציק מענטשן, פון וועלכע אַ העלפּט זאָל קענען לייענען און
 שרייבן? איך האָב געהערט דערנאָך, אז מען האָט אָנגעהויבן אַרויס-
 דרינגען פון אזעלכע-עלעכע פאַקטן, אז די בילדונג פירט איבער
 דאָס פאַלק, דאָס איז אַ טעות: דאָ זיינען דאָ אינגאנצן אַנדערע
 סיבות, כאַטש מען קען אויך נישט זיין איינשטימיק, אז די
 בילדונג אַנטוויקלט אין פּאָלן אַ געפיל פון זעלבסט-זיכער-
 קייט. נאָר דאָס איז דאָך גאַנצישט קיין חסרון. עס האָבן זיך
 אונטערגעשיידט די אַלע אָפּזיילונגען לויט זייער קליידונג: נאָ
 טייל איז אַ האַלבע קורטע געווען נאָקל-ברוי און די צווייטע
 גרוי, אויך לויט די הויזן, איין פּוס אַ גרוי און דער צווייטער
 אַ טונקל-ברוינער. איינמאָל, אויף דער אַרבעט, האָט אַ מיידל, אַ

זעמל-פארקויפערין, וועלכע איז צוגעקומען צו די ארעסטאנטן זיך
לאנג איינגעקוקט אין מיר און דערנאך זיך פלוצלינק צעלאכט. —
„פון, ווי נישט שיין! — האָט זי אַ געשריי געטון — אי גרוי גע-
וואַנט האָט צוגעפעלט, אי שוואַרץ געוואַנט האָט אויסגעפעלט!“ עס
זיינען געווען אַרץ זעלכע, באַ וועלכע די גאַנצע קורטקע איז
געווען פֿון איין גרינען געוואַנט, נאָר פֿלויז די אַרבע זיינען געווען
טונקל-ברוין. די קעפּ האָט מען אויך געגאַלט פֿאַרשידן; באַ טייל
איז אַ האַלבער קאָפּ געווען אָפּגעגאַלט אין דער לענג שאַרפּן, באַ
די אַנדערע ווידער אין דער ברייט.

פֿון ערשטן פֿליק האָט מען באַלד געקענט באַמערקן אַ גע-
וויסע שאַרפע געמיינוואַקייט אין דער דאָזיקער גאַנצער מערק-
ווירדיקער משפּחה; אַפֿילו די סאַמע שאַרפּסטע, סאַמע אַריגינעל-
סטע פֿונדעלעכקייטן, וואָס האָבן אומוילנדיק געווען ערשט איבער די
אַנדערע, אויך די האָבן זיך באַמיט צו כאַפּן דעם אַגעמיינעם טאָן
פֿון דער גאַנצער טורמע. בכלל אַבער, וועל איך זאָגן, אַז דער דאָ-
זיקער גאַנצער עולם, אַ הויך עטלעכע אויסאַמען פֿון אומערשעפּ-
לעך-פֿריילעכע מענטשן, וואָס זיינען דערפֿאַר פֿאַראַכטעט געווען פֿון
אַלע — איז אַן אומעטיקער, קנאהדיקער, וואָס האָט זיך שרעקלעך
ליב צו באַרימען, אַ שטאַלצע, וואָס באַליי יקט זיך באַלד און אויף
דער העכסטער שטופּע אַ פֿאַרמאָליסט. די אייגנשאַפט זיך פֿון גאָר-
נישט צו ווונדערן האָט מען געהאַלטן פֿאַר דער גרעסטער מעלה אַלע
זיינען געווען פֿאַרכאַפט, פּשוט, ביז משוגעת, ווי אַזוי זיך אויסער-
לעך צו האַלטן. נאָר נישט זעלען האָט די סאַמע שטאַלצעטע האַל-
טונג, מיט דער שנעלקייט פֿון אַ פֿליץ, זיך געביטן אויף דער סאַמע
אונטערשטעניקסטער. עס זיינען געווען עטלעכע באַמת-שאַרקע; די
זיינען געווען פּשוט באַ זיך און האָבן נישט געמאַכט קיין אַנשטעלן.
נאָר אַ מאַדנע זאך, צווישן די דאָזיקע באַמת-שאַרקע מענטשן זיי-
נען געווען עטלעכע באַרימער ביז דער העכסטער שטופּע, כמעט ביז

קרענעלע-קייט. בכלל איז באַרימעריי און די אויסערלעכע זייט
 געווען אויפן ערשטן פלאַן. די מערהייט איז געווען צעלאָזט און
 שרעקלעך געמיין. רכ לוח און איבערטרייבינגען האָבן זיך געשיט
 אָן און אויפהער: דאָס איז געווען אַ גיהנום, אַ שרעקלעכע פינ-
 סטערניש. נאָר קעגן די אינערלעכע געזעצן און אָנגענומענע מנהגים
 פון טורמע, האָט קיינער זיך נישט אונטערגעשטעלט אַרויסצוטרעטן;
 אַלע האָבן זיך אונטערגעוואָרפן. עס זיינען געווען כאַראַקטערן שטאַרק
 זיך אָנצוגענדיקע, וועלכע האָבן שווער און מיט אָנשערענגונג זיך אונ-
 טערגעוואָרפן, אָבער דאָך זיך אונטערגעוואָרפן. עס זיינען געקומען
 אין טורמע אַריין אַזעלכע, וועלכע האָבן שוין צופיל געהאַט איינ-
 גרייסן מיט דער וועלט, אינגאַנצן אַרויסגעשפרונגען פון דער גרענעץ
 אויף דער פריי, אַזוי, אַז זיי האָבן שוין אויך זייערע פאַרברעכנט
 צום סוף אָפגעצוהן, ווי נישט אַליין, ווי אַליין נישט וויסנדיק צוליב
 וואָס, ווי אַין אַ היץ, אין אַ סוואַנד, אָפּט אויס גאוה, וואָס האָט זיך
 אויפגעכאַפט אין זיי ביז דער העכסטער שטופע. נאָר באַ אונדז
 האָט מען זיי באַלד אַנידערגעזעצט, נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס
 טייל פון זיי האָבן ביון אַקומען אין טורמע אָנגעוואָרפן און אימה
 אויף גאַנצע דערפער און שטעט. אַרומקוקנדיק זיך אַרום און אַרום,
 האָט דער נייער גאַסט באלד באַמערקט, אַז דאָ איז נישט זיין אָרט,
 אַז דאָ איז שוין נישט אַ קיינעם מיט וואָס צו פאַרוונדערן, און ער
 האָט זיך אַמבאַדינגט באַרויקט און געכאַפט דעם אַלגעמיינעם טאָן.
 דער דאָזיקער אַלגעמיינער טאָן איז באַשטאנען אויסערלעך אין עפעס
 אַ באַזונדערן אייגנטלעכן שטאַלץ, מיט וועלכן עס איז געווען דורכגע-
 דרונגען פּענעט יעדער איינזוינער פון טורמע. פונקט ווי דער נאָמען קא-
 סאַרושניק, פאַראַרטיילטער, וואָלט באַמת געווען א טיטל, און נאָך
 אַ פּכּוּזיקער, נישט קיין סימן פון שוואַנד און חרטה! איבעריקנס,
 עס איז אויך געווען עפעס אַן אויסערלעכע הכנעה, אַזוי צו זאָגן,
 אַן אַפּייעלע, אַ מין רויקער יאָש: „מיר זיינען מענטשן פאַר-

לזירענע, — האָבן זיי געזאָגט — האָסט נישט געקענט אויף דער
 פריי לעבן, מוזסטו אַצינד דורך דער גרינער גאס לויפן, די רייען
 ציילן. נישט געוואָלט טאטע-מאַמז האַרכן, מוזסטו אַצינד די פויקן-
 פעל פאַלגן. נישט געוואָלט מיט קיין גאַלד נייען, מוזסטו אַצינד
 מיטן האַמער איבער די שטייגער דרייען. דאָס אַלץ איז אָפּט גערעדט
 געוואָרן, סיי אַלס מוסר-ווערטער און סיי אַלס געוויינטלעכע ווערט-
 לעך און שפּריך-ווערטער, נאָר קיינמאַל נישט ערנסט. דאָס אַלץ איז
 געווען בלויו ווערטער. איך בין מסופק, צי עס האָט זיך כאַטש איי-
 גער פון זיי איבערלעך מודה געווען אין זיין שולד. זאָר געווען
 פרווון עמעצער נישט פון די קאָטאָרושניקעס פאַרוואַרפן אַן אַרעסטאַנט
 זיין פאַרברעך, אָנזידלען אים (כאָזש, איבעריקס, עס ליגט נישט אין
 רוסישן גייסט פאַרצוואַרפן אַ פאַרברעכער) — וואָלט שוין צו די זידלע-
 רייען קיין סוף נישט גענומען. און וואָס פאַר אַ מייסטערס זיי זיי-
 גען אַלע געווען צום זידלען! זיי האָבן זיך געזידלט פּיין, קינסט-
 לעריש. דאָס זידלען זיך איז דערהויבן געוואָרן באַ זיי ביז אַ לערע;
 זיי האָבן זיך באַמיט צו באַווען, נישט אזוי פיל מיט דעם באַליידיקונגס-
 וואָרט, ווי מיט דעם זיך, גייסט, אידעע, פון דער באַליידיקונג — און
 דאָס איז אַ סך שאַרפער, גיפטיקער. די אומאויפהערלעכע קריעררייען
 האָבן נאָך מער אַנטוויקלט צווישן זיי די זאָזיקע לערע. די זאָזיקע גאַנ-
 צע מחנה מ נטשן האָט געאַרבעט אונטערן שטעקן, דעריבער איז
 זי געוואָרן פּויל, דעריבער איז זי געוואָרן צעלאָזט. אויב איינער
 איז נאָך אַפילו פּרוער נישט געווען צעלאָט, איז ער דאָ אויף קא-
 טאַרגע צעלאָזט געוואָרן. אַלע זיינען זיי זיך צונויפגעקומען דאָ
 אַהער נישט מיט זייער הילף; אַלע זיינען זיי זיך געווען איינער דעם
 צווייטן פּרעמד.

דער טייוול האָט פּרוער דריי פאַר שיך צעריסן, איידער
 ער האָט אינדו אויף איין קופּע צונויפגעקליבן! — האָבן זיי אַליין
 געזאָגט וועגן זיך, און דעריבער זיינען רכילות, אינטריגעס, חייב-

רישע פלוידערייען, קנאה, שנאה, קריג, פעס, געווען שטענדיק אויפן
 ערשטן פלאץ אין דעם זאָיקן שרעקלעכן לעבן. קיין שום באבז
 האָלט נישט אומשטאַנד געווען צו זיין אזא באבז, ווי טייל פון די דאָזי-
 קע מערדער. איך חזר איבזר, עס זיינען געווען צווישן זיי אויך מענטשן
 שטאַרקע, כאַראַקטערן, וואָס זיינען געווינט געווען זייער גאַנץ לעבן
 אַלץ דורכצוברעכן און צו באַזעלן, פאַרהאַרטעוועזע, דרייסטע, די
 דאָזיקע האָט מען אומוויילנדיק געאַכט צו; זיי ווידער, פון זייער זייט,
 כאַטש זיי האָבן זיך אָפּ אַזוי ו גאַנץ ערנסט באַצויגן צו זייער רוּם,
 נאָר בכלל האָבן זיי זיך באַמיט נישט צו פאַלן קיינעם צו לאַסט,
 אין קיין פּוסטע זידלערייען האָבן זיי נישט קיין איינזייל גענומען,
 האָבן זיך אויפגעפירט אומגעוויינלעך פּפּבוריק, זיינען געווען באַ-
 רעכנט און כּמעט שטענדיק געהאַרכזאם דער נאַטשאַלסטאָוּ, — נישט
 צוליב דעם פּרינציפּ פון געהאַרכזאמקייט; נישט צוליב דער אָנער-
 קענונג פון די פּליכטן, נאָר אזוי גלאַט, ווי דורך עפעס אַן אָפּמאך,
 אַנערקענענדיק די קעגנזייטיקע באַקוועמלעכקייטן. איבעריקנס, איז
 מען זיך מיט זיי אויך באַגאַנגען פאַרזיכטיק. איך געדענק, ווי מען
 האָט איינעם פון אועלכע אַרעסטאַנטן, אַ מענטש נישט קיין שרעקעוּ-
 דיקן און אַנטשאַלעסענעם, וואָס איז באַקאַנט געווען דער נאַטשאַל-
 סטוּאָ מיט זיינע חיהשע נייגונגען, גערופן אַמאָל, פאַר עפעס אַ
 פאַרברעך צום באַשטראַפּן, דער טאָג איז געווען אַ זומערדיקער, די
 צייט נישט קיין אַרבעט-צייט. דער שטאַב-אָפיצער, דער גאַנטסטער
 און אוממיטל אַרער נאַטשאַלינג פון טורמע איז געקומען אַליין און
 דער הויפט-וואָך, וואָס האָט זיך געפונען האַרט לעבן אַנדער טויער,
 בייצוהוינען די באַשטראַפונג. דער מאַיאָר איז געווען עפעס אַ פאַ-
 טאַלע בריאה פאַר די אַרעסטאַנטן; ער איז געווען ביז משוגע
 שטרענג, זיך געוואָרפן אויף מענטשן, ווי די קאַטאַרושניקעס האָבן
 געזאָגט. צום מיינסט האָט זיי אָפּגעשוואָגן אין אים זיין דורכדריי-
 גענדיקער, פּלינקער בליק, פאַר וועלכן עס איז נישט מעגלעך גע-

ווען גארנישט צו באהאלטן. ער האט געזען, עפעס אפילו נישט קוקן-
דיק. אריינקואענדיק אין טורמע, האט ער שוין געוואסט, וואָס עס
טוט זיך אין איר צווייטן עק. די אַרעסטאַנטן האָבן אים גערופן
דער אַכט-אויגיקער. זיין סיסטעם איז געווען אַ פאַלשער. ער האָט
נאָר אין כּעס אַריינגעברע גט די עוין אַזוי און צערייזטע מצנטשן
מיט זיינע משוגענע אײנפאַלן, אין ווען ער וואָלט נישט געהאַט
איבער זיך דעם קאַמענדאַנט, אַ מענטש אַ אײדעלן, באַרעכנטן, וואָס
האָט אײנגעהאַלטן טײלמאַל זײנע ווילדע אײנפאַלן, וואָלט ער גע-
ווען אָנגעמאַכט גרויסע אומגליקן מיט זיין רעגירן. אין פאַרשטיי
נישט, ווי אַזוי ער האָט געקענט ענדיקן גליקלעך: ער איז אַרויס
פון זיין דינסט לעבעדיק און געזונט, כאָטש איבעריקנס, ער איז
אויך אָפגעגעבן געוואָרן אין געריכט.

דער אַרעסטאַנט איז בלייך געוואָרן, ווען מען האָט אים
אַ רוף געטון. געוויינטלעך האָט ער זיך שווייגנדיק און אַנטשלאָסן
געלייגט אונטער די ריטער, שווייגנדיק געליטן די שאַראָף און זיך
אויפגעוויבן נאָך דער באַשטראַפונג ווי אַן אויפגעכרייכלטער קאַלט-
בלוטיק און פּילאָזאָפּיש קוקנדיק אויף זיין פאַרגעקומענעם דורכ-
פאַל. מיט אים איז מען זיך, איבעריקנס, באַגאַנגען שטענדיק פאַר-
זיכטיק. נאָר דאָס מאָל האָט ער זיך געהאַלטן צו ליב עפּ סײַ-וואָס
פאַר גערעכט. ער איז בלויז געוואָרן און זייער געהיים פון דער
וואַך באַוויזן אַריינצוריקן אין אַרבל אַ שאַרף, ענגליש שיסטער-מע-
סער. מ'סערס און זיין צנדערע שאַרפּ אינסטרומענטן זיינען
שטאַרק פאַרווערט געווען אין טורמע. אונטערזוכונגען זיינען פאַרגעקו-
מען אָפט, אומדערוואַרטע, און נישט קיין שפּאַסיקע, די באַשטראַפונגען
אכזריותד קען. נאָר אַזוי ווי עס איז שווער צו געפינען עפעס באַ
אַ גנב, ווען ער אַנטשליסט זיך עס באַזונדערס גוט צו באַהאַלטן,
און אַזוי ווי מעסערס און אינסטרומענטן זיינען געווען א שטענדיקע
ניוטעניגיקייט אין טורמע, האָבן זיי, נישט קוקנדיק אויף די אַלע

אינטערסאנטע, קיינמאל נישט אויסגעפעלט. אין אויב מען האט זיי
 צוגענומען, האט מען זיך גלייך פארשאפט אנדערע. די גאנצע קא-
 סטארגע האט זיך א ווארף געטון צום פארקן אין מיט אן אפגע-
 שטירבן הארץ. געקוקט דורך די שפארעס פון די סלופעס. אלע
 האבן געוויסט, אז פערצוויי וועט זיך דאס מאל נישט ווערן לייגן
 אינטער די ריטער אן, אז צום מאיאָר איז נעקומען א סוף. נאָר
 אין דער סאמער איטשפאָסענער מיניט, איז אנדער מאיאָר אויפ-
 געצונסן אויף דער דראַשקע אין אוועקפארן, איבערגעבנדיק דאָס
 אויספירן פון דער ע זעקוציע א צווייטן אָפיצער. „גאט אליין האָט
 אים מציל געווען!“ — האָבן דערנאָך גערעדט צווישן זיך די
 ארעסטאנטן. וואָס שייך פערטראָוון, האָט ער די שטרעף איבערגע-
 טראָגן זייער רויק זיין פעס איז אריבער מיטן אוועקפארן פון מא-
 יאָר. דער ארעסטאנט איז געהאַכט און נאָכגיבן ביז א געווי-
 סער מאָס; נאָר עס איז דאָ א גרענעץ, וועלכע מען דארף נישט
 אריבערטען. באמת: קיין שום זאך קען נישט זיין גייעריקער
 פאר די דאָזיקע מערקווירדיקע אויסברוכן פון אומגעזולד און
 עזות. אָפט ליידיט דער מענטש עטלעכע יאָר, גיט זיך אנטער,
 האַלט אויס די אַזריותדיקסטע באַשטרענונגען און פלוצלינג רייסט
 ער זיך אָפּ צוליב עפעס א קלייניקייט, צוליב עפעס א נאָר שקייט,
 כמעט פאר גאַרנישט. בא טייל קיין אַזעלכער אָנגערופן ווערן
 פשוט משגיגער; און אזוי ווערט ער טאקע אָנגערופן.

איך האָב שוין געזאָגט, אז אין פארלוף פון עטלעכע יאָר,
 האָב איך נישט באַמערקט בא די דאָזיקע מענטשן קיין איינציקן
 סימן פון חרטה, קיין מינדסטן פיינלעכן געדאַנק וועגן זייער פאר-
 ברעך, אין אז א גרויסער טייל פון זיי האַלט זיך איבערלעך אינ-
 גאַנצן פאר גערעכט. דאָס איז אַ פאקט. פארשטייט זיך, אז דער
 שטאַף, די שלעכטע ביישפילן, די ווילינג-ערישקייט, די פאלשע
 שעמענדיקייט — זיינען אין אַ סך פאלן די סיבה צו דעם. פון

דער צווייטער זייט אָבער, ווער קען זאָגן, אז ער האָט שוין דער-
פּאַרשט די טיפּקייט פון די דאָזיקע פּאַרלוירענע הערצער. און איבער-
געלייענט אין זיי דאָס, וואָס איז באַהאַלטן פון דער גאַנצער וועלט ז
נאָר עס איז דאָך פּאַרט מעגלעך געווען, אין אזוי פיל יאָרן, כאָטש
עכט-וואָס צו באַמערקן צו פאַרשטיין, אויפצוכאַפן אין די דאָזי-
קע הערצער כאָטש אַ וואָסער נישט איז שטריך, וועלכער וואָלט עדות-
געזאָגט אויף אַן איבערלעכער בענקשאַפט, אויף ליידין. נאָר דאָס
איז נישט געווען, לחלוטין נישט געווען. יא, אַ פאַרברעך, דאַכט
זיך, קען נישט באַטראַכט ווערן לויט די געוויינטלעכע, אָנגענומע-
נע שטאַנדפּונקטן, און זיין פּילאָזאָפּיע איז אַ ביסעלע שווערער, ווי
מען מיינט. פאַרשטייט זיך, אז די טורמעס און דער סיסטעם פון
די געזעצן געגען אַרבעטן מאַכן דעם פאַרברעכער נישט בעסער; זיי
באַשטראַפן אים נאָר אין פאַרהיטן די געזעלשאַפט פון די ווייטע-
רע פאַרוויכן פון דעם מערדער צו שטערן איר רוי. אין דעם פאַר-
ברעכער אָבער אַנטוויקלען די טורמע און די סאַמע שווערסטע טא-
טאַרגע-אַרבעט נאָר אַ שנאה, אַ דורשט נאָך די פאַרבאַטענע פאַר-
געניגנס און אַ שרעקלעכע לייכטזיניקייט. נאָר איך בין פעסט איבער-
צייגט, אז דער באַרימטער תּפּיכה-סיסטעם דערגרייכט נאָר בלוז
אַ פּאַלשן, גענאַרטן, אויסערלעכן ציל ער וויגט אויס דעם לעבנס-
זאַפט פון מענטש, צערודערט זיין נשמה, שוואַכט זי אָפּ. שרעקט
זי אָן און שטעלט דערנאָך אַרויס אַ מאַראַליש-אויס-עטרוקנטע מו-
מיע, אַ האַלב-משוגענעם, אלס מוסאָר פון אויסבעסערונג און חרטה.
פאַרשטייט זיך, אז דער פאַרברעכער, וועלכער איז אויפגעשטאַנען
קעגן דער געזעלשאַפט, פאַראַכטעט זי און האַלט זיך כּמעט שטענ-
דיק פאַר גערעכט און זי — פאַר שולדיק. דערצו נאָך, האָט ער
דאָך שוין באַקאָנען פון אַר אַ שטראַף, און האַלט זיך שוין צוליב
דעם כּמעט פאַר ריין, פאַר אָפּגערעכט. מען קען, ענדלעך, קימען
צו דער מיינונג, פון אַזאַ שטאַנדפּונקט, אז מען וועט שוין באַלד

דארפן דעם פארברעכער אליין, כמעט, פאר גערעכט האלטן. נאך
נישט קוקנדיק אויף אלע מעגלעכסטע שאנדפונקטן, וועט דאך
יעדער איינשטימען, אז עס זיינען דא אזעלכע פארברעכנס, וועל-
כע רעכענען זיך שטענדיק און אומעטום, לויט אלע מעגלעכסטע
געזעצן, פון אנהייב וועלט אן, כאר זיכערע פארברעכנס און וועלן
זיך אלס אזעלכע רעכ נען אזוי לאנג, ווי לאנג מענטש וועט נאך
בלייבן מענטש. נאך אין טורמע האב איך געהערט דערציילונגען
וועגן די שרעקלעכסטע, וועגן די אימנאטירלעכסטע טאטן, וועגן די
שרעקלעכסטע, ווינדערלעכסטע מאַרדן, וואָס זיינען דערציילט געוואָרן
מיט דעם היכסט-פרייען און קינדזריש-זאָ-גלאַזן געלעכטער. באַ-
זונדערס גייט מיר נישט אַרויס פון זכרון איין פּאָטער-מערדער. ער
האַט געשטאַמט פון אַדל, האָט געדינט, און זיין זעכציק-יעריקער
פּאָטער האָט אים געהאַלטן פאַר אַ פאַרשווענדערישן זון. ער האָט
זיך אויפגעפירט זייער אויסגעלאַסן, האָט זיך אריינגעלאָזט אין חובות.
דער פּאָטער האָט אים באַגרענעצט, האָט אריינגערעדט אין אים;
נאָר דער פּאָטער האָט אָבער געהאַט אַ הויז, אַ גוט, מען האָט גע-
רעכנט, אַז ער האָט געלט, און — דער זון האָט אים דערהרגעט,
וועלנדיק באַקומען די ירושה. דער פאַרברעך איז אַנטדעקט גע-
וואָרן ערשט אין אַ חודש אַרום. דער מערדער אליין האָט געמאַרדן
אין פּאַליציי, אַז דער פּאָטער זיינער איז פאַרשוויגן געוואָרן, יון מען
קען נישט וויסן ווהיין. דעם גאנצן חודש האָט ער פאַרברענגט אויף
דעם אויסגעלאַסנסטן אופן. ענדלעך האָט די פּאַליציי אין זיין וועג-
וואָרט געפונען דעם קערפער. אויפן וויף, אין זיין גאַנצער לענג,
האַט זיך געצויגן אַ קאנאלעבל, דורך וועלכן עס איז אָפגערווען דאָס
אומריינקייט און וועלכעס איז געווען באַדעקט מיט ברעטער. דער
קערפער איז געלעגן אין דעם קאנאלעבל. ער איז געווען אָנגענון,
אויסגעפוצט, דער גרויער קאַפ איז געווען אָפגעשניטן, צוגעלייגט
צום גוף, און אונטער דעם קאַפ האָט דער מערדער אונטערגעלייגט

א קישן. ער האָט זיך נישט כורה געווען. מען האָט אים צוגענו-
 מען דעם נאָמען דוואַריגין, זיין ראנג און פארשיקט אויף צוזא-
 ציק יאָר קאטאָרגע. די גאנצע צייט. וואָס איך האָב געזעפט מיט
 אים, איז ער געווען אין דער אויסגעצייכנסזער, פריילעכסטער שאי-
 מונג. דאָס איז געווען אַ נאָרישער, לייכטזיניקער, אויף דער ה'כס-
 טער שאופע נישט באַרעכנטער מענטש, כאַזש גאָרנישט קיין נאָר.
 איך האָב קיינמאָל נישט באַמערקט אין אים קיין שום באַזונדער
 אכזריותדיקייט. די אַרעסטאַנצן האָבן אים פיינט געהאט, נישט פאַר
 זיין פאַרברעך, וועגן וועלכן מען האָט אפילו קיינמאָל געט דער-
 מאנט, נאָר פאַר זיין אידאָטישקייט, פאַר דעם, וואָס ער האָט זיך
 נישט געקענט האַלטן. שמוסנדיק האָט ער טייל אָל דערמאנט וועגן
 זיין פאַטער. איינמאָל, רעדנדיק מיט מיר וועגן זיין געזונטער גע-
 בויטקייט, וואָס איז איבערגעגאנגען בירושה באַ זיי אין דער
 משפּה, האָט ער צוגעגעבן: „אַט, מיין פאַטער, האָט זיך קיינמאָל
 נישט, ביז זיין סאַמע טויט, געקלאָגט אויף קיין שום ק'אַנקהייט".
 אזאַ היהשע טעמפּקייט איז, פאַרשטייט זיך, שוין איבער דער גרע-
 נעץ. דאָ האָבן מיר שוין צו כוון עפעס מיט אַ פעזער, עפעס מיט
 אַ קערפּערלעכן און מאַראַלישן מום, וואָס איז נאָך נישט באַקאַנט
 דער וויסנשאַפּט, און נישט מיט קיין געווייטלעכן פּאַרברעך. פאַר-
 שטייט זיך, איך האָב נישט געגלויבט אין דעם. נאָר מיטשען פון
 זיין שטאַט, וועלכע האָבן באַדאַרפט וויסן אַלע איינצלהייטן פון
 זיין געשיכטע, האָבן מיר דערציילט די דאָזיקע גאנצע זאַך זיינע.
 די פאַקטן זיינען געווען אויף אזוי פיל קלאָר, אז עס איז נישט
 מעגלעך געווען נישט צו גלייבן.

די אַרעסטאַנטען האָבן גיהערט ווי ער האָט געשריגן איינ-
 מאָל באַנאכט פון שלאַף: „האַלט אים, האַלט! דעם קאַפּ האַק אים,
 דעם קאַפּ, דעם קאַפּ!...“
 כמעט אַלע אַרעסטאַנטען האָבן גערעדט באַנאכט פון שלאַף.

זיך. זעטער, גנבישע רייד, מעסערס, העק זיינען זיי מער פאר
אלץ געקומן אין שלאף אויף דער צונג, מיר זיינען מענטשן גע-
שלאגענע, — היבן זיי געזאגט — בא אונדז זיינען די ק שקעס
אָפגעהאַקט, דערפאר שרייען מיר באַנאַכט.

זי קאָזשאַנע, קאטאַרושנע אַרבעט אין פעסטונג איז געווען
נישט קיין פרייע באַשעפטיקונג, נאָר אַ פליכט: דער אַרעסטאַנט
האַט אָפגעאַרבעט זיין טייל אַרבעט אָדער איז איבערגעקומען די
געזעצלעכע שעהן פון דער אַרבעט אין איז צוריקגעגאנגען אין
טורמע אַריין. אויף דער אַרבעט האָבן זיי געקוקט מיט שנאה. אָן
זיין באַזונדערער פּריוואַטער באַשעפטיקונג, צו וועלכער ער איז
איבערגעגעבן געווען מיט זיין גאַנצן פאַרשטאַנד, מיט זיין גאַנצער
אויסגערעכנטקייט. וואָלט דער מענטש אין טורמע נישט געקענט
לעבן. וואָרים ווי אזוי וואָלט דער דאָזיקער גאַנצער געזונטער עולם
מענטשן, וועלכער האָט אַמאָל אזוי שטאַרק אַ לעבן געטון, און אַצינד
געוואָלט לעבן, וועלכער איז מיט געוואָלט צונויפגעברענגט געוואָרן
דאָ אַהער אויף איין קופּע. מיט געוואָלט אָפגעריסן געוואָרן פון
דער געזעלשאַפט און פון נאָרמאַלן לעבן, געקענט זיך דאָ נאָרמאַל
און געזעלעך איינלעבן, מיט זיין אייגענעם ווילן און חשק? פון
בלויזן ליידיקייט וואָלט זיך דאָ אנטוויקלט אַזעלכע פאַרברעכענישע
אייגנשאַפּטן, וועגן וועלכע ער האָט פריער אפילו דעם מינדסטן בא-
גריף נישט געהאַט. אָן אַרבעט און געזעלעך-נאָרמאַלן אייגנטום
קען דער מענטש נישט לעבן, ער ווערט צעלאָזט און פאַרוואַנדלט
זיך אין אַ חיה. און דערפאר האָט זיך יעדערער אין טורמע, צוליב
דער נאַטירלעכער באַדערפּעניש און עפעס אַ גופּיל פון זעלבסטפאַר-
היטונג, געהאַט זיין אייגענע מלאכה און באַשעפטיקונג. דער לאַנגער
זומערדיקער טאָג איז פּמעט אינגאַנצן פאַרגאַנגען באַ דער קאָזשנע
אַרבעט; אין דער קורצער נאַכט איז קיים צייט געווען זיך אויס-
צושלאָפּן. נאָר ווינטער האָט דער אַרעסטאַנט, ווי נאָר עס האָט

אָנגעהויבן טינקל ווערן, לויטן געזעץ, שוין געדארפט זיין איינגע-
שליצן אין טורמע, וואָס-זשע איז פאַרבליבן צו טון אין די לאַנגע,
אומעטיקע שעהן פון דעם ווינטערדיקן אָונט? דעריבער, איז כמעט
יעדע קאָזארמע, נישט קיקנדיק או פון פאַרבאָט, פאַרוואַנדלט געוואָרן
אין אַ גרויסן ווערקש וואָס. אייגנטליך, איז אַרבעט, באַשעפטיקונג
נישט פאַרבאָטן געווען; נאָר עס איז שטרענג פאַרווערט געווען צו
האַבן באַ זיך אין טורמע אינסארומענטן, אין אַן דעם איז די אַר-
בעט אוממעגליך געווען. נאָר מען האָט געאַרבעט שטילעטשקע און,
דאַכט זיך, אז די נאטשאַלסטוואַ האָט טיילמאַס געקוקט אויף דעם
דורך די פינגער. אַ סך אַרעסטאַנטן זיינען אָנגעקומען אין טורמע
נאָרנישט קענענדיק, נאָר זיי האָבן זיך געלערנט באַ די אַנדערע
און דערנאָך אַרויס אויף דער פריי אַליין גוטע בעלי-מלאכות. דאָ
זיינען געווען אי שוסטער, אי קאַמאַשנאַטער, אי שניידער, אי
סטאַליערס, אי שלאַסער, אי שניצער, אי גאַלדשמידן. עס איז געווען
אין ייד, ישעיהו בלומשטיין, אַ יובעליר, וועלכיר איז אויך געווען
אַ פּראָצענטניק. זיי אַלע האָבן געאַרבעט און געזאַמלט דעם גראַשן.
באַשטעלונגען אויף דער אַרבעט האָט מען באַקומען פון שטאַט.
געלט פאַרגרעסערט די פרייהייט, און דעריבער איז עס פאַר דעם
מענטש, וואָס האָט אינגאנצן אָנגעוויירן די פרייהייט צוין מאַל אַזוי
טייער. אויב עס קלינגט נאָר באַ אים אין קעשענע, איז ער שוין
האַלב געטרייסט, אויב ער זאָל עס אפילו נישט קענען אויסגעבן,
נאָר געסט קען מען שטענדיק און אימעטום אויסגעבן, בפרט, ווען
פאַרבאָטענע פרוכט איז צוויי מאַל אַזוי פיל זיסער. און אויף קאַ-
טאַרגע איז מעגליך געווען צו באַקומען אפילו בראַנפן. אויך לייל-
קעליך זיינען געווען שטרענג פאַרבאָטן; נאָר אַלע האָבן זיי געריי-
כערט. דאָס געלט און דער טיטן האָבן אָפגעוואָרן פון סקאַרבוט
און אַנדערע פאַרשידענע קראַנקהייטן; די אַרבעט ווידער האָט אַפ-
געהיטן פון פאַרברעכנס; אַן אַרבעט וואָלטן זיך די אַרעסטאַנטן אויפ-

געזעסן איינער דעם אנדערן, ווי שפינען אין א גלאז. נישט קוקנדיק
 אויף דעם זיינען אי ארבעט, אי געלט פארווערט געווען. אין די
 נעכט פלעגן נישט זעלסטן געמאכט ווערן פלוצלינקדיקע אונטער-
 כונגען, עס איז צוגענומען געוואָרן אלץ, וואָס עס איז נאָר פאָר-
 באַטן געווען און — ווי שטאַרק מען זאָל נישט געווען באַהאַלטן
 דאָס געלט, פלעגט עס דאָך טיילמאַל אַריינפאַלן די אונטערזיכער
 אין די הענט אַריין. אַז צוליב וואָס, טיילווייז, עס איז געזאַמלט
 געוואָרן, נאָר גאַנץ שנעל פאַרטרונקען געוואָרן. זי פאַרוואָס עס
 איז איינגעפירט געוואָרן אין טורמע דאָס בראַנפן-טרינקען. נאָך
 יעדער אונטערזוכונג, איז דער שולדיקער, אַ חוץ דעם וואָס ער האָט
 אָנגעוואָרן זיין גאַנץ פאַרמעגן, געוויינטלעך גאַנץ גוט באַשטראַפּט
 געוואָרן. נאָר נאָך יעדער אונטערזוכונג זיינען באַלד צוריק פאַרפּלעט
 געוואָרן די געזאַכטע בלייזן, עס זיינען באַלד געברענגט געוואָרן
 גייע זאכן און אלץ איז זיך געגאַנגען, ווי פריער. אויך די נאַטשאַל-
 סטראַף האָט געוואָס וועגן דעם, און די אַרעסטאַנטן זיינען נישט
 ביז געווען אויף די באַטראַפּונגען, כאַטש אַזאָ לעבן איז ענלעך
 געווען צו דעם לעבן פון אַזעלכע, וואָס וואָלטן זיך באַזעצט אויפן
 באַרג וועוווי.

ווער עס האָט נישט געקענט קיין מלאכה, האָט זיך באַשעפּ-
 טיקט אויף אַן אנדערן אופן. עס זיינען געווען מיטלען גאַנץ אַריי-
 גינעלע. טייל, צום ביישפּיל, האָבן זיך פאַרנומען בלויז מיט אויפ-
 קויפן, און עס האָבן זיך פאַרקויפט טיילמאַל אַזעלכע זאכן, וואָס עס
 וואָלט נישט געקענט קיינעם אַגילו אין קאַפּ איינפאַלן אויף יענע
 זייט ווענט פון טורמע נישט נאָר זיי נישט צו קויפן אַדער פאַרקויפן
 נאָר אַפילו פאַר זאכן זיי צו רעכענען. נאָר די קאַטאָרגע איז געווען
 זייער אַרים און אויסערגעוויינטלעך האַנדלסזעיק. די ערגסטע שמאַטע
 האָט געהאַט אַ ווערט און עס איז מיט איר געמאכט געוואָרן אַ
 וואָסער נישט איז האַנדל. צוליב דער אַרימקייט אָבער האָט אויף

דאָס געלט געהאט גאָר אַן אנדערן ווערט, ווי אויף דער פּריי. פאר
א גרויסער און קאָמפּליצירטער אַרבעט האָט מען געזאָלט מיט גראָשוס.
טייל האָבן מיט ערפּאָלג זיך באַשעפטיקט מיט געבן געלט אויף
פּראָצענט. דער אַרענט גט, וועלכער האָט זיך שטארק איינגעשול-
דיקט אָדער אַלץ פאַרשווענדט, וואָס ער האָט פאַרמאָגט, האָט אַוועק-
געבראַגן זיינע קענטע זאָכן צום פּראָצענטניק און געקריגן באַ אים
עטלעכע קופּערנע מסבּעות פאַר שרעקלעכע פּראָצענטער. אויב ער
האָט די זאָכן נישט אויסגעקויפט צו דער באַשטימטער צייט, זיי-
גען זיי גלייך אָן רח.נ.ו. פאַרקויפט געוואָרן. דער האַנדל מיט
פּראָצענט האָט זיך אַזוי שטארק אַנטוויקלט, אַז עס זיינען גענומען
געוואָרן אַלס מעפּן אפילו מיליטערישע סמאָטר-זאָכן, דהיינו: קאַ-
זשאַנע וועש, שוסטער-סחורה און א.ו.ו. — זאָכן, וואָס זיינען נייטיק
יען אַרעסטאַנט יעדער רגע. נאָר באַ אַזעלכע משפּחות פלעגט זיך
אַמאָל דאָס געשעפּט פאַרענדיקן אויך אַנדערש, נישט אינגאַנצן,
איבעריקענס, אומדערוואַרטעט: דער, וואָס האָט איינגעלייגט און
באַקומען דאָס געלט, פלעגט גלייך אָן איבעריקע טענות אַוועק-
גיין צום עלסטן אונטער-אַפיציר, צום נאָנטסטן נאַטשאַליניק פון
טורמע, מעלדן וועגן די פאַרזעצטע סמאָטר-זאָכן, און זיי זיינען
באלד אָפּגענומען געוואָרן באַם פּראָצענטניק צוריק, אפילו אָן אַ
מעלדונג צו דער העכערער נאַטשאַלסטוואָ. עס איז אינטערעכאַנט,
אַז אין אַזאַ פּאַל איז אפילו טיילמאָל נישט פאַרגעקומען קיין קריג
דערנאָך: דער פּראָצענטניק האָט שווייגנדיק און אומעטיק אָפּגע-
געבן, וואָס מען האָט געדאַרפט, און ווי ער וואָלט זיך אפילו אַליין
געהאַט געריכט, אַז עס וועט אַזוי זיין. עס קען זיין, אַז ער האָט
נישט געקענט נישט כּוּדה זיין זיך אַליין, אַז ער, אויפן אָרט פון
יענעם, וואָלט אויך דאָס אייגענע געטון. און דעריבער, אויב ער
האָט זיך אפילו אַמאָל געבייזערט דערנאָך, איז עס אויך געווען גאָר
אָן פּעס, נאָר אַזוי זיך, אַבי זיך פון האַרץ אָפּצורעדן.

בכלל, האָפּן אַלע שרעקלעך געגנבעט איינער פאם צנדערן.
 פּמעט יעדערער האָט זיך גייהאט זיין קאסטן, מיט אַ שלאָג, אויף
 אַפּצוהיטן די קוזארמע-זאכן. דאָס איז דערלויבט געווען; נאָר די
 קעסטלעך האָבן נישט געהאַלפּן. איך רעכן, אז מען קען זיך פּאָר-
 שטעלן, וואָס פּאַר אַ קינסטלער-גנבים דאָרט זיינען געווען. מיר האָט
 איין אַרעסטאנט, אַן אמת מיר איבערגעגעבענער מענטש (איך זאָג
 דאָס אָן שום פּאַרקערטן מיין), צוגעגנבעט אַ ביבעל, דאָס איינציקע
 בוך, וואָס איז מיר דערלויבט געווען צו האָבן אויף קאַטאַרגע; ער
 האָט דאָס מיר דעם זעלבן טאָג אַליין מודה געווען, נישט צוליב
 זינטה, נאָר האָבנדיק רחמנות אויף מיר, ווייל איך האָב עס פּאַנג
 געזוכט. עס זיינען געווען שענקערס, וואָס האָבן געהאט לט מיט
 בראָפּן און וואָס זיינען שנעל רייך געוואָרן. וועגן דעם האַנדל,
 וועל איך אַמאָל דערציילן גאַנץ באַזונדער; ער איז גאַנץ אינטערעסאַנט.
 אין טורמע זיינען געווען אַ סך, וואָס זיינען פּאַרשיקט געוואָרן פּאַר
 קאָנטראַבאַנד, און דעריבער איז זיך נישט אַ וואָס צו ווונדערן, ווי
 אזוי עס איז דאָך, נאָ אַזעלכע אונטערזוכונגען און אַזעלכע שטרענ-
 גע וואָכן, אריינגעברענגט געוואָרן אין טורמע בראָפּן. אַגב איז צו
 באַמערקן, אז קאָנטראַבאַנד איז, לויט זיין כאַראַקטער, גאָר עפעס
 אַ באַזונדערער פּאַרברעך. צי קען מען זיך זען גאָר, למשל, פּאָר-
 שטעלן, אז דאָס געלט, וואָס ברענגט אזוי פיל נוצן, שפּילט באַ אַ
 טייל קאָנטראַבאַנדישן נאָר די צווייטע ראַלע, שטייט אויפן צווייטן
 פּלאַץ! און דאָך איז עס פּאַרט צוויי. דער קאָנטראַבאַנדישט אַרבעט
 אויס ליידישאַפט, אויס פּאַרן. זאָס איז טיילווייז אַ פּאַעט. ער ריי-
 זיקירט אַלץ, שטעלט זיך אין אַ שרעקלעכן געפאַר, כיטערעוועט, קאַמ-
 בינירט, דרייט זיך צווייט. טיילמאָל אַרבעט ער מיט אַ געוויסער
 באַגייס ערונג. ד ס איז אַ געוויסע ליידישאַפט, וועלכע איז פּונקט
 אזוי שטאַרק צו לי, ווי קאַרטן-שפּיל. איך האָב געקענט אין טורמע
 איין אַרעסטאַנט, מיט אַן אויסזען פּון אַ קאַלאַסאַלן פּאַרנעם, נאָר

אָבער אזא הכנעהדיקער, שטילער, רוקער, אז עס איז נישט מעגלעך
 געווען זיך פאַרצושטעלן, ווי אזוי ער איז אַריינגעפאלן אין טורמע.
 ער איז געווען אזוי גוט און פינקטלעך, אז ער האָט די גאַנצע צייט
 פון זיין פאַרברענגען אין טורמע, זיך מיט ק' נעם נישט צעקריגט.
 נאָר ער איז געווען פון דער מערב-גרענעץ, איז פאַרשיקט געוואָרן
 פאַר קאָנטראַבאַנד, און פאַרשטייט זיך, זיך נישט געקענט איינהאַלטן
 און אָנגעהויבן דורכטראַגן בראַנפן, וויפיל מאָל מען זאָל אים דערפאַר
 נישט געווען באַשטראַפן און ווי מורא ער זאָל נישט געווען האָבן כאַר
 די ריטער! און אויך האָט אים דאָס דורכטראַגן בראַנפן געגעבן דעם
 קלענסטן פּאַרדינסט. פון בראַנפן איז נאָר רייך געוואָרן דער אַנטרעפע-
 ניאַר אליין. דער מאַדנער מענטש האָט ליב געהאַט די קונסט נאָר דער
 קונסט. ער איז געווען אַ וויינער ווי אַ באַבע, און וויפיל מאָל האָט
 ער, נאָכן באַקומען אַ שטראַף, זיך צוגעשווירן און צוגעזאָגט שוין
 מער קיין קאָנטראַבאַנד נישט צו טראַגן. מיט העלדישקייט פלעגט
 ער זיך גובר זיין אַמאָל אַ גאַנצן חודש. נאָר, ענדלעך, נישט אים-
 געהאַלטן... אַ דאנק אָט די פּערזענלעכקייטן, האָט קיין בראַנפן
 אין טורמע קיינמאָל נישט פאַרפעלט...

ע-דלעך, איז געווען נאָך איין איינקונפא, וועלכער, כאַטש
 ער האָט נישט רייך געמאַכט די אַרעסטאַנטן, איז ער אָבער געווען
 אַ שטענדיקער און ווילטעטיקער. דאָס איז די נדבות. די העכערע
 קלאַס פון אונדזער געזעלשאַפט האָט גאַרנישט קיין באַגריף, ווי
 עס זאָרגן פאַר די „אומגליקלעכע“ די כוחרים, פשוטע שטאַט-
 מענטשן, און דאָס גאַנצע נידעריקערע פאָלק אונדזערס. די נדבות
 הערן כמעט קיינמאָל נישט אויף און באַשטייען פון ברויט, זעמל
 און שטריצן, אַ סך זעלטענער — פון געלט. אָן די דאָזיקע נדבות
 וואָלט אין אַ סך ערטער די אַרעסטאַנטן, באַזונדערס די, וועלכע
 זיינען נאָך פאַרן אַרטייל, און וועלכע ווערן געהאַלטן אַ סך שטרענג-
 גער, ווי די, וואָס זיינען שוין נאָכן אַרטייל — געווען זייער שווער.

יעדע נדבה הערט רעליגיעז איינגעטיילט דורך די ארעסטאנטן
יעדן גלייך. אויב עס איז נישט גענוג פאר אלע, ווערן די שטרייפן
צעשניטן אויף גלייך, טיילמאל אפילו אויף זעקס חלקים, און יעדער
ארעסטאנט באקומט זיך אימבאדינגט זיין חלק. איך געדענק, ווי איך
האָב דאָס ערשטע מאל געקריגן אַ נדבה אין געלט. דאָס איז גע-
ווען באַלד נאָך מיין אָנקומען אין טורמע. איך האָב זיך צוריקגע-
קערט פון דער אינדערפרי: עדיקער אַרבעט איינער אַליין, מיטן
קאָנוואַי. אַנטקעגן מיר איז אָנגעקומען אַ מוטער מיט אַ טאָכטער, אַ
מיידלע פון אַ יאָר צען, אַ שיינענקעס, ווי אַ מלאַכל. איך האָב זיי
שוין געהאַט געזען אַמאל. די מוטער איז געווען אַ זעלנערס אַ ווייב,
אַן אלמנה. איר מאַן, אַ יונגער זעלנער, האָט געהאַט אויף זיך אַ
געריכט און איז געשטאַרבן אין שפיטאַל, אין דער אַרעסטאַנטן-פאַ-
לאַטע, אין דער צייט, ווען איך בין דאָרט געלעבן קראַנק די פרוי
און די טאָכטער זיינען געקומען צו אים זיך געזעגענען; ביידע
האַבן שרעקלעך געוויינט. דערווענדיק מיך האָט זיך דאָס מיידלע
פאַרוויטלט, עפעס אַ שעפטש געטין דער מוטער; יענע האָט זיך
באַלד אָפגעשטעלט. אָפגעזוכט אין קניפּל אַ פּיצטל קאָפעקע און זי
געבען דעם מיידלע. דאָס מיידלע האָט זיך געלאָט לויפן נאָך
מיר... — נאָדיר, „אומגליקלעכער, נעם, קריסטאָסן צוליב, דאָס
קאָפעקעלע! — האָט זי געשריגן, פאַרלויפּדיק מיר דעם וועג
פאַרויס און אַריינרוקנדיק מיר אין דער האַנט דאָס מטבעלע. איך
האַב גענומען איר קאָפעקעלע, און דאָס מיידלע האָט זיך אומגע-
קערט צו דער מוטער זייער אַ צופרידענע דאָס קאָפעקעלע האָב
איי מיר לאַנג געהיטן.

די ערשטע איינדריקן

דער ערשטער חודש און בכלל דער אָנהייב פֿון מײן טורמע-
לעבן שטייען אוף אַצינד לעבעדיק אין מײן פֿאַנטאַזיע. די שפּע-
טערדיקע יאָרן מײנע אין טורמע שימערן שוין אַסך טונקעלער
אין מײן זכֿרון. טייל זײנען אינגאנצן שוין ווי פֿאַר-דשט געוואָרן,
זיך צונויפֿעגאַסן, איבערלאָזנדיק נאָך זיך איין אַלגעמײנעם אײג-
דרוק: אַ שווערן, אײנאַרטיקן, שטיקנדיקן.

נאָר אַלץ, וואָס איך האָב איבערגעלעבט אין די ערשטע טעג
פֿון מײן קאַטאָרגע, שטעלט זיך מיר אַצינד פֿאַר, ווי עס וואָלט
ערשט נעכטן פֿאַרגעקומען. און אזוי דאַרף טאַקע זײן.

איך געדענק דײטלעך, אַז באַס ערשטן טריט אין דעם דאָ-
זיקן לעבן ארײן, האָט מיך איבעראַשט דאָס, וואָס איך האָב עפעס
ווי נישט געפֿונען אין דעם קײן באַזונדער איבעראַשנדיקעס, אומ-
געוויינטלעכעס, אָדער, בעסער געזאָגט, אומדערוואַרטעטס. דאָס אַלץ
האָב איך ווי פֿריער נאָך געזען אין מײן פֿאַנטאַזיע, ווען איך האָב
גייענדיק קײן סביר, מיך באַמיט זיך פֿאַרצושטעלן פֿריער מײן
גורל. נאָר באלד האָט אַ תּהום פֿון די משוּנהדיקסטע אומדערוואַר-
טעקייט, פֿון די שרעקלעכסטע פֿאַקטן אָנגעהויבן מיך אָפּשטעלן
אויף יעדן טריט. און נאָר ערשט שפעטער שוין, האָבנדיק שוין אַ
לענגערע צײט געלעבט אין טורמע, האָב איך פֿאַלקאָם פֿאַרשטאַ-
נען די גאַנצע אויסנעמלעכקייט, די גאַנצע אומדערוואַרטעטקייט פֿון

אזא עקויסטענץ, און אלץ מער און מער זיך געוונדערט אויף איר. איך בין מודה, אז די דאזיקע פארוונדערונג האָט מיך באַגלייט דעם גאַנצן לאַנגן טערמין פון מיין קאַטאַרגע; איך האָב קיינמאָל נישט געקענט שלום שליסן מיט איר.

מיין ערשטער איינדרוק באַז אַריינקומען אין טורמע איז בכלל געווען זייער אן עקלאַפּטער; נאָר — אַ מאָדנע זאך — נישט קונדיק אויף דעם, האָט זיך מיר געדאַכט, אז אין טורמע איז אַ סך לייכטער צו לעבן, ווי איך האָב מיר פאַרגעשטעלט אויפן וועג. די אַרעסטאַנטן, כאָטש אין די קייטן, האָבן זיך אַרומגעדרייט פריי איבער דער גאַנצער טורמע, האָבן זיך געזינדלט, געוונגען לידער, געאַרבעט פאַר זיך, גערויכערט לולקעלעך, אַפילו געטרונקען בראַנפן (כאָטש נישט קיין סך פון זיי), אין די נעכט פלעגן זיי שפילן אין קאָרטן. די בלויע אַרבעט, למשל, האָט מיר אויסגעזען גאַננישט אזוי שווער, אזוי קאַטאַרזשע, און אַ סך שפּעטער בין איך געוואָר געוואָרן, אז די שווערקייט און קאַטאַרזשעקייט פון דער דאָזיקער אַרבעט — איז באַשטאַנען נישט אזוי אין איר שווערקייט און דויער-האַפּטיקייט, וויפיל אין דעם, וואָס זי איז אַ געצווּנגענע, אומאויס-מיידלעכע, אונטערן שטעקן. אַ פויער אויף דער פרייהייט אַרבעט זיכער, אי אומפאַרגלייכלעך מער, טיילמאָל אַפילו אויך אין די נעכט, באַזונדערס זומער; נאָר ער אַרבעט פאַר זיך אליין, אַרבעט מיט אַ פאַרשטענדלעכן ציל, און אים איז אומפאַרגלייכלעך גרינגער, ווי דעם קאַטאַרזשעם, וואָס אַרבעט אַ געצווּנגענע און אים אינגאַנצן אומנוצלעכע אַרבעט. איינמאָל איז מיר איינגעפאַלן, אז ווען מען וואָלט געוואָלט אינגאַנצן אונטערדריקן, אַ תל מאַכן פון אַ מענטש, באַשט אָפן אים מיט דער שרעקלעכסטער שטראַף, אזוי, אז דער שרעקלעכסטער מערדער זאָל אויפגעציטערט ווערן פאַר דער דאָ-זיקער שטראַף און זיך שרעקן פאַר איר נאָך פריער, וואָלט מען נאָר געדאַרפט צוגעבן דער אַרבעט אַ כאַראַקטער פון גענצלעכער,

פאָלשטענדיקער אומ וצלעכקייט און אומזין. אויב די איצטיקע קאָ-
טאַרגע-אַרבעט איז אַן אינטערעס אי לאַנגווייליג פאַרן קאָטאַרגע-
מענטש, איז זי אָבער אַליין פאַר זיך און אַרבעט, אַ גאַנץ פאַר-
שטענדלעכע: דער אַרעסטאַנט מאַכט ציגל, גראַבט ער, טונקעוועט.
בויט; די דאָזיקע אַרבעט האָט אַ זין און אַ ציל. דער קאָטאַרגע-
אַרבעטער ווערט אַפילו טיילמאַל אויך מיטגעריסן פון איר, ער וויל
זי אָפאַרבעטן פיינער, שענער, נאָר אויב מען וואָלט אים גענייט
למשל, איבערגיסן וואַסער פון איין צעבער אין צווייטן, און פון
צווייטן צוריק אין ערשטן, שטויסן זאמד, איבערטראַגן אַ קופּע ערד
פון איין אָרט אויפן צווייטן און צוריק — מיינ איך, אַ דער אַרעס-
טאַנט וואָלט זיך דאָס לעבן זוגעווען אין פאַרלוף פון עטלעכע
טעג, אָדער ער וואָלט טויזנט פאַרברעכנס אָפגעוון, באַדיי צו שטאַרבן.
אַזוי זיך אַרויסצורייסן פון אַזא דערנידערונג, שאַנד און פיינ.
פאַרשטייט זיך, אַז אַזא שטראַף וואָלט פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ
פיינ, גין נקמה, און וואָלט געווען אַן אַומזין, ווייל זי וואָלט נישט
דערגרייכט קיין שום נוצלעכן ציל. נאָר אַזוי ווי אַ טייל פון אַזא
פיינ, אומזין, דערנידערונג און שאַנד איז דאָ אַויבאָדינגט אויך אין
יעדער געזונגענער אַרבעט, איז דעריבער די קאָטאַרגע-אַרבעט
אויך אומפּרגלייכלעך פיינלעכער פון אַ כרייער אַרבעט, טאַקע
דערפאַר, וואָס זי איז אַ געזונגענע.

איבעריקנס, איך בין אָנגעקומען אין טורמע ווינטער, אין
חודש דעצעמבער, איך האָב נאָך נישט געהאַט קיין באַגריף וועגן
דער זימערדיקער אַרבעט, וואָס איז פינף מאָל אַזוי שווערער. ווי-
טער אָבער איז אין אונדזער פעכטנג רעגירונגס-אַרבעט בכלל גע-
וען ווייניק, די אַרעסטאַנטן זיינען געגאַנגען צו דעם אירטיש
צעהאַקן אַלע רעגירונגס-שיפּלעך. זיי האָבן געאַרבעט אין די ווערק-
שטעלן, אַוועקגעשארט פון די רעגירונגס-געבוידעס דעם שניי, וואָס
איז אָנגעטראַגן געוואָרן דורך די זאָויערויכעס, זיי האָבן איבערגע-

ברענט און געשטויסן אַלאַבאַסטער¹⁾ און אזוי הייטער און הייטער.
 דער הינטערדיקער טאָג איז געווען קורץ; די אַרבעט איז פאר-
 ענדיקט געוואָרן לעב און די גאַנצע חברה האָט זיך צוריקגעקערט
 אין טורמע פרי, ווי זי וואָלט פּמעז גאַרנישט געווען געהאט וואָס
 צו טון, ווען עס וואָלט זיך איר נישט געמאַכט עפעס אייגענע אַר-
 בעט. אָבער מיט אייגענער אַרבעט האָט זיך באַשעפטיקט נאָר
 אַפּשר אַ דריט חלק פון די אַרעסטאַנטן; די איבעריקע אָבער זיינען
 אַרומגעגאַנגען ליידיק, האָבן זיך אַרומגעשלאָפּט אָן אַ באַדערפעניש
 איבער אַלע קאַזאַרמעס פון טורמע, האָבן זיך געוידלט, האָבן גע-
 פירט צווישן זיך אינטריגעס, געשיכטעס, האָבן זיך אָנגעשיכורט,
 אויב זיי האָבן נאָר באַקומען עפעס געלט; אין די נעכט האָבן זיי
 פאַרשפּילט אין די קאָרטן דאָס לעצטע העמד, און דאָס איז אַלץ
 געווען אויס לאַנגווייליקייט, פון ליידיק-אַרומגיין, פון נישט האָבן
 וואָס צו טון. שפעטער האָב איך פאַרשטאַנען, אז אַ חוץ דער אָנגע-
 ווירענער פּרייהייט, אַ חוץ דער געצוונגענער אַרבעט, איז דאָ אינעם
 קאַטאַרגע-לעבן נאָך איין אַרט ליידיק, וואָס איז אַפּשר אַ סך שטאַר-
 קער פאַר אַלע אַנדערע. דאָס איז דאָס געצוונגענע אַלגעמיינע צו-
 זאַמענלעבן. מען לעבט צוזאַמען, פאַרשטייט זיך, אויך אין אַנדערע
 ערטער, נאָר אין טורמע אָבער קומען אָן אַזעלכע מענטשן, וואָס
 נישט יעדערן וואָלט זיך געגלוסט צוזאַמען לעבן מיט זיי, און איך
 בין איבערצייגט, אז יעדער קאַטאַרושנין האָט געפילט די דאָזיקע
 ביין, כאַטש, פאַרשטייט זיך, נערסטנטיילס, אומבאַווסטזיניק.

אויך דאָס עסן האָט מיר אויסגעווען גאַנץ גענוג. די אַרעס-
 טאַנטן האָבן פאַרזיכערט, אז אין די אַרעסטאַנטן-ראַטעס פון אייראָפּעניש
 רוסלאַנד באַקומט מען נישט אַזוינס. וועגן דעם קען איך נישט אור-
 טיילן; איך בין דאָרט נישט געווען. דערצו נאָך האָבן אַ סך געהאַט

* אַזוי מ'ן שטיין.

די מעגלעכקייט צו האָבן אייגן עסן. רינדערן-פלייש האָט ביי
 אונדז געקאָסט אַ גראַשן אַ פונט, זומער דריי קאָפּיקעס. נאָר אייגן
 עסן האָבן זיך איינגעפירט נאָר די, וועלכע האָן שטענדיק גע-
 האָט געלט; די מערהייט אָבער פון דער קאָטאָרגע האָט געעסן
 קאָזשאַנע. איבעריקנס, האָבן די ארעכטאָנטן, באַרימענדיק זיך מיט
 זייער עסן, גערעדט נאָר בלויז וועגן דעם ברויט און גערימז הויכט-
 זעכלעך דאָס, וואָס דאָס ברויט איז באַ אונדז אַ בשותפותדיקס, און
 לערט נישט אַרויסגעבן אויף דער וואָג. דאָס לעצטע האָט אָנגע-
 וואָרפן אויף זיי אַן אימה. באַם אַרויסגעבן אויף דער וואָג, וואָלט
 אַ דריט-הלק מענטשן געווען הונגעריק; צוזאַמען אָבער, איז פאַר
 אַלע גענוג געוון. אונדזער ברויט איז געווען עפעס באַזונדערס
 באַטעמט און צויליב דעם באַרימט אין דער גאַנצער שטאַט. מען
 האָט דאָס צוגעשריבן דער גוטער איינריכ-ונג פון די טורמע-אוינוסן.
 דער באַרשטש אָבער איז געווען זייער נישט קיין פלייטישער. ער
 איז געקאָכט געוואָרן אין אַלגעמיינעם קעסל, אַ ביסל אונטער-
 שטאַנגן מיט גרויפן און, באַזונדערס, אין די וואַכנס-טעג געווען זייער
 שיטער און מאַגער. מיך האָט אָפגעשראַקן אין אים די גרויסע צאָל
 טאַראַקאָנעס. די אַרעסטאַנטן אָבער האָבן נישט געלייגט אויף
 דעם קיין שום אַכט.

די ערשטע דריי טעג בין איך נישט געגאנגען צו דער
 אַרבעט; אזוי איז מען זיך באַגאנגען מיט יעדן ניי-געקומענעם;
 מען האָט געלאָזט זיך אַרוען פון וועג. נאָר אויפן צווייטן טאָג איז
 מיר שוין אויסגעקומען אַרויסצוגיין פון טורמע, פרי זיך איבערצו-
 שמידן. מיינע קייטן זיינען געווען פאַרמלאָזע, גערינגלעטע, קלאַנג-שוואַ-
 כע, ווי עס האָבן זיי גערופן די אַרעכטאָנטן. געטראָגן האָט מען זיי פון
 פאַרנט. די פאַרמיקע טורמע-קייטן אָבער, וואָס זיינען געווען צוגע-
 באַכט צו דער אַרבעט, זיינן באַשטאנען נישט פון קיין רינגן, נאָר
 פון פיר אייזערנע פּרענטלעך, כמעט אַ פינגער די דיק, וואָס זיינען

פארײניקט געווען צווישן זיך מיט דריי רינגען. זיי האָט מען גע-
מוז אָמאָן אינטער די הויזן. צום מיטלסטן רינג האָט מען צוגע-
בונדן אַ רעמעט, וועלכן מען האָט ווייטער צוגעבונדן צום פּאַס-רעמעט,
וואָס איז ווײן געווען אָנגעטון גלייך אויפן העמד.

איך געדענק מיין ערשטן פרימאַרגן אין קאזארמע. אין דער
הויפט-וואַך באַ די טורמע-טויערן האָט די פויק אָנגעהויבן קלאָפן
צום וועקן. אין אַ צען מינוט אַרום האָט דער אָפיציר פון דער וואַך
אָנגעהויבן עפענען די קאזארמעס. מען האָט זיך אָנגעהויבן וועקן.
באַ דעם טונקעלן לייכט פון אַ זעקסערנעם חלבן לייכט, האָבן זיך די
ארעסטאַנטן, ציטערנדיק פון קעלט, אויפגעהויבן פון זייערע נאַרעס.
אַ גרויסער טייל איז געווען שווייגנדיק און אומעטיק פון [שלאָף].
זיי האָבן געגענעצט, זיך אויסגעצויגן און געקנייטשט זייערע גע-
שטעמפלטע שטערנס. טייל האָבן זיך געצאָלט, אַנדערע ווידער האָבן
זיך שוין אָנגעהויבן צו קריגן. דאָס שטיקעניש איז געווען אַ שרעק-
לעכס. די פרישע ווינטערדיקע לופט האָט זיך פאַר אַריינגעריסן
אין דער טיר, ווי נאָר מען האָט זי אויפגעפּונט, און די פאַרע האָט
זיך קוילבווייז אַ טראָג געטון איבער דער קאזארמע. באַ די עמעס
מיט וואַסער האָבן זיך די אַרעסטאַנטן צונויפגעקליבן; זיי האָבן
אין אַ רייע גענומען די קריג, אָנגענומען אין מויל אַריין וואַסער,
געגאַסן עס אויף די הענט און זיך געוואָשן דערמיט די הענט און
דאָס פנים. דאָס וואַסער איז צוגעגרייט געוואָרן נאָך אין נעכ-
טיקן צוונט דורכן פאַראַשניק (*). אין דער קאזארמע איז געווען
איינגעפירט, אַז עס איז געווען איין אַרעסטאַנט, וואָס איז אויס-
געקליבן געוואָרן דורכן גאַנצן עולם אויף צו פאַדינען די קאזארמע.
ער האָט זיך גערופן פאַראַשניק און איז נישט געגאַנגען אויף קיין
אַרבעט. זיין באַשעפטיקונג איז פאַשטאַנען אין אָפּהיטן די רייניקייט

(* דער ריגשטאַק-רייניקע

פון קאזארמע, אין וואשן און קראצן די נארעס און פאדלעגעס,
 אין אריינגרענגען און ארויסטראָגן דעם נאכט-צעבער און אין צו-
 שטעלן פריש וואַסער אין די צוויי עמער — אינדערפרי אויף אַז-
 צוואַשן זיך און באַטאָג אויף צום טרינקן. צו יב דער קרוג, וויל
 עס איז נאָר געווען איינע, האָבן זיך באַלד אָנגעהויבן קריגערייען.
 — ווהין קריכסטו, פארשיווער שטערן! — האָט געזאָר-
 טשעט איין אומעטיקער, הויכער אַרעסטאַנט, אַ דאַרער און שוואַר-
 צער, מיט עפעס אַזעלכע מאַדנע בולטקייַן אויף זיין געבאַלטן
 שאַרבן, שטופנדיק אַ צווייטן, גראָבן און נידעריקן, מיט אַ ברייַלעכן
 און רויטן פנים — וואַרט אַ וויילע!

— וואָס שרייַסטו! פאַר וואַרטן ווערט באַ אונדז מיט געלט
 געצאָלט; טראָג דו דיך אָפּ! זע נאָר, ווי ער האָט זיך דאָס הי אַ
 מאָנמענט אויסגעצויגן. זאָס האָט ער, ברידער, אַפילו קיין פּיצל
 טורמע-לייטישקייט גישט אין זיך...

דאָס וואַרט טורמע-לייטישקייט האָט געמאַכט אַ געוויסן עפעקט:
 אַ סך האָבן זיך צעלאָכט. דאָס האָט נאָר געדאַרפט דער פריילעכער
 גראָבער, וועלכער איז, ווייזט אויס, געווען אין קאזארמע ווי עפעס
 אַ פרייוויליקער לץ. דער הויכער אַרעסטאַנט האָט אַ קיק געטון אויף
 אים מיט דער טיפסטער פאַראַכ ונג.

— דו וועלפישע קו! — האָט ער אַ זאָג געטון, ווי פאַר
 זיך — זעסט, ער האָט זיך איבערגעפרעסן מיט דעם טורמע-
 טשיסטיאַק!*, איז צופרידן, וואָס ער וועט זיך צום פאַרפאַסטן
 צוועלף הויזימלעך ברענגען.

— און דו, וואָס פאַר אַ פויגל ביסטו דאָס אַזעלכער? — האָט
 יענער אויסגעשריגן, פּלוצלינג רויט ווערנדיק.

* גווי האָבן זיי גירופן דאָס ברויט פון ריינעם גישט גלימשין מעל

- צווי טאקע, א פויגל!
- א וואָסערער?
- אַזעלכער.
- וואָס פאַר אַזעלכער?
- מיט איין וואָרט שוין, אַזעלכער
- אַבער אַ וואָסערער?

ביידע האָבן זיך איינגעוויגן מיט די אויגן איינער אין צווייטן. דער גראָבער האָט געוואָרט אויף אַן ענטפער און צוזאַמענגעדריקט די פויסטן, ווי ער וואָלט גרייט געווען גלייך זיך צו וואָרפן אין אַ געשלעג, איך האָב אין אמתן געמיינט, אַז עס וועט פאַרקומען אַ געשלעג, פאַר מיר איז דאָס אַלץ געווען ניי, און איך האָב מיך צו געקוקט מיט נייגעריקייט. נאָר שפעטער בין איך געוואָרן געוואָרן, אַז די אַלע ענלעכע סצענעס זיינען פאַרגעקומען אינגאַנצן אומשוואַך. דיק און האָבן זיך אָפגעשפּילט, ווי אין אַ קאַמעדיע, פאַר אַלעמענס פאַרגעניגן וועגן; צו קיין געשלעג אַבער איז עס כמעט קיינמאָל נישט דערגאַנגען. דאָס אַלץ איז געווען גאַנץ כאַראַקטעריסטיש און האָט דערציילט וועגן די מנהגים פון דער טורמע.

דער הויכער צרעסטאָנט איז געשטאַנען רויק און שטאַלץ. ער האָט געפּילט, אַז מען קוקט אויף אים אין מען וואָרט; צי וועט ער פאַרשעמט בלייבן מיט זיין ענטפער אָדער נישט; אַז מען פּוּז זיך שטאַרקן, דערווייזן, אַז ער איז טאקע אַ פויגל און נאָך וואָס פאַר אַ פויגל. מיט אַן אומאויסדריקלעכער פאַראַכטונג האָט ער אַ וואָרף געטון אַ קרומען בליק אויף זיין געגנער, באַמזענדיק זיך, פּדי אים שטאַרקער צו באַלייריקן, אַ קוק צו טון אויף אים איבערן אַקסל, פון אויבן אַראָפּ, ווי ער וואָלט אים באַטראַכט, ווי עפעס אַ ווערמל, און פאַמעלעך און דייטלעך צרויסגעלעדט:

— קאַנאַן! ...!

דאָס הייסט, אז ער איז אזא פויגל, א קאנאָן א הייכער
זאלפ פון געלעכטער האָט באגריסט די דעפינירערישקייט פון דעם
ארעסטאנט.

— און דו ביסט א פאָדליעץ און נישט קיין קאנאָן — האָט
א ברום געזון דער גראָבער, דערפילנדיק, אז ער איז דורכגעפאלן
אויף אלע פונקטן; און אריינקומענדיק אין גרעסן צארן.
ווי נאָר אָבער די קריג האָט אָנגעהויבן ווערן ערנסט, האָט
מען די צוויי לייט בילד אריינגעשטילט.

— וואָס האָבן זיי זיך דאָרט צעוואַרטשעטן — האָט אָנגע-
הויבן שרייען אויף זיי די באַנצע קאזארמע.

— קיילט זיך בעסער אָן, איידער זיך די העלדזער צו
רייסן — האָט א געשריי געטון עפעס עמעצער פון הינקל ארויס.
— ווארט, זיי ווילן זיך נאָך אָנקיילן אויך! — האָט זיך
דערהערט אן ענטפער — אונדזער עולם איז א לעבעדיקער, א הי-
ציקער; זיבן — האָבן מיר פאַר איינעם נישט קיין מורא...

— זיי זיינען אָבער ביידע וואַזשנע יינגען! איינער איז פאַר
א פונט ברויט אין טורמע אריין אָנגעקומען און דער צווייטער —
איז א טאָפֿלעקער, ער האָט באַ אַ באַע אַ ביסל זויערמילך אויפ-
געפרעסן און דערפאַר ריטער געכאַפט.

— נו, נו, גענוג אייך שוין, — האָט זיך צעשריגן דער
אינוואַליד, וועלכער האָט דאָ געוואוינט, כדי אויפצוהאַלן די אָרדנונג אין
קאזארמע און געשלאַפן דערפאַר אויף אַ באַזונדער בעטל אין ווינקל.
— וואָסער, קינדער! דער נעוואַליד פעטראָוויטש איז שוין
אויפגעשטאַנען! דעם נעוואַליד פעטראָוויטש, דעם לייבלעכן ברידערל!
— אַ ברודער... וואָס פאַר אַ ברודער בין איך עס זיך? קיין
דעם נאָך אייניגעם נישט פאַרטרונקען, און אַ ברודער! — האָט גע-

האויטשעט דער אינוואליד, אריינשטעקנדיק די הענט אין די ארבע פון שיבעל.

מען האָט זיך געגרייט צו דער פּאָויערקע; עס האָט שוין אָנגעהויבן ליכטיק צו ווערן; אין קיך האָט זיך צונויפגעקליבן אַ גרויסער עולם מיטשן, נישט דורכצוגיין. די אַרעסטאַנטן האָבן זיך געשטופט אין זייערע קורצע פעלצלעך און קליינע היטצלעך באַם ברויט, וואָס עס האָט זיי געשניטן איינער פון די קיכערס. די קיכערס זיינען אויסגעקליבן געוואָרן דורכן גאנצן אַרטעל, אין יעדער קיך צו צוויי. זיי האָבן אויך געהאַלטן דאָס קיך-מעסער צום שניידן דאָס ברויט און דאָס פלייש, אויף דער גאנצער קיך איינס.

די אַרעסטאַנטן האָבן זיך אויסגעשטעלט אין אלע היינקלעך און אַרום די טש, אין זייערע היטלעך און קורצע פעלצלעך, און אונטערגעאַרטלטע, גרייט אַרויסצוגיין באַלד צו דער אַרבעט. פאַר טייל זיינען געשאַנען הילצערנע טעפלעך מיט קוואַס. אין דעם האָבן זיי איינגעבראַקט זייער ברויט און צוגעזאַ. אַ רעש אין אַ געפילדער איז געווען אַן אונדערטרעגלעכער; נאָר עאלעכע האָבן ערנסט און שטיל גערעדט אין די היינקלעך.

— דעם אַלטיטשקן אַנטאָן טשן ברויט מיט זאַלץ, גוט-מאַרגן —
האַט אַ זאַג געטאן אַ יונגער אַרעסטאַנט, אַנדערזונצנדיק זיך לעבן אַן אָנגעברוגטן און אַן צייניקן אַרעסטאַנט.

— נו, גוט-מאַרגן, אויב דו שפּאַסט נישט, — האָט יענער געענטפּערט, נישט אויפהייבנדיק די אַרגן און באַמזענדיק זיך צו קייען דאָס ברויט מיט זיינע אָנצייניקע דזשאַסלעס.

— און איך, אַנטאַניש, האָב דאָך געמיינט, אַז דו ביסט שוין געשטאַרבן, באַמה-טו.

— ניין, דו שאַרב פריער, וועל איך דערנאָך...

איך האָב מיך אַנדערגעזעצט לעבן זיי. רעכטס פון מיר האָבן

צע"י מעסט צווישן זיך צוויי זיך לייטיש-האלטנדיקע ארעסטאנטן,
אפנים באמ. ענדיק זיך איינער פארן צווייטן ארויסצוווייזן זיין וויכ-
טיקייט.

— נישקשה, בא מיר וועט מען נישט גנבענען, — האט איי-
צער געזאגט — איך ברודער, האב אלליין מורא, איך זאל נישט בא-
עמעצן עפעס צוגנבענען.

— נו, און אויך מיך זאלסטו מיט קיין בלויער האנט נישט
אנרייבן: איך וועל זי אפבריען.

— ווי וועסטו דארט אפבריען! אויך אזא פארשיקער ווי דו
קיין אנדערע נעמען האבן מיר דאך נישט... זי וועט דיר אלץ צו-
נעמען און דערנאך זיך אפילו נישט צוריק גריסן צו דיר, דאך ברו-
דער, זיינען אויך מיינע פאר גראשן אפגעוואשן געווארן.
פריער איז זי אלליין געקומען, ווו נוט מען זיך אהין מיט איר? האב
אויך מיך אנגעהויבן בא פיעדקע דעם תלין בעטן, ער זאל מיך
אריינלאזן, ער האט נאך אויף דער פארשטאג זיין הויז געהאט שטיין,
בא סאלאמאנקען דעם פארשיוון, באס ייד עס געקויפט, דער, וואס
איז דאס דערנאך דערשטיקט געווארן.

— איך ווייס, ער איז בא אינדז מיט דריי יאר צוריק אלט
שענקער געזעסן, און א צונאמען האט ער געהאט גרישקע-קאבאק,
דער שווארצער, איך ווייס.

— אין אט זעסטו וויסטו נישט; דאס איז גאר אן אנדער-
דערער שווארצער קאבאק.

— וואס הייסט אן אנדערער! דו הייסט דארט א סך! איך
וועל דיר אזוי פיל סימנים ברענגען...

— וועסט ברענגען! דו פון וואנען ביסט, און איך ווער בין?

— ווער! איך האב דאך דיך נישט איינמאל שוין אפילו אן-

געהרגעט, איך מײן דאָך נישט צו רימען זיך, און דו פּרעגסט נאָך
ווער !

— דו מיך אָנגעהרגעט ! דער, ווער עס וועט מיך אָנהרגע-
נען איז דאָך נאָך אַבער נישט געבוירן געוואָרן ; און דער, וואָס
האַט מיך שוין אָנגעהרגעט, ליגט דאָך שוין לאַנג אין דער ערד
באַגראָבן.

— מגפה בענדערער

— א, זי סיבירער פעסט זאָל דיך פאַרפעכטן !

— עס זאָל זיך מיט זיך אַ טערקישע שווערד דורכ-

שמעסן ! ...

און עס איז אוועק אַ זידלעריי.

נ, נ, נ ! זיי האָבן זיך שוין צעשוואַרעטשעט ! — האָט
מען אָנגעהויבן שרייען ארום — אויף דער פּריי לעבן נישט געקענט !
זיי זיינען צופרידן, וואָס זיי האָבן זיך דאָ צום טשיסט-יאַק דערשלאָגן.
מען פלעגט אַזעלכע באַלד איינשטילן. זידלען זיך, קלאַפּן
מיט דער צונג איז דערלויבט. דאָס איז, טיילווייז, אויך אַ געוויסע
צעשטריינג פאַר אַלע. נאָר צו קיין געשלעג וועט מען נישט שטענ-
דיק דערלאָזן, און נאָר אמאָל אין אַן אויסנאָם-פאַל וועלן זיך די געגנער
צעשלאָגן. וועגן דעם געשלעג וועט מען מעלדן דעם מאַיאָר. עס
וועלן זיך אָנהייבן אונטערווכונג זיך, עס וועט קומען צו פאַרן דער
מאַיאָר אַליין — מיט איין וואָרט, עס וועט זיין פאַר אַלע נישט גוט,
און דעריבער ווערט צו קיין געשלעג נישט דערלאָזט. און אויך
די געגנער אַליין זידלען זיך צוליב פאַרוויילונג, צוליב דעם ווילן זיך
צו איבן אי דער אויסשפּראַך. נישט זעלטן נאָרן זיי זיך אַליין אַפּ-
הויבן אָן מיט אַ שרעקלעכן ברען, מיט צאָרן... דו מייגסט : אַט
וועלן זיי זיך וואַרפן איינער אויפן צווייטן — עס הויבט זיך גאָר-
נישט אָן ; זיי וועלן צוקומען ביז אַ געוויסן פּונקט און באַלד זיך

צעגוין. דאָס אַלץ האָט מיך אין אָנהייב שרעקלעך געווונדערט. איך האָב און ישוע געברענגט דאָ אַ ביישפּיל פון די געוויינטלעכסטע קאטאָרוזשנע געשפרעכן. איך האָב מיר נישט געקענט פאַרשטעלן פריער, ווי אזוי מען קען זיך דאָס זידלען פאַר געניגן. געפינען אין דעם אַ פאַרהיילונג, אַ ליבע באשעפטיקונג, און אָנגענעמלעכקייט איבעריקנס, מען דאַרף נישט נאַרגעסן אויך אָן כּבוֹד. ד.ר. זידלער, וואָס האָט געהאַט אַ רייכן דיאַלעקט איז געווען געאַכטעט. מען האָט אים שיער נישט אַפּלאַדירט, ווי אַן אַרטיסט.

נאָך אין ערשטן אָונט האָב איך באַמערקט, אַז מען קוקט אויף

מיד קרום.

איך האָב שוין געכאַפט עטלעכע ביזע בליקן. פאַרקערט ווי דער, אַנדערע אַרעסטאַנטן, האָבן זיך געדרייט אַרום מיר, חוּד-זיי-ענדיק, אַז איך האָב מיטגעברענגט מיט זיך געלט. זיי האָבן זיך באַלד אָנגעהויבן צוזחנפענען צו מיר: זיי האָבן מיך אָנגעהויבן לער-נען, ווי אזוי צו טראָגן די נייע קייכן; זיי האָבן מיר געשאַפט פאַר-שטייט זיך. פאַר געלט, אַ קעסטל מיט אַ שלאַס, צו באַהאַלטן דערין די שוין מיר אַרויסגעגעבענע קאַזשאַנע זאַכ און אַ ביסל מיין איי-גענע וועש, וואָס איך האָב מיטגעברענגט מיט זיך אין טורמע. אויפן צווייטן טאָג אָבער, האָבן זיי עס באַ מיר צוגעגעבן און פאַרטרוקען. איינער פון זיי איז מיר דערנאָך געוואָרן דער איבערגעבנסטער מענטש, כאַטש ער האָט אויך נישט אויפגעהערט מיך צו באַגנבע-נען באַ יעדער געלונגענער געלעגנהייט. ער האָט זאָס געטון אָן שום בוישה, פּמעט אומבאַווסט, ווי אַ חוב, און עס איז נישט מעג-לעך געווען אויף אים זיך דערפאַר צו בייזערן.

צווישן אַנדערע זאַכן, האָבן זיי מיך אויך אויסגעלערנט, אַז מען דאַרף האָבן אייגענע טיי, אַז עס וואָלט נישט קרום געווען, איך זאָל מיר אויך מיין באַזונדערן טשייניק האָבן, און דערווייל האָבן זיי מיר געגעבן אויף אַ קירצער צייט אַ פרעמדן און מיר

רעקאמענדירט א קיזכער, זאגנדיק מיר, אז פאר א דרייסיק קאפע-
קעס א חודש, וועט ער מיר קאכן, וואָס איך וועל פארלאנגען, אויב
איך וועל וועלן עסן באזונדער און זיך איינקויפן פראָוויאנט... פארשטייט
זיך, זיי האָבן געבאָרגט באַ מיר געלט אין יעדער פון זיי איז גע-
קומען בלויז אין ערשטן טאָג באָרגן באַ מיר מינדעסטנס צו דריי
מאַל.

בכלל, קוקט מען אויף געוועזענע אַדל-לייט אויף דער קאטאָרגע-
קרום און מיט אַ ווידערגעפיל.

נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס די דאָזיקע האָבן שוין אָן-
געוואָרן אַלע זייערע רעכט פון אייגנטום און זיינען שוין פאַרשטענ-
דיק אויסגעגלייכט מיט די איבעריקע אַרעסטאנטן — אַנערקענען
זיי דאָך די אַרעסטאנטן קיינמאַל נישט פאר זייערע חברים. דאָס
טוט זיך אפילו נישט לויט עפעס אַ געוויסער איבערצייגונג, נאָר
אזוי פשוט, אומבאַוואוסט. זיי האָבן אונדז דאָך געהאַלטן פאר אַדל-
לייט, נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס זיי אַליין האָבן ליב געהאַט
זיך צו רייצן מיט אונדז צוליב אונדזער געפאַלנקייט.

— גיין, אצינד איז אויס, וואָרט אַ ביסל! פיאָטר פלעגט
איבער מאַסקווע טרייבן, און היינט מיז פיאָטר שטריקלעך קלייבן,
און נאָך אַזעלכע אין אַזעלכע ליבלעכקייטן.

זיי האָבן מיט צופרידנהייט געקוקט אויף אונדזערע ליידן,
וועלכע מיר האָבן זיך באַמיט צו באַהאַלטן פאר זיי, באַזונדערס
האָבן מיר געליטן אין אָנהייב באַ דער אַרבעט, דערפאר, וואָס מיר
האָבן נישט געהאַט אזוי פיל כח, ווי זיי, און זיי נישט געקענט צוהעלפן
אזוי ווי עס געהער צו זיין. עס איז נישטאָ קיין שווערערע זאָ, ווי צו גע-
פינען זיך צוטרוי באַם פראַסטן פאַלק (אין באַזונדערס באַ אַזא
פאַלק) און פארדינען זיך זיין ליבע.

אויף קאטאָרגע זיינען געווען עטלעכע מענטשן, וואָס האָבן גע-
שטאַמט פון דוואַריגנסטווע. צום ערשטן, אַ פינף מענטשן פאַליאָקן, וועגן

זיי וועל איך נאך רעדן צמאל באזונדער. די קאטארוזשניקעס האָבן
 שרעקלעך נישט ליב געהאט קיין פּאָליאַקן, נאָך מער אַפּ לווי די פּאַר-
 שיקאַע, וואָס האָבן געשטאַמט פון די רוסישע דוואַריאַנעס. זיי
 פּאָליאַקן (איך רעד נאָר בלויז וועגן די פּאָליטישע פּאַרברעכער)
 זיינען זיך באַגאַנגען מיט זיי עפעס צו איידל, ביז פּאָלידיקונג העם-
 לעך, זייער נישט אָפּנהערציק אין באַין אָפּן נישט געקענט באַ-
 האַלטן פאַר די אַרעסטאַנטן זייער פּאַראַכטונג צו זיי, און יענע
 האָבן דאָס פּאַרשאַנען גאַנץ גוט און זיי אָפּגעצאָלט מיט דער זעל-
 בער מטבע.

איך האָב געדאַרפט כּמעט צוויי יאָר דורכלעבן אין טורמע,
 פּדי צו געווינען די פּריינטשאַפט פון עטלעכע קאטארוזשניקעס;
 נאָר אַ גרויסער טייל פון זיי האָט מיר, ענדלעך, ליב געקריגן און
 מיך געהאַלטן פאַר אַ „גוטן“ מענטש.

פון רוסישע דוואַריאַנעס זיינען, אַ חוץ מיר, געווען פיר. איי-
 נער — אַ נידעריק און זייער געמיין באַשעפּעניש, אַ שרעקלעך
 אויסגעלאַטנס, אַ שפּיאַן און מוסר פון פּאַך. איך האָב געהערט
 וועגן אים נאָך איידער איך בין אָנגעקומען אין טורמע און באַלד
 אין די ערשטע טעג איבערגעריסן מיט אים אַלע באַזונגען. דער
 צווייטער, — איז דער זעלבער פּאַטער-מערדער טאַקע, וועגן וועלכן
 איך האָב שוין גערעדט אין מיינע נאָטיצן. דער דריטער איז גע-
 ווען אַקיס אַקימיטש. איך האָב זעלטן געזען אַזאַ מאַדנעם מענטש,
 ווי דער דאָזיקער אַקיס אַקימיטש איז געווען. ער האָט זיך שאַרף
 אָפּגעדריקט אין מיין זכרון. ער איז געווען הויך, מאַגער, נאַריש,
 שרעקלעך פּאַרגרעבט, זייער אויסגערעכנט און פינקטלעך, ווי אַ דייטש.
 די קאַטאָרוזשניקעס האָבן געלאַכט פון אים; נאָר עטלעכע האָבן
 אַפילו מורא געהאַט אָנצוהייבן מיט אים פאַר זיין עקשנותדיקן,
 שטרענגן און קריגערישן כאַראַקטער. ער איז באַלד פון ערשטן
 טריט געוואָרן מיט זיי גוטער ברודער, זיך געקריגט מיט זיי, אַפילו

זיך געשלאָגן. ערלעך איז ער געווען פענאָמענאַל. ווען ער פלעגט
נאָר באַמערקן אָן אומגעזעכטיקייט, האָט ער זיך באלד אָנגענומען
פאַר יענעם, כאָטש דאָס איז גאַרנישט געווען זיין זאַך. אַ נאַזער
איז ער געווען ביז גאָר; ער האָט, למשל, קריגנדיק זיך מיט די
אַרעסטאַנטן, זיי פאַרגעוואָרפן, טיילמאַל, דאָס, האָט זיי זיינען
גנבים און ערנסט זיי געפרוּווט איבעראַרבעטן, זיי זאָלן נישט
גנבענען. געדינט האָט ער אין קאָוקאַז אַלס פראַפאַרשטטיק. מיר
האַבן זיך באַפריינט באלד אין ערשטן טאַג, און ער האָט מיר גלייך
דערציילט זיין געשיכטע. אָנגעהויבן האָט ער אין קאָוקאַז טאַקע
אַלס יונקער אין אַ פיעכאַטע-פּאַלק, לאַנג זיך געמאַטערט, ענדלעך באַ-
קומען אַפיציר און אַוועקגעשיקט געוואָרן ערגעץ אין אַ פעסטונג אַרײַן
אַלס עלטסטער נאַטשאַליק. איין שכניש פרידלעך פירשטל האָט
אונטערגעצונדן זיין פעסטונג און געמאַכט אויף אים א נאַכט-אַ פאַל;
דער אָנפאַל איז נישט געלונגען. אַקום אַקיימיטש האָט עס אָפגע-
אַרבעט גאַנץ כּיטרע און זיך נישט אויסגעגעבן מיט דער מינדסטער
זאַך, אַז ער ווייסט, ווער עס איז געווען דער אָנפאַלער. די זאַך
האַט מען אַרויפגעוואָרפן אויף די נישט-פרידלעכע, און אין אַ חודש
אַרום האָט אַקום אַקיימיטש איינגעלאָדן צו זיך גאַנץ פריינטלעך
דאָס פירשטל צו גאַסט. ער איז געקומען גאַרנישט חוּשד זייענדיק.
אַקום אַקיימיטש האָט אויסגעשטעלט זיין אָפטיילונג סאַלדאַטן, דער-
ציילט די גאַנצע זאַך און אויסגעזידלט דאָס פירשטל עפנטלעך; באַ-
וויזן אים, אַז אונטעריצנדן אַ פעסטונג איז אַ חרפה. באלד האָט ער
אים אויך איבערגעלייענט אַ זייער דייטלעכע אָנווייזונג, ווי אזוי אַ
פרידלעכער פירשט דאַרף זיך אויפפירן און, צום סוף, אים דערשאַסן,
וועגן וואָס ער האָט אויך באלד געמאַלדן דער נאַטשאַלס וואָס מיט
אַלע איינצלהייטן פאַר דעם אלעם האָט ער געהאַט אויף זיך אַ
געריכט, מען האָט אים פאַרמשפּט צום טויט, נאָר מען האָט אים
פאַרלייכטערט דעם אַוויייל און אים פאַרשיקט קיין סיביר, אויף

קאטאָרגע, פֿין דער צווייטער מדרגה, אין די פעסטונגען, אויף צוועלף יָר. ער האָט אינגאנצן מודה געווען, אז ער האָט געהאנדלט נישט געוועלעך, געזאָגט, אז ער האָט דאָס געוואָסט אויך פֿאַרן דערשיסן דאָס פֿירשטל, ער האָט געוואָסט, אז דעם פֿרידלעכן האָט מען געדאַרפט משפּטן לויטן געזעץ; נאָר נישט קאָנדיק אויף דעם, וואָס ער האָט דאָס געוואָסט, האָט ער עפעס דאָך נישט געקענט פֿאַרשטיין זיין שולד ווי געהעריק

— אָבער, איך בעט אײך! ער האָט אינטערעסירט מיין פעס-טונג! וואָס-זשע האָב איך געדאַרפט, דאַנקען אים דערפֿאַר, אָדער וואָס? — האָט ער געטענעט צו מיר, ענטפֿערנדיק אויף מיין ווי-דערשפֿרעכן.

נאָר נישט קאָנדיק אויף דעם וואָס די אַרעסטאַנטן האָבן אַ ביסל חוֹק געמאַכט פֿין דער נאַרישקייט פֿון אַקים אַקמיטשן, האָבן זיי דאָך אים געאַכטעט פֿאַר זיין פֿינקטלעכקייט און ווילטענעווזי-קייט.

עס איז נישט געווען קיין איין אַרבעט, וואָס אַקים אַקמיטש זאָל זי נישט געווען קענען. ער איז געווען אַ סטאַליער, אַ שוואַר, אַ קאַמאַשנאַכער, אַ מאַלער, אַ גאַדשמיד, אַ שלאַכט, און דאָס אַלץ האָט ער זיך אויסגעלערנט שוין אויף קאַטאָרגע. ער האָט זיך אויסגעלערנט אַלץ אַליין: ער פֿלעגט נאָר אַ קוק טון איין מאָל און באַלד נאָכמאַכן. ער האָט געמאַכט אויך פֿאַרשידענע קעסטלעך, קייש-לעך, לאַמטערלעך, קינדערישע שפּילעכלעך און זיי פֿאַרקויפט אין עטאַט. אויף אַזא אופן האָט ער שטענדיק געהאַט געלט, און עס באַלד אויסגעגעבן אויף אַיביריקע וועש, אויף אַ קישן אַ ווייכערס, ער האָט זיך געקויפט אַ מאַטראַצל, וואָס האָט זיך איינגעלייגט. געווינט האָט ער אין איין קאָזאַרמע מיט מיר און מיט אַ סך מיר געהאָלפֿן אין די ערשטע טעג פֿון מיין קאַטאָרגע.

אַרויסגייענדיק פֿון טורמע צו דער אַרבעט, האָבן זיך די

ארעסטאנטן אויסגעשטעלט פאר דער הויפט-וואך, אין צוויי רייען:
פון פאָרנט און פון הינטן פון די ארעסטאנטן האָבן זיך אויסגע-
שטעלט די וואך-סאלדאטן מיט אָנגעלאָדענע ביקסן. עס זיינען אָן-
געקומען: דער אינושינער-אַפיציר, דער קאָנדוקטאָר און עטלעכע
קלענערע אינושינער-באָאָמטע, די קאָמיסאַרן איבער דער אַרבעט. דער
קאָנדוקטאָר האָט איבערגעצייילט די ארעסטאנטן און זיי צעשיקט
פארטיעסחייט, ווּן ען האָט געדאַרפט, אויף דער אַרבעט.

צוזאַמען מיט אַנדערע בין איך אַוועק אין דעם אינושינער-
וואַרשטאַט: דאָס איז געווען אַ זייער נידעריקע, שטיינערנע געבוי-
דע, וואָס איז געשטאַנען אויף אַ גרויסן הויף, פאַרלייגט מיט פאַרשי-
דענע מאַטעריאַלן. דאָ איז געווען אַ קוזשינע, אַ שלאַסעריי, אַ סטאַ-
לעריי, אַ מאַלעריי און אזוי ווייטער. אַקים אַקיימיטש איז אויך גע-
גאַנגען אַהער און געאַרבעט אין דער מאַלעריי, ער האָט געקאַכט
לאַק, צונויפגעשטעלט פאַרבן און אויסגעפאַרטיקט טישן און מעבל,
שיין ווי די ניט.

וואַרטנדיק אויפן איבערשמידן, האָב איך מיך צערערט מיט
אַקים אַקיימיטשן וועגן מיינע ערשטע איינדריקן אין טורמע.

— יאָ, קיין דוואַריאַנעס האָבן זיי נישט ליב, — האָט ער
באַמערקט — באַיונדערס פּאָליטישע, זיי וואָלטן זיי אויפגעפרעסן,
נישט קיין ווונדער. ערשטנס, זענט איר דאָך גאָר אָן אַנדער פּאָלק,
גאַרנישט ענלעך צו זיי, און צווייטנס, זיינען זיי אלע פריער געווען
אַדער באַ גוט-באַזיצער, אַדער פון מיליטערישן שטאַנד. זאָגט אַליין,
קענען זיי אייך ליב קריגן? דאָ, וועל איך זאָגן איז שווער צו לעבן
און אין די רוסישע ארעסטאנטן-ראַטעס איז נאָך שווערער. אַט
באַ אונדז איז דאָ איינער פון דאָרט, קען ער זיך נישט אויסלויבן
פון אונדזער טורמע, פונקט ווי ער וואָלט פון גיהנום אין גן-עדן
אַריינגעפּאַלן. נישט די אַרבעט איז שוין דאָס אומגליק: מען זאָגט,
דאָרט, אין דער ערשטער אַפטיילונג, איז די נאַטשאַלסטוואַך נישט

קיין גאנץ מיליטערישע; אלנפאלס, באגייט זי זיך גאָר אויף אַן
 אנדערן אופן, ווי באַ אונדז. דאָרט, זאָגט מען, קען דער פאַרשיק-
 טער לעבן, ווי באַ זיך אינדערהיים. איך בין דאָרט נישט געווען,
 נאָר אזוי זאָגט מען. מען גאָלט נישט, אין קיין מונדירן גייט
 מען נישט, כאַטש, אייגנטלעך, עס איז בעסער, וואָס באַ אונדז גייען
 זיי יאָ אין מונדירן און זיינען געגאָלט: פונדעסטוועגן איז דאָ מער
 אָרדנונג, און אויך פאַרן אויג אָנגענעמער. נאָר זיי אָבער געפעלט
 דאָס נישט. גיט נאָר אָבער אַ קוק, אַ מיאוסע באַנדע דאָס איז!
 איינער איז פון די קאַנזאַניסטן, דער צווייטער פון די טשערקעסן,
 דער דריטער פון די קירכע-אויסגעשלאָסענע, דער פירטער אַ פראַ-
 וואַסלאָווער פויער, אַ פאַמיליע, קינדערלעך ליבע אינדערהיים איבער-
 געלאָזט, דער פינפטער אַ יוד, דער זעקסטער אַ ציגיינער, דער זי-
 בעטער, ווייסט קיינער נישט ווער, און אָט די אַלע דאַרפן זיך צו-
 נויפלעבן אינזינעם, וואָס עס זאָל נישט געשען, שטייען אַ נער מיט
 דעם צווייטן, עסן פון איין טעפל, שלאָפן אויף איין נאַרע, און וואָס
 פאַר אַ פרייהייט דאָ איז! אָן איבעריקן ביס קען מען נאָר בנגבה
 אויפעסן, יעדער גראָשן מוז אין שטיחל אַריין באַהאַלטן ווערן, און
 אַלץ, וואָס דו זעסט אַרום דיר, איז נאָר טורמע אין טורמע...
 נישט וויילנדיק קומען די ערגסטע געזאַנקען אין קאָפּ אַריין, נאָר
 דאָס האָב איך שוין געוואָס. מיר האָב זיך באַזונדערס געגלוסט
 אויספרעגן אויף יונדזער מאַיאָר. אַקים אַקימיטש האָט נישט געוואָס
 פון קיין סודות-האַלטן און, איך געדענק, מייַן איינדרוק איז געווען
 נישט קיין אָנגענעמער.

נאָר מיר איז באַשערט געווען נאָך צוויי יאָר דורכצולעבן
 אונטער זיין נאַטשאַלסטוואָ. אַלץ, וואָס אַקים אַקימיטש האָט מיר
 דערציילט וועגן אים, האָט זיך אַרויסגעוויזן פאַר פאַלשטענדיק
 אמת, בלויז מיט דעם אונטערשיד, וואָס דער איינדרוק פון דער
 חירקלעכקייט איז שטענדיק אַ סך שטאַרקער, ווי דער איינדרוק פון

בלויז א דערציילונג. א שרעקלעכער מענטש איז דאָס געווען, און
 היפטועלעך דערפאר, וואָס אזא מינטש איז געווען נאטשאַלניק,
 כמעט אומבאָגרענעצטער איבער צוויי הונדערט מענטשן. אזוי,
 איז ער געווען בלויז נאָר נישט קיין אַרענטלעכער און בייזער
 מענטש, מער גאַרנישט. אויף די אַרעסטאַנטן האָט ער געקוקט, ווי
 אויף זיינע נאטירלעכע שונאים, און דאָס איז געווען זיין ערשטער
 און גרעסטער טעות. ער האָט אין אמתן געהאַט געוויסע פעיקייטן,
 נאָר אַלץ, אפילו אויך דאָס גוטע, איז אַרויסגעקומען פאַ אים עפעס
 ווי צום שלעכטן נישט קיין איינגעהאַטענער, אַ בייזער, האָט
 ער זיך אַריינגעריסן אין טורמע אפילו באַנאַכט, און אויב ער האָט
 באַמערקט, אז אַן אַרעסטאַנט שלאַפט אויף דער לינקער זייט אָדער
 אויף דער פּלייצע, האָט ער אים, צומאַרגנס, באַשטראַפּט: „שלאַף,
 זאָגט ער, אויף דער רעכטער זייט, ווי איך האָב באַפוילן.“ אין טור-
 מע האָט מען אים פיינט געהאַט און מורא געהאַט פאַר אים ווי פאַר
 אַ מגפה. זיין פנים איז געווען רויט, ביז. אַלע האָבן געוואוסט, אז
 ער איז געווען אינגאַנצן אין די הענט פון זיין דינער, פיעדקע.
 ליב געהאַט האָט ער אָבער מער פאַר אַלץ זיין הונט טרעזאַרקע
 און איז שיער נישט משוגע געוואָרן פאַר צרות ווען טרעזאַרקע
 איז קראַנק געוואָרן. מען זאָגט, אז ער האָט געקלאָגט איבער אים,
 ווי איבער אַן אייגענעם זון. ער האָט אַרויסגעוואָרפן איין וועטערינאַר
 און, ווי זיין געווינהייט איז געווען, שיער זיך נישט צעשלאָגן
 מיט אים און, דערהערנדיק פון פיעדקען, אז אין טורמע איז דאָ
 אַן אַרעסטאַנט, אַ וועטערינאַר, פון אייגענער לערע, וועלכער היילט
 זייער גוט, האָט ער אים באלד גערופן.

— העלף! איך וועל דיך אָפּליטן, הייל אויס טרעזאַרקען! —

האָט ער אַ געשריי געטון צום אַרעסטאַנט.

דאָס איז געווען אַ פויער, אַ סיביראַק, אַ כיטרער, אַ קלוגער,

אין אמתן אַ זייער געשיקטער וועטערינאַר, נאָר נאָר אַ פויער.

— איך קוק אויף טרעזנארקן, — האָט ער דערציילט דער-
 נאָך די אַרעסטאַנטן, איבעריקומט, שוין אַ סך שפּעטער נאָך זיין
 חיוניט באַם מאַיאָר, ווען די גאַנצע זאַך איז שוין געווען פאַרגעסן —
 איך קוק: דער הונט ליגט אויף דער סאָפּע, אויף אַ ווייסן קישן;
 און איך זע דאָך, אַז עס איז אַן אַנציןדונג, אַז מען וואָלט גע-
 דאַרפט בלוט לאָזן, און דער הונט וואָלט געזונט געוואָרן; אויף מיין
 ערן-ערן, זאג איך! אין איר טראַכט מיר אַזוי: און וואָס וועט זיין
 ווען איך וועל אים נישט אויסהיילן, ווען ער וועט אַ פּגירה איינ-
 נעמען? ניין, אייער היסאָקאָפּלאַגראַדיע, זאָג איך, צו שפּעט מיך
 גערופּן; ווען מען וואָלט מיך געווען נעכטן אַדער אייערנעכטן
 אין דער זעלבער צייט גערופּן, וואָלט איך געווען אויסגעוואָלט דעם
 הונט, און אַצינד קען איך שוין נישט, איך וועל אים נישט אויס-
 היילן...

און אַזוי איז טרעזנארקע געשטאַרבן.

מען האָט מיר דערציילט מיט אַלע איינצלהייבן, ווי אַזוי
 מען האָט געוואָלט דערהרגענען אונדזער מאַיאָר, אין טורמע איז גע-
 ווען איין אַרעסטאַנט, ער האָט געלעבט באַ אונדז שוין עטלעכע יאָר
 און האָט זיך אויסגעצייכנט מיט זיין פּיינער אויפפירונג מען האָט
 אים געהאלטן פאַר אַ שטיקל נאַר. ער איז געווען אַ געפילדעטער, און
 דאָס גאַנצע לעצטע יאָר האָט ער שטענדיק געלייענט די ביבליע און
 באַטאָג, אי באַנאַכט, ווען אַלע זיינען איינגעשלאָפּן, איז ער אויפגע-
 שטאַנען האַלבע נאַכט, אָנגעצונדן אַ צערקווע-ליכט, אַרויפגעקראַכן
 אויפן אויחון, געעפנט דאָס פּוּך און געלייענט ביז אינדערפרי. איין
 טאָג איז ער געגאַנגען און געמאַלדן דעם אונטער-אַפּיציר, אַז ער
 וויל נישט גיין אויף קיין אַרבעט. מען האָט זאָס געמאַלדן דעם
 מאַיאָר; דער איז געוואָרן אויפגעקכט און געקומען צו לויפן
 באַלד אליין, דער אַרעסטאַנט האָט זיך געוואָרפן אויף אים מיט אַ
 פּוּך פריער צוגעגרייטן ציגל, נאַר ער האָט נישט געטראָפּן. מען

האָט אים געכאפט, געמשט אין באשטראַפּט. אַלץ איז פאַרגעקומען זייער שנעל. אין דריי טעג אַרום איז ער געשטאַרבן אין שפיטאַל. שטאַרבנדיק, האָט ער געזאָגט, אז ער האָט נישט געהאַט אויף קיינעם געם קיין שלעכט האַרץ. אין אז ער האָט געוואָלט נאָר פּלוז לייזן. ער האָט, איבעריקנס, נישט געהערט צו קיין שום זיך פון קירכע אָפּ-געזאָגטער סעקסאַ. אין טורמע האָט מען אים דערמאָנט מיט אַכטונג.

ענדלעך האָט מען מיך איבערגעשמידט. דערוויייל האָבן אין ווערקשטעל זיך באוויזן איינע נאָך דער צווייטער עטלעכע זעמל-פאַרקויפּערונס. טייל זיינען געווען נאָך גאָר קליינע מיידלעך. ביז זיי פּלעגן אויפּוואַקסן, פּלעגן זיי געוויינטלעך אַרומזאָגן זעמל; די מוטערס האָבן געבאַקן, און זיי האָבן פאַרקויפּט. ווערנדיק שוין עלטער, פּלעגן זיי אַלץ נאָך קומען, אָבער שוין אַן זעמל; אזוי כמעט האָט זיך עס שטענדיק געפירט. עס זיינען געווען אויך נישט קיין מיידלעך. אַ זעמל האָט געקאָסט אַ גראַשן, און כמעט אַלע אַרעסטאַנטן האָבן זיי געקויפּט.

איך האָב באַמערקט איין אַרעסטאַנט, אַ סטאַליער, שוין אַ גרויענקן, נאָר רויט און מיט אַ שמייכלע, וואָס האָט זיך אָנגע-הויבן אונטערצו-האַלטן מיט די זעמל-פאַרקויפּערונס, פאַר זייער קו-מען האָט ער זיך נאָר-וואָס געהאַט אָנגעטון אויפן האַלדז אַ רויט וואָלן טיכל, איין פעסט-געפאַקט און אינגאנצן געשטיפּלט מיידל האָט אַוועקגעשטעלט איר קייש אַויף זיין וואַרשטאַט. צווישן זיי האָט זיך אָנגעהויבן אַ שמועס.

— פאַרוואָס-זשע זענט איר נישט געקומען נעכטן אַהין? —
האָט אַ זאָג געטון דער אַרעסטאַנט מיט אַ זעלבסט-צופרידענעם שמייכלע.

— אָט! איך בין געקומען, נאָר איר האָט מיטקע גע-הייסן... — האָט געענטפערט דאָס דורכגעטרייבענע מיידל.

— מען האָט אונדז אוועקגערוּפן, אַנישט וואָלטן מיר זיך
זיכער געווען אויפן אָרט געפינען... און מיט דריי טאָג צוריק
זיינען צו מיר צ'לע אייערע געקומען.

— ווער אַלץ?

— מאַריאַשקע איז געקומען, כאַווראַשקע איז געקומען, טשע-
קונדע איז געקומען, די דווגרשאַווע איז געקומען...

— וואָס איז דאָס אזוינס? — האָב איך געפרעגט אַקום אַקום-
מיטשן — נישט שוין-זשע? ...

— עס טרעפט, — האָט ער געענטפערט, פאַרשעמט אַראָפּ-
לאַזנדיק די אויגן, ווייל ער איז געווען אַ זייער אָפּגעהיטענער
מענטש אין די זאַכן.

דאָס פּלעגט, פאַרשטייט זיך, פאַרקומען נאָר זייער זעלטן און
מיט די גרעסטע שוועריקייטן. בכלל זיינן געווען מער בעלזנים,
למשל, אויף אַ טרונק בראַנפן, איידער אויף אזא זאך, נישט קיינ-
זיך אויף דער גאַנצער נאַטירלעכער לאַסט פון אזא געזונגענעם
לעגן, צו פרויען איז עווער געווען צוצוקומען, מען האָט
דאַרפֿט אויסקלויבן אַ צייט, אָן אָרט, זיך אָפּשמעסן, באַשטימען
זענען, געפינען אַן אָפּגעזונדערט ווינקל, וואָס איז באַזונדערס שווער
בעווען, איבעררעדן די וואָך, וואָס איז נאָך שווערער, און בכלל
אויסגעבן אַ מאַסע געלט, רעכענענדיק פאַרהעלטנישמעסיק, נאָר פּוּנ-
דעסטוועגן איז מיר געלונגען שפעטער, טיילמאָל, צו זיין דער עדות
אויך פון ליבע-סצענעס. איך געדענק, מיר זיינען איינמאָל, זומער,
אעווען אין דרייען אין עפעס אַ שאַפע אויפן ברעג אירטיש און
אויסגעהייצט עפעס אַ ברען-אויזן. די וואָך איז געווען אַ גוטע.
ענדלעך, האָבן זיך באַוויזן צוויי „סופליערקעס“, ווי די אַרעסטאַנטן
רופן זיי.

— נו, וואָס זענט איר אייך אזוי פאַרזעסן? אודאָי באַ די

זויערקאייס? — האָט זיי באַגענגט דער אַרעסטאַנט, צו וועלכן זיי
זייגען געקומען און וועלכער האָט זיי שוין לאַנג געהאַט אַפּגעוואַרט.
— איך פאַרזעסן? איז שוין לענגער אַ טראַקע אויפן ראַד
געשטאַנען, איידער איך באַ זיי געזעסן, — האָט טריילעך דאָס
מיידל געענטפערט.

דאָס איז געווען דאָס שמוציקסטע מיידל אויף דער העלט.
דאָס איז טאַקע געווען די טשעקונדע. מיט איר צוזאַמען איז אויך
געקומען די דווגראַשאַווע, די איז שוין גאָר געווען איבער יעדער
באַשרייבונג.

— און אויך מיט אייך זיך שוין לאַנג נישט געזען, — האָט
ווייטער גערעדט דער מיידל-בחור, ווענדנדיק זיך צו דער דווגראַ-
שאַווע — איר זענט דאָך עפעס ווי מאַגער געוואָרן?

— עס קען זיין, פריער בין איך געווען נאָך צו גראַב, און
אַצינד — אַט, פונקט ווי איך וואָלט אַ נאָדל איינגעשלאָנגען.

— אַלץ אבער די זעלנערלעך, וואָס?

— ניין, דאָס האָבן אייך שוין וועגן אינדו אַזוי שלעכטע
מענטשן אין קאַפּ אָנגעהאַקט; און איבעריקס, איז וואָס-זשע? באַ-
דיי אָן אַ גראַשן געבליבן, אַבי אַ זעלנערל צו ליבן!

— וואַרפט זיי בעסער אַזעק און האָט אינדו ליב; מיר האָבן

געלט...

כדי פולער צו מאכן דאָס בילד, שאַלט אייך פאַר דעם
מיידל-בחור, אַ געגאַלטן, אין די קייטן, אין פאַרשידענע קאַלירן
אָגעטון און אונטער דער וואַך.

איך האָב מיך געזענגט מיט אַקיס אַקיימיטשן און געוואיר-
ווערנדיק, אַז איך קען מיך צוריקקערן אין טורמע, האָב איך גע-
נימען אַ קאַוואַי און געאַנגען אַהיים. דער עולם איז זיך שוין צו-
גויפּגעקומען, פריער פאַר אַלע קערן זיך צוריק פון דער אַרבעט

די, וועלכע ארבעטן אויף שטיק. דאָס איינציקע מיטל צו באַזעגן דעם אַרעסטאַנט ער זאָל אַרבעטן מיט חשק, איז — פאַרגעבן אים אויף שטיק. טיילמאַל פאַרגיט מען אויף שטיק זייער אַ סך, נאָר פונדעסטוועגן ענדיקן זיי צוויי מאָל ענעלער, ווי מען וואַלט זיי געלאָזט אַרבעטן אזוי גלאַט ביז צום מיטאַג-באַראַפּאָן. פאַרענדיקט-דיק זיין פאַרגעבענע אַרבעט, איז דער אַרעסטאַנט פאַר אַן שטע-רונג געגאַנגען אַהיים, און קיינער האָט אים שוין נישט אָפּגעשטעלט. מיטאַג עסן זיי נישט צוזאַמען, נאָר ווי עס איז אויסגעקומען, ווער עס איז געקומען פריער, האָט פריער געגעסן. אויך וואַלטן אין קיך נישט אַריין אַלע מיט אַמאָל. איך האָב פאַרזוכט דעם באַרשאַט, נאָר צוליב נישט געווינטקייט, אים נישט געקענט עסן און זיך פאַרקאַכט טיי. מיר האָבן זיך אַוועקגעזעצט אין עק טיש. מיט מיר איז געווען איין חבר, אויך אַזעלכער, ווי איך, פון די ד וואַריאַנטס.

די אַרעסטאַנטן ווינען געקומען און אַוועקגעגאַנגען, עס איז איבעריקנס, געווען גאַנץ גערוים; נישט אַלע האָבן זיך שוין געהאַט צונויפּגעקליבן. אַ קופּקעלע פון אַ מענטשן פינף האָט זיך אַוועקגע-זעצט באַזונדער פאַם גרויסן טיש. דער קעכער האָט זיי אַ כלאַפּ גע-טון אין צוויי טעפּלעך אַריין באַרשטש און אַוועקגעשטעלט אויפן טיש אַ גאַנץ שטיק געבראַטענע פיש. זיי האָבן זיך געהאַט געמאַכט עפעס אַ יום-טוב און געגעסן צוויי מאָל אזוי פיל. אויף אונדז האָבן זיי געקוקט קרום. עס איז אַריינגעקומען איין פּאָליאַק און זיך אַוועק-געזעצט לעבן אונדז.

— איך בין אינדערהיים נישט געווען און ווייס דאָך אַלץ! — האָט הויך אַ געשריי געטון איין הויכער אַרעסטאַנט, אַריינגעווענדיק אין קיך און אַ וואַרף טווענדיק אַ בליק אויף אַלע אַנוועזנדע. ער איז געווען פון אַ יאָר פּוּזציק, מוסקוֹליעז און דאר. זיין

פנים האָט אויסגעדריקט עפעס כיטרעס אין עפעס פריילעכס. פא-
וונדערס האָט זיך געוואָרפן אין די אויגן זיין גר בע אונטערשטע,
נאָכהענגענדיקע ליפ; זי האָט צוגעגעבן זיין פנים עפעס זייער
קאמישט.

— נו, גוט געשאַפן! פארוואָס-זשע באגריסט איר זיך עפעס
נישט? מיט אונדזערע קורסקער! — האָט ער צוגעגעבן, אוועק-
זעצנדיק זיך לעבן די, וואָס האָבן געגעסן זייער עסן, — ברויט
מיט זאַלץ! נעמט אירף אַ גאסט.

— מיר, ברודער, זיינען דאָך אָבער נישט קיין קורסקער.

— איז אפשר די טאַמבאַן ער?

— און אויך נישט קיין טאַמבאַווער. באַ אונדז, ברודער,
האָסטו נישט וואָס צו געמען. גיי צו אַ רייכן פויער, דאָרט בעט.

— אין בויך איז פא מיר היינט, ברידערלעך, איזוואן-טאסקן
אין מאַריע-איקאָטישנע; און וווּ וויינט ער דאָס דער רייכער פויער?
— אָט, גאַזין איז אַ רייכער פויער, גו אים גיי.

— ער היליעט היינט, ברידערלעך, גאַזין; ער האָט זיך אָנג-
געשיפורט; דאָס גאַנצע פארמעגן פארטרייבט ער.

— אַ רובל צוואַנציק האָט ער, — האָט אַ צווייטער באַ-
מערקט — גוט, ברידערלעך, אַ שעקער צו זיין.

— וואָס-זשע, איר וועט נישט אויפנעמען קיין גאסט? נו,
וועלן מיר אַ זופ טון קאזשאָנע..

— דו גיי, בעט טיי. אָט די פריצים טרינקען.

— וואָס פאר אַ פריצים, דאָ זיינען נישטאָ קיין פריצים;
פונקט אַזעלכע ווי מיר אַצינד — האָט אומעטיק אַ זאָג געטון איין
אַרעטאָאנט, וואָס איז געזען אין ווינקל אין האָט ביז אַצינד נישט
געהאָט אַרויסגערעדט קיין איין וואָרט.

— איך וואָלט געטרינקען טיי. נאָר איך שעם מיך עפעס צו
צעטן. מיר זיינן שטאַלץ! — האָט באַמערקט דער אַרעסטאַנט מיט
דער גראַבער לייף, קוקנדיק גוט האַרציק אויף אונדז.

— אויב איר ווילט, וועל איך אייך געבן, — האָב איך גע-
זאָגט, פאַרבעטנדיק דעם אַרעסטאַנט — גוט?

— גוט? פאַרוואָס זאָל נישט גוט זיין! — ער איז צוגעגאַנג-
ען צום טיש.

— זעסט, אינדערהיים האָט ער מיט אַ לאַטש באַרשטש גע-
זופט און דאָ האָט ער זיך צו טיי דערשטופט; דאָס פריצישע געטראַנק
האָט זיך אים פאַרגלוסט — האָט אַ זאַג געטון דער אומעטיקער
אַרעסטאַנט.

— און דאָ טרינקט דען קיינער נישט קיין טיי? — האָב
איך אים געפרעגט. נאָר ער האָט מיך נישט באַערט מיט קיין
ענטפער.

— אַט טראַגט מען אויך זעמל. זייט מיך שוין מכבד אויך
מיט זעמל!

מען האָט אַריינגעברענגט די זעמל. אונדזער אַרעסטאַנט האָט
געטראַגן אַ גאַנץ פעקל און זיי אויספאַר, ויפט איבער דער טורמע,
די זעמל-פאַרקויפערין האָט אים אוועקגעגעבן די צענטע זעמל
אויף דער זעמל האָט ער טאקע אויסגעשטעלט.

— זעמל, זעמל! האָט ער געשריגן, אַריינקומענדיק אין קיך, —
מאָסקווער, הייסע! איך וואָלט אַליין געגעסן, נאָר מען דאַרף געלט
האַבן. נו, קינדער, די לעצטע זעמל איז געבליבן: ווער האָט אַ
מאַמע געהאַט?

דער דאָזיקער רוף צו דער מוטער-ליבע האָט לאַכנדיק גע-
טאַכט אַלע, און מען האָט גענימען באַ אים עסלעכע זעמל.
— און וואָס, פרידערלעך, — האָט ער געזאָגט — באַזין

וועט זיך היינט נאך צו אן עבירה דערהויליען! בא גאט! ווען אים
איז וויליען איינגעפאלן, דער אכט-אויגיקער דאך פ' ב' ל'ד אַנקומען.

— מען וועט אים באהאלטן. וואָס, ער איז זייער שיכור?

— אָבער נאָך ווילן ביזן, וואָרפט זיך.

— נו, וועט ער זיך דערהויליען צו קלעפ... .

וועגן וועמען רעדן זיי? — האָב איך געפרעגט דעם פאָך

ליאַק, וואָס איז געוועסן לעבן מיר.

דאָס איז גאָזין, אָן אַרעסטאנט. ער האַנדל'ט מיט בראָאָנען.

ווען ער לייזט אָן אַ ביסל געלט, פאַרטרינקט ער עס באַלד. ער איז
עקשנותדיק און שלעכט; איבעריקנס, ניכטערעהייט איז ער רויק;
ווען אָבער ער טרינקט זיך אָן, ווייזט ער זיך אינגאנצן אַרויס ווער
ער איז; וואָרפט זיך מיט אַ מעסער אויף מענטשן. דאָ נעמט מען
אים שוין איין.

— ווי אזוי-זשע נעמט מען אים אים איי.

— עס וואָרפן זיך אויף אים אַ מאָן צען אַרעסטאנטן און הייבן

אים אָן שרעקלעך צו שלאָגן, אזוי לאַנג, ביז ער ווערט נישט אָן
אַלע כוחות, דאָס הייסט, מען שלאָגט אים ביז האַלב-טוט. דאָ
מאָלס לייגט מען אים אַוועק אויף דער גאַרע און מען דעקט אים
איבער מיטן פעלצל.

זיי קענען דאר אים דערהרגענען

אָן אנדערן וואָרטן זיי זיכער דערהרגעט, נאָר אים נישט.

ער איז שרעקלעך שטאַרק, שטאַרקער דאָ פאַר אַלע אין טורמע און
טון געזונטסטן קערפער-געבוי. באַלד צומאָרגנס שטייט ער אויף איין-
גאַנצן אַ געזונטער.

— זאָגט, איך בעט אייך, — האָב איך הייטער נישט אים-

געהערט אויסצופרעגן דעם פאַליאַק — אַט, זיי עסן דאָך אויך זיי-

ער אייגן עסן, אין איך טרינק טיי. אין דאך קוקן זיי, פונקט ווי
זיי וואלטן מיך מקנא געווען פאר דער טיי. וואס זאל דאס באדייטן?
— דאס איז נישט פאר דער טיי. — האט דער פאליאק גע-
ענטפערט — זיי זיינען ביז אויף אייך פארדעם, וואס איר זענט א
דוואריאנין און נישט ענלעך צו זיי. א סך פון זיי וואלטן זיך גע-
וואלט צו אייך טשעפען. עס וואלט זיך זיי זייער גענוסט אייך בא-
ליידיקן, דערנידעריקן. איר וועט נאך דא א סך אומאנגענעמלעכקייטן
האבן. דא איז שרעקלעך שווער פאר אונדז אלע. אונדז איז ער-
גער פאר אלע אין אלע הינזיכטן. מען דארף קענען זיין זייער
גלייכגילטיק, אז מען זאל זיך קענען צו דעם צוגעוויינען. איר וועט
נאך נישט איינמאל אנטרעפן אויף אומאנגענעמלעכקייטן און זידלע-
רייען צוליב דער טיי און דעם באזונדערן עסן, נישט קוקנדיק אויף
דעם, וואס דא עסן זייער א סך אין זייער אפט זייער אייגנט, און
טייל טרינקען שטענדיק טיי. זיי מעגן, און איר טארט נישט.
אפזאגנדיק דאס, איז ער אויפגעשטאנען און אפגעגאנגען
פון הינטערן טיש. אין אפאר מינוט ארום זיינען אויך זיינע ווער-
טער מקיום געווארן.

די ערשטע איינדריקן.

ווי נאָר מ-צקי איז אוועגעגאנגען (דער פאליאק, וואָס האָט גערעדט מיט מיר), האָט גאָזין, אַ גוט אָנגעשיכורטער, זיך אַריין-געוואָרפן אין קיך. דער שיכורער אַרעסטאַנט, אין מיטן העלן טאַג, אינדערוואַכן, ווען אַלע זיינען פאַרפליכטעט געווען אַרויסצוגיין אויף אַרבעט, באַ דעם שטרענגן נאַטשאַליניק, וועלכער האָט יעדע מינוט געקוינט קימען אָנצופאַרן אין טורמע אַריין, באַם אינטער-אַפיציר, וואָס האָט פאַרוואַלטעט איבער די קאַטאָרוזשיקעס און האָט זיך געפונען אין טורמע שטענדיק; באַ דער וואַך, באַ די אינוואַ-לידן, מיט איין וואָרט, באַ די אַלע שטרענגקייטן, האָט אינגאַנצן צעמישט אין מיר די אַלע שוין געשאַענע באַגריפן וועגן אַרעט-טאַנטישן לעבן. און עס איז מיר נאָך גאַנץ לאַנג אויסגעקומען צו לעבן אין טורמע, איידער איך האָב מיר קלאָר געמאַכט די אַלע אַזעלכע פאַקטן, וואָס האָבן מיר אַזוי ווונדערבאַר אויסגעזען אין די ערשטע טעג פון מיין קאַטאָרגע.

איך האָב געוואָנט, אַז די אַרעסטאַנטן האָבן שטענדיק געהאַט זייער אייגענע אַרבעט און אַז די אַרבעט — איז געווען אַ נאַטיר-לעכע באַדערפעניש אין קאַטאָרגע-לעבן; אַז אַ הויך דער דאָזיקער באַדערפעניש האָט דער אַרעסטאַנט ליידנשאַפטלעך לייב געלט און שעצט עס העכער פאַר אַלץ, כמעט אַזוי גוט ווי די פרייהייט, און אַז ער איז שוין געטרייסט, ווען עס קלינגט נאָר באַ אים אין קע-

שענע. פארקערט ווידער, איז ער טרויעריק, פארזארגט, אומרויזיק
 און ווערט אן דעם מוט, אויב ער האט עס נישט. און דאמאלס איז
 ער גרייט אפילו צו גנבענען און טון וואס עס וועט זיך נאָר לאָזן.
 אבי עס צו פאקומען. נאָר נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס דאָס
 געלט אין טרמע איז געווען אזוי טייער, איז עס דאָך קיינמאל
 לאַנג נישט געלעגן באַ דעם גליקלעכן, וואָס האָט עס געהאַט.
 ערשטנס, איז שווער געווען עס אָפצוהיטן, אז מען זאָל עס נישט
 צוגנבענען אָדער צונעמען. אויב דער מאַיאָר האָט זיך נאָר צוגע-
 קריגן דערצו, באַ די פּלוצלינקדיקע אונטערזוכונגען, האָט ער עס
 באַלד צוגענומען. מעגלעך, ער האָט עס פאַרנוצט אויף בעסער צו
 מאַכן דאָס עסן פון די אַרעסטאַנטן. נאָר, אַלפּאַלס, איז עס גע-
 ברענגט געוואָרן אים. אָפּטער אָבער פאַר אַלץ איז עס צוגעגנבעט
 געוואָרן: מען האָט זיך אויף קיינעם נישט געקענט פאַרלאָזן. שפע-
 טער, האָט מען דערפינדן באַ אונדז אַ מיטל צו באַהאַלטן געלט
 מיט דער פולער זיכערקייט. מען האָט עס אַוועקגעגעבן צו באַהאַלטן
 דעם אַלטיטשקן אַלט-גלויביקן, וואָס איז געקומען צו אונדז פון די
 סטאַראַדובער דערפער פון די אַמאַליקע וויעטקאָוצעט. נאָר איך
 קען מיך נישט איינהאַלטן, נישט צו זאָגן וועגן אים עטלעכע ווער-
 טער, כאַטש איך טרעט אזוי אַרום אָפּ פון דער זאך.

דאָס איז געווען אַן אַלטיטשקער פון אַ יאָר זעכציק. אַ קליי-
 נעקער, אַ גרויעקער. ער האָט מיך שטאַרק איבעראַשט. באַלד
 פון ערשטן בליק איז ער געווען אזוי נישט ענלעך צו די איבעריקע
 אַרעסטאַנטן: עפעס אזאַ גרויסע רויקייט אין שטילקייט איז געווען
 אין זיין בליק, אַז איך געדענק, איך האָב מיט אזאַ באַזונדערן
 פאַרגעניגן געקוקט אין זיינע קלאַרע, ליכטיקע אויגן אריין, וואָס
 זיינען געווען אַרומגערינגלט מיט קליינע שטראַלנדיקע קנייטלעך!

* אזא סעקטע.

אײך האָב אָפּט גערעדט מיט אים, און זעלטן ווען האָב אײך באַ-
געגנט אין מיין לעבן נאָך אזא גוטע, מילדע בריאה. ער איז פאַר-
שיקט געוואָרן פאַר אַ זייער וויכטיקן פאַרברעך. צווישן די טאַג-
רעדובער אלט-גלויביקע האָבן זיך אָנגעהויבן באַווייזן אועלכע, וואָס
האָבן אָנגעהויבן איבערגיין. די רעגירונג האָט זיי שטאַרק געשטיצט
און אָנגעהויבן אָנווענדן אַלע מיטלען, אז די איבעריקע אומצופרי-
דענע זאָלן אויך איבערגיין. דער אַלטער, צוזאַמען מיט אַנדערע פּאַנא-
טיקער, האָט באַשלאָסן „זיך איינצושטעלן פאַרן גלויבן“, ווי ער
האָט זיך אויסגעדריקט. עס האָט זיך אָנגעהויבן בויען אַ צערקווע
פון גיי-גלויביקע, און זיי האָבן זי פאַרברענט. אַלס איינער פון
די אונטערצינדער, איז דער אַלטער פאַרשיקט געוואָרן אויף קא-
טאַגע-אַרבעט. ער איז געווען אַ פאַרמעגלעכער שטאַטישער סוחר,
אינדערהיים איבערגעלאָזט אַ פרוי, קינדער, נאָר מוטיק געגאַנגען
אויף זיין פאַרשיקונג, ווייל ער האָט זי גערעכנט, אין זיין פּאַנא-
בלענדעניש, אַלס „א ליידן פאַרן גלויבן“. דורכלעבנדיק מיט אים אַ
געוויסע צייט, וואָלט איר נישט ווילנדיק געשטעלט די פּראַגע:
ווי אזוי האָט דער דאָזיקער רויזער, ווי אַ קינד שטילענקער, מענטש,
געקענט זיין אַ פונטאַוושטשיק? אײך האָב עטלעכע מאָל אָנגעהויבן אַ
שמועס מיט אים „וועגן גלויבן“. — ער איז נישט אָפּגעטרעטן קיין
וואָר פון זיינע איבערצייגונגען; נאָר עס איז קיינמאָל נישט געווען
נישט קיין שום בייזקייט, נישט קיין שום שנאה אין זיינע ווידער-
שפּרוכן. און דאָך האָט ער צעשטערט אַ צערקווע און זיך נאָך
געווען אין דעם. מען האָט געקענט מיינען, אז ער האָט ליט זיינע
איבערצייגונגען, געקענט האַלטן זיין טאַט און די, פון אים, אָנ-
גענומענע „ליידן“ פאַר אַ גרויסע זאך. נאָך ווי אײך האָב מיך נישט
איינגעקוקט אין אים, ווי אײך האָב אים נישט שטודירט, האָב אײך
דאָך קיינמאָל קיין שום סימן פון גאווה אָדער שטאַלץ נישט באַ-
מערקט אין אים. עס זיינען געווען פאַ אונדז אין טורמע אויך

אנדערע אלט-גלויביקע, מערסטנטיילס סיביריאקעס, דאָס איז געווען
אן אַנטוויקלט פּאָלק, כיטרע פויערים, זייער באַלעזענע, ביכער-
פרעסער און אויף זייער אַרט שטאַרקע דיאַלעקטיקער, אַ פּאָלק —
שטאַלק, פּאַריסן, כיטרע און אומגעוולדיק אויף דער העכסטער
שטופע. גאָר אַן אַנדערער מענטש איז געווען דער אַלטער, אַן אַג-
געלעזענער, אפשר נאָך מער ווי זיי, האָט ער אויסגעמיטן קריגערייען.
אַ כאַראַקטער האָט ער געהאַט ביז דער העכסטער שטופע אַן אַפּנ-
האַרציקן. ער איז געווען פּריילעך, האָט אָפּט געלאַכט — גישט
מיט דעם גראָבן, צינישן געלעכטער, מיט וועלכן עס האָבן געלאַכט
די קאַטאַרושניקעס, נאָר מיט אַ קלאָרן, שטילן געלעכטער, אין
וועלכן עס האָט זיך געפילט אַ סך קינדערשע אויפריכטיקייט און
וועלכעס האָט אים עפעס גאָר באַזונדער געפאַסט צו זיינע גרויע
האַר. עס קען זיין, איך האָב אַ טעות, נאָר מיר דאַכט זיך, אַז לויטן
געלעכטער קען מען דערקענען אַ מענטש, און אויב עס איז אייך
באַלד פון דער ערשטער באַגעגעניש אָנגענעם דאָס געלעכטער פון
עמען אייך גאָר אַן אומבאַקאַנטן מענטש, זאָגט דרייט, אַז דאָס איז
אַ גוטער מענטש. דער אַלטער האָט זיך אין דער גאַנצער טורמע
דערוואָרפן די אַלגעמיינע אַכטונג, מיט וועלכער ער האָט אינגאַנצן
נישט שטאַלצירט. די אַרעסטאַנטן האָבן אים גערופן זיידע און אים
קיינמאַל נישט באַליידיקט. איך האָב טיילווייז פּאַרשטאַנען, וואָס
פאַר אַן איינפלוס ער האָט געקענט האָבן אויף זיינע מיטגלויביקע.
נאָר, נישט קוקנדיק אויף זיין שטאַרקן מוט, מיט וועלכן ער האָט
איבערגעלעבט זיין קאַטאַרגע, האָט זיך דאָך געגראָבן אין אים אַ
טיפער, אונגלייבאַרער אומעט, וועלכן ער האָט זיך באַמיט צו באַ-
האַלטן פון אַלע, איך האָב מיך אויפגעהאַלטן מיט אים איי און
קאַזאַרמע. איינמאַל, אַרום דריי אַ זייגער פאַנאַכט, האָב איך מיך
אויסגעכאַפּט און דערהערט אַ שטיל איינגעהאַלטן געוויין. דער אַל-
טער איז געזעסן אויסן אויחן (אויפן זעלבן, אויף וועלכן עס וואָס

פארדער פאר אים, גאנצע נעכט, געדאוונט און פסדד געלייענט דער, וואָס האָט געוואָלט הרגענען דעם מאַיאָר) און הפילה געטון פון זיין מיט דער האנט געשריבענעם, ביך. ער האָט עוויינט, און איך האָב געהערט, ווי ער האָט פון צייט-צו-צייט גערעדט: „גאָט פאַר-לאָזן מיך נישט! גאָט, שטארק מיך. קינדערלעך מיינע קליינע, קינד-דערלעך מיינע ליבע, מיר וועלן זיך שוין קיינמאָל נישט זען!“ איך בין נישט ומשטאנד אויסצודריקן, ווי אומעטיק מיר איז גע-וואָרן. — אַז דעם דאָזיקן אַלטן טאקע האָבן ביסלעכעווייז פמעט אַלע אַרעסטאַנטן אָנגעהויבן אוועקצוגעבן זייער געלט צו באַהאַלטן. אין דער קאט רגע זיינען פמעט אַלע געווען גנבים, נאָר פּלוצלינג האָבן זיך עפעס אַלע איבערצייגט, אַז דער אַלטער וועט בשום אופן גאָרנישט צוגובענען. זיי האָבן געוויסט, אַז ער האָט עפעס ערגעץ וווּ באַהאַלטן דאָס אים איבערגעגעבענע געלט, נאָר אויף אַזא פאַרבאָרגן אַרט, אַז עס איז נישט מעגלעך געווען עס זאָל עס ווער געפינען. שפעטער, האָט ער מיר און עטלעכע פון די פּאַליאקן אויסגעזאָגט זיין געהיימיש. אין איינעם פון די סלופעס פון פאַרקן איז געווען אַ סענק, וואָס האָט אויסערלעך אויסגעזען שטאַרק צו צויפגעוואקסן מיטן האַלץ, נאָר ער האָט זיך געקענט אַרויסנעמען און אין האַלץ איז געוואָרן אַ גויס לַך. דאָרט אַהין טאקע האָט דער זיידע באַהאַלטן דאָס געלט, און דערנאָך צוריק אַריינגעזעצט דעם סענק אזוי, אַז קיינער האָט קיינמאָל גאָרנישט געקענט געפינען. נאָר איך בין אוועק פון דער דערצייַלונג, איך בין שטיין געבליבן באַ דעם, פאַרוואָס באַם אַרעסטאַנט אין קעשענע האָט זיך לאַנג קיין געלט נישט געהאַלטן. אַ חוץ דער מי עס אָפּצוהיטן, איז אין טורמע געווען אזוי אומעטיק! דער אַרעסטאַנט היירער, איז לויט זיין נאָטור, אַ באַשעפעניש, וואָס דורשט נאָך פרייהייט, און איז, ענדלעך, צוליב זיין סאָציאַלער לאַגע, אזוי לייכטזיניק און צו-לאָזט, אַז אים שטופט אַ נאַטירלעכע קראַפט זיך פּלוצלינג, אַ צו-

פֿאַר צו טון מיטן באַנצן ברען, אַ היליע צו טון פֿאַרן באַנצן קאַ-
 פּיטאַל, מיט גערויש און מוזיק, אזוי, אז ער זאָל כאָטש אויף איין
 מינוט פֿאַרגעסן זיין אומעז. עס איז מערקווירדיק געווען צו קוקן
 ווי אזוי טייל פֿון זיי האָבן געאַרבעט, נישט אויס לייכנדיק דעם
 רוקן, טיילמאַל צו עטלעכע חדשים, נאָר דערפֿאַר, זיי זאָלן אין איין
 געוויסן טאָג דורכלאָזן זייער גאַנץ פֿאַרדינסט, אַלץ, וואָס זיי האָבן
 פֿאַרמאַגט, ביזן לעצטן גראָשן, און דערנאָך ווידער, ביזן נייעם
 „לעב“, אָפּגעפינסטערט באַ דער אַרבעט עטלעכע חדשים. — אַ סך
 פֿון זיי האָבן לייב געהאַט זיך צו מאַכן נייע זאַכן, און דורכויס
 גאַנץ אַרייַנעלע: אַזעלכע נישט פֿאַרמיקע, שוואַרצע הויזן, אויבער-
 וועש, וואַרעמע לייבלעך. זייער גאַנגבאַר זיינען אויך געווען סיצע-
 גע רובאַשקעס און פֿאַסקיס מיט מעשענע פֿשאַנסקעס. זיי האָבן
 זיך אויסגעפּוצט אין די יום־טובֿים, און דער אויס־עפּוצטער פֿלעגט
 אימבאָדינגט אַרומגיין איבער אַלע קאַזאַרמעס זיך ווייזן דער גאַנ-
 צער וועלט. דאָס פֿאַרגעניגן פֿון אַ שיין אָנגעטווענעם איז דערגאַנ-
 גען ביז קינדערישקייט; און אין אַ סך זאַכן זיינע די אַרעסטאַנטן
 טאַקע געווען אַמע קינדער. אמת, די אַלע שיינע זאָכן פֿלעגן
 עפעס פֿלוצלינג פֿאַרשווינדן ווערן פֿון זייער בעל־הבית, טיילמאַל
 פֿלעגן זיי נאָך דעם זעלבן אַונט פֿאַרזעצט ווערן און אַוועקגעגעבן
 ווערן פֿאַר אַ גאַרנישט. איבעריקנס, דאָס היליעריי האָט זיך צע-
 שפּילט ביסלעכווייז. דאָס פֿלעגט געשען, געוויינטלעך, אָדער אין
 די יום־טובֿ־טעג, אָדער אין די נאָמענס־טעג פֿון די היליענדיקע.
 דער אַרעסטאַנט, וועלכער האָט געפּייערט זיין נאָמענס־טאָג האָט,
 אויפשטייענדיק אינדערפֿרי, געשטעלט אַ לייכט פֿאַרן הייליקן בילד
 און אָפּגעזאָגט אַ תּפּילה; דערנאָך האָט ער זיך אויסגעפּוצט און באַ-
 שטעלט פֿאַר זיך אַ מיטאַג, געקויפט רינד־פּלייש, פּיש, געהויסן
 מאַכן פֿאַר זיך סיגירער קרעפּלעך; ער האָט זיך אָנגעגעסן, ווי אַן
 אָס כּמעט שטענדיק אַליין, זעלטן פֿאַרבעטנדיק חברים צו זיין

סעודה. דערנאָך האָט זיך באַזיין בראָנפן דער בעל-שמהה האָט זיך
 שטאַרק צוגעשיכורט און אויבאָדינגט אַרומגעגאַנגען איבער די קא-
 זאַרמעס, וואָסלענדיק זיך און פאַלנדיק, באַמינדיק זיך צו זיין
 אַלע, אַז ער איז שיכור, אַז ער „לעבט אַ טאַג“, און דערמיט זיך
 צו פאַרדינען די אַלגעמיינע אַכטונג. אומערום, פילע דער רוישיער
 עולם צו שיכורט אַ געוויסע סימפּאַטיע, אין טורמע אָבער האָט מען
 צו אַזעלעך, וואָס האָט ליב געהאַט צו היליען, זיך באַזיין אַפילו
 מיט דרך-אַרץ, דאָס ווילע, אין טורמע איז געווען אַ מין אַריסטאָ-
 קראַטיזם. פריילעך ווערנדיק, האָט דער אַרעסטאַנט אומבאַדינגט זיך
 געדונגען מוזיק. אין טורמע איז געווען איין פאַליאַקל פון די
 „אַנטלאָפּענע זשאַנער“, זייער אַ מיאוסענקער, וואָס האָט אָבער גע-
 שפילט אויף אַ פידל, און געהאַט מיט זיך זיין אינסטרומענט — זיין
 גאַנץ פאַרמעג. קיין שום מלאכה האָט ער נישט געקענט און זיך
 באַשעפטיקט נאָר מיט דעם, וואָס ער איז געדונגען געוואָרן דורך די
 הוליענדיקע זיי צו שפילן פריילעכע טענץ. זיין פונקציע איז באַ-
 שטאַנען אין דעם, וואָס ער האָט געדאַרפט פססר נאַכגיין זיין
 שיכורן בעל-הבית פון איין קאזאַרמע אין דער צווייטער און זענן
 אויף דער פידל מן גאַנצן כוח. אָפט האָבן זיך אויף זיין פנים
 באַזיין לאַנגווייליקייט, מאַטערניש. נאָר דער געשריי: „שפיל, דו
 האָסט געלט גענומען!“ האָט אים געצוונגען ווידער צו זענן און
 זענן. דער אַרעסטאַנט האָט, אָנהייבנדיק היליען, געקענט זיין איבער-
 צייגט, אַז אויב ער וועט זיך שוין צו שטאַרק אָנשיפורן, וועט מען
 אומבאַדינגט אויף אים אַכטונג געבן, צו דער צייט אים שלאַפן
 לייגן און שטענדיק ערגעץ-וו באַהאַלטן, ווען נאטשאַלסטוואָ וועט
 אָנקומען, און דאָס אַלץ, אָן דעם מינדסטן געצאַלטס דערפאַר. פון
 זייער זייט, האָבן דער אונטער-אַפיציר און די אינוואַלידן, וואָס
 האָבן זיך געפונען אין טורמע, כדי אַפצוהיטן די אַרדנונג, געקענט
 זיין אויך פאַלשטענדיק רויק: דער שיכורער האָט נישט געקענט

מאכן קיין שום אימאָרדנונג. די גאנצע קאזארמע האָט אויף אים אכטונק געגעבן, און אויב ער וואָלט אָנגעוויבן זינצומאכן עפעס אַ גערויש, צו פונטעווען זיך — וואָלט מען אים באַלד איינגעשטילט זיי וואָלטן אים אַפילו, גאנץ פשוט, געפינדן. און דערפאַר האָט ד' גידעריקע טורמע-נאטשאַלסטוואַ געקוקט אויף דעם שיפורן דורך די פינגער, און גאַרנישט געוואָלט לייגן קיין אַכט דערויף. זי האָט גאָנץ ווט געווסט, און ווען מען זאָל נישט דערלויבן דאָס בראַנפן-טרינקען, וועט זיין נאָך ערגער, נאָר ווי אַבער. האָט מען געקריגן בראַנפן?

דער בראַנפן איז געקויפט געוואָרן אין טורמע טאָקע באַ די אַווי גערופענע, שענקערס. זיי זיינען געווען ענלעכע פערזאָן און האָבן געפירט זייער האַנדל אומאויפהערלעך און מיט ערפאַלג. נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס טרינקערס און וואַלטאיעס זיינען בכלל געווען נישט קיין סך, ווייל דאָס וואַלען האָט געפאַדערט געלט. און דאָס ארעסטאַנטישע געלט איז זייער שווער אַ געקומען. דער האַנדל האָט זיך אָנגעהויבן, האָט זיך געצויגן און זיך אַנטוויקלט אויף אַ גאָנץ אַריגינעלן אופן. אַ געוויסער אַרעסטאַנט האָט, למשל, נישט קיין פאך און ווייל נישט אַרבעטן (אַזעלכע זיינען געווען). נאָר ווייל האָבן געלט, און דערביי איז ער אַ מענטש אַן אומגעדולד-דיקער, ווייל שנעל רייך ווערן. ער האָט אַ ביסל געלט אויפן אָנג-הייב, און ער באַשליסט זיך צו האַנדלען מיט בראַנפן: אַן אונטער-נעמונג איז דאָס אַ דרייטע, וואָס פאַדערט גרויס איינשטעלעניש. מען האָט געקענט פאַר איר באַצאָלן מיטן רוקן און דערביי נאָך אָנווערן די סחורה און דעם קאַפיטאַל. נאָר אַ שענקער גייט אויף דעם. געלט אין אָנהייב האָט ער נישט קיין סך, זיין דעריבער נראַגט ער דאָס ערשטע נאָר אַליין אַדורך דעם בראַנפן אין טורמע אַריין און פאַרקויפט אים, פאַרשטייט זיך, אויף אַ באַקוועמען אופן. ער הורט איבער דעם פריז אַ צווייט און אַ דריט נאָר, און אויב ער פאַלט

נישט אריין צו דער נאטשאַלסטוואָ, ווערט ער שנעל רייך און הייבט
אָן ערשט דאָמאַלס דעם אמתן האַנדל אויף ברייטע יסודות; ער
ווערט אַן אַנטרעפּעניאַר, אַ קאפיטאַליסט, האָט אַגענטן אין געהילפּן,
ריזיקירט אַ סך הייניקער, און פאַרדינט אַלץ מער און מער. עס
ריזיקירן פאַר אים זיינע געהילפּן.

אין טורמע טרעפּן זיך שטענדיק אַ סך אַזעלכע, וואָס פאַר-
שווענדן, פאַרשפּילן, פאַרהוילען אַלץ, ביז דער לעצטער קאַפעקע
מענטשן אָן פּאַך, צרותדיקע און אָפּגעריסענע נאָר באַגאַבטע ביז
אַ געוויסער שטופּע מיט דרייסקייט און אַנטשלאָסנקייט. באַ אַזעלכע
מענטשן פלייבט אַלט קאפיטאַל בלויז דער רוקן זייערער; ער קען
נאָך צו עפעס-וואָס טויגן, און אַט דעם דאָזיקן לעצטן קאפיטאַל
טאַקע באַשליסט זיך דער פּראָרעמטער הילטאזי צו לאָזן אין גאַנג.
ער גייט צום אַנטרע עניאַר און פאַרדינט זיך צו אים אַלט איבער-
טראָגער פּון בראַפּן אין טורמע אריין. אַ רייכער שענקער האָט
אזעלכע אַרבעטער עטלעכע. ערגעץ-ווּ אויסער דער טורמע איז דאָ
אזאַ מענטש, — אַ זעלנער, אַ שטאַט-מאַן, טיילמאַל אַפילו אזאַ
מויד, — וועלכער קויפט איין פאַרן אַנטרעפּעניאַרס געלט. פאַר אַ
געוויסער באַלוינונג, פאַרהיטנישמעסיק זייער אַ קליינע, בראַפּן
אין אַ שענק און באַהאַלט אים ערגעץ-ווּ אויף אַ זיכען ערטל, וווּ
די אַרעסטאַנטן קימען אויף אַרבעט. שטענדיק פּרוּווט דער צושטעלער,
פּרייער פאַר אַלעם, די גוטקייט פּון בראַפּן, און דאָס אָפּגעטרונג-
קענע — ווערט אוממענט. לעך דערגאַסן מיט וואָסער. — נעם יאָ,
נעם נישט, דער אַרעסטאַנט קען אויך נישט זיין צופיל איבערקליי-
בעריש; עס איז אזוי אויך גוט, וואָס זיין געלט איז נישט אינ-
גאַנצן פאַרפּאַלן געוואָרן, און ער האָט באַקומען דעם בראַפּן, אַ
וואָסערער ער זאָל נישט זיין, אָבער דאָך בראַפּן. צו דעם צושטע-
לער טאַקע, מעלדן זיך די אים פּרייער אָנגעזיזענע, דורכן טור-
מע-שענקער, איבערטרגער, מיט אַסן-קישקעס. די דאָזיקע קיש-

קעס ווערן פריער דורכגעוואשן, דערנאך אָנגעגאָסן מיט וואַסער און, אויף זא אופן, ווערן זיי געהאַלטן אין זייער ערשטער פייקקייט און אויסגעצויגנקייט, זיי זאָלן מיט דער צייט זיין גוט אויפגענומען דעם בראָנפן. אָגיסנדיק די קישקעס מיט בראָנפן, בינדט זיי דער אַרעסטאַנט אַרום, ווי ווייט מעגלעך, אַרום די באַהאַלטנסטע ערטער פון זיין קערפער. פאַרשטייט זיך, אז דערביי ווייזט זיך אַרום די גאַנצע געשיקטקייט, די גאַנצע גנבשע כּיטרעקייט פון אַ קאַנטראַ-באַנדיסט. זיין ערע איז דאָ טיילווייז אָנגעריכט; ער דאַרף אָפּ-באַרן אי די קאַנוואַינע, אי די וואַך לייט, ער נארט זיי אָפּ; באַ אַ גוטן גנב, וועט דער קאַנוואַי, וואָס איז טיילמאַץ נאָר אַ רעקרויטל, קיינמאָל גאַרנישט באַמערקן. פאַרשטייט זיך, אז דער קאַנוואַי ווערט כּרער גוט אַרומגעשמעקט, אחוץ דעם, ווערט נאָך גענומען אין אַכט די צייט, דאָס אַרט פון דער אַרבעט. דער אַרעסטאַנט, למשל, וואָס איז אַ בעקער, קריכט אַרויף אויפן אויוון; ווער וועט זען, וואָס ער טוט דאָרט? דער קאַנוואַי וועט דאָך אים נישט נאָכקריכן. צוקוי-מענדיק צו דער טורמע, נעמט ער אין דער האַנט אַריין אַ מטבעלע, אַ פּופצען אָדער צוואַנציק קאָפעקעס אין זילבער, אויף יעדן פּאַל, און וואַרט באַם טויער אויפן יעפּרייטער. יעדן אַרעסטאַנט, וואָס קערט זיך צוריק פון דער אַרבעט, באַקיקט און באַטראַכט דער קאַ-ראַלי-יעפּרייטער אַרום און אַרום, און דערנאָך ערשט עפנט ער די טיר פון טורמע. דער איבערטראַגער פון בראָנפן האַפט געוויינטלעך, אז מען וועט זיך שע-ען אים צופיל צוטאָפן אין געוויסע ערטער. נאָר, טיילמאַץ, קיינט זיך דער געמיינער יעפּרייטער צו אויך צו די ערטער און טאָפּט אָן דעם בראָנפן. דאַמאָלס בלייבט נאָר איין לעצט מיטל: דער קאַנטראַבאַנדיסט רוקט, שווייגנדיק און געהיים, דער קאַנוואַי זאָל נישט זען, אַריין אין דער האַנט דעם יעפּרייטער די נאַהאַלטענע מטבע. עס טרעפט, אַז צוליב אַזאַ מאַניעוורע, גייט ער דורך אין טורמע אַריין בשלום און טראַגט דורך דעם בראָנפן.

נאך טיילמאך געלינגט די מאניעווע נישט, און דאמאלס קומט אים
 אויס צו באצאלן מיט זיין לעצטן קאפיטאל, דאס הייסט, מיטן רוקן.
 מערדעט דעם מאיאר, דער קאפיטאל ווערט געשימט, און
 שטארק געשימט. דער בראָנפן ווערט צוגענומען אין קאזנא, אין
 דער קאָנטראַבאָנדיסט נעמט אלץ אויף זיך, נישט אויסגעבנדיק דעם
 אַנטרעפעניאַר. נאָר, מיר וועלן באַמערקן, אז נישט דערפאַר, ווייל
 ער האַלט פאַר מיאוס צו מסרן, נאָר בלויז דערפאַר, וואָס די מסירה
 וואָלט אים נישט געברענגט קיין גוצן; אים וואָלט מען טי-ווי-סיי-גע-
 שמיטן. די גאנצע טרייסט וואָלט באַשטאנען נאָר אין דעם, וואָס מען וואָלט
 זיי ביידע געשימטן. נאָר דער אַנטרעפעניאַר איז דאָך אים נייטיק,
 דער קאָנטראַבאָנדיסט באַקומט, לויטן מנהג און לויט אַ פּרעדיקטן
 אָפּמאָך, פאַר זיין געשימענעם רוקן קיין איין קאָפּעקע נישט. וואָס
 אַמבאַלאַנגט אַבער בּפּלל מסירות, הערן זיי געוויינטלעך קיינמאָל
 נישט אויף. אין טורמע איז דער מיסר נישט אונטערגעוואָרפן אפילו
 דער קלענסטער דערנידערונג; עס לייגט זיך אפילו נישט אויפן
 שכל, מען זאָל אויף אים פאַרדראַטיק זיין. מען דערווייטערט זיך
 נישט פון אים, מען פירט מיט אים פריינטשאפט, אזוי, אז ווען איר
 וואָלט אָנגעהויבן באַווייזן אין טורמע די גאנצע מיאוסקייט פון אַ
 מסירה, וואָלט מען איך אפילו נישט פאַרשטאַנען. דער אַרעסטאַנט
 פון די דוואַריאַנעס, דער אויסגעלאַסענער און גידערטרעכטיקער, מיט
 וועלכן איך האָב איבערגעריסן אלע באַצונגען, איז געווען באַ-
 פּריינדעט מיטן מאַיאָרס דענשטשיק, מיט פיעדקען, און געדינט באַ
 אים אלס שפּיאָן, און יענער האָט איבערגעגויבן אלץ, וואָס ער
 האָט נאָר געהערט פון אים וועגן די אַרעסטאַנטן, דעם מאַיאָר. באַ
 אונדז האָבן דאָס אלע געוואוסט, און קיינעם איז אפילו קיינמאָל נישט
 איינגעפאלן צו באַשטרעפן אָדער כאַטש אפילו אַ פּאַרוורף צו מאַכן
 דעם אויסוואַרף.

נאָר איך בין אוועק אין אַ זייט. פאַרשטייט זיך עס טרעפט,

אז דער בראַנפן ווערט דורכגעטראָגן אויך בשלום. דאָמאַלס נעמט
דער אַנטרעפּעניאָר צו די געברענגטע קישקעס, באַצאָלנדיק פאַר זיין
דאָס געלט, און הייבט אָן אויסצורעכענען. נאָכן אויסרעכענען ווייזט
זיך צווייט, אז די סתּוּרה קאָסט אים זייער טייער; און דעריבער,
פּדי מער צו פאַרדינען, גיסט ער אים איבער נאָכאַמאָל, צענעמען-
דיק אים אויף דאָס ניי מיט וואַסער, שיער נישט אויף דער העלפט,
און אויף אזא אופן, צוגרייטנדיק זיך שוין אינגאַנצן, וואַרט ער אויפן
קלוגה: דאָס איז אַן אַרעסטאַנט, וואָס האָט געאַרבעט עטלעכע חדשים,
ווי אַ שווערער אַקס, און אָנגעזאַמלט אַ ביסל געלט, פּדי עס איין-
גאַנצן צו פאַרטרינקען אין דעם פּון פּריער באַשטימטן טאָג. דער
טאָג האָט נאָך לאַנג פאַר זיין קומען זיך שוין געהלומט דעם אַרימען
אַרבעטער אי אין שלאַף, אי אין די גליקלעכע פּאַנטאַוועס באַ דער
אַרבעט, און מיט זיין צויבער אונטערגעהאַלטן זיין מוט אין פאַר-
לויף פּון לאַנגהייליקן טורמע-לעבן. ענדלעך, באַווייזט זיך דער
אויפגאַנג פּון דעם ליכטיקן טאָג אויף מזרח-ווייט; דאָס געלט איז
אָנגעזאַמלט, נישט צוגענומען דורך קיינעם, נישט צוגענובעט, און
ער טראָגט עס אַוועק דעם שענקער. יענער גיט אים אין אָנהייב
בראַנפן, ווי ווייט מעגלעך ריינעם, דאָס הייסט, בלויז נאָר צוויי
פאַל געשטעלטן; נאָר, וואָס מער ער טרינקט אָפּ פּון פּלעשל, ווערט
דאָס אָפּגעטרונקענע באַלד דערפילט מיט וואַסער. פאַר אַ טעפעלע
בראַנפן ווערט געצאַלט זעקס מאָל אַווי פיל, ווי אין שענק. מען
קען זיך פאַרשטעלן, וויפיל אַזעלכע טעפלעך מען דאַרף אויסטריי-
קען און וויפיל מען באַדאַרף פאַר זיין באַצאָלן, און מען זאָל ווערן
שיפור. נאָר צוליב דער אָפּגעוויינטקייט פּון טרינקען און דער פּריער-
דיקער איינגעהאַלטנקייט ווערט דער אַרעסטאַנט שיפור גאַנץ שנעל
און טרינקט געוויינטלעך אַווי לאַנג, ביז ער פאַרטרינקט זיין גאַנץ
געלט. דאָמאַלס גייען אין גאַנג אַלע זאַכן, וואָס ער האָט באַנייט;
דער שענקער ווערט דאָמאַלס אויך אַ פּראָצענטגיס. פּריער גייען

איבער צו אים די ניי זיך איינגעקויפטע פרייוואטע זאכן, דערנאך
 דערגייט עס צום אלטווארק, און צום סוף אויך צו די רעגירונגס-
 זאכן האַבנדיק פאַרט ינקען שוין אַלץ, ביז דער לעצטער שטאַט-
 קע, לייגט זיך דער שיפור שלאָפן, אין אויפן צווייטן טאָג, אויפ-
 כאַפנדיק זיך מיט אַן אומפאַרמיידלעך קלאַפן אין קאַפּ, בעט ער אים-
 זיסט באַם שענקער כאַטש איין שלונק בראָנפן אויף אויסצוניכטערן
 זיך. מיט אומעט טראַגט ער איבער דאָס אומגליק, און נעמט זיך
 באַלד נאָך אין זעלבן טאָג ווידער צו דער ארבעט און ארבעט
 ווידער עטלעכע חדשים, נישט אויסגלייכנדיק דעם רוקן, טרוימענ-
 דיך, וועגן דעם גליקלעכן לעב-טאָג, וואָס איז אַזעק אין דער אייב-
 קייט און וועט זיך שוין נישט אומקערן, און אַנהייבנדיק ביסלעכע-
 ווייז צו זיך צוקומען און אַפצוזאָרטן אַ צווייטן טאָג, און וועל-
 כער איז נאָך ווייט, נאָר וועלכער וועט פונדעסטוועגן דאָך זיכער
 אַמאָל קומען אין זיין רייע.

וואָס אַמבאלאָנגט ווידער דעם שענקער, איז, פאַכנדיק, ענד-
 לעך, אַ גרויסע סומ, עטלעכע צענדליק רופל, גרייט ער זיך צו
 בראָנפן און צענעמט אים שוין נישט מיט קיין וואַסער, ווייל ער
 פאַשטימט אים פאַר זיך אַלץ; גענוג געהאַנדלט: צייט שוין אַליין
 אויך זיך צו מאַכן אַ יום-טוב! עס הייבט זיך אָן אַ היליען, טרינקען
 עסן, מוזיק, די מיטלען זיינען גרויסע; עס ווערט פאַרגיטיקט אַפילו
 אויך די נאַטסטע, נידעריקסטע טורמע-נאַטשאַלסטוואָ, דאָס היליען
 געדויערט טיילאָל עטלעכע טעג. פאַרשטייט זיך, אז דער צוגע-
 גרייטער בראָנפן ווערט שנעל אויסגעטרינקען; דאַמאָלס גייט דער
 לעב-יונג צו אַנדערע שענקערס, וועלכע וואַרטן אים שוין אָפּ אין
 טרינקט אזוי לאַנג, ביז ער פאַרטרינקט אַלץ ביז דער לעצטער קאָ-
 בעקע, ווי די אַרעסטאַנטן זאָלן נישט היטן דעם היליאַק, נאָר טייל-
 מאָל קומט ער פאַרט אויף די אויגן דער העכערער נאַטשאַלסטוואָ,
 דעם מאַיאָר אָדער דעם וואַך-אַפיציר, מען נעמט אים אין דער הויפט-

דאך, מען נעמט אים צו זיינע קאפיטאלן, אויב מען געפינט נאך
בא אים עפעס און צום סוף שמייסט מען אים, אפשאקלענדיק זיך,
קומט ער צוריק אין טורמע אריין, און אין עטלעכע טעג ארום
נעמט ער זיך ווידער צו זיין שענקער-פאך. טייל פון די לעב-יונגען,
פארשטייט זיך, די רייכע, הלומען אויך פון שענעם געשלעכט, פאר
א סך געלט קריגן זיי זיך ארויס, טיילמאל, שטילער הייט, אָנשטאַט
צו דער ארבעט, ערגעץ אויף דער פאַרשטאַט, אין דער באַגלייטונג
פון אַן איבערגעקויפטן קאַנוואַי. דאָרט, ערגעץ אין אַ פאַרוואַרפן
דייזעלע, אין סאַמע עק שטאַט, ווערט געגעבן אַ באַל פאַר דער
גאַנצער וועלט, און עס ווערט קאַליע געמאַכט אין אמתן אַ סך געלט.
פאַר געלט מיאוסט מען זיך אפילו נישט מיט קיין אַרעסטאַנט אויך.
דער קאַנוואַי ווידער כאַפט זיך צו, ווי עס איז, נאָך פּריער, צוליב
דעם קענען גוט דאָס עסק, געוויינטלעך, זיינען אַזעלכע קאַנוואַינע —
אַליין קומענדיקע קאַנדידאַטן אין טורמע אַריין. איבעריקום, פאַר
געלט קען מען אַלץ מאַכן, און אַזעלכע זאָכן בלייבן פּמעט שטענ-
דיק אין געהיים. מען דאַרף צוגעבן, אַז זיי טרעפן זיך זייער זעלטן.
אויף דעם דאַרף מען האָבן אַ סך געלט, און די ליבהאַבער פון שיי-
נעם מין באַנוצן זיך מיט אַנדערע מיטלען אינגאַנן אַומגעפערלעכע,
נאָך אין די ערשטע טעג פון מיין טורמע-לעבן האָט איין
יונגער אַרעסטאַנט, זייער אַ שוין יונגל, אויפגעוועקט אין מיר אַ
באַזונדערע נייגעריקייט, מען האָט אים גערופן סיראַטקין, ער איז
געווען אַ גאַנץ מצרקיורדיק באַשעעניש, אין אַ סך הינזיכטן פּריער
פאַר אַלעם האָט מיך איבעראַשט זיין אויסערגעוויינלעך שוין פנים.
ער איז אַלט געווען נישט מער ווי דריי און צוואַנציק יאָר. גע-
הערט האָט ער צו דער באַזונדערער אַפּטיילונג, דאָס הייסט, צו
דער אומטערמיניקער, וואָס פון דעם איז געדורנגזין, אַז ער האָט
זיך גערעכנט פאַר איינעם פון די וויכטיקסטע מידיטערישע פאַר-
ברעכער אַ שטילער און איידעלער, האָט ער גערעדט ווייניק, זעלטן

געלאכט. אויגן האָט ער געהאַז בלויע, געזיכטש-שטריכן פינקלעכע,
 אַ פנימל אַ קלאָרס, אַ צאַרטס, האָר העל-בלאַנדע. אפילו דער האַלמ
 געגאַלטער קאַפּ האָט אים אויך ווייניק מיאוס געמאַכט: אַזאָ שייך
 זינגל איז דאָס געווען. קיין פּאך האָט ער נישט געקענט קיין שומט,
 דאָך געלט האָט ער זיך בייקמען, כאָטש ווייניק, נאָר אַפּטאָ ער איז
 געווען זייער פּויל, אַרומגעגאַנגען אָפּגעלאָזט. אַ הויך, ווען עס פּלעגט
 אים ווער אַ צווייטער אָבן ון שייך, טיילמאַל, אפילו אין אַ רויטער
 רובאַשקע, און סיראַטקיין איז, ווייזט אויס, צופרידן פון דער באַ-
 נייזונג: גייט אַרום איבער אַלע קאַזאַרמיס, ווייזט זיך יעדן, ער
 האָט נישט געשיכורט, נישט געשפּילט אין קיין קאַרטן, כּמעט מיט
 קיינעם זיך נישט געקרייגט. ער פּלעגט זיך אַרומדרייען הינטער די
 קאַזאַרמעס — די הענט אין די קעשענעס, אַ רויקער, אַ פאַרטראַכ-
 טער. וועגן וואָס ער האָט געקענט טראַכטן, איז שווער געווען אפילו
 זיך פאַרזושטולן. דו וועסט אים טיילמאַל אַ רוף טון, אים נייע-
 רייקייט וועסאָ אים עפעס פּרעגן, וועט ער דיר באַלד ענטפּערן און
 עפעס אפילו אַזוי העפּלעך, נישט אַרעסאַנטיש, נאָר שאַענדיק קורץ,
 מיט ווייניק ווערטער; און קוקן קוקט ער אויף דיר, ווי אַ צען-יע-
 ריק קינד. וועט זיך אים מאַכן געלט, — וועט ער זיך נישט קויפּן
 עפעס נייטיקז, נישט געבן די קורטקע צו פאַרריכטן, קיין נייע
 שטיחל זיך נישט קויפּן, נאָר קויפּן אַ קוילעטשל, אַ קיכעלע און עס
 אויפעס, — ווי ער וואָלט ערשט זיבן יאָר אַלט געווען. — ער,
 דו סיראַטקיין! — פּלעגן אים, טיילמאַל, די אַרעסאַנטן זאָגן —
 יתום דו קאַזאַנער. אין דער פּרייער צייט, שלעפט ער זיך גע-
 וויינטלעך אַרום איבער פּרעמדע קאַזאַרמעס. אַלע זיינען כּמעט פאַר-
 נומען יעדער מיט זיין אַרבעט, ער אליין האָט נישט וואָס צו טון.
 פּלעגט זיך פּאָכ, מען זאָגט אים עפעס, כּמעט שאַענדיק אין גע-
 לעכטער (פון אים פּלעגן אויך זיינע חברים אָפט חזק מאַכן), —
 וועט ער זיך אויסדרייען, נישט זאָגנדיק קיין וואָרט, און גייט אין

אז צווייטער קאזארמע אריין; און טיילמאל, אז מ'זן וועט אים שוין
שטארק פארשעמען, וועט ער רויט וועין. אפס האָב איך געזאכט;
פאַרהאַס איז דאָס דאָזיקע רויקע, פשוטע פאַשפּוניש אַריינגעפאַלן
אין סורמע אריין? איינמאל בין איך געלעגן אין שפיטאל אין דער
אַרעסטאַנטן-פּאַלאַטע. סיראַטקין איז קראַנק געווען און געלעגן לעבן
סיר; עפעס אזוי פאַרנאַכט-צו, האָבן מיר זיך צעשמעסט, ער איז
פּלוצלינג אויפגעלעבט געוואָרן אין, וואָרט באַ וואָרט, מיר דער-
ציילט, ווי אזוי מען האָט אים צוגענומען פאַר אַ זעלנער, ווי אזוי
זיין מאַמע האָט אים, באַגלייטנדיק, באַזיינט און ווי שווער עס איז
אים געווען אַלס רעקרוט. ער האָט נאָך צוגעגעבן, אז ער האָט
בשום אופן נישט געקענט אויסהאַלטן דאָס רעקרוטן-לעבן; ווייל
דאָרט זיינען אַלע געווען אַזעלכע ביזע, שטרענגע, און די קאַמאַן-
דירן זיינען פּעמעס שטענדיק פון זיי נישט צופרידן געווען.

— ווי אזוי-זשע האָט זיך דאָס געענדיקט? — האָב איך גע-
פּרעגט — פאַר וואָס-זשע ביסטו דאָ אַהער אַריינגעפאַלן? און נאָך
אין דער באַזונדערער אַפטיילונג... אך, דו סיראַטקין, סיראַטקין!
— אָבער איך, אַלעקסאַנדער פּעטראָוויטש, בין דאָך באַר
איינגאַנגן איין יאָר אָפּגעווען אין באַטאַליאָן; און אַהער בין איך
געקומען פאַר דעם, ווייל איך האָב גריגאָרי פּעטראָוויטשן, מיין ראָט-
זי קאַמאַנדיר, דערהרגעט.

— איך האָב דאָס געהערט, סיראַטקין, באַר איך גלייב נישט,
זו, וועמען וואָלסטו געקענט הרגענען?
— אזוי איז געשען, אַלעקסאַנדער פּעטראָוויטש, עס איז מיר
שוין צו שווער געוואָרן.

— ווי אזוי-זשע לעבן אָבער אַנדערע רעקרוטן? פאַרשטייט
זיך, עס איז שווער אין אָנהייב, און דערנאָך ווערן זיי צוגעזיינט, און
זעסט דאָך, עס ווערן פון זיי נוסע סאָלדאַטן. דורך האָט מסתמא, זיין

מאמע צי פיל ציפאלעזעט; מיט קיכלעך און מילך דיך ביז נאכט
אָר געקארמעט.

— די מאמע האָט מיך, האָט אָן אמת, זייער ליב געהאַט.
ווען איך בין אלס רעקרוט אַוועקגעגאַנגען, האָט זי זיך פאַר בענק-
שאַפט נאָך מיר אַוועקגעלייגט, און, ווי איך האָב געהערט, שוין
מער נישט אויפגעשטאַנען. . . צו ביטער איז מיר שוין פאַם סוף
פון מיינ רעקרוטן-צייט געוואָרן. דער קאַמאַנדיר האָט מיך נישט
ליב געהאַט, פאַר אַלץ פאַשטראַפּט ער מיך — און פאַרוואָס? איך
בין יעדן אונטערטעניק פיר מיך אויף ווי עס געהערט צו זיין; קיין
בראַנפן טרינק איך נישט, באַ קיינעם באַרג איך נישט, און דאָס,
אַלעקסאַנדער טעטראַויטש, איז שוין זייער אַ שלעכטע זאַך, אויב
דער מענטש הייבט זיך נאָר אָן איינצושולדיקן. אַלע אַרום זיינען
אַזעלכע האַרטעאַרציקע. — נישטאָ וווּ זיך אויסצוהיינען. עס פלעגט
טרעפן, דו גייסט ערגעץ אַוועק אין אַ ווינקל, און היינטס דאָרט אַ
פּיסל. און שטיי איך אַמאָל אויף וואָך, עס איז שוין נאָכט; מען
האַט מיך אַוועקגעשטעלט אויף וואָך, אין דער הויפט-וואָך, באַ
די בייסקן-געשטעלן. אַ ווינט. האַרבסט געווען, און אַזאַ פּינסטערניש,
כאַטשנעם דיר די אויגן אַרויס, און אַזוי נידנע, נידנע איז מיר געוואָרן!
האַב איך אַראָפּגעשטעלט די בייקס צום פּיס, דעם שטיק אַראָפּגענו-
מען, דערלעבן אַוועקגעלייגט; דעם רעכטן שטייף אַראָפּגעצויגן,
דאָס לאַך פון דער בייקס צום האַרץ זיך אַנגעשטעלט, זיך אַנגעשפאַרט
דערויף און מיטן גראָבן פינגער פון פּיס דאָס צינגל נאָכגעלאָזט.
איך קוק — עס האָט זיך פאַרהאַקט! איך האָב די בייקס פאַטראַכט,
די רער דורכגערייניקט, פרישן פראַך צוגעשיט, דאָס קרעמען-
שטיינדל אַ פּיסל אַפּגעהאַקט און הידער צום האַרץ צוגעשטעלט!
וואָס-זשע? דער פראַך האָט זיך אַנגעכאַפט, און קיין שאַס איז הידער
נישטאָ! — וואָס-זשע איז דאָס אַזוינס, טראַכט איך? האָב איך גע-
נומען, דעם שטייף אַנגעטון, דעם שטיק צוריק אַרויפגעזעצט, שווייג

און דרײַ מיך ארום. דאָ טאַקע האָב איך באַשלאָסן די דאָזיקע זאַך
דורכצופירן: כאָטש וווּ דו ווילסט, אָבי פון רעקרוטעריי ארום. אין
אַ האַלבע שעה אַרום פאַרט דער קאָמאַנדיר; ער האָט מיט דער
הויפט-וואַך אָנגעפירט. גלייך אויף מיר: „אוווי שטייט מען אויף דער
וואַך?“. איך האָב גענומען די ביקס אויף דער האַנט, און אין אים
דעם שטיק ביז דער סאַמע רער אַריינגעזעצט. פיר טוינט וויאַרסט
אַפגעאַנגען, און דאָ אַהער, אין דער באַזונדערער אַפטיילונג...
ער האָט גישט געזאָגט קיין ליגן. וואַרים, פאַרוואָס וואָלט
מען אים אין דער באַזונדערער אַפטיילונג געשיקט? געוויינטלעכע
פאַרברעכנס ווערן באַשטראַפט אַ סך לייכטער. איבעריקנס, אין סי-
ראַטקין איז נאָר געווען פון אַלע זיינע חברים אזא שיינער. וואָס
אַמבאַלאַנגט אָבער די אַנדערע, אזעלכע ווי ער, וועלכע זיינען
באַ אונדז געווען אינגאַנצן באַ אַ מאַן פופצען, איז אַפילו משונהדיק
געווען צו קוקן אויף זיי; נאָר אַ צוויי-דריי פנימער זיינען נאָך גע-
ווען דערטרעגלעך: די איבעריקע אָבער זיינען אַלע געווען אזעלכע
לענג-אויערנדיקע, פאַרשענדטע, שמוציקע; טייל אַפילו גרויע. אויב
די אומשטענדן וועלן דערלויבן, וועל איך נאָך רעדן וועגן דעם דאָ-
זיקן קופקעלע מענטשן ברייטער. סיראַטקין ווידער האָט זיך פריינט-
לעך פאַרהאַלטן מיט גאַזינען, מיט דעם זעלבן, וועגן וועלכן איך
האַב אָנגעהויבן דאָס קאַפיטל, דערמאַנענדיק, אז ער האָט זיך
שיכורעהייט אַריינגעוואָרפן אין קיך אַריין און אז דאָס האָט צעמישט
מיינע ערשטע באַגריפן וועגן טורמע-לעבן.

דער דאָזיקער גאַזין איז געווען אַ שרעקלעך באַשעפּעניש. ער
האַט געמאַכט אויף אַלע אַ שרעקלעכן, פיינלעכן איינדרוק. מיר
האַט זיך שטענדיק געדאַכט, אז עס קען שוין גאַרנישט זיין קיין
ווילדערס און שרעקלעכערס פאַר אים. איך האָב געזען אין טאַבאָאָסק
דעם באַרימטן, מיט זיינע רציחות, מערדער קאַמעניעוו; געזען דער-
נאָך סאַקאָלאָוון, דעם אָנגעקלאַגטן אַרעסטאַנט, פון די אַנטלאַפּענע

טאָדאָטן, דעם שרעקלעכן רוצח. נאָר קיין איינער פון זיי האָט
נישט געמאכט אויף מיר אזא עקלהאפטן איינדרוק, ווי גאָזין. מיר
האָט זיך טיילמאָל געדאַכט, אז איך זע פאר מיר אַ גרויסע, ריזיקע
שפיין, די גרייס פון אַ מענטש. ער איז געווען אַ טאָזער; שרעק-
לעך שטאַרק, שטאַרקער פאַר אלע אין טורמע; העכער פון מיטע-
לער וויקס, געבויט ווי אַ הערקולעס, מיט אַ מיאוסן, נישט פראַפּאַר-
ציאָנעלן גרויסן קאַפּ; ער איז געגאַנגען אַ ביסל איינגעהויקערט,
געקוקט פון אונטערן שטערן אַפער. אין טורמע האָבן זיך אַרומ-
געטראָגן וועגן אים מאַדנע קלאָנגען: מען האָט געוויסט, אז ער איז
געווען פון די מייליטערישע, נאָר די אַרעסטאַנטן האָבן געשמועסט
צווישן זיך, איך ווייס נישט, צי דאָס איז געווען אמת, אז ער איז
אַן אַנטלאָפּענער פון גערטשינסק; קיין סיביר איז ער פאַרשיקט גע-
וואָרן שוין נישט אייגמאַל, ער איז אַנטלאָפּן שוין אייגמאַל, זיך גע-
טוישט דעם נאָמען, און צום סוף דאָ אַריינגעפאַלן אין אונדזער
טורמע, אין דער באַזונדערער אַפטיילונג. מען האָט אויך דערציילט
וועגן אים, אז ער האָט ליב געהאַט צו שחטן קליינע קינדער, בלויז
פאַר פאַרגעניגן: ער פלעגט אוועקפירן אַ קינד ערגעץ אויף אַ באַ-
קוועמען אָרט, פריער עס אָנשרעקן, אָנפייניקן, און ווען ער האָט
זיך שוין געהאַט גענוג אָנגעזעט מיט דעם פחד און ציטערניש פון
דעם אָרימען קליינעם קרבן, האָט ער אים דערשחטן, שטיל, פאַ-
מעלעך, מיט תענוג, דאָס אלץ, קען זיין, האָט מען נאָר בלויז אויס-
געטראַכט, צוליב דעם אַלגעמיינעם שווערן איינדרוק, וועלכן עס
האָט אָנגעוואָרפן מיט זיך אויף אלע גאָזין, נאָר די אלע אויס-ראַכ-
טונגען זיינען עפעס געווען נישט ווייט פון אים, האָבן אים געפאַסט
צום פנים. אין דאָך האָט ער זיך, נישט שיכורעהייט, און דער גע-
וויינטלעכער צייט, אויפגעפירט אין טורמע גאַנץ לייטיש. געווען
שטענדיק שטיל, זיך מיט קיינעם קיינמאַל נישט געקריגט און אויס-
געמיטן קריגערייען. נאָר עפעס ווי אויס פאַראַכטונג צו די איבע-

ריקע, ווי האַלטנדיק זיך פאַר העכער פון די איבעריקע; גערעדט
 זייער הייניק און געווען עפעס, באַזונדערס, נישט אַפּנהאַרציק. זיינע
 אַלע באַזעגונגען זיינען געווען פאַמעלעכע, רדיקע, זיכערע, אָן זיינע
 אויגן האָט מען דערקענט, אַז ער איז זייער נישט קיין נאַר און
 איז אויסערגעוויינטלעך, כיטערע, נאַר עפעס שטאַלץ-אַפּלאַכנדיקס און
 אַכזוריותדיקס איז שטענדיק געווען אויסגעגאַסן אויף זיין פנים און
 אין זיין שמייכל. ער האָט געהאַנדלט מיט בראַנפן און איז געווען
 אין טורמע איינער פון די רייכסטע שענקערס. נאַר צוויי מאַל אין
 יאָר איז אים אויסגעקומען אַליין זיך אָנצושיכורן, און אַט דאַמאַלס
 טאַקע האָט זיך אַרויסגעוויזן די גאַנצע ווילדקייט פון זיין נאַטור.
 שיכור ווערנדיק ביסלעכווייז, האָט ער אין אָנהייב אָנגעהויבן צו
 טשעפּען מענטשן מיט געלעכטערלעך, מיט די שטעכעדיקסטע, גוט-
 באַרעכנטע, ווי פון לאַנג צוגעגרייטע; ענדלעך, שיכור ווערנדיק
 שוין אינגאַנצן, איז ער אַריינגעפאַלן אין אַ שרעקלעכן צאָרן, גע-
 כאַפט אַ מעסער און זיך געוואָרפן אויף מענטשן. די אַרעסטאַנטן,
 חיסנדיק פון זיין שרעקלעכער שטאַרקייט, זיינען זיך צעלאָפּן פאַר
 אים און זיך באַהאַלטן; ער האָט זיך געוואָרפן אויף יע, וואָס איז
 אים נאָר אַנטקעגן געקומען. נאַר באַלד האָט מען געפונען אַ מיטל
 ווי אַזוי זיך אָן עצה צו געבן מיט אים. אַ מענטשן צען פון זיין קא-
 דאַרמע האָבן זיך פּלוצלינג אַ וואָרף געטון אויף אים אַלע מיט
 אַמאַל און אָגעהויבן אים צו שלאָגן. עס איז אוממעגלעך זיך פאַר-
 צושלעלן עפעס אַכזוריותדיקערס פאַר דעם דאָזיקן שלאָגן; זיי
 האָבן אים געשלאָגן אין דער ברוסט אַריין, אונטערן האַרץ, און-
 טערן לעפּלע, אין בויך; זיי האָבן אים געשלאָגן אַ סך און לאַנג
 און האָבן אויפגעהערט נאַר דאַמאַלס, ווען ער איז שוין געווען פאַר-
 הלשט און געפליבן ווי טויט. אַ צווייטן וואָלטן זיי זיך נישט אַנט-
 שלאָסן אַזוי צו שלאָגן; אַזוי שלאָגן — האָט געהייסן דערהרגענען,
 נאַר נישט גאַנצען. נאָכן שלאָגן, — האָט מען אים, אינגאַנצן אַ

פארהלשני, איינגעוויקלט אין פעלצ'ל און אוועקגעטראָגן אויף דער
 באַרט. — ער וועט זיך איבערלייגן, האָט עס געהייסן. — און
 אין אמתן, צומאָרגנס איז ער אויפגעשטאנען כמעט א געזונטער, און
 שווייגנדיק און אומעטיק אַרויסגעגאַנגען צו דער אַרבעט. — און
 יעדעס מאָל, ווען גאַזין האָט זיך אָנגעשיפּורט, האָבן אין טורמע
 שוין אַלע געזוסט, אז דער טאַג וועט זיך ענדיקן פאַר אים אומבאַ-
 דינגט מיט קלעפּ. און ער אַליין האָט עס אויך געזוסט, און פּונ-
 דעסטוועגן זיך אָנגעשיפּורט. אזוי האָט זיך געצויגן עטלעכע יאָר;
 ענדלעך, האָט מען באַמעקט, אז גאַזין הייבט זיך אָן אונטערצוגעבן.
 ער האָט שטאַרק זיך אָנגעהויבן צו קלאָגן אויך פאַרשידענע וויי-
 טיקן, ער האָט אָנגעהויבן גאַנץ אָפט אונטערצוקרענקען; אַלץ אָפּ-
 טער און אָפטער געגאַנגען אין שפיטאַל צריין... זיך דאַך אונ-
 טערגעגעבן! האָבן גערעדט צווישן זיך די אַרעסטאַנטן.

ער איז אַריין אין קיך אין דער באַגלייטונג פון דעם דאָזיקן
 מיאוסן פּאַליאָקל מיט דער פּידל, וועלכן עס האָבן געווינטלעך גע-
 דונגען די הוֹליאַקעס, פּדי צו באַשיינען זייער שמחה, אין איז שטיין
 געבליבן אין מיטן קיך, שווייגנדיק און אויפּמערקזאָם באַטראַכטנדיק
 אַלע אַנוועזנדע. אַלע זיינען שטיל געבליבן. ענדלעך, דערזעענדיק
 דאָמאַלס מיך און מיין חבר, האָט ער גיפטיק און שפּאַטיש א קוק
 געטון אויף אונדז; זעלבסט-צופּרידן אַ שטייכל געטון, עפעס ווי זיך
 איבערגעלייגט און, שטאַרק וואַקלענדיק זיך, צוגעגאַנגען צו אונד-
 זער טיש.

— ערלויבט נאָר צו פרעגן, — האָט ער אָנגעהויבן (ער האָט
 גערעדט רוסיש) — איר, פון וואָס פאַר אַן איינקונפּטן האָט איר זיך
 דאָ אוועקגעזעצט סיי טרינקען?

איך האָב מיך שווייגנדיק איבערגעקוקט מיט מיין חבר, פאַר-
 שטייענדיק, אז עס איז בעסער פאַר אַלץ צו שווייגן און נישט צו

ענטפערן אים. באַם ערשטן אַנטקעגנשטעלן זיך אים, וואָלט ער גלייך אַרײַן אין צאָרן.

— האָט איר דאָך, מסתמא, געלט ? — האָט ער ווייטער נישט אויפגעהערט צו פרעגן.

— האָט איר דאָך, כסתמא, געלט אַ קיפּע, האָ ? אין צי זענט איר צוליב דעם אויף קאַטאַרגע געקומען, אָז איר זאָלט זיך דאָ זיצן אין טיי טרינקען ? איר זענט טיי געקומען טרינקען ? נו, רעדט-זשע, אָז עס זאָל אייך ! ...

נאָר, זעענדיק, אָז מיר האָבן באַשלאָסן צו שווייגן אין נישט צו לייגן קיין אַכט אויף אים, איז ער רויט געוואָרן און אָנגעהויבן צו ציטערן פאַר ווילדקייט. לעבן אים, אין ווינקל, איז געשטאַנען אַ גרויסע מילטער, אין וועלכער מען פלעגט צוגיפלייגן דאָס גאַנצע אָנגעשניטענע ברויט, וואָס איז צוגעגרייט געוואָרן אויף מיטאַב אָדער נאַכ-עסן פאַר די אַרעסטאַנטן. זי איז געווען אזא גרויסע, אָז עס איז אַרײַן אין איר ברויט פאַר אַ האַלבער טורמע וועגן; אַצינד אָבער איז זי געשטאַנען ליידיק. ער האָט זי געכאַפט מיט ביידע הענט און זיך פאַרמאַסטן איבער אונדז. נאָך אַ ייִלע — און ער וואָט אונדז צעשמעטערט די קעפּ. נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס אַ מאָרד אָדער פרווה צו דערמאָרדן האָט געדראַט מיט אויסער-געוויינטלעכע אומאַנג נעמלעכקייטן פאַר דער גאַנצער טורמע: עס וואָלט זיך אָנגעהויבן אויספאַרשונגען, אונטערזוכנגען, עס וואָלט זיך פאַרגרעסערט די שטרענגקייט, און דעריבער האָבן זיך די אַרעסטאַנטן באַמיט מיט אלע כוחות נישט צו דערפירן אַליין צו אַזעלכע ענלעכע עקסטקייטן — נישט קוקנדיק אויף דעם — זיינען אַצינד אלע שטיל געבליבן און אָפּגעווארט. קיין איין וואָרט פאַר אונדזער פאַרטיידיקונג! קיין איין געשריי אויף גיזניען! — אזוי שטאַרק איז געווען אין זיי די שנאה צו אונדז! זיי איז, ווייזט אויס, אָנ-גענעם געווען אונדזער געפערלעכע לאַגע. ... נאָר די זאך האָט זיך

פארענדיקט גליקלעך: ווען ער הט נאָר-וואָס שוין געזאָלט אראָפּ-
פּאָזן די מילטער, האָט עפעס עמעצער אַ געשריי געטון אין הייז:

— גאַזין! מען האָט דיר דעם בראַנפן צוגעגנבעט!...

ער הט א זעץ געטון די מילטער אויף דער פּאָדלעג און,
זיי אַ משוגענער, אַרויס פון קיך.

— נו, גאָט האָט זיי מציל געווען! — האָבן גערעדט צווישן
זיך די אַרעסטאַנטן. — און נאָך לאַנג דערנאָך דאָס אייגענע
געזאַגט.

איך האָב נישט געקענט געוויר ווערן דערנאָך, צי איז די
ידיעה וועגן גנבענען דעם בראַנפן געווען אַן אמת, צי אומישנע
צוגעטראַכטע, פרי אונדז מציל צו זיין.

איבעריקנס, שוין אין דער פינסטער, פארן צומאָכן די קא-
זאַרמעס, האָב איך מיך געדרייט באַ די סלופעס און א שווערער
אומעט איז מיר געלעגן אויף דער נשמה, און קיינמאָל שפעטער
האָב איך נישט געפילט אַזא אימעט אין דער גאַנצער צייט פון מיין
טורמע-לעבן. עס איז שווער איבערצוהאַלטן דעם ערשטן טאַג גע-
פענקעניש, ווו דאָס זאָל נישט זיין: צי אין טורמע, צי אין אַ קא-
זעמאַט, צי אויף קאַטאַרגע... נאָר, איך געדענק, אַז מער פאַר אַלץ
האָט מיך אינטערעסירט איין געדאַנק, וועלכער האָט מיך דערנאָך
אַן אויפהער פאַרפּלאַגט די גאַנצע צייט פון מיין לעבן אין טורמע, —
אַ געדאַנק, וועלכן איך האָב מיר נישט געקענט פארענטפערן אפילו
שוין אַצינד: דאָס איז וועגן דער נישט-גלייכקייט פון דער באַשטראַ-
פונג פאַר איינע און די זעלבע פאַרברעכנס. אמת, אַז אויך אַ פאַר-
ברעך קען מען נישט פאַרגלייכן איינעם מיטן צווייטן, אפילו אומ-
געפער. לַמשל: אי דער, אי יענער האָט דערהרגעט אַ מענטש. עס
זיינען איבערגעוויגן גוואָרן אַלע באַדינגונגען פון ביידע פאַר-
ברעכנס; אי לויט דעם, אי לויט דעם צווייטן פאַרברעך קומט אויס

כמעט איין שטראָף. אין דאָך, זעט נאָר, וואָס פאַר אַן אונטערשיד
 עס איז צווישן די דאָזיקע פאַרברעכנס. איינער, למשל, האָט גע-
 שחטן אַ מענטש אזוי זיך, פאַר גאַרנישט, פאַר אַ ציבילע: ער איז
 אַרויס אויפן וועג, דערשחטן אַ דורכפאַרנדיקן פויער, אין דער האַט
 גאָר נעהאַט באַ זיך אינגאנצן נאָר איין ציבעלע, וואָס-זשע, פאַ-
 טער! דו האַסט מיך געשיקט אויף רויב: אַט האָב איך אַ פויער
 דערשחטן אין בלויו נאָר אַ ציבעלע געפונען. — דוראָק אַ ציבע-
 לע — אַ קאָפיקע! הונדערט נפשות — הונדערט ציבעלעס, און
 דו האַסט אַ רובל! — (אַ טורמע-לעגענדע) — און דער צווייטער
 האַט דערהרגעט, פאַרטיידיקנדיק פאַר אַ נואף, אַ טיראַן, די ערע
 פון אַ פלה, אַ שוועסטער, אַ טאַכטער. — איינער האָט דערהרגעט
 אויף זיין בראָדיאָגע-וועג, אַרומגערינגלט פון אַ גאַנצן פאַלק שפיאָ-
 גען, פאַרטיידיקנדיק זיין פרייהייט, זיין לעבן, גישט זעלטן שטאַרבן-
 דיק פון אַ הונגע-טויט; און דער צווייטער שחט קליינע קינדער פאַר
 פאַרגעניגן צו שחטן, צו פילן אויף זיינע הענט זייער וואַר. אַ בלוט,
 צו אַנזעטן זיך מיט זייער שרעק, מיט זייער לעצטן טויפן-ציטער
 שוין אונטערן מעסער. און וואָס-זשע? אי דער, אי יענער קימען אָן
 אויף דער זעלבער קאַטאַרגע. אמת, עס איז דאָ אַ פאַרשידנאַרטי-
 קייט אין די טערמינען פון די צוגעפסקנטע שטראָפן. נאָר די פאַר-
 שידנאַרטיקייט איז פאַרהעלטנישמעסיק זייער אַ קליינע; און די
 פאַרשידנאַרטיקייט פון כאַראַקטער פון איינעם און דעם זעלבן סאַרט
 פאַרברעכנס — איז אומגעהייער גרויס. יעדער כאַראַקטער האָט זיך
 זיינע פאַזונדערהייטן. נאָר לאַמיר זאָגן, אַז אויסגלייכן, פאַרגלעכן
 דעם דאָזיקן אונטערשיד איז נישט מעגלעך, אַז דאָס איז זיך אזא
 אַרט פראַגע, נישט צום פאַרענטפערן — די קוואַדראַטיקייט פון
 קרייז, זאָל זיין אזוי, נאָר אויב דאָס וואָלט אַפילו מאַראַליש אויך
 נישט עקזיסטירט, — באַטראַכט נאָר דעם דאָזיקן אונטערשיד, דעם
 אונטערשיד אין די בויוע פאַלגן פון די באַשטראַפונגען...

אָט איז אַ מענטש, וועלכער דאַרט אויף קאטאַרגע, גייט אויס, ווי
אַ ליכטל. און אָט איז אַ צווייטער, וועלכער האָט בין אָנקומען אויף
קאטאַרגע נישט געוואסט אפילו, אז עס איז דאָ אויף דער וועלט
אזא פריילעך לעבן, אזא אָנגענעמער קלוג פון דורכגעטריבענע
חברים. יא, עס קומען אָן אין טורמע אויך אזעלכע. אָט איז, למשל,
אַ מענטש אַ בעפילדעטער, מיט אַן אנטוויקלטן געוויסן, מיט באַוואוסט-
זיין, מיט האַרץ. בלויז די ווייטיק אליין פון זיין אייגענעם האַרץ
וועט אים שוין, פריער נאָך פאַר אַלע פאַשטראָ-זונגען, דערשלאָן
מיט איר פּיין. ער אליין וועט זיך שוין פאַראורטיילן פאַר זיין פאַר-
ברעך אַ סך שטרענגער, אַמרחמנוּתדיקער פאַר דעם גרויזאַמסטן
געזעץ. און אָט איז צוזאַמען מיט אים אַ צווייטער, וועלכער וועט
אפילו קיין איין מאָל, אין פאַרלוף פון זיין גאַנצער קאטאַרגע, נישט
קיין טראַכט געבן וועגן דעם מאָרד, וואָס ער האָט אויסגעפירט. ער
האַלט זיך אפילו פאַר גערעכט און עס טרעפּט אויך אזעלכע, וואָס
פאַגיינען אומישנע פאַרברעכנס, אַפּי אַוועקגעשיקט צו ווערן אויף קאטאַר-
גע און אזוי אַרום זיך צו פאַכרייען פּין דעם אַ סך מער קאטאַרושנע
לעבן אויף דער פּריי. דאַרט האָט ער געלעבט אין טיפּסטן אָפּ-
גרינד פון דערנידערונג, זיך קיינמאַל נישט אָנגעגעסן צו דער זעט
און געאַרבעט אויף זיין בעל-הבית פון דער פּרי ביו נאַכט.
און אויף קאטאַרגע איז די אַרבעט לייכטער, ווי אינדערהיים, ברויט
איז דאָ גענוג און אזא ברויט, אַ וואָסערס ער האָט נאָך אפילו נישט
געזען; אין די יום-טובים איז דאָ רינד-פלייש, מען קריגט אַמאָל
אַ נדבּה, עס איז דאָ אַ מעגלעכקייט צו פאַרדינסן אַ קאַפעקע. און די
געזעלשאַפט? יונגען, כּיטרע, רירעוודיקע, וואָס קענען אַלץ; און
אַט קוקט ער אויף זיינע חברים מיט אַכטונק, פאַרווונדערונג; ער
האַט נאָך קיינמאַל נישט געזען אזעלכע, ער האַלט זיי פאַר דער
העכסטער געזעלשאַפט, וואָס קען נאָר זיין אויף דער וועלט. צי
איז דען די שטראַף פאַר די ביידע גלייך פּילבאַר? נאָר איבע-

ריקוס, צו וואָס זיך פארנעמען מיט נישט פארענטפערלעכע פראגן ?
עס קלאפט דער באַראַבאַן, צייט אין די קאזארמעס אַריין.

IV.

די ערשטע איינדריקן.

עס האָט זיך אָנגעהויבן די לעצטע פּאָויערקע. נאָך דער פּאָויערקע זיינען די קאָזארמעס צוגעמאַכט געוואָרן. יעדער מיט אַ באַזונדערן עלאָס, און די אַרעסטאַנטן זיינען געבליבן פאַרמאַכט, אַזוי שוין ביז אינדערפרי.

די פּאָויערקע איז געמאַכט געוואָרן דורכן אונטער-אַפיציר מיט צוויי סאָלדאַטן. צו דעם האָט מען די אַרעסטאַנטן אויסגעשטעלט טיילמאַר אינדרויסן און עס איז געקומען דער וואַך-אַפיציר. נאָך אַפטער פלעגט די צערמאַניע פאַרקומען אויף אַ היימישן אופן: מען האָט געמאַכט די פּאָויערקע אין די קאָזארמעס. אַזוי איז געווען אויך אַצינד. די וואָס האָבן געמאַכט די פּאָויערקע, האָבן זיך אַפט טועה געזען, זיי האָבן שלעכט איבערגעציילט, זיינען אַוועקגעגאַנגען און ווידער צוריקגעקומען. ענדלעך, האָבן זיך די אַרימע וואַך-לייט שוין דער-צײַלט ביז דעם געוונטשטן ציפער און פאַרמאַכט די קאָזארמע. אין איר האָבן זיך געפונען באַ אַ מענטשן דרייסיק, אַממערסטן צונויפ-געדריקטע גאַנץ ענג אויף די נאַרעס. שלאַפן איז געווען נאָך פרי, און ווי עס איז צו זען, האָט יעדער געמוזט זיך מיט עפעס-וואָס באַשעפטיקן.

פון נאַטשאַלסטוואַך, איז געבליבן אין קאָזארמע נאָך דער אינ-וואַלד אַליין, וועגן וועלכן איך האָב שוין דערמאַנט. אין יעדער קאָזארמע איז אויך געווען אַן עלסטער פון די אַרעסטאַנטן, וואָס

איז באשטימט געוואָרן דורכן פּלאַן-מאַיָאָר, פאַרשטייט זיך, פאַר זיין גוטע אויפפירונג. גאַנץ אָפּט פּלעגט טרעפן, אַז אויך די עלט-סטע אַליין פּלעגן זיך אין זייער רייע אַרײַנלאָזן אין צו ערנסטע שטיפּערייען; דאַמאָלס האָט מען זיי געשמיסן, באַלד זיי קלענער געמאַכט און זייער אַרט פאַרטרעטן מיט אַנוערע. אין אונדזער קאַ-זאַרמע איז געווען עלטסטער אַקים אַקימיטש, וועלכער פּלעגט, צו מיין פאַרוואַנדערונג, נישט זעלטן שרייען אויף די אַרעסטאַנטן. די אַרעסטאַנטן פּלעגן אים ענטפערן געוויינטלעך מיט געלעכטערלעך. דער אינוואַליד איז געווען קליגער פאַר אים און זיך אין גאַרנישט אַרײַנגעמישט; און אויב עס איז אים אויסגעקומען אַמאָל אַ ריר צו טון מיט דער צונג, איז דאָס געווען נישט מער, ווי אים אַנשטענ-דיקייט, זיך ריין צו מאַכן דאָס געוויסן. ער איז שווייגנדיק געזעסן אויף זיין בעטל און גענייט אַ שטיוול. די אַרעסטאַנטן האָבן נישט געלייגט אויף אים פּמעז קיין שום אכט.

אין דעם דאָזיקן ערשטן טאָג פון מיין קאַזאַרג-לעבן האָב איך געמאַכט אַ געוויסע באַאַבאַכטונג, און שפּעטער זיך איבער-צייגט, אַז זי איז ריכטיק. נעמלעך: אַז אלע נישט-אַרעסטאַנטן, ווער זיי זאָלן נישט זיין, אָנהייבנדיק פון די, וואָס האָבן אוממיטלפאַר געהאַט באַצוינגען מיט די אַרעסטאַנטן, טי: די עאַפּ-סאַלדאַטן, וואָך-סאַלדאַטן, ביז צו אלע בכלל, וועלכע זיינען נאָר, ווי עס איז, געקומען אין באַרירונג מיט דער קאַטאַרגע-וועלט — קוקן אויף די אַרעסטאַנטן עפעס מיט איבערגעאַריבנקייט. פּינקט, ווי זיי וואָלטן זיך יעדע מינוט, אין גרויס אומרוקייט, געריכט, אַז דער אַרעס-טאַנט וועט זיך אַט-אַט וואַרפן אויף עמעצן פון זיי מיט אַ מעסער. נאָר נאָך מערקוירדיקער איז דאָס, וואָס די אַרעסטאַנטן אַליין האָבן געוויסט, אַז מען שרעקט זיך פאַר זיי, און דאָס האָט זיי, וויינט אויס, צוגעגעבן עפעס, ווי קוראזש. און דאָך, איז דער בעסטער נאַטשאַליק פאַר די אַרעסטאַנטן נאָר דער, וועלכער האָט פאַר זיי

גישט קיין מורא. און בכלל איז, נישט קוקנדיק אויף דעם קוראזש,
 די ארעסטאנטן אליין א סך אָנגענעמער, ווען מען האָט צו זיי צו-
 טרוי. מיט דעם קיין מען זיי אפילו געווינען פאר זיך. עס פלעגט
 טרעפן אין מיין טורמע-צייט, כאָטש אויך זייער זעלטן, אז עס
 פלעגט עמעצער פון נאטשאַלסטוואָ אריינקומען אין טורמע אָן אַ
 קאָנוואָזי. מען האָט געדאַרפט זען, ווי דאָס האָט איבעראַשט די
 אַרעסטאַנטן, און איבעראַשט זיי צום גוטן. אַזא דרייטער באַזוכער
 האָט שטענדיק אַרויסגערופן צו זיך אַכטונק, און אויב עס וואָלט
 אַפילו, אין אמתן, געקענט געשען עפעס שלעכטס, וואָלט עס מיט
 אים נישט געשען. דאָס שרעקן זיך פאַר די אַרעסטאַנטן איז אַמע-
 טום, ווי נאָר עס זיינען דאָ אַרעסטאַנטן, און, איך ווייס באַמת
 נישט, פאַרוואָס וואָס קומט אייגנטלעך פאַר. אַ געוויסן גרונד האָט
 עס, פאַרשטייט זיך, זיך בנדיק פון דער בלוזער אייסערלעכער
 זייט פון אַרעסטאַנט, דעם אָנערקענטן מערדער, אַ הויך דעם, פילט
 יעדער, וואָס קומט נאָר צו צו דער קאַטאַרגע, אַז די דאָזיקע גאַנ-
 צע קופע מענטשן האָט זיך צונויפגעקליבן דאָ אהער נישט מיט איר
 אייגענע ווילן, און אַז, נישט קוקנדיק אויף קיין שום אָנגעזעמענע
 מיטלען, קיין מען קיין לעבעדיקן מענטש נישט מאַכן פאַר אַ מת :
 ער בלייבט מיט זיינע געפילן, מיט זיין דורשט נאָך נקמה און לעבן.
 מיט זיינע ליידשאפטן און באַדערפענישן זיי צו באַפרידיקן. נאָר נישט
 קוקנדיק אויף דעם, בין איך אינגאַנצן איבערצייגט, אַז מורא האָבן
 פאַר די אַרעסטאַנטן איז פונדעסטוועגן נישטאַ וואָס. נישט אַזוי
 לייכט און נישט אַזוי שנעל וואָרפן זיך אַ מענטש מיט אַ מעסער
 אויף אַ צווייטן מענטש. מיט איין וואָרט, אויב עס איז מעגלעך אַ
 געפאַר, אויב זי געשעט אויך אַמאָל, קען מען, לויט דער זעלטנ-
 הייט פון אַזעלכע ענלעכע אַומגליקלעכע צופאַלן, גלייך באַשליסן,
 אַז זי איז אַ נישטיק. פאַרשטייט זיך, איך רעדט אַצינד נאָר וועגן
 די אַרעסטאַנטן, וואָס האָבן שוין זייער אורטייל באַקומען, פון וועל-

פֿע א סך זיינען צופרידן, וואָס זיי האָבן זיך שוין צו דער טורמע
 דערשלאָגן (אזוי באַקוועם זעט זיי טיילמאָל אויס דאָס נייע לעבן ו).
 און פּאַרגלעך, זיינען זיי געשטימט צו לעבן רוזק און פּרידלעך, אַ
 וואָך דעם וועלן זיי די באַמת אומרוקע צווישן זיך, אַליין אויך נישט
 פּאַרן זיך צופיל קוראָזש מאַכן. יעדער קאַטאַרוזשיק, ווי דרייטט און
 ווצפהדיק ער זאָל נישט זיין, שרעקט ער זיך דאָך אויף קאַטאַרגע.
 דער אַרעסטאַנט אַבער, וואָס האַלט נאָך פאַרן אורטייל — איז עפעס
 אַנדערש. דער איז באַמת פעיק זיך צו וואַרפן אויף אַ זייטיקן מענטש
 גלאַט אַ וי פאַר גאַרנישט, בלויז דערפאַר, למשל, וואָס ער דאַרף
 מאַרן גרויסגיין צו דער באַשטראַפונג; און אויב עס ווערט פאַר-
 פירט קעגן אים אַ נייער משפּט, ווערט שוין ממילא אַפגעלייגט די
 באַשטראַפונג. דאָ איז דאָ אַ סיבה, אַ ציל אין דעם אַנפאַל: דאָס
 הייסט — „איבעראַנדערשן זיך דעם גורל“, וואָס עס זאָל נישט גע-
 שען, און ווי מעגלעך שוועלער, איך ווייס אַפילו פון איין מערק-
 הירדיקן פּסיכאָלאָגישן צופאַל פון דעם מין.

באַ אונדז אין טורמע, אין דער מיליטערישער אַפטיילונג,
 איז געווען איין אַרעסטאַנט, פון די סאָלאַטלעך, וועלכער האָט נאָך
 נישט געהאַט אַנגעוויזן אַלע רעכט, וואָס איז פאַרשיקט געוואָרן
 דורך אַ געריכט אויף צוויי יאָר אין טורמע אַריין, אַ שרעקלעכער
 פּראַנט און אויסערגעוויינטלעכער פחדן. בכלל, זיינען פאַצעטעריי
 און נחדנות אין דעם רוס שן סאָלאַט זייער אַ זעלטענע זאָך. אונ-
 דער סאָלאַט זעט שטענדיק אויס אזוי באַשעפטיקט, אַז אויב ער
 וואַלט אַפילו געוואַלט, וואָס ער אויך קיין צייט נישט געהאַט ווען
 צו פּראַנטעווען. נאָר אויב ער איז שוין אַ פּראַנט, איז ער כמעט
 שטענדיק אַ ליידיקנייער און אַ פחדן. דוטאַו (דער פאַמיליען-נאָמען
 פון דעם אַרעסטאַנט) איז איבערגעקומען, ענדלעך, זיין קורצן טער-
 מין און אַריינגעטרעטן צוריק אין ליניע-באַטאַליאָן. נאָר אזוי ווי די
 אַלע אים ענלעכע, וואָס ווערן געשיקט אין טורמע צריין זיך אויס-

צובעסערן, ווערן דא אינגאנצן שוין צעבאלעוועט, טרעפט געוויינט-
לעך איך אזוי, אז אפזייענדיק אויף דער פריי נישט מער ווי צוויי-
דריי וואָכן, ווערן זיי ווידער איבערגעגעבן אין געריכט און קומען
צוריק אין טורמע אריין, נאָר שוין נישט אויף צוויי אָדער דריי יאָר,
נאָר אין דער „שטענדיקער“ אַפטיילונג, אויף פּופצן אָדער אויף
צוואַנציק יאָר. אזוי איז טאַקע געשען. אין אַ דריי וואָכן אַרים
נאָכן אַרויסגיין פון טורמע, האָט דוטאַו אויסגעזירט אַ גנבה, אויפ-
האַקנדיק אַ שלאָס; אַ חוץ דעם, נאָך אַפגעטון עטלעכע געמיינע,
נידערטרעכטיקע שטיק, ער איז איבערגעגעבן געוואָרן אין געריכט
און פאַראורטיילט געוואָרן אויף אַ שטרענגער באַשטראַפונג. דער
שועקנדיק זיך שרעקליך פאַר דער, אים פאַרשטייענדיקער, באַ-
שטראַפונג, ביז דער העכסטער שטופע, ווי דער קליינלעכסטער
פחדן, האָט ער ערב יענעם טאָג, ווען מען האָט אים געדאַרפט
טרייבן דורך דער רייע, זיך געוואָרפן מיט אַ מעסער אויפן אַריינ-
געקומענעם אין אַרעסטאַנטן-צימער וואָך-אַפיציר פאַרשטייט זיך,
ער האָט גאנץ גוט פאַרשטאַנען, אז מיט אַזאַ טאַט וועט ער נאָר
פאַרשטרענגערן זיין אַרטייל, און פאַרלענגערן דעם טערמין פון זיין
קאַטאַרגע-אַרבײַט. נאָר די אויסרעכנונג איז באַשטאַנען הויפטזעכ-
לעך אין דעם, וואָס ער וועט כאַטש אויף עטלעכע טעג, כאַטש
עטלעכע שעה דערווייטערן די שרעקלעכע מינוט פון דער באַשטראַ-
פונג! ער איז געווען אויף אזוי פיל פחדן, אז וואַרפנדיק זיך מיטן
מעכער, האָט ער אַפילו דעם אַפיציר נישט פאַרווונדעט, נאָר גע-
טון אַלץ לפנים, נאָר דערפאַר, פרי עס זאָל אַרויסקומען אַ נייער
פאַרבּרעך, פאַר וועלכן מען זאָל אים ווידער אָנהייבן משפטן.
די מינוטן פאַר דעם באַשטראַפונג זיינען, פאַרשטייט זיך,
שרעקלעכע פאַרן פאַראורטיילטן, און מיר איז אין די עטלעכע יאָר
אויס עקומען צו זען גענוג פאַראורטיילטע ערב דעם, פאַר זיי, באַ-
שטימטן טאָג, געוויינטליך, פלעג איך מיך טרעפן מיט די פאַראור-

טיילטע ארעסטאנטן אין שפיטאל, אין די ארעסטאנטן-באלאטעס, ווען
 איך בין געלעגן קראנק, וואָס עס פלעגט טרעפן גאנץ אָפּט. עס
 אין באקאנט אלע ארעסטאנטן אין גאנץ רוסלאַנד, אז די זיי
 מיטפילנדיקסטע מענטשן — זיינען די דאָקטוירים, זיי מאַכן קיי-
 מאַל קיין אונטערשיד נישט צווישן די ארעסטאנטן, ווי עס טון דאָס
 נישט הילנדיק כמעט אלע זייטיקע, אַ הויך אפשר נאָר דעם פּראָסטן פּאָלק.
 דער פּראָסטער וואַרפט קיינמאָל נישט פאַר דעם פאַרברעכער זיין פאַר-
 ברע-, ווי שרעקלעך ער זאָל נישט זיין, און איז אים מוחל אַלץ פאַר זיין
 געליטענער שטראַף און בכלל פאַר דעם אומגליק. נישט אומזיסט האַלט
 דאָך דאָס גאַנצע פּאָלק אין גאַנץ רוסלאַנד יעדן פאַרברעך פאַר אַן
 אומגליק, און די פאַרברעכער פאַר אומגליקלעכע. דאָס איז אַ טיף-
 באַדייטנדע באַצייכנונג. זי איז נאָך הויכטיקער דערפאַר, ווייל זי
 חערט געמאכט אומבאַווסטויניק, אינסטינקטיוו. די דאָקטוירים זיי-
 גען אַן אמתע שאַצע פאַר די ארעסטאנטן אין אַ סך פּאָלן, באַזונ-
 דערס פאַר די, וואָס זיינען נאָך פאַרן אורטייל און ווערן געהאַלטן
 שטרענגער, ווי די, וואָס זיינען שוין נאָכן אורטייל... און אַט גייט
 דער פאַראורטיילטער, אויטרעכענענדיק דעם ריכטיקן טערמין פון
 דעם, פאַר אים, שרעקלעכן טאָג, גאנץ אָפּט אַוועק אין שפיטאל
 אַריין, ווילנדיק כאַאָס וויפיל עס איז דערווייטערן די שווערע מי-
 גוט, ווען אָבער ער שרייבט זיך צוריק אויס, וויסנדיק כמעט זיכער,
 אַז דער באַשטימטער טערמין איז מאַרגן, געפינט ער זיך כמעט
 שטענדיק אין אַ שרעקלעכער אויפּרעגונג. טייל באַמיען זיך צו באַ-
 האַלטן זייערע געפילן אויס אייגן-לייב, נאָר דער שווערער, געפאַ-
 לענער מיט נאָרט נישט אָפּ זייערע חברים: אלע פאַרשטייען אין
 וואָס עס גייט און שוויגן, פאַר זיך, אויס מענטשן-לייב. איך האָב
 געקענט איין ארעסטאנט, אַ יונגן מענטש, אַ מערדער, וואָס האָט גע-
 שטאַמט פון די סאָלאַטן, וועלכער איז פאַראורטיילט געוואָרן צו
 דער פּוילער צאָל שטעקנס. ער האָט זיך אַזוי שטאַרק דערשראָקן,

אז ער האָט אַ טאָג פאַר דער באַשטראַפונג זיך אַנטשלאָסן אויסצו-
 טרינקען אַ טעפּעלע בראַנפן, לאַזנדיק עס פריער זיך גוט איינשטיין
 מיט טאָבאק. גראָד, האָט יעדער פאַראורטיילטער אַרעסטאַנט שטענ-
 דיך בראַנפן באַ זיך פאַר דער באַשטראַפונג. ער ווערט געברענגט
 נאָך גאַנץ לאַנג פאַרן טערמין, ווערט באַצאלט זייער טייער, און
 דער פאַראורטיילטער וועט זיך ביכער אַ האַלב יאָר אָפּזאָגן פון סאַ-
 מע נייטיקסטן, אַבי אַנצוזאַמלען די נייטיקע סומע אויף אַ פּערטל
 שטאָף בראַנפן, און עס אויסצוטרינקען אַ פּערטל שעה פאַר דער
 באַשטראַפונג. צווישן די אַרעסטאַנטן בכלל הערשט אַן איבערזייגונג,
 אז אַ שיכורער פּילט נישט אַזוי שטאַרק די רוט אָדער דעם שטעקן.
 נאָר איך בין אַזעק פון דער דערזייגונג, דער אַרימער יונג, אויס-
 טרינקנדיק זיין טעפּל בראַנפן, איז טאַקע באַלד קראַנק געוואָרן;
 ער האָט אָנגעהויבן ברעכן מיט בלוט, און מען האָט אים אַזעק-
 געפירט אין שפיטאַל אַריין כמעט אַ באַוואוסטלאָזן. דאָס ברעכן האָט
 אויף אַזוי ווייט צעשטערט זיין האַרץ, אז צייט עטלעכע טאָג האָבן
 זיך באַוויזן סימנים פון אמתער שווינדזוכט, פון וועלכער ער איז
 געשטאַרבן אין אַ האַלב יאָר אַרום. די דאָקטוירים, וואָס האָבן אים
 געהיילט פון דער שווינדזוכט, האָבן נישט געוואוסט פון וואָס זי האָט
 זיך דערנומען.

נאָר דערזיינדיק וועגן דער אָפט זיך טרעפנדיקער קליינ-
 מוטיקייט פון די פאַרברעכער פאַר דער באַשטראַפונג, מוז איך צו-
 געבן, אז, פּראַקערט, טייל פון זיי פאַרוואַנדערן דעם באַאָבאַכטער
 מיט זייער אומגעוויינטלעכער דרייסטקייט, איך געדענק עטלעכע
 ביישפּילן פון מוטיקייט, וואָס זיינען דערגאַנגען שוין ביז עפעס אַ
 געוויסער געפירלאָזיקייט, און די דאָזיקע ביישפּילן זיינען געווען
 נישט גאַנץ זעלטענע. באַזונדערס געדענק איך מיין באַגעגעניש מיט
 איין שרעקלעכן פאַרברעכער. אין אַ געוויסן וועמענדיקן טאָג האָט
 זיך פאַרשפּרייט אין די אַרעסטאַנטן-פּאַלאַטעס אַ קלאַנג, אז מען

וועט באשטראַפן אין אַוונט דעם באַרימטן מערדער אַרלאַן, וואָס
האַט געשאַמט פון די „אנטלאַפענע סאַלאַט“, אין נאָך דער באַ-
שטראַפונג אים ברענגען אין דער פּאַלאַטע אַרײַן. די קראַנע אַרעס-
טאַנן האָבן, אַפּוואַרטנדיק אַרלאַן, באַשטעטיקט, אז מען וועט אים
באַשטראַפן אכזריותדיק. אלע האָבן זיך געפונען אין אַ געוויסער
אויפּרעגונג, און, איך בין מודה, אז אויך איך האָב אַפּגעוואַרט דאָס
קומען פון דעם באַרימטן מערדער מיט דער העכסטער נײַגעריקייט.
איך האָב שוין לאַנג געהאַט געהערט וועגן אים ווונדערלעכע זאַכן.
דאָס איז געווען אַן אכזר, וואָס מען טרעפט נישט אַזעלכן, וואָס
האַט געשחטן קאַטבליטיק אַלטע לײט און קינדער — אַ מענטש
מיט אַ שרעק עכן כּוח פון ווילן, און מיט אַ שטאַלצן באַוווסטזײַן
פון זײַן מאַכט. ער האָט געהאַט אויסגעפירט אַ סך מערדערייען און
פאַראַורטיילט געוואָרן באַשטראַפט צו ווערן מיט שטעקנס, דורך
דער רײע. מען האָט אים געברענגט שוין אין אַוונט אין פּאַלאַטע
האַט שוין אָנגעהויבן פּינסטער צו ווערן און מען האָט אָנגעצונדן
לײכט. אַרלאַן איז געווען כּמעט נישט באַם זינען, שרעקלעך בלאַס,
מיט געדיכטע, צעפלאַשעטע, שוואַרצע, ווי סבאַלע, האָר. זײַן רוקן
איז געשוואַלן געווען און האָט געהאַט אַ בלוטיק-בלויע קאַליר. די
גאַנצע נאַכט האָבן באַ אים געוואַכט די אַ-עסטאַנטן, זײ האָבן אים
געטוישט דאָס וואַסער, האָבן אים איבערגעדרייט פון איין זײט אויף
דער צווייטער, געגעבן אים די רפואות, ווי זײ וואָלטן אַרומגעגאַנג-
נען אַרום אַן אײגענעם קרוב, אַרום עפעס אַ ווילטעטער. אויפן
צווייטן טאָג איז ער שוין אינגאַנצן געזומען צו זיך און זיך איבער-
געגאַנגען אַ צוויי מאָל איבער דער פּאַלאַטע! דאָס האָט מיך פאַר-
ווונדערט: ער איז געקומען אין שפּיטאַל אַרײַן צו שוואַך און אויס-
געמאַטערט. ער האָט באַקומען אויף איין מאָל די גאַנצע העלפט
פון דער גאַנצער צאָל אים באַשטימטע שטעקנס. דער דאָקטאָר האָט
אַפּגעשטעלט די עקזעקוציע נאָר דאַמאָלס, ווען ער האָט באַמערקט,

אז די הייטערדיקע פארטזעצונג פון דער באשטראפונג האָט גע-
 דראָט דעם פארברעכער מיט אן אומפארמיידלעכן טויט. אַ ח"ו דעם,
 איז אַרלאָז געווען פון קליינעם וווקס און שוואַכן געבוי, און דער-
 צו נאָך אויסגעמוטשעט פון לאַנגן זיצן פארן געריכט. וועגען עס
 איז אויסגעקומען צו באַגעגענען אַמאָל אין געריכט אַנבילקלאַנגע
 אַרעסטאַנטן, יענעם זיינען געוויס אויף לאַנג געבליבן אין זיכרון
 זייערע אויסגעמוטשעטע, דאַרע און בלאַסע פנימער, פֿיבערהאַפטע
 בליקן. נישט קוקנדיק אויף דעם, איז אַרלאָזן שנעל בעטער געוואָרן.
 וואַרשיינלעך, האָט זיין איבערלעכע גייסטיקע ענווגיע שטאַרק צו-
 געהאַלפן דער נאַזר. אין אמתן, דאָס איז געווען אַ מענטש נאָר-
 נישט קיין געוויינטלעכער. אויס נייגערקייט האָב איך מיך באַקאַנט
 מיט אים און אַ גאַנצע וואָך אים שטודירט. איך קען באַשיינט
 זאָגן, אז קיינמאָל אין מיין לעבן האָב איך נישט בַּגעגנט קיין
 שטאַרקערן מענטש מיט קיין מער אייזערנעם כאַראַקטער ווי ער.
 איך האָב שוין געווען איינמאָל, אין טאַבאָלסק, אין באַרימטקייט פון
 דעם מין, אַ געוועזענעם אַטאַמאַן פון מערדערס. יענער איז געווען
 אַ פּאַלשטענדיקע ווילדע חיה, און איר, שטייענדיק לעבן אים און
 נאָך נישט הייסנדיק זיין נאָמען, האָט שוין מיטן אינסטינקט דערפילט,
 אז לעבן אייך געפינט זיך אַ שרעקלעך באַשעפעניש. נאָר אין יע-
 בעם האָט מיך אַנטשטוינט די גייסטיקע טעמפּקייט. דאָס קערפּער-
 לעכע האָט אויף אזוי פיל געהאַט גענומען די אויבערהאַנט איבער
 אַלע זיינע גייסטיקע אייגנשאַפטן, אז איר האָט פון ערשטן בליק
 אויף זיין פנים פאַלד געזען, אז דאָ איז געבליבן בלוז ווילדער
 דורשט נאָך קערפּערלעכע פאַרגעניגנס, תּאוהדיקסטע תּענוגים און
 גידעריקסטע באַפרידיק' ג'ן. איך בין איבערצייגט, אז קאַרעניעו —
 דער נאָמען פון דעם דאָזיקן מערדער — וואָלט זיך אַפילו אינגאַנצן
 אַנגעוואָרן און געציטערט פאַר אימה פאַר אַזאַ באַשטראַפונג, נישט
 קוקנדיק אויף דעם, וואָס ער איז פּעיק געווען צו שחטן, אַפילו נישט

צאָרקרימענדיק זיך. אינגאנצן דער היפוך פון אים איז געווען אַרלאָוו.
 דאָס איז געווען אַ דייטלעכער, פאַלקאָמענער זיג איבער דעם קער-
 פערלעכן. מען האָט דערקענט, אז דער דאָזיקער מענטש האָט גע-
 קענט הערשן איבער זיך אָן אַ גרענעץ, ער האָט פאַראַכטעט יעדע
 פּיין און באַשטראַפונג און נישט קיין מרא געהאַט פאר קיין שום
 זאך אויף דער וועלט. אין אים האָט איר געווען בלויו אומענדלעכע
 ענערגיע, אַ דורשאַן נאָך נאָכה, אַ דורשטן צו דערגרייכן דעם זיך
 אָנגעמערקטן ציל. צווישן אנדערן, בין איך איבעראַשט געווען פון
 זיין מערקווירדיקער שאַלאַצקייט. ער האָט געקוקט אויף אַלץ עפעס,
 ביז אומגלייבלעכקייט, פון אויבן אַרצפ, גאָר אינגאנצן זיך נישט
 באַמערדיק צוליב דעם שאַלאַץ צו זיין, נאָר אזוי זיך, עפעס נאָ-
 טירלעך. איך מיינ, עס איז נאָך נישט געווען אזא באַשעפעניש
 אויף דער וועלט, וועלכעס וואָלט געקענט חירקן אויף אים מיט איר
 בלויוער אויטאָריטעט. אויף אַלץ האָט ער געקוקט עפעס ווי אומ-
 דערוואַרטעט רויק, ווי עס וואָלט נישט געווען קיין איין זאך אויף
 דער וועלט, וואָס זאָל אים קענען פאַרווונדערן, אין כאַטש ער האָט
 ליט פאַרשטאַנען, אז די איבעריקע אַרעסטאַנטן קוקן אויף אים מיט
 דרך-אַרץ, נאָר ער האָט קיינמאָל נישט שטאַלצירט קעגן זיי. און
 דאָך זיינען גאווה און שטאַלץ אייגנשאַפטן פון כמעט אַלע אַרעס-
 טאַנטן, אָן אויסנאָם. ער איז געווען זייער נישט נאָריש און מאַדנע
 צפּנהאַרציק, כאַטש גאָרנישט קיין גרויסער רעדער. אויף מיינע
 פראַגן האָט ער מיר געענטערט גלייך, אז ער וואַרט אָפּ ער זאָל
 נעזונט ווערן, כדי שנעלער דורכצוגיין די איבעריקע שטראַף, און
 אז ער האָט מורא געהאַט אין אָנהייב פאר דער באַשטראַפונג, אז
 ער וועט זי נישט איבערהאַלטן. — נאָר אַצינד, — האָט ער צו-
 געגעבן, אַ ווונק טוענדיק צו מיר מיט אַן אויג, — איז די זאך גע-
 ענדיקט. איך וועל דורכקומען די איבערגעבליבענע צאָל קלעפּ און
 מען וועט מיך באַלד אַוועקשיקן מיט דער פאַרטייע קיין גערטשוזסק,

און איך וועל אויפן וועג אנטלויפן | אומבאדינגט אנטלויפן. די
פלייצע זאל זיך מיר נאָר גיך פארהיילן! — און די גאנצע צייט
האַט ער ניט גיריקייט געוואַרט, ווען ער וועט שוין קענען בעטן
מען זאָל אים אויסשרייבן. אין דער צייט פון דעם אַפּוואַרטן איז
ער געווען טיילמאַל זייער לאַכנדיק און פריילעך. איך האָב גע-
פרוווט א רעד כּוּן מיט אים וועגן זיינע פּאסירונגען. זיין פנים איז
אַ ביסל פּאַרוואַלקנט געוואָרן באַ די פּראָגן, נאָר געטוטפערט האָט
ער מיר שטענדיק אָנהאַרציק. ווען אָבער ער האָט פּאַרשטאַנען,
אַז איך וויל מיך דערשלאָגן צו זיין געוויסן און געכניצען אין אים
כּאַטש אַ קליינעם סימן פון חרטה, האָט ער אַ קיך געטון אויף מיר
מיט אַזאַ פּאַראַכנונג און שטאַלץ, ווי איך וואָלט פּלוצלינג געוואָרן
אין זיינע אויגן עפעס אַ קליין, נאַריש יונגעלע, מיט וועלכן מען
קען נישט רעדן, ווי מיט קיין גרויסע. עפעס אַפילו ווי אַ מין רחמנות
צו מיר האָט זיך אויסגעדריקט אויף זיין פנים. אין אַ מינוט אַרום
האַט ער זיך צעלאַכט פון מיר מיט זיין אָפּנהאַרציקן געלעכטער,
אַן שום איראַניע און, איך בין זיכער, אַז, בלייבנדיק אַליין און
דערמאָנענדיק זיך מיינע ווערטער, האָט ער, קען זיין, עטלעכע
מאָל אָנגעהויבן צו לאַכן אַליין צו זיך. ענדלעך, האָט ער זיך
אויסגעשריבן מיט אַ נאָך נישט אינגאַנצן פּאַרהיילטער פלייצע: איך
בין אויך זאָס מאָל אויסגעשריבן געוואָרן, און פון שפּיטמאָל איז
אונדז אויסגעקומען זיך צוריקצוקערן צוזאַמען: מיר אין טורמע
אַריין און אים אין דער הויפט-וואַך לעבן אונדזער טורמע, וווּ ער
האַט זיך אויפגעהאַלטן אויך פריער. געזעגענדיק זיך, האָט ער מיר
געדריקט די האַנט, און פון זיין זייט, איז דאָס געווען אַ צייכן פון
גרויס צוכראַף. איך מיין, אַז ער האָט דאָס גכטון דערפאַר, הייל
ער איז געווען זייער צופרידן מיט זיך און מיט יענער מינוט. אין
אַמתן, האָט ער נישט געקענט מיך נישט פּאַראַכטן און האָט אים-
באדינגט געדאַרפט קוקן אויף מיר, ווי אויף אַ בן-שעפּעניש אָן אַת-

טערטעניקס, א שוואכס, א נעבעכדיקס, און אין אלע הינדליכטן א גידע-
דיקערס פאר אים. באַלד צומאַרגנס האָט מען אים אַרויסגעפירט צו
דער צווייטער באַשטראַפונג.

ווען מען האָט צוגעמאַכט אונדזער קאזארמע, האָט זי פלוצ-
לינק אָנגענומען עפעס אַ גאָר באזונדער אויסזען, — אַן אויסזען
פון אַן אמתער ווינונג פון אַ היימישער פאַמיליע. ערשט אַצינד האָב
איך געקענט זען די אַרעסטאַנטן, מיינע חברים, אינגאַנצן ווי אינ-
דערהיים. באַטאָג קענען די אונטער-אַפיצירן, די וואַך-לייט, און בכלל
די נאַטשאַלטוואַ, יעדע מינוט אַנקומען אין טורמע אַריין, און
דעריבער אויך האַלטן זיך אַלע איינוואוינער פון טורמע עפעס ווי
אַנדערש, ווי זיי וואַלטן גיט געווען אינגאַנצן באַרויקט, ווי זיי
וואַלטן יעדע מינוט אָפגעוואַרט עפעס אַן אויפגעגונג. נאָר ווי אָבער
מען האָט נאָר צוגעמאַכט די קאזארמע, האָבן זיך באַלד אַלע רויק
צעזעצט יעדער אויף זיין אַרט, און כמעט יעדער האָט זיך גענו-
מען צו עפעס אַ האַנט-אַרבעט. די קאזארמע איז פלוצלינק באַלויכטן
געוואָרן. יעדער האָט געהאַלטן זיין לייכט אין זיין לייכטער, מערסטנ-
טיילס אין אַ הילצערנעם. ווער עס האָט זיך אַוועקגעשטעלט גייען
שטיולה, ווער גייען זפעס אַ מלבוש. — די פאַרשטינקענע לופט פון
דער קאזארמע האָט זיך געשטאַרק פון שעה צו שעה. אַ קופקעלע
הוליאַקעס האָט זיך אַוועקגעזעצט אין אַ ווינקל, די פיס אונטער זיך,
פאַר אַן אויסגעשפּרייטן דיוואַן, צו די קאַרטן. כמעט אין יעדער
קאזארמע איז געווען אזא אַרעסטאַנט, וואָס האָט געהאַלטן באַ זיך
אַ געמיין דיוואַנדל, אַן גרשין די לענג, אַ לייכטל און, ביז נישט צום
גלייבן, פאַרשמאַלצענע, פעטע קאַרטן. דאָס אַלץ צוזאמען האָט גע-
הייסן „מיידאָן“. דער אייגנטימער האָט באַקומען אַן אָפּצאָל פון
די שפּילערס, אַ קאָפּצעס פּופצען אַ נאַכט; דאָס איז אויך גע-
ווען זיין באַשעפטיקונג. די שפּילערס האָבן געשפּילט געוויינטליך
זיין „דריי ברייז“, אין „בערגל“ און אין אַנדערע שפּילן. די אַלע

שפילן זיינען אזארט-שפילן. יעדער, וואָס האָט געשפילט, האָט אויס-
 געשיט פאַר זיך אַ קופּע קופּער-געלט — אַלץ, וואָס ער האָט
 געהאַט אין קעשענע, און איז אויפגעשטאַנען פון זיין אָרט נאָר
 דאַמאַלס, ווען ער האָט שוין געהאַט אַלץ פאַרשפּלט אָדער אָפּגע-
 זינען אַלץ באַ זיינע חברים. דאָס שפילן האָט זיך געענדיקט שפּעט
 באַנאַכט, און טיילנאָל זיך געצויגן ביז טאָג, ביז דער מינוט, ווען עס
 איז געעפנט געוואָרן די קאָזאַרמע. אין אונדער צימער, אזוי ווי אי אַלע
 אונדערע קאָזאַרמעס פון טורמע, זיינען שטענדיק געווען אַרימע, שלע-
 פער, וואָס האָבן פאַרשפּילט אַלץ אָדער פאַרטרינקען, אָדער גלעט
 אזוי אַרימע פון דער נאַטור. איך זאָג „פון דער נאַטור“ און
 באַטאָן באַזונדערס דעם אויסדרוק. אין אמתן, זיינען אומשטעם צווישן
 אונדזער פּראָסטן פּאָלק, באַ וואָס פאַר אַן אומשטענדן דאָס זאָל
 נישט זיין, זאָ און וועלן שטענדיק עקזיסטירן אַזעלכע מאָדנע פּער-
 זענלעכקייטן, שטילע און נישט זעלטן גאַנץ נישט פּוילע, נאָר וועלן-
 כע עס איז שוין באַשערט דורכן גורל צו בלייבן אויף אייביק אַרי-
 מע. זיי זיינען שטענדיק אַזעלכע נאַזעט-אַפּגעריסענע, שטענדיק זען
 זי אויס אַזעלכע דערשלאָגענע און פּין עפעס געדריקטע, און גע-
 פינען זיך שטענדיק באַ עמעצן אין דינסט, באַ עמעצן אין שליוחות,
 געוויינטלעך באַ די הויפט-היליאַקעס אָדער באַ די פּלוצלינק רייכ-
 געוואָרענע און אויפגעקומענע. יעדער אָנהייב, יעדע איניציאַטיוו —
 איז פאַר זיי שווער און גיטער. זיי זיינען עפעס ווי געבוירן גע-
 וואָרן מיט דעם באַדינג, גאַרנישט אַליין אָנצוהייבן, נאָר צו באַדי-
 גען יענעם, צו לעבן נישט מיט זייער ווילן, צו טאָנען לויט יענעם
 פּייפּערל; זייער באַשטימונג איז — אויכצופירן נאָר פּרעמדס. צו
 דעם צו נאָך קענען קיין שום איממעדיאָן, קיין שום איבערקערע-
 נישן זיי נישט רייך מאַכן. זיי בלייבן שטענדיק אַרימע לייט. איך
 האָב באַמערקט, אז אַזעלכע פּערז נלעכקייטן טרעפן זיך נישט נאָר
 צווישן פּראָסטן פּאָלק, נאָר אין אַלע געזעלשאַפטן, הברות, פאַר.

טיען, זשורנאלן און אסאציאציעס. אזוי איז אויך געשען אין יעדער
 קאזארמע, אין יעדער טורמע, און ווי נאָר עס איז צוזאמענגעשטעלט
 געוואָרן „א מייראן“, האָט זיך באַלד איינער פון אזעלכע באַווין
 אַלס באַדינער. און בכלל, האָט זיך אויך קיין איין מיידאָן נישט
 געקענט באַגייין אָן קיין באַדינער. אים האָבן געדונגען געוויינטלעך
 די שפּילער אַלע אייניגעס, אויף אַ גאַנצע נאַכט, פאַר אַ קאַפעקעס
 פינף אין זילבער, און זיין הויפט-פליכט איז געווען צו שטיין אַ
 גאַנצע נאַכט אויף וואַך. מערסטנטיילס איז ער געפרוּרן געוואָרן אַ
 שעה זעקס אָדער זיבן אין דער פינסטער, אין הויז, אויף אַ דרייסיק-
 גראַדיקן פּראָסט, איינהערנדיק זיך אין יעדן קלאַפּ, אין יעדן קלאַנג,
 אין יעדן טריט אויפן הויף. דער פּלאַץ-מאַיאָר אָדער די וואַך-לייט
 פלעגן טיילנאָל קומען אין טורמע אַריין גאַנץ שפּעט באַנאַכט, זיי
 פלעגן אַריינקומען שטייל און פאַקן אי די שפּילנדע, אי די אַרבעטן-
 דיקע, אי די איבעריקע ליכטלעך, וועלכע מען האָט געקענט זען
 נאָך פון הויף. אמת טאַקע, ווען עס האָט פּלוצלינג אָנגעהויבן צו
 רוישן דאָס שלאָס אין די טירן פון הויז צום הויף-צו, איז שוין
 געווען צו שפּעט זיך צו באַהאַלטן, צו פאַרלעשן די ליכט און זיך
 אויסצולייגן אויף די נאַרעס. נאָר אזוי ווי דער וואַך-דינער האָט נאָך
 אזא מעשה שאַרק געכאַפט פון „מיידאָן“, זיינען אויך אזעלכע
 דורכפאלן פאַרקומען זייער זעלטן. פינף קאַפעקעס זיינען, געוויס,
 אַ לעכערלעך-נישטיק ג צאָלטס אפילו אויך אין טורמע; נאָר מיך
 האָט שטענדיק איבעראַשט אין טורמע די שטרענגקייט און אימ-
 רחמנותדיקייט פון די דינער, אי אין דעם פאַל, אי אין אַלע אַנ-
 דערע פּאַלן. „האַסט געלט גענומען, דין-זשע“ דאָס איז געווען אַן
 אַרגומענט, וואָס האָט ניט געליטן קיין שום הידערשפרוכן. פאַרן
 געגעבענעם גראַשן האָט דער, וואָס האָט געדונגען, גענומען אַלץ.
 וואָס ער האָט געקענט נעמען, ער האָט גענומען, אויב עס האָט זיך
 נאָר געלאָזט, אפילו איבעריקן און האָט נאָך געדעכנט, אז ער

טוט דעם געדונגענעם א טובה. דער הילטי, דער שיפור, וואס האט
געווארפן געלט אויף רעכטס און אויף לינקס אן א רעכנונג, האט
אומבאדינגט באגובעט באם רע נונג זיין באיינער, און דאס האב
איך באמערקט נישט נאר אין טורמע, נישט נאר באם „מידאן“.
אין האב שוין געזאגט, אז אין קאזארמע האבן זיך כמעט
אלע אנוועקגעזעצט צו עפעס אן ארבעט. א חוץ די שפילער, איז
געווען נישט מער ווי א מענטשן פינף ליידיק-גייער. זיי האבן זיך
באלד געלייגט שלאפן. מײן ארט אויף די נארעס איז אויסגעקומען
בא דער סאמע טיר. פון דער צווייטער זייט נארעס, קאפ-צו-קאפ
מיט מיר, האט געהאט אן ארט אקים אקיימיטש. ביז א זיגער צען
אדער ערף האט ער געארבעט, ער האט געקלעבט עפעס אזא מין
פארשידנאקאלירנדיק קיטאש לאמטערעלע, וואס איז באשטעלט גע-
ווארן בא אים פון שטאט פאר א גאנץ גוטע באצוינונג. לאמטער-
לעך האט ער געמאכט מייסטערש, ער האט געארבעט סיסטעמאטיש,
נישט אפריינדליך זיך; ווען ער האט געענדיקט די ארבעט, האט ער
פיוקטלעך צוגערוימט, אויסגעשפרייט זיין מאטראציל, אפגעוואגט א
געבעט צו גאט און רויק זיך אדעקעלייגט אויף זיין געלענער. אין
דער ארענטלעכער אויפפירונג און ארונג האט ער דערגרייכט,
ווי עס זעט אויס, ביזן קלייבלעכסטן פעדאנטיום: ער האט, ווייז
אויס, זיך געמוזט האלטן פאר זייער א קלוגן מענטש, ווי בכלל
אלע טעאז אין פארגעזעצט מענטשן. ער איז מיר נישט געפעלן גע-
ווארן באלד פון ערשטן טאג, כאטש, איך געדענק, אז איך האב
אין דעם ערשטן טאג א סך וועגן אים נאכגעטראכט אין מער פאר
אלץ זיך געוונדערט, וואס אזא פערזענלעכקייט, אונשטאט צו האבן
ערפאלג אין לעבן, איז גאר אריינגעפאלן אין טורמע. שפעטער
וועט מיר נישט איינמאל אויסקומען צו רעדן ווען אקים אקיימיטשן.
נאר איך וועל באשרייבן אין קורצן דעם צוזאמענשטעל פון
אינדער גאנצער קאזארמע. אין איר איז מיר אויסגעקומען צו לעבן

א סך יארן, און דאָס זיינען אַלץ געווען מיינע צוקונפטיקע שכנים
און הברים. פארשטייט זיך, אז איך האָב מיך איינגעקוקט אין זיי
מיט אַ דורשטיקער נייגעריקייט. לינקס פון מײן אָרט אויף די נאַ-
רעס האָט געהאַט איר אָרט אַ קופּעלע קאָוקאָזער בערג-לייט,
פאַרשיקטע, מערסטנטיילס, פאַר רויבערייען און אויף פאַרשידענע
טערמינען. זיי זיינען באַשטאַנען פון צוויי לעזגינער, איין טשעטשע-
ניעץ און דריי דאָגעסטאַנער טאַטאַרן. דער טשעטשעניעץ איז געווען אַ
פינסטער און אַמעטיק באַשעפעניש: ער האָט כּמנז מיט קיי-
נעם נישט גערעדט און שטענדיק געקוקט אַרום זיך מיט פאַראַכ-
טויק, אָנגעברוגזט און מיט אַ פאַרסטן, ביז-שפּאַטישן שמייכלע.
איינער פון די לעזגינער איז געווען שוין אַן אַלטער, מיט אַ לאַנג-
בער, דינער, גאַרבאַטער נאַז, אַ זיכערער מערדער לויטן אויסזען,
דערפאַר האָט דער צווייטער, גוראָ, געמאַכט אויף מיר באַלד פון
ערשטן טאָג דעם פריידיקסאַן, ליבאַטן איינרוק. דאָס איז גע-
ווען אַ מענטש נאָך נישט קיין אַלטער, נישט פון קיין הויכער וואָס,
געבויט, ווי אַ הערקולעס, אַן אַמזער בלאַנדין, מיט העל-בלויע
אויגן, מיט אַ פאַרריסענער נאַז, מיט אַ תּמעוואַטן פנים, מיט קרוי-
מע פיס פון שטענדיקן פּריערדיקן רייטן. זיין גאַנצער קערפּער איז
געווען צעהאַקט, צעוונדעט פון באַגעטן און קוילן. אויף קאָוקאָז
האַט ער געהערט צו די פרידלעכע, נאָר ער פּלעגט שטענדיק צו-
פּאַרן שטילערהייט צו די נישט-פרידלעכע בערג-לייט און פון דאָרט,
צוזאַמען מיט זיי, מאַכן אָנפאַלן אויף די רוטישע. אין דער קאַ-
טאַרגע האָבן אים אַלע ליב געהאַט. ער איז געווען שטענדיק פריי-
לעך, ליבלעך צו יעדן, האָט געאַרבעט נישט קלאַנגדיק זיך, רויק
און גוטמוטיק, כאָטש ער האָט שטענדיק געקוקט מיט פאַרדרוס אויף
דעם מיאָסקייט אין שמוץ פון אַרעסטאַנטישן לעבן און זיך דורכגע-
נומען ביז צו אַן מיט יעדער גנבה, שווינדל, שיפּרות און בכלל מיט
אַלץ, וואָס איז געווען נישט ערלעך, נאָר אין קריגערייען האָט ער

זיך נישט אריינגעלאזט און זיך נאָר אָפגעקערט פון דעם אַלעס
מיט פאַראַכטונג. ער אַרײַן האָט די גאַנצע צײַט פון זײַן קאַטאַרגע
נישט צוגעגנבעט גאַרנישט, נישט אָפגעטון קײַן מײַאוסע זאָך. ער איז
געווען אויסערגעוויינטלעך פרום. די תפילות האָט ער אָפגעהיטן הײ-
ליק, אין די פּאַסט-טעג פאַר די מאַכמעדאַנישע יום-טובים האָט ער
געפאַסט ווי אַ פאַנאַטיקער אין גאַנצע נעכט אָפגעשטאַנען באַ די
תפילות. אַלע האָבן אים לײב געהאַט און געגלױבט אין זײַן ערלעכ-
קײַט. „נוראָ — איז אַ לײב“, האָבן די אַרעסטאַנטן געזאָגט;
אַזוי איז אים שוין טאַקע געפליבן דער נאָמען „לײב“. ער איז גע-
ווען אינגאַנצן זיכער, אז נאָכן ענדיקן זײַן באַשטימטן טערמין אויף
קאַטאַרגע, וועט מען אים צוריק אומקערן אַהײם קײַן קאַוקאַז, און
האַט געלעבט נאָר מיט דער האָפנונג. מיר דאַכט זיך, אז ער וואָלט
געשטאַרבן, ווען ער וואָלט זי אָנגעוואָרן. ער האָט זיך מיר באַרד
אין ערשטן טאָג פון מײַן זײַן אין טורמע געוואָרפן אין די אויגן
אַרײַן. עס איז נישט מעגלעך געווען נישט צו באַמערקן זײַן גוט,
סימפּאַטיש פנים צווישן די בײַזע, פינסטערע און שפּאַטישע פּנימער
פון די איבעריקע קאַטאַרוזשיקעס. אין דער ערשטער האַלבער שעה
פון מײַן זײַן אין דער קאַטאַרגע, האָט ער שוין, אדורכגײענדיק
פאַרביי מיר, מיר אַ גלעט געטון איבער דער פּלײצע, גוטהאַרציק
לאַכנדיק מיר אין די אויגן אַרײַן. איך האָב נישט געקענט אין אָנ-
הײב פאַרשטיין, וואָס דאָס באַדייט. רוסיש האָט ער גערעדט זײ-
ער שלעכט. באַרד נאָך דעם איז ער ווידער צוגעקומען צו מיר און
ווידער מיר, פּרײַנטלעך שמײכלענדיק, אַ קלאַפ געטון איבער דער
פּלײצע. דערנאָך ווידער און ווידער, און אַזוי האָט דאָס געדויערט
דריי טעג. דאָס האָט באַדייט פון זײַן זײַט, ווי איך האָב מיך אָנ-
געשטויסן און שפּעטער געוואָרן געוואָרן, אז ער האָט רחמנות אויף
מיר, אז ער פילט, ווי שווער מיר איז זיך צו באַקענען מיט דער
טורמע, אז ער וויל מיר אַרויסווייזן זײַן פּרײַנטשאַפט, מיך מוטיקן

אין איבערצייגן אין זיין פאשיצונג. גוטער און נאמער נדרען
דאגעסטאנער טאטערן זיינען געווען דריי, און זיי אלע זיינען
געווען לייבלעכע ברידער. צוויי פון זיי זיינען געווען שוין עלטע-
רע, נאך דער דריטער, אלעי, איז געווען נישט מער היי פון א יאָר
צוויי און צוואנציק, און לויטן אויסזען נאָך יונגער. זיין אָרט אויף
די נארעס איז געווען לעבן מיר. זיין שוין, אָפנהארציק, קלוג און
אין דער זעלבער צייט גוט האַרציק-נאָיוו פנים, האָט פון ערשטן בליק
אַן צוגעצויגן צו זיך מיין האַרץ, און איך בין אזוי צופרידן גע-
וען, האָט דער גורל האָט מיר צוגעשיקט אים, און נישט עפעס
קיין אנדערן אלס שכן. זיין גאנצע נשמה האָט זיך אויסגעדריקט
אויף זיין שיינעם, מען קען זאָגן אפילו — וונדערלעך שיינעם
פנים. זיין שמייכל איז געווען אזוי פול מיט צוטרוי, אזוי קינדיש-
אויפריכטיק; די גרויסע שוואַרצע אויגן זיינען געווען אזוי הייד,
אזוי צאָרט, אז איך האָב שטענדיק געפילט אַ באַוונדער פאַרגע-
ניגן, אפילו אַ פאַרלייכטערונג אין מיין בענקשאַפט און טרויער,
קוקנדיק אויף אים. איך זאָג גאַרנישט איבער טרייבנדיק. אינדער-
היים האָט זיין עלטערער ברודער (עלטערע ברידער האָט ער גע-
האַט פינף; די אנדערע צוויי זיינען אריינגעפאלן ערגעץ אין אַ פאַ-
פריק) געהייסן אים נעמען איינמאַל די שווערד און זעבן זיך אויפן
פערד, כדי צו פאָרן איינינעם ערגעץ מיט אַן עקספעדיציע. דער
דרן-ארץ פאַר עלטערע, אין די פאמיליעס פון די בערג-לייט, איז
אזוי גרויס, אַז דאָס יונגל האָט נישט נאָר גישט געהאַט די חוצפה,
נאָר עס איז אים אפילו נישט איינגעפאלן צו גרעבן, ווהיין זיי
פאָרן? יענע ווידער האָבן נישט געהאַלטן פאַר נייטיק אים דאָס צו
זאָגן. זיי זיינען אלע געפאָרן אויף אַ רויב-אַנפאַל, אָפּטשאַטעווען
אויפן וועג איינעם אַרייבן אַרמענישן סוחר און אים באַרויבן. אזוי
איז אויך געשען: זיי האָבן אויסגעשחטן דעם אָנחאָאי, דערשחאָן
דעם אַרמענער און צוגעזיבט זיין סחורה נאָר די זאָר איז אַנט-

דעקט געוואָרן: מען האָט זיי גענומען אַלע זעקס, מען האָט זיי גע-
משפט, דערוויין זייער שולד, פאראורטיילט און אַוועקגעשיקט קיין
סיביר אויף קאַטאַרגע, די גאַנצע געפעליקייט, וואָס דאָס געריכט
האַט געטון אַלעין, איז באשטאַנען אין פאַרקלענערן דעם טערמין
פון זיין שטרעף; ער איז פאַרשיקט געוואָרן אויף פיר יאָר. די
ברידער האָבן אים זייער ליב געהאַט און גיכער מיט עפעס אַ פאַ-
טערלעכער, איידער ברידערלעכער ליבשאפט, ער איז געווען זייער
טרייסט אין זייער פאַרשיקונג, און זיי, געוויינטלעך שטענדיק פּינס-
טערע און אומעזיק, פלעגן שמייכלען קוק:דיק אויף אים, און ווען
זיי האָבן גערעדט מיט אים (און גערעדט האָבן זיי מיט אים זייער
ווייניק, ווי זיי וואָלטן אים נאָך אַלץ געהאַלטן פאַר אַ יונגל, מיט
וועלכן עס איז נאָך נישטאָ וואָס צו רעדן וועגן קיין ערגסטע זאַכן),
האַבן זיך זייערע ביזע געזיכטער אויסגעלייטערט, און איך האָב
פאַרשטאַנען, אַז זיי רעדן מיט אים וועגן עפעס שאַסנדיקס, כמעט
קינדערישס, אַלפאַלס, פלעגן זיי זיך שטענדיק איבערקוקן און גוט-
האַרציק אונטערשמייכלען, ווען זיי פלעגן אויסהרן זיין ענטפער.
אַליין אָבער איז ער כמעט נישט דרייסט געווען אָנצוהייבן מיט זיי
צו רעדן, אזוי ווייט איז דערגאַנגען זיין דרך-אַרץ, עס איז שווער
זיך פאַרצושטעלן, ווי אזוי דאָס יונגל, האָט אין דער גאַנצער צייט
פון זיין קאַטאַרגע, געקענט אויפהאַלטן אין זיך אַזא ווייכקייט פון
האַרץ, אַנטוויקלען אין זיך אַזא שטרענגע ערלעכקייט, אַזא האַר-
ציקייט, סימפאַטישקייט, נישט פאַרגרעבט ווערן, נישט אויסגעלאָסן
ווערן, דאָס איז, איבעריקנס, געווען אַ שטאַרקע און האַרמאָנישע
נאַטור, נישט קוקנדיק אויף איר גאַנצע גרויסע ווייכקייט. איך האָב
אים גוט דערקענט ערשט שפע יער. ער איז געווען צנועהדיק, ווי
אַן אומשולדיק מיידלע און עמעצענס אַ מיאוסער, צינישער, שטאַ-
ציקער און איכגערעכטער גוּל-טאַט אין טורמע, האָט אָנגעצונדן
אַ פּייער פון פאַרדרוס אין זיינע שיינע אויגן, וועלכע זיינען פון

דעם נאך שענער געוואָרן. נאָר ער האָט אויסגעמיטן קריגערייען
אין זידלערייען, כּיטש ער איז געווען בכלל נישט פון די, וועלכע
וואָלטן זיך געלאָזט באַליידיקן אין נישט אָפּענטפּערן דערפאַר ; ער
האַט זיך געקענט זיין שטעטל באַשטיין. נאָר קיין קריגערייען האָט
ער מיט קיינעם נישט געהאַט : אים האָבן אלע לייב גיזאַהאַט און גע-
צערטלט. אין אָנהייב איז ער געווען מיט מיר נאָר העמלעך. אָבער
ביסלעכווייז האָב איך אָנגעהויבן מיט אים זיך צו צעשמעסן ; אין
עטלעכע חדשים האָט ער זיך אויסגעלערנט אויסגעצייכנט רעדן רי-
טיש, וואָס זיינע ברידער האָבן נישט דערגרייכט אין פאַרלויף פון
דער גאַנצער צייט פון זייער קאַטאַרגע. ער האָט זיך מיר אַרויס-
געוויזן פאַר אַ זייער קלוג יונגל, אַן אויסערגעוויינלעך באַשיידנס
אין איידלס, און אפילו שוין צו פיל דענקענדיקס. בכלל, וועל איך
זאָגן פריער, אז איך האָלט אלעין פאַר ווייט נישט קיין דורכשניט-
לעך ווען און איך דער אַן מיך אָן מיין באַגעגעניש מיט אים ווי
וועגן איינעם פון די בעסטע באַגעגענישן אין מיין לעבן. עס זיינען
פאַרהאָן כאַראַקטערן אויף אזוי פיל שיינע פון דער נאַטור, אויף
אזוי פיל ב. גאַבטע פון גאָט, אז בלויז דער געדאַנק וועגן דעם,
אז זיי קענען זיך ; מאַל ענדערן צום ערגערן. זעט איך אויס פאַר
אוממעגלעך. פאַר זיי זענט איר שטענדיק רויק. איך בין אויך
אַצינד רויק פאַר אלעין. וווּ איז ער אַזוי ?

איינמאָל, שוין גאַנץ לאַנג נאָך מיין אָנקומען אין כורמע, בין
איך געלעגן אויף די נאַרעס און געטראַכט וועגן עפעס זייער אומע-
טיקס. אלע, שטענדיק אַן אַרבעטזומער און פלייסיקער, איז דאָס
מאָל נישט געווען מיט גאַרנישט כאַרנומען, כאַטש עס איז נאָך גע-
ווען פרי צו שלאָפן. נאָר זיי האָבן דאַמאָלס געהאַט זייערס אַ מאַכ-
מעדאַנישן יום-טוב און האָבן נישט געאַרבעט. ער איז געלעגן, פאַר-
לייגט די הענט אונטערן קאַפ, און אויך וועגן עפעס געטראַכט. פלוצ-
לינק האָט ער מיך געפרעגט:

— וואס, דיר איז אצינד זייער שווער ?

איך היב אים אנגעקוקט נייגעריק, און מיר האט אויסגעזען מערקווירדיק די דאזיקע פלוצלינקע פראגע פון אלעין, וועלכער איז שטענדיק געווען אזוי איידל, שטענדיק אזוי פיין, עטענדיק אזוי עמפינדלעך. נאך א קוק געבנדיק אויפמערקזאמער, היב איך דערזען אויף זיין פנים אזוי פיל פיין פון ערינערונג, אז איך האב באליד פארשטאנען, אז אים אליין איז געווען זייער שווער אין טאקע אצינד אין דער מינוט. איך היב אים געזאגט, אז איך פארשטיי אים. ער האט א זיפץ געזען און טרויעריק געשמייכלט. איך היב ליב גע- האט זיין שמייכל, שטענדיק אזא צארטער און הארציקער. א חוץ דעם, האט ער שמייכלענדיק ארויסגעשטעלט צוויי שורות פערלדיקע ציין, וועמענס שיינקייט עס וואלט געקענט מקנא זיין די ערשטע שיינהייט אין דער וועלט.

— וואס, אלעי, דו האסט אודאי אצינד געטראכט וועגן דעם. הי אזוי מען פייערט בא איך, אין דאגעסטאן, ד.ס. דאזיקן יום- טוב ? דארט איז אודאי גוט ?

— יא. — האט ער געענטפערט מיט אנטציקונג, און זיינע אויגן האבן אויפגעשיינט. — און פון וואגען ווייסטו, אז איך טראכט וועגן דעם ?

— פארוואס זאל איך דאס נישט וויסן ! וואס, דארט איז בעסער ווי דא ?

— א ! צוואַס רעדסטו דאס...

— וואס פאר א בלומען עס מוזן אצינד זיין בא איך, וואס פאר א גן-עדן...

— א-אך, רעד זיין בעסער נישט ! — ער האט זיך געפונען אין א שטארקער אויפו-עגונג.

— הער נאך, אלעי, דו האסט געהאט א שוועסטער ?

— איך האָב געהאַט, אַקעגן וואָס פּרעגסטו?

— זי מוז זיין אַ שיינע, און ב׳ זי איז ענלעך צו דיר.

— וואָס דאָרט צו מיר! זי איז אזאָ שיינהייט, און עס איז

אין גאַנץ דאָגעסטאָן נישטאָ קיין שענערע אַך, וואָס פאַר אַ שיינ-
הייט מײן שוועסטער איז? דו האָסט נאָך נישט געזען אַזעלכע!
מײן מאַמע איז אײך אַ שיינהייט געווען.

— און זי האָט דײך לײב געהאַט, דײן מאַמע?

— אַך! וואָס רעדסטו? זי איז זיכער געשטאַרבן אַצינד פון

דאָרף-ווייטיק נאָך מיר. איך בין איר געליבטער זון געווען. זי האָט
מיד נאָך מער פאַר דער שוועסטער, נאָך מער פאַר אַלע לײב גע-
האַט... זי איז צו מיר היינט אין הלום געקומען און געוויינט איבער
מיר...

ער איז שטיל געבליבן, און אין דעם אָונט שוין נישט אַרויס-
גערעדט קיין איין וואָרט. נאָר פון דאָמאָלס אָן האָט ער שוין יעדעס
מאָל געזוכט אַ מעגלעכקייט צו רעדן מיט מיר, כאָטש ער אַליין
האַט צוליב דער אַכטונג, וואָס ער האָט, נישט צו וויסן פאַרוואָס,
געטילט צו מיר — קיינמאָל נישט אָנגעהויבן רעדן דער ערשאַער.
פאַרדעם איז ער זייער צופרידן געווען, ווען איך האָב מיך געווענדט
צו אים. איך האָב אים אויסגעפרעגט וועגן קאָוקאָו, וועגן זיין
פּרױערדיקן לעבן. די פּרידער האָבן אים נישט געשטערט צו רעדן
מיט מיר, און דאָס איז זיי אַפילו אָנגענעם געווען, זעענדיק, און
איך קריג אַלץ מער און מער לײב אַלעין, זיינען זיי אַליין אויך
צו מיר פּרױנטלעכער געוואָרן.

אַלעזי האָט מיר צוגעהאַלפן אין דער אַרבעט, ער האָט מיך
באַדינט, מיט וואָס ער האָט געקענט, אין קאָזארמע, און מען האָט
דערקענט, און עס איז אים זייער אָנגענעם געווען, כאָטש מיט עפעס
וואָס מיר גרינגער צו מאַכן, מיר אַ טובה צו טון, און אין דעם דאָ-

זיין באמתן זיך מיר א כובה צו טין איז נישט געווען קיין שום
דערנידערונג אָדער ווארטן אויף עפעס א באַלוינונג, נאָר בלויז אַן
איינפאַך וואַרעם, פריינטלעך געפיל, וואָס ער האָט שוין אויך נישט
באַהאַלטן פון מיר. צווישן אַנדערען, האָט ער געהאַט אויך גרוי-
סע מעכאַנישע פעיקייטן; ער האָט זיך אויסגעלערנט פֿיין נייען
וועש, נייען שטיוול און שפעטער זיך אויך אויסגעלערנט, וויפיל
ער האָט נאָר געקענט סטאַלעריי, די ברידער האָבן אים גערימט
און זיינען שטאַלץ געווען מיט אים.

— הער נאָר, אַלעי, — האָב איך אים איינמאָל געזאָגט, —
פאַרוואָס זאָלסטו דיר נישט אויסלערנען ליינענע און שרייבן רוסיש?
צי ווייסטו, ווי דאָס קען דיר צונויזן קומען דאָ, אין סיביר, שפעטער?
— איך הייל זייער. אָבער באַ וועמען זאָל איך מיך אויסלערנען?
— ווייניק געפילדעטע זיינען דאָ דאָ! וועל איך דיר
אויסלערנען?

— אַך, לערן מיך, איך בעט דיר! — און ער האָט זיך שוין
אויפגעשטעלט אויף דער נאַרע און מיט געבעט צונויפגעלייגט די הענט,
קוקנדיק אויף מיר.

מיר האָבן אָנגעהויבן פון קומענדיקן אָונט. איך האָב גע-
האַט מיט זיך אַ רוסישע איבערוועצונג פון נייעם טעסטאַמענט, — אַ
בוך, וואָס גיט נישט פאַרבאַטן געווען אין טורמע. אָן אַ פּוּכשטאַב
ביכל, בלויז פון דעם איינעם בוך, האָט זיך אַלעי אין עטלעכע וואָכן
אויסגעלערנט אויסגעצייכנט ליינענע. אין אַ דריי חדשים אַרום האָט
ער שוין גוט פאַרשטאַנען די פון-שפראַך. ער האָט זיך געלערנט
מיט אַ ברען, מיט חשק.

איינמאָל זיינען מיר דורכגעגאַנגען דעם גאַנצן מוסר וואָס ישׂרע
האַט געזאָגט אויפן בַּרְג. איך האָב פאַמערקט, אַז ער האָט עטלעכע
ערטער פון אים אַרויסגעערעדט ווי עפעס מיט אַ צוזונדער געפיל.

איך האָב אים געשרעגט, צי עס געפעלט אים דאָס, וואָס ער
האָט איבערגעלייענט?

ער האָט שנעל אַ קוק געטון, און אַ פאַרב איז אַרויסגע-
טרעטן אויף זיין פנים.

— אַך, יאָ! — האָט ער געענטפערט, — יאָ, ישוע איז אַ
הייליקער נביא, ישוע האָט געטלעכע ווערטער גע'עדט. ווי גוט.

— וואָס-זשע געפעלט דיר מער פאַר אַלץ?

— דאָרט ווו ער זאָגט: זיי מוזל, האָב ליב, פאַלידיק נישט.
אויך די עזנאים האָב ליב. אַך, ווי גוט ער רעדט!

ער האָט זיך אויסגעדרייט צו די ברידער, וועלכע האָבן זיך
צוגעהערט צו אונדזער שמועס, און מיט היץ זיי אָנגעהויבן עפעס
זאָגן. זיי האָבן לאנג און ערנסט גערעדט צווישן זיך און באַשטע-
טיקנדיק צוגעשאַקלט מיט די קעפּ. דערנאָך מיט אַן ערנסט-פריינט-
לעכן, דאָס הייסט, ריין-מוסולמאַנישן שמייכל (וועלכן איך האָב
אזוי שטאַרק ליב, און הויפט-עכלעך ליב די ערנסטקייט פון דעם
דאָזיקן שצייכל), זיך געזענדט צו מיר און באַשטעטיקט: אַז ישוע
איז געווען אַ געטלעכער נביא און אַז ער האָט באַוויזן גרויסע
נסים; אַז ער האָט געזאָכט פון ליים אַ פויגל, האָט אַ בלאָז גע-
טון אויף אים, און ער איז אַוועקגעפלוין. . . און אַז דאָס איז באַ-
זיי אין די ביכער געשריבן. זאָגנדיק דאָס, זיינען זיי געווען אינ-
גאַנצן איבערצייגט, אַז זיי פאַרשאַפן מיר גרויס פאַרגעניגן, לויבן-
דיק ישוען. זלעי איז אינגאנצן גליקלעך געווען, וואָס זיינע ברידער
האָבן זיך באַשלאָסן און געוואַלט מיר מאַכן דאָס פאַרגעניגן.

דאָס שרייבן באַ אונדז איז צוגעגאַנגען זייער שנעל. אַלעי
האָט זיך געשאַפט פאַפיר (און מיר נישט דערלויבט צו קויפן עס
פאַר מיין געלט), פּעדערס, טינט און אפּשר אין צוויי חדשים זיך
אויסגעלערנט אויסגעצייכנט שרייבן. דאָס האָט אפילו איבערראַשט

זיינע ברידער. זייער שטאלץ און צופרידנהייט האָט גאָר קיין גרע-
 בעץ נישט געהאט. זיי האָבן נישט געוואָלט מיט וואָס מיר אָפּצו-
 דאנקען. אויף דער אַרבעט, אויב עס איז אינדו אויסגעקומען צו
 אַרבעטן אינײַנעם, האָבן זיי מיר כּסדר צוגעהאַלפּן און זיך גע-
 האַלטן דאָס כאָר אַ גליק. איך רעד שוין נישט וועגן אַלען. ער
 האָט מיך ליב געהאַט, אפשר אזוי שטאַרק, ווי זיינע ברידער. איך
 וועל קיינמאָל נישט פאַרגעסן דעם מאָמענט, ווען ער איז אַרויס
 פון טורמע. ער האָט מיך אַוועקגעפירט הינטער דער קאַזאַרמע
 און דאָרט זיך געוואָרפן מיר אויפן האַלדז און זיך צעוויינט, דו
 האָסט פאַר מיר געטון אזוי פיל, אזוי פיל געטון, — האָט ער גע-
 זאָגט, — אז מײן פאַטער, מוטער וואָלטן אזוי פיל פאַר מיר נישט
 געטון; דו האָסט מיך פאַר אַ מענטש געמאַכט. גאָט וועט דיר באַ-
 צוואַלן, און איך וועל דיר קיינמאָל נישט פאַרגעסן...
 וווּ איז ער ערגעץ, וווּ איז ער אַצינד, מײן גוטער, ליבער,
 ליבער אַלעו...!

אַחוץ די טשערקעס, זיינען געווען אין אונדזערע קאַזאַרמעס
 נאָך אַ גאַנצע חברה פּאָליאַקן, וואָס האָבן צונויפגעשטעלט אינגאַנצן
 אַ באַזונדערע משפּחה, וואָס האָט זיך כּמעט נישט געמישט מיט די
 איבעריקע אַרעסטאַנטן. איך האָב שוין געזאָגט, אז פאַר זיי ר אָפּ-
 געזונדערטקייט, פאַר זייער שנאה צו די רוסישע קאַטאָרושניקעס,
 זיינען זיי אויך פון אַלע פאַרהאַט געווען. דאָס זיינען געווען כאַ-
 ראַקטערן אויסגעפייניקטע, קראַנקע; זיי זיינען געווען אַ מאָן זעקס.
 טייל פון זיי זיינען געווען מענטשן געבילדעטע; וועגן זיי וועל איך
 רעדן באַזונדער אין ברייטער שפּעטער. באַ זיי טאַקע האָב איך, טייל-
 מאָל, אין די לעצטע יאָרן פון מײן לעבן אין טורמע באַקומען טייל
 ביכער. דאָס ערשטע בוך, וואָס איך האָב איבערגעלייענט, האָט גע-
 מאַכט אויף מיר אַ שטאַרקן, מערקווירדיקן, גאַנץ-באַזונדערן איינדרוק.
 וועגן די דאָזיקע איינדיקן וועל איך רעדן אַמאָל באַזונדער. פאַר

מיר זיינען זיי זייער אינטערעסאנטע און איך בין איבערצייגט, אז
 א סך וועלן זיי זיין אינגאנצן אומפארשטענדלעך. נישט האַבנדיק אי-
 בערגעלעבט, טאָר מען נישט אורטיילן וועגן געוויסע זאכן. איך
 וועל זאָגן נאָר איינס: אז דאָס צונעמען פאָ אַ מענטש זיינע גריטוענ-
 דייקייטן, איז פאַר אים אַ סך שווערער איבערצוטראָגן, ווי די ערגסטע
 פיזיש: ליידן. דער פּרָסטער מענטש, וואָס גייט אויף קאַטאַרגע, קומט
 אָן צוריק אין זיין געזעלשאַפט, קען זיין, אפילו נאָך אין אַן אַנטווי-
 קעלטערער. ער האָט צוגעוויירן, פאַרשטייט זיך, אַ סך — זיין היים,
 זיין פאַמיליע, אַלץ, נאָר די סבי הַ זיינע בלייבט די זעלבע. דער
 געבילדעטער מענטש צפּער, וואָס ווערט אונטערגעוואָרפן לויטן גע-
 זעץ איינער און דער זעלבער שטראַף מיטן פּראַכטן המון, ווערט
 אָן אַפט אומפאַרגלייכלעך מער פאַר אים. ער דאַרף דערשטיקן אין
 זיך אַלע זיינע באַדערפענישן, אַלע געווינהייטן; איבערגיין אין אַ
 סביבה, וואָס איז פאַר אים אוממעגלעך, ער דאַרף זיך אויסלערנען
 אַטעמען נישט מיט זיין לופט... דאָס איז — אַ פיש, וואָס איז ארויס-
 געשלעפט געוואָרן פון וואַסער אויפן זאַמד... און אַפט ווערט די
 איינע און די זעלבע, לויטן געזעץ פאַר אַלע, באַשטראַפונג, פאַר אים
 צען-פאַך פיינלעכער. דאָס איז אַן אמת... אויב אפילו דאָס וואָלט
 זיך נאָר באַצויגן אויף מאַטעריעלע געווינהייטן, פון וועלכע ער
 דאַרף זיך צופּאָגן.

נאָר די פּאָליאַקן האָבן צונויפגעשטעלט אַ באַזונדערע גאַנצע
 גרופּקע. זיי זיינען געווען זאלבעזעקס אין זיינען געווען צוזאַמען.
 פון אַלע קאַטאַרוזשיקעס פון אונדזער קאַזאַרמע האָבן זיי ליב גע-
 האָט בלויז דעם יוד און אַפּשר נאָר דערפאַר, וואָס ער האָט זיי
 געוויילט. אונדזער יודל האָבן, איבעריקנס, ליב געהאַט אפילו
 אויך אַנדערע אַרעסטאַנטן, כאַטש אַלע, ווי איינער, אָן אויסנאַם,
 האָבן געלאַכט פון אים. ער איז געווען פאַ אונדז איינער, און אפילו
 אַצינד קיין איך מיך נישט דערמאַנען וועגן אים אָן געלעכטער.

יעדעס מאָל, ווען איך האָב געקוקט אויף אים, איז מיר שטענדיק גע-
קומען אויפן זכרון גאַנצֶלס ייִדל יענקל פון טאַראַס בולבאַ, וועל-
כער, אויסטוענדיק זיך צו גיין שלאָפן אויף באַנאַכט מיט זיין ייִדע-
גע אין עפעס אַ שאַנק אַרײַן, איז ער באַלד שרעקלעך ענלעך גע-
געוואָרן צו אַ הינדערלע.

יִסאַי פּאַמיטש, אונדזער ייִדל, איז געווען ווי צוויי טראָפּן
וואַסער ענלעך צו אַן אַפּגעפּליקטן הינדל. דאָס איז געווען אַ מענטש
שוין נישט קיין יונגער, פון אַ יאָר פּופּציק, פּיין קליינעם וואַס, און
אַ שוואַכער, אַ כּיטערעקער און אין דער זעלבער צײַט זייער אַ נאַ-
רישער. ער איז געווען חוצפהדיק און שטאַלץ און אין דער זעלבער
צײַט אַ שרעקלעכער פּחדן. זײַן פּנים איז געווען אינגאַנצן בלוז
קנייטשלעך, און אויף זײַן שטערן און אויף זײַנע באַקן, זײַנען גע-
ווען שטעמפלען, וואָס זײַנען אים געלייגט געוואָרן אויפן עשאַפּאַט.
איך האָב אויף קיין שום פּאַל נישט געקענט פּאַרשטיין, ווי אזוי
ער האָט געקענט אויסהאַלטן זעכציק שמיץ. געקומען איז ער אַלס
באַשולדיקטער אין אַ מאָרד. ער האָט געהאַט באַהאַלטן אַ רעצעפּט,
וואָס איז אים צוגעשטעלט געוואָרן פון אַ דאָקטאָר דורך זײַנע ייִדע-
לעך באַלד נאָכן עשאַפּאַט. אויף דער דאָזיקער רעצעפּט האָט
מען געקענט באַקומען אַזאַ מאַשטש, פּיין וועלכער עס האָבן געקענט
אין אַ וואַך צוויי אַפּגין זײַנע שטעפלען. באַנצן די מאַשטש
אין טורמע האָט ער זיך נישט אונטערגעשטעלט, און ער האָט אַפּ-
געוואָרט זיין צוועלף-יעריקן טערמין פון דער קאַטאַרגע, נאָך
וועלכן ער האָט באַשלאָסן, אַרויסגייענדיק אויף פּאַסעלעניע, אומבאַ-
דינגט צו באַנצן די דאָזיקע רעצעפּט. ווען נישט, וועל איך נישט
קענען חתונה האָן, — האָט ער מיר איינמאַל געזאָגט, — און איך
ויל אומבאַ דינגט חתונה האָבן. מיר זײַנען געווען גוטע פּריינט.
ער איז געווען שטענדיק אין דער בעסטער שטימונג. אויף קאַטאַר-
גע צו לעבן איז אים געווען לייכט; ער איז געווען לויטן פּאָך אַ

יובעליר, איז געווען פארוואַרפן מיט אַרבעט כּון שײַט, אין וועל-
 כער עס איז נישט געווען קיין יובעליר, און אויף אזא אופן זיך
 אויסגעדרייט פון דער שווערער אַרבעט. פארשטייט זיך, אז ער איז אין
 דער זעלבער צייט געווען אויך א פּרָצענטניק און האָט אַרויסגעפאַרגט
 אויף פּרָצענט און משכּנות דער גאַנצער קאַנגרעגע געלט. ער איז גע-
 קומען פריער פאַר מיר, און איינער פון די פּאַליאַקן האָט מיר גע-
 שילדערט מיט אַלע איינצלעהייטן זיין אַנקומען. דאָס איז אַ זייער
 קאָמישע געשיכטע, ווע כע איך וועל דערציילן שפּעטער; וועגן
 ייסאי פּאַמיטשן וועל איך רעדן נאָך נישט איין מאָל.

די איבעריקע מענטשן פון אונדזער קאָמפּאַני זיינען פאַ-
 שטאַנען פון פיר אַלט-גלויביקע, אַלטע לייט אין אַנגלייאַנטישע
 צווישן וועלכע עס איז געווען אויך דער אלטער פון די סטאַראַ-
 דזבער דערפער; פון אַ צוויי-דריי קליינרוסן, אומעטיקע מענטשן,
 פון אַ יונגענקן קאַטאָ-זשניק, מיט אַ דין נעזעלע, פון אַ יאָר דריי און
 צוואַנציק, וואָס האָט ווין געהאַט געהרגעט אַנט נכשות, כּון אַ גרופּקע
 פּאַלש געלט-מאַכער, פון וועלכע איינער איז געווען דער לץ פון
 אונדזער גאַנצער קאַזאַרמע, און, צום כּוף, פון עטל כע פינסטערע
 און אומעטיקע. פאַרשווינען, אַפּגעגאַלטע און נאַרשענדטע, שווייגן-
 דיקע און ק אהדיקע, וואָס האָבן געקוקט ברוגודיק מיט שנאה אַרום
 זיך און ווי באשלאָסן פאַ זיך צו קוקן אַזוי זיך צו ברוגודן, שווייגן,
 און פיינט האָבן נאָך לאַנגע יאָרן — די גאַנצע צייט פון זייער קאַ-
 טאַרגע. דאָס אַלץ האָט זיך נאָר ווי אַ ווייז געכּון פאַר מיר אין
 דעם דאָזיקן ערשטן טרויעריקן אָונט פון מיין נייעם לעבן. —
 עס האָט זיך אַ ווייז געכּון אין וויך און אַ קאָפּעטש, צווישן זידלע-
 רייען זון שרעקלעכן צייניום, אין דער פאַרשטונקענער לופט, פאַס
 קלאַנג פון קייטן, צווישן קללות און אומפאַרשעמטן געלעכטער. איך
 האָב מיך געלייגט און די בלויע נאַרעס, אונטערלייגנדיק מיר
 אונטערן קאַפּ מיין אַנכּון (קיין קשן האָב איך נאָך נישט

בעהאָט, איך האָב מיך צוגעדעקט מיטן פעלצל, נאָר לאַנג נישט
בעקענט איי ש'אַזן, כאַזש איך בין געווען אינגאנצן אויסגע-
מוטשעט און צעבראַכן פון די אַלע שרעקלעכע און אומדערוואַרטע
אייגנדיקן פון דעם דאָזיקן ערשטן טאָג. נאָר מייך ניי לעבן האָט
זיך ערשט אָנגעהויבן. אַ סך האָט מיך ערשאַ אָפּגעוואַרט אין דער צו-
קונפט, וועגן וואָס איך האָב קיינמאָל נישט געטראַכט, וואָס איך האָב
עוין נישט פאַרגעזען...

דער ערשטער חודש.

דריי טעג נאך מיין אַנקומען אין טורמע, האָט מען מיך גע-
 היסן אַרויסגיין אויף אַרבעט. זייער געדענקלעך איז מיר דער דאָ-
 זיקער ערשטער טאָג אַרבעט. עס האָט זיך אין פאַרלויף פון אים
 נישט געטראָפן מיט מיר קיין שום זייער אויסערגעוויינטלעכס,
 ווייניקסטנס, געמענדיק אין באַטראַכט אַלץ, וואָס איז אזוי אויך שוין
 געווען אומגעוויינטלעך אין מיין לאַגע. נאָר דאָס איז געווען אויך
 נאָר איינס פון די ערשטע איינדריקן, און איך האָב אַלץ נאָך נישט
 אויפגעהערט צו אַלעם זיך דורשטיק צוצוקוקן. די אַלע ערשטע
 דריי טעג האָב איך פאַרברענגט אין די שווערסטע איבערלעבונגען.
 אַט איז דער סוף פון מיין וואַנדערן: איך בין אין טורמע! —
 האָב איך מיר אַלע וויילע איבערגעחזרט: — אַט איז מיין פאַרט אויף
 לאַנגע יאָרן, מיין ווינקל, אין וועלכן איך טרעט אַריין מיט אַזא
 קרענקלעכן געפיל. . . און ווער ווייסט? אפשר וועט מיר אַמאָל, אין
 אַ סך יאָרן אַרום, אויסקומען צו פאַרלאָזן עס, — און עס וועט מיר
 נאָך באַנק זיין! . . . — האָב איך צוגעגעבן נישט אָן דער צומישונג פון
 אַ זיך אַליין פייניקדיקן געפיל, וואָס דערגייט טיילמאָל ביז דער נייטי-
 קייט זיך אַליין אומישנע אויפצורודערן די אייגענע ווונד, ווי ווילנ-
 דיק זיך קוויקן מיט דער אייגענער ווייטיק, פונקט ווי אין דעם באַווסט-
 זיין פון דער גאַנצער גרייט פון אומגליק וואָלט ווירקלעך זיך
 ווען עפעס אַ מענונג. דער געדאַנק וועגן דער מעגלעכקייט צו

דויערן אַמאָל וועגען דעם דאָזיקן ווינקל — האָט אָנגעוואָרפֿן אויך
מיר אַן אימה: איך האָב אויך שוין דאַמאָלס פֿאַרגעפֿילט, ווי ווייט
מעגלעך דער מענטש קען זיך צו אַלעם שרעקלעכן צוגעוויינען. נאָר
דאָס איז נאָך געווען פֿריער, און דערווייַל איז אַלץ אַרום מיר גע-
ווען פֿיינטלעך און — שרעקלעך... כאָטש נישט אַלץ, נאָר, פֿאַר-
שטייט זיך, אזוי האָט זיך מיר געדאַכט. די דאָזיקע ווילדע נייגערי-
קייט, מיט וועלכע עס האָבן מיך באַטראַכט מיינע נייע חברים-קא-
טאָרזשניקעס, זייער פֿאַרשטאַרקטע שטרענגקייט צו דעם נייגערי-
מענעם, פֿון די דוואַריאַנעס, וואָס האָט זיך פֿלוצלינג באַוויזן אין
זייער קאָרפֿאַראַציע, די שטרענגקייט, וועלכע איז טיילמאָל דערגאַנג-
גען שיער נישט ביז שגאה — דאָס אַלץ האָט מיך אזוי אויסגעפֿייניקט,
אַז איך האָב שוין אַליין געוואָלט וואָס שנעלער גיין צו דער אַר-
בעט, כדי וואָס שנעלער זיך צו באַקענען און אויסטרינקן מיין גאַנג-
צע ביטערקייט אין איין מאָל, כדי אָנצוהייבן לעבן גלייך ווי זיי,
ווי זיי אַלע, כדי אַריינצוגיין מיט זיי אַלע וואָס שנעלער אין איין
קאָליע. פֿאַרשטייט זיך, איך האָב דאַמאָלס אַ סך זאַכן נישט באַ-
מערקט און נישט אויפגעכאַפט אַפֿילו, וואָס עס איז געווען באַ מיר
אונטער דער סאַמע נאָז: צווישן דעם פֿיינטלעכן האָב איך נאָך
נישט באַמערקט דאָס פֿריידיקע. איבעריקנס, עטלעכע גוטע, ליבע
פֿנימער וועלכע איך האָב באַגעגנט אַפֿילו אין די טעג, האָבן מיך
דערווייַל זייער שטאַרק אונטערגעהאַלטן. ליבער און צערטלזכער
פֿאַר אַלע איז געווען מיט מיר אַקים אַקימיטש. צווישן די פֿינסטערע
און פֿיינטלעכע פֿנימער פֿון די איבעריקע קאַטאָרזשניקעס האָב איך
נישט געקענט נישט באַמערקן אויך עטלעכע גוטע און פֿריילעכע.
„אומעטום זיינען דאָ מענטשן שלעכטע, און צווישן די שלעכטע איך
גוטע, — האָב איך געאייילט אַ טראַכט צו טון, אַלס טרייסט פֿאַר
מיר — ווער ווייסט? די מענטשן, קען זיין, זיינען גאַרנישט קיין
סך ערגער פֿאַר די איבעריקע, וועלכע זיינען איבערגעבליבן דאָרט,

אויסער דער טורמע, איך האָב דאָס געטראַכט און אַריין געשאַקלט
מיין קאָפּ אויף מיין געדאַנק, און דאָך — גאָט מיינער! ווען איך
וואָלט נאָר געווען געוויסט דאַמאָלס אויף וויפיל אויך דער געדאַנק
איז געווען אמת!

אַט, למשל, איז דאָ געווען איין מענטש, וועלכן איך האָב
ערשט אין אַ סך יאָרן אַרום דערקענט אינגאַנצן, כאָטש ער איז
געווען מיט מיר און שטענדיק לעבן מיר כמעט די גאַנצע צייט פון
מיין קאַטאַרגע. דאָס איז געווען דער אַרעסטאַנט שוויטלאָוו. ווי נאָר
איך האָב אָנגעהויבן צו רעדן אַצינד וועגן די קאַטאַרושניקיס, וועל-
כע זיינען געווען נישט ערגער פאַר אַנדערע, האָב איך מיך
באַלד, נישט ווילנדיק, דערמאַנט אָן אים, ער האָט מיך באַדינט. איך
האָב אויך געהאַט אַ צווייטן באַדינער. אַקים אַקימיטש האָט מיר
נאָך באַלד אין אָנהייב, אין די ערשטע טעג, רעקאַמענדירט איינעם
פון די אַרעסטאַנטן, — אַסיפּן, זאָגנדיק, אז פאַר דרייסיק קאָפּעקעס
אַ חודש וועט ער מיר קאָכן אַלע טאָג באַזונדער עסן, אויב עס
איז מיר שוין אַזוי שטאַרק דערווידער דאָס קאַזשאָנע, און אויב
איך האָב מיטלען צו לעבן פאַר אייגנס. אַסיפּ איז געווען איינער
פון די פיר קעכערס, וואָס זיינען אויסגעקליבן געוואָרן און באַ-
שטימט געוואָרן דורך די אַרעסטאַנטן אין אונדזערע צוויי קיכן,
כאָטש, איבעריקנס, זיי האָבן געהאַט די פּאַלשטענדיקע פרייהייט
יָ אָנצונעמען אַדער נישט אָנצונעמען דעם אויסוואַל; און אָננע-
מענדיק, האָט מען געקענט כאָטש מאַרגן זיך אָפּזאָגן. די קעכער-
זיינען אַזוי אַרום אויך שוין נישט געגאַנגען אויף קיין אַרבעט, און
זייער גאַנצער אַמת איז פאַשאַטען אין באַקן ברויט און קאָכן
פאַרשטש. מען האָט זיי גערופן באַ אונדו נישט קעכערס, נאָר קע-
כניס (אין וויבלעכן געשלעכט), איבעריקנס, נישט אויס גרינגשע-
צונק צו זיי, נאָר מער דערפאַר, וואָס אין קיך אַריין האָט מען
אויסגעקליבן מענטשן קלוגע און ווי ווייט מעגלעך ערלעכע, נאָר

אַזוי, גראַט, אויס ליבן שפּאַט, פון וואָס אונדזערע קעכערס האָבן
 זיך בלויז געטראָגן. אָספּן האָט מען כמעט שטענדיק אויס-
 געקליבן, און כמעט עטלעכע יאָר כסדר איז ער געווען קעכן, און
 זיך אָפּגעזאָגט נאָר טיילמאָל אויף אַ צייט, ווען עס איז אים שוין
 אַ צו גרויסער אומעט באַפּאַלן, און עס האָט אים, צוזאַמען מיט דעם,
 אַרומגענומען אַ חשק אדורכצויטראָגן בראָנפן. ער איז געווען אַ
 זעלטן ערלעכער און גוטער מענטש, כאָטש ער איז אויך געקומען
 פאַר קאָנטראַבאַנד דאָס איז געווען דער זעלבער קאָנטראַבאַנדיסט,
 דער הויכער, געזונטער בחירעץ, וועגן וועלכן איך האָב שוין דער-
 מאַנט; אַ פּחדן פאַר אַלץ, באַזונדערס פאַר ריטער, אַ רויקער, אַ נאָכ-
 גיביקער, אַ ליבלעכער מיט אַלע, וואָס האָט זיך מיט קיינעם קיינ-
 מאָל נישט געקריגט, נאָר וועלכער האָט זיך נישט געקענט איינ-
 האַלטן נישט אַדורכצוטראָגן קיין בראָנפן, נישט קוקנדיק אויף זיין
 גאַנצער פּחדנות, אויס דער ליידנשאַפט צו קאָנטראַבאַנד. ער האָט
 צוזאַמען מיט אַנדערע קעכערס אויך געהאַנדלט מיט בראָנפן, כאָטש,
 פאַרשטייט זיך, נישט אין אַזאַ גרייטער מאַס, ווי, למשל, גאַזין,
 ווייל ער האָט נישט געהאַט די דרייַסקייט אַ סך צו ריזיקירן. מיט
 דעם אָספּן האָב איך געלעבט שטענדיק זייער גוט. וואָס אַמבאַ-
 לאַנגט ווידער די מיטלען צו קענען האָבן אייגן עסן, האָט מען זיי
 געדאַרפט זייער נישט קיין סך. איך וועל מיך נישט טוהן זיין, אויב
 איך וועל זאָגן, אַז אין אַ חודש איז מיר אַוועקגעגאַנגען אויף מײַן
 דערנערונג אינגאַנצן איין רובל, פאַרשטייט זיך, אַ הויך דעם ברויט,
 וואָס איז קאַז אָנע, און טיילמאָל דעם באַרשטש, אויב איך בין שוין
 געווען זייער הונגעריק, נישט קוקנדיק אויף מײַן עקל צו אים,
 וועלכן איך האָב, איבעריקנס, שפּאַצער אינגאַנצן אָנגעוויירן. גע-
 וויינטלעך האָב איך געקויפט אַ שטיקל רינד-פלייש, צו פונט אויף
 אַ טאַג. און ווינטער האָט רינד-פלייש געקאָסט אַ גראַשן אַ פונט.
 נאָך פלייש איז געגאַנגען אויפן מאַרק עמעצער פון די אינוואַלידן,

העלכע זיינען געווען באַ אונדז צו איינער אין יעדער קאזארמע, אכ-
 טונג צו געבן אויף דער אַרדנונג, און וועלכע האָבן אַליין, מיט זייער
 אייגענעם ווילן, גענומען אויף זיך די פליכט צו גיין אלע טאָג אויפן
 מאַרק איינקויפן פאַר די אַרעסאַנזן און האָבן נישט גענומען דער-
 פאַר פּמעט קיין שום בייצאַלטס, אַ הויז אַמאָל עפעס דאָרט אַ קליי-
 ניקייט געזאָן האָבן זיי דאָס פאַר זייער אייגענער רג, אנדערש
 וואָלט זיי נישט מזגלעך געווען אין טורמע זיך איינצולעבן. אויף
 אזא אופן האָבן זיי דורכגעטראָגן טישן, טיי, פלייש, זעמל און
 אנדערע זאַכן, אַ הויז נאָר בלוין אפשר איין בראָנפן. וועגן בראָנפן
 האָט מען זיי נישט געבעטן, כאַזש מען האָט זיי טיילמאָל אויך
 מכבד געווען. אָסיפּ האָט מיר געקאָכט עטלעכע יאָר פּסדר אלץ
 דאָס אייגענע שטיקל געבראַטענע פלייש. ווי אזוי דאָס איז שוין
 געווען געבראַטן, — דאָס איז אַן אנדערע פּראָגע, נאָר נישט אין
 דעם איז עס געאַנגען. עס איז מערקווירדיק, וואָס איך האָב מיט
 אָסיפּ אין פאַרלוף פון עטלעכע יאָר נישט גערעדט אַפילו קיין
 צוויי ווערטער. איך האָב אַ סך מאָל אָנגעהויבן צו רעדן מיט אים,
 נאָר ער איז עפּעס נישט פּעיק געווען אונטער צוהאַלטן אַ געשפּרעך:
 ער פלעגט אַ שטייכל טון אָדער ענפּערן יאָ אָדער ניין און
 נישט מער. עס איז אַפילו מאָדנע געווען צו קוקן אויף דעם דאָ-
 זיקן זיבן-יעריקן הערקוילעס.

נאָר אַ הויז אָסיפּן איז, פון די מענטשן, וואָס האָבן מיר צו-
 געהאַלטן, געווען אויך סושילאַוו. איך האָב אים נישט גערופן און
 נישט איינגעלאָדן. ער האָט מיך ווי עפעס אַליין געפונען און זיך
 אָנגעשטעלט באַ מיר; איך געדענק אַפילו נישט, ווען און ווי אזוי
 דאָס איז געשען. ער האָט אָנגעהויבן וואַשן פאַר מיר. נאָך די קא-
 זארמעס איז ספּעציעל געווען איינגעאַרדנט פאַר דעם אַ גרויסער גרוב,
 וווּ מען האָט געגאַסן די פּאַמיזס. באַ דעם גרוב האָט מוזן אין קא-
 זשאַנע קאָרטעס, געוואַשן די וועש פון די אַרעסאַנזן, אַ וויץ דעם

האַט זיך שוילאָוו אויסגעזוכט טויזנט אנדערע קלייניקייטן, פדי מיך
צופרידן צו שטעלן: ער האָט אוי געקאַכט מיין טשייניק, געלאָפן אין
פאַרשידענע שליחתן, אויסגעזוכט עפעס פאַר מיר, אַוועקגעטראָגן
מיין קורטקע צו פאַרזיין, אויסגעשמירט מיינע שטייב אַ פאַר מאָל
אין חודש; דאָס אַלץ האָט ער געטון מיט חשק, געשיקט, ווי
עס וואָלטן, גאָט ווייסט, וואָס פאַר אַ פליכטן געלעגן אויף אים, מיט
איין וואָרט, ער האָט אינגאַנצן צונויפגעבונדן זיין גורל מיט מיינעם
און גענומען מיינע זאַכן אויף זיך. ער האָט קיינמאָל, למשל, נישט
געזאָגט: „איר האָט אַזוי פיל אין אַזוי פיל העמדער, אייער קור-
טקע איז צעריסן און אַזוי ווייטער, נאָר שטענדיק: כיר האָבן אַצינד
אַזוי פיל און אַזוי פיל העמדער, די קורטקע איז אינדו צעריסן.“
ער האָט מיר פסדר געקוקט אין די אויגן אַריין און, דאַכט זיך, אַג-
גענומען דאָס פאַר דער הויפט-באשטימונג פון זיין גאַנצן לעבן. קיין
פאַך אַדער, ווי עס זאָגן די אַרעסאַנטן, קיין האנט-אַרבעט האָט ער
נישט געקענט און, דאַכט זיך, נאָר באַ מיר זיך פאַרדינט וועלכע
קאַפּעקע איך האָב אים געצאָלט וויפיל איך האָב געקענט, דאָס הייסט,
מיט גראַטש, אין ער איז שטענדיק געבליבן זייער צופרידן. ער
האַט נישט געקענט נישט-דינען באַ עמעצן און עס האָט זיך געדאַכט,
אַז ער האָט אויסגעקליבן דווקא מיר, באַ ונדערס דערפאַר, וואָס איך
בין געווען העפלעכער פאַר אנדערע און ערלעכער אין צאָל. ער
איז געווען פון די וועלכע האָבן קיינמאָל נישט געקענט רייך ווערן
און זיך בעסער מאַכן די לאַגע און וועלכע פלעגן זיך אונטערנע-
מען צו היטן די מאַידאַנעס, אַפּשטייענדיק גאַנצע שעהן אין הויז
אויפן פראָסט, איינהערנדיק זיך אין יעדן קלאַנג אויפן הויף. צו
דער פלאַץ-מאַיאר קומט נישט, אין גענומען דערפאַר צו פינגן קאַ-
פעקס אין זילבער, שיער נישט פאַר אַ גאַנצער נאַכט, און ווען זיי
האַבן פאַרהערט, האָבן זיי אָנגעוויזן אינגאַנצן און באַצאָלט נאָך
דערפאַר מיטן רוקן. איך האָב שוין גערעט וועגן זיי. די כאַראַק-

מעריסטיק פון די מענטשן איז באשטאנען אין פארניכטן זייער פער-
 זאן שטענדיק, אימעטום און שיער נישט פאר אלע, און אין פלל-
 זאכן שפילן זיי נישט נאָר די צווייטע, נאָר אפילו די דריטע ראָלע.
 דאָס אַלץ איז שוין באַ זיי געלעגן אזוי אין דער נאַטור. סוּשילאָוו
 איז געווען זייער אַ נעבעכדיק מנאָשל, זייער אַן הכנעהדיקס און
 אַראָפגעאַלנס באַ זיך, אפילו אַ דע שלאַנגס, כאָטש עס היָט אים
 אויך באַ אונדז קיינער נישט געשלאַגן, נאָר אזוי שוין פון דער נאָ-
 טור אַ דע-שלאַגענער, איך האָב שטענדיק געהאט אויף אים צוליב
 עפעס וואָס רחמנות. איך האָב אפילו נישט געקענט קיין בליק טון
 אויף אים אַן דעם דאָזיקן געפיל, און פאַרוואָס איך האָב אויף אים
 רחמנות געהאַט וואָלט איך אַליין נישט געקענט ענטפערן. רעדן מיט
 אים האָב איך אויך נישט געקענט, אויך ער האָט נישט געקענט
 רעדן, און דאָס איז אים, ווייזט אויס, זייער שווער אָנגעקומען, און
 ער איז נאָר דאַמאָלט אויפגעלעבט געוואָרן, ווען, כדי צו פאַרענ-
 דיקן אַ שמועס, וועטו אים געבן בעסער עפעס צו טון, וועט אים
 ביטן אַראָפגיין, אָדער אַ לויף טון ערגעץ. איך האָב מיך אפילו,
 זעלער, איבערצייגט, אַז איך פאַרשאַף אים מיט דעם פאַרגעניגן, ער
 איז געווען נישט הויך און נישט גידעריק לויטן וואָס, נישט גוט
 און נישט שלעכט, נישט נאַריש און נישט קלוג, נישט יונג און נישט
 אַלט, אַ ביסל געשטיפלט, כמעט בלָגד. קיין שום אינגאנצן באַ-
 שטימטעס האָט מען קיינמאָל וועגן אים נישט געקענט זאָגן. איינס נאָר:
 ער האָט, ווי מיר דאַכט זיך, און אויף וויפיל איך האָב געקענט באַ-
 שטימען, געהערט צו דעם זעלבן מין מענשן, וואָס סיראַטקין,
 און צום מייסטן נאָר לויט זיין דערשלאַנגנקייט און הכנעהדיקייט.
 פון אים פלעגן טיילמאָל חזק מאַכן די אַרעסטאַנטן, הויבט זעכלעך
 דערפאר, וואָס ער האָט זיך געביטן אויפן וועג, גייענדיק אין דער
 פאַרטיע קיין סיביר, און געביטן האָט ער זיך נאָר אַ רויטער רוי-
 באַשקע און פאַר אַ רובל אין זילבער. אַט פאַר דעם נישטיקן פרייז

פאר וועלכן ער האָט זיך פאַרקויפט, האָבן טאַקע געלאַכט פון אים די אַרעסטאַנטן. בייטן זיך — הייסט, בייטן זיך מיט עמעגן מיטן נאַמען, און פּאַלגלעך אויך מיטן גורל. ווי ווונדערלעך עס זאָל נישט אויסזען דער פאַקט, איז ער דאָך אַן אמתער, און אין מײן צײַט האָט ער נאָך עקזיסטירט, צווישן די קיין סיפּיר גײענדיקע אַרעסטאַנטן, אין דער פּלעזיר קראַפט, פאַרהײליקט דורך טראַדיציעס און באַשטימט לױט געוויסע פאַרמען. אין אַנהײב האָב איך דאָס בשׂת אופן נישט געקענט גלײבן, כאָטש עס איז מיר, ענדלעך, אויסגעקומען זיך אײבערצוצײגן אין דעם מיט די אײגענע אויגן.

דאָס ווערט געמאַכט אַז אויף וואָס פאַר אַן אופן מען פירט למשׁל, קיין סיפּיר אַ פאַרטיע אַרעסטאַנטן. עס גײען אַלערלײ — אי אויף קאַטאַרגע, אי אויף פאַבריק-אַרבעט, אי אויף פּאַסעלעניע; זײ גײען צוואַמען, ערגעץ-ווּ, אויפן וועג, נו, כאָטש אין פערמער גובערניע, וויל זיך עמעצער פון די פאַרשיקטע בייטן מיט אַן אַנדערן. למשׁל, אַ געוויסער מיכאַילאָוו, אַ מערדער, אָדער אויספירער פון עפעס אַן אַנדערן וויכטיקן פאַרברעך, האַלט דאָס גיין אויף קאַטאַרגע, אויף אַ סײַ יאַרן, פאַר זיך פאַר אומבאַקוועט. לאַמיר זאָגן, ער איז אַ כּיטערער, אַ דורכגעטריבענער, וואָס פאַרשטייט אַ געשפּט; זוכט ער זיך טאַקע אָפּ עמעצן פון דער זעלבער פאַרטיע, אַ מער פשוטן, אַ מער דערשלאָגזעמ, אַ מער הכּנעהדיקן, און אַעלכן, וועלכן עס איז באַשטימט געוואָרן אַ שטרעף פאַרהעלטנישמעסיק נישט קיין גרויסע: אָדער אין דער פאַבריק אַריין אויף ווייניק יאַרן, אָדער אויף פּאַסעלעניע, אָדער אַפילו אויף קאַטאַרגע, נאָר אויף אַ קלענערן טערמין. ענדלעך, געפינט ער סושילאָוון. סושילאָו שטאַמט פון הויף-אַרבעטער און איז פאַרשיקט געוואָרן בלוין אויף פּאַס לעניע. ער גייט שוין אַנדערהאַלבן טויזנט וויגראַט, פאַרשטייט זיך, אַן אַ קאָפעקע געלט, ווייל סושילאָו קען קיינמאָל נישט פאַרמאָגן קיין קאָפעקע — ער גייט אַן אויסגעמוטשעטער. און אַפּגעשטאַנענער, בלוין

אויף די רעגירונגס-קעסט, אן א בעסערן ביטן, כאַזש פון צייט צו צייט, פלויז אין דעם זעלבן אַנטון, באַדינענדיק יעדן פאַר נישטיקע קאָפּערנע גראַשנס. מיכאַילאָו צערעדט זיך מיט סושייִלֶאַוו, דערנעבן-טערט זיך צו אים, באַפריינדעט זיך מיט אים און, ענדלעך, ערגעץ אויף אן עטאַפּ* טרינקט ער אים אָן מיט בראַנן. צום סוף מאַכט ער אים אַ פאַרשלאַג: צי וואָלט ער זיך נישט געוואָלט בייטן? איך בין, זאָגט ער, מיכאַילאָו, צוזי און צוזי, איך גיי עפעס יאָ אויף קאַטאַרגע נישט אויף קאַטאַרגע, נאָר אין עפעס, אַ באַזונדערער אָפּ-טיילונג. כאַזש דאָס איז אויך קאַטאַרגע, נאָר עפעס אַ באַזונדער-רע, אַ ביסל אַ בעסערע, ווייזט אויס. וועגן דער באַזונדערער אָפּ-טיילונג האָבן, אין דער גייט פון איר עקזיסטענץ, נישט געוואוסט אפילו אויך אַלע פון דער נאַטשאַלסטוואַ, למשל, — אפילו אין פעטער-בורג. דאָס איז געווען אזא אָפּגעטיילט און אָפּגעזונדערט ווינקל, אין איינעם פון די ווינקעלעך פון סיביר, וואָס איז געווען אַזוי וויי-ניק באַוווינט (אין מיין צייט איז דאָרט געווען אפשר זעכציק מענטשן), אז עס איז שווער געווען אפילו אויף זיין שפור צו פאַלן. איך האָב באַגעגענט דערנאָך מענטשן, וואָס האָבן געדינט און גע-קענט גוט סיביר, וועלכע האָבן פון מיר ערשט געהערט דאָס ערש-טע מאַל וועגן דער עקזיסטענץ פון אַ „באַזונדערער אָפּטיילונג“. אינס געזעץ-בוך איז עס דערמאָנט געוואָרן אינגאַנצן אפשר מיט זעקס שורות: „עס ווערט געגרינדעט באַ אַזא און אַזא טורמע אַ באַזונדערע אָפּטיילונג פאַר די וויכטיקסטע פאַרברעכער, ביז עס וועט געעפנט ווערן אין סיביר די שווערסטע קאַטאַרגע“. אפילו די ארעסטאַנטן אַליין האָבן נישט געוואוסט פון דער דאָזיקער „אָפּטיילונג“, אַ וואָסע-רע זי איז — צי אָן אייביקע, צי מיט אַ טערמין? קיין טערמין איז נישט באַשטימט געווען, עס איז נאָר געזאָגט געווען — ביז דער

* נאַטשאַלער פון די אַרעסטאַנטן.

גלינדונג פון דער שווערסטער קאטארגע און נישט מער; ווייט
 דאך אויס „אויף אייביקער קאטארגע“. עס איז דעריבער נישט קיין
 חידוש, וואָס נישט סושילאָוו און אויך נישט קיינער פון דער פּאַר-
 טיע האָבן נישט געוואָסט, נישט אויסשליסנדיק אפילו דעם פּאַרשיקטן
 מיכאילאָוו אליין, וועלכער האָט געהאַט אַ באַגריף וועגן דער באַזונ-
 דערער אָפטיילונג אַזשער נאָר בלויז, אורטיילנדיק לויט זיין פּאַר-
 ברעך, וועלכער איז געווען זייער גרויס, און פאַר וועלכן ער איז
 אָפּגאַנגען אַ דריי אָדער פיר טויזנט וואַרטס, פּאַלגלעך, וועט
 מען אים דאָך נישט שיקן אויף קיין גוט אַרט. סושילאָוו אָבער
 גייט נאָר בלויז אויף פּאַסעלעניע; וואָס-זשע דאַרף מען נאָך בע-
 טער? „וויססט זיך אפשר בייטן?“ סושילאָוו, אַ ביסל אונטערן
 גלעזל, אַ נשמה אַ פשוטע, איז פול מיט דאַנקבאַרקייט צו דעם אַזוי
 פריינטלעכן מיכאילאָוו און באַשליסט זיך דעריבער נישט אָפּצו
 זאָגן. דערצו האָט ער שוין געהערט אין דער פּאַרטיע, אַז בייטן
 זיך קען מען, אַז אַנדערע בייטן זיך אויך, פּאַלגלעך איז דאָך דאָ
 קיין שום אונגעוויינטלעכס און איבערשכּלריקס נישטאָ. — און זיי
 זיינען ביי דעם מקפּים. דער געוויסנלאָזער מיכאילאָוו, אויסנוצנדיק
 די אימגעוויינטלעכע פּשטות, קויפט באַ אים זיין נאָמען פאַר אַ רו-
 באַשקע און פאַר אַ זילבערנעם רובל, וועלכע ער גיט אים טאַקע
 באַלד פאַר ערות. צומאָרגנס, איז שוין סושילאָוו נישט שיכור, נאָר
 מען גיט אים ווידער צו טרינקען; נאָ קען מען זיך דאָך נישט אָפּ-
 זאָגן: דער באַקומענער זילבערנער רובל איז עוין פאַרטרונקען,
 די רויטע רובאַשקע — אַ ביסל שפּעטער — אויך. וויססט נישט? גיב-
 זשע אָפּ דאָס געלט. אין וווּ זאָל סושילאָוו נעמען אַ גאַנצן זילבער-
 געם רובל? אין נישט אָפּגעבן, וועט דער אַרטעל נייטן אָפּצוגעבן:
 דאָס ווערט אָפּגעהיטן אין אַרטעל שטרענג. דערצו נאָך, אויב דו
 האָסט געגענגען דיין צוזאָג — האַלט וואַרט, אויך דאָס היט דער
 אַרטעל אָפּ. ווען נישט, וועלן זיי צעבייסן. זיי וועלן אָנהרגע-

יען, אָדער פשוט דערהרגענען, אַלנפאלס שרעקן זיי מיט דעם.
 וואַרים, אין אמתן, זאָל די קאָמפּניע דערקאָנן כאַטש איינ-
 מאַל אין אזא פּאַל צו אַ גרינגשעצונג, וועט אויך די געווינהייט זיך
 צו טוישן מיט די נעמען מוזן אינטערגיין. ווען מען וועט קענען זיך
 אָפּזאָגן פון דעם געגעבענעם צוזאָג און וועלן צונויט מאַכן דעם
 געשלאָסענעם האַנדל, שוין האַבנדיק באַקומען דאָס געלט, — ווער-זשע
 וועט אים שוין דערנאָך וועלן האַלטן? מיט איין וואַרט — דאָ האַבן
 מיר צו טון מיט אן אַלגעמיינער אַרטעל-זאָך, און דעריבער אויך איז
 די פּאַרטיע אַזוי שטרענג צו דער דאָזיקער זאָך. ענדלעך, זעט סו-
 שלאַחו, אז ער וועט זיך שוין נישט אָפּבעטן, און אַנטשליסט זיך שוין
 אינגאנצן איינצושיטמען. מען מאַכט דאָס באַקאַנט דער גאַנצער פּאַר-
 טיע; נו, וועמען דאָרט עס איז נייטיק, גוט מען נאָך עפעס אויך,
 און צו טרינקען דערצו, אויב מען דאַרף. פאַרשטייט זיך, אז עס איז
 אַלץ איינס: צי מיכאַילאָוו אָדער סושילאָוו וועט גיין צום טיילויל אויף
 די הערנער אַרויף; נו, און אַ טרינק בראַנפן געטון האָט מען אויך.
 באַקומען עפעס האָט מען אויך — פּאַלגלעך מאַכן זיי אויך אַ שווייג.
 באַלד אויפן ערשטן עטאָפּ קומט פּאַר, למשל, אן אויסרופן פון די
 נעמען, עס קומט צו מיכאַילאָוו; „מיכאַילאָוו!“ — סושילאָוו רופט
 זיך אָן: „איך!“ — „סושילאָוו!“ — שרייט מיכאַילאָוו: „איך!“ — און אַזוי
 גייט דאָס אַדורך. קיינער רעדט שוין אפילו נישט מער וועגן דעם.
 אין טאָבאַלסק ווערן די פאַרשיקטע סאַרטירט, „מיכאַילאָוו“ גייט אויף
 פּאַסעלעניע און „סושילאָוו“ ווערט אונטער אַ פאַרשטאַרקטן קאַנוואַי
 אָפּגעפירט אין דער באַזונדערער אָפּטיילונג. נאָכדעם איז שוין קיין
 שום פּראָטעסט נישט מעגלעך; וואַרים, מיט וואָס וואָלט מען דאָס
 טאַקע, אין אמתן, געקענט דערווייזן? און אויף וויפיל יאָר וואָלט
 זיך אזא עסק פאַרצויגן? און וואָס וואָלט ערשט דערפון געוואָרן?
 וו זיינען, ענדלעך, די עדות? זיי וועלן זיך אָפּזאָגן, אויב מען זאָל
 זיי שוין אפילו יאָ געפינען. און אַזוי בלייבט שוין אין רעזולטאַט,

אז שויליאָוו איז פֿאַר אַ זילבערנעם רויבֿל און אַ רויטער רויבֿאַשקע
אַנגעקומען אין דער „באַזונדערער אַפֿטיילונג“.

די אַרעסטאַנטן האָבן געלאַכט פֿון שויליאָוו — נישט דער-
פֿאַר, וואָס ער האָט זיך געביטן (כאָטש צו די, וואָס ביטן זיך מיט
זייער לייכטער אַרבעט אויף אַ שווערער, פֿילט מען בכלל אַ פֿאַראַכ-
טונק, ווי צו אַלע פֿלוצלינק דורכגעפֿאַלענע נאַראַנים), נאָר דערפֿאַר,
וואָס ער האָט גענומען נישט מער ווי נאָר אַ רויטע רויבֿאַשקע און
אַ זילבערנעם רויבֿל: שוין אַ צו נישטיקע באַליונונג, געוויינטלעך,
בייט מען זיך פֿאַר גרויסע סומעס, ווידער רעכענענדיק פֿאַרהעלט-
נישמעטיק. מען נעמט אַפֿילו אויך צו עטלעכע צענדליק רויבֿל. נאָר
שויליאָוו איז געווען אזוי נאָכגיביק, אזוי כאַראַקטערלאָז און אזוי
נישטיק. אין יעדענס אויגן, אז עס איז עפעס אַפֿילו קיינעם נישט
אויסגעקומען אַפֿילו צו לאַכן אים.

איך האָב שוין געהאַט געלעבט צוזאַמען מיט שויליאָוו אַ
לאַנגע צייט, שוין עטלעכע יאָר. ביסלעכווייז האָט ער זיך זייער
צוגעבונדן צו מיר; איך האָב נישט געקענט דאָס נישט באַמערקן,
אזוי, אז אויך איך צו אים בין זייער ציגעווינט געוואָרן. נאָר איינ-
מאַל — איך קען מיר דאָס קיינמאַל נישט מוזל זיין, — האָט ער
עפעס נישט דערפֿילט מיינס אַ ביטע, כּי טש ער האָט נאָר וואָס גי-
האַט גענומען באַ מיר געלט, און איך בין געווען אזוי גרויזאַם אים
צו זאָגן: „אַט, שויליאָוו, געלט נעמט איר, אין טון, טוט איר נישט“.
שויליאָוו האָט נישט געענטפֿערט, איז אַוועקגעלאָפֿן באַזאָרגן מיין
זאָר, נאָר איז עפעס פֿלוצלינק אומעטיק געוואָרן. עס זיינען אַוועק
אַ טאָג צוויי. איך האָב געטראַכט: עס קען נישט זיין, אז דאָס זאָל
זיין צוליב מיינע ווערטער. איך האָב געוואַסט, אז איין אַרעסטאַנט
אַנטאָן וואַסיליעו, האָט דרינגענד געפֿאַדערט פֿון אים עפעס אַ גראַ-
שעדיקן חוב. ער האָט אַוודאי נישט קיין געלט און האָט מורא צו
בעטן באַ מיר. אויפן דריטן טאָג, זאָג איך צו אים: „שויליאָוו, איר

האַט, דאַכט זיך, געוואָלט בעטן באַ מיר געלט, פאַר אַנטאָן וואָס-
פֿיעוון? — נאָט אייך. איך בין געזעסן דאַמאַלס אויף די נאַרעס;
סושיִלָאָוו איז געשטאַנען פאַר מיר. ער איז געווען, דאַכט זיך, זייער
גערייט פֿין דעם, וואָס איך האָב אים אַליין פאַרגעלייגט געלט,
אַליין זיך דערמאַנט וועגן זיין שווערער פֿאַגע, נאָך מער, צוליב
דעם, וואָס ער האָט אין דער פֿעצטער צייט, לויט זיין מיינונג, גע-
האַט גענומען שוין צו פֿיל באַ מיר, אַזוי, אַז ער איז שוין אַפֿילו
נישט דרייסט געווען צו האַפֿן, אַז איך וועל אים נאָך געבן. ער האָט
אַ קוק געטון אויפֿן געלט, דערנאָך אויף מיר, פֿלוצלינק זיך אָפֿע-
קערט און אַרויסגעגאַנגען. דאָס אַלץ האָט מיך זייער איבעראַשט.
איך בין אים נאָכגעגאַנגען און אים געפֿונען הינטער די קאַזאַר-
מעס. ער איז געשטאַנען באַ דער טורמע-פאַרצוויינג, מיטן פנים
צום פֿלויט, צודריקנדיק צו אים דעם קאַפּ און אַנשפאַרנדיק זיך
אויף אים מיט דער האַנט. — סושיִלָאָוו, וואָס איז מיט אייך? —
האַב איך אים געפרעגט. ער האָט נישט געקוקט אויף מיר, און
איך האָב, צו מיין גרויסער פאַרווונדערונג, באַמערקט, אַז ער איז
גרייט זיך צו צעוויינען: — איר, אַלעקסאַנדער פֿעטרִאָוויטש...
מיינט... — האָט ער אָנגעהויבן מיט אַ ציטערדיק קול, און פֿאַמענ-
דיק זיך צו קוקן אין אַ זייגל, — אַז איך... פאַר געלט... און
איך... איך... ע-ע-ע-ך! דאָ האָט ער זיך ווידער אויסגעדרייט
צום פֿלויט, אַזוי, אַז ער האָט אַפֿילו אַ קלאַפּ געטון אָן אים מיטן
שטערן, — און, ווי ער האָט זיך דאָס צעוויינט! דאָס ערשטע מאָל
האַב איך געזען אויף קאַטאַרגע אַ מענטש וויינען. איך האָב אים
קיים איינגענומען, און כאַטש ער האָט מיך פֿין דער צייט אָן, אויב
עס איז נאָר מעגלעך, נאָך געטרייער אָנגעהויבן צו פֿאַרנען און
„מיך אָפּהיטן“, דאָר האָב איך, לויט עטלעכע, פֿמעט אומבאַמורק-
פֿעכע סימנים, באַמערקט, אַז זיין האַרץ האָט מיר נישט געקענט
מוחל זיין מיין פֿאַרוורף. כאַטש אַדערע האָבן געמעגט פֿאַכן פֿון

אים, ה'זק געמאכט פון אים בא יעדער באקוועמער געלעגנהייט, שטארק אים בעזידלט טיילמאל, — און ער האָט דאָך געלעבט מיט זיי גוט און פריינטליך און קיינמאל זיך נישט באליידיקט. יא, זייער שווער איז אמאל צו דערקענען אַ מענטש, אפילו נאָך לאַנגע יאָרן פון באַקאַנטשאַפט!

אַט פאַרוואָס די קאַטאַרגע האָט זיך מיר נישט געקענט באַלד פון ערשטן בליק פאַרשטעלן אין איר אמתן אויסזען, ווי זי האָט זיך מיר פאַרגעשטעלט שפעטער. אַט פאַרוואָס איך האָב איך געוואָגט, אז אייב איך האָב אפילו געקוקט אויף אַלץ מיט אַזאַ דורשטיקער, אַנגעשטרענגטער אויפמערקזאַמקייט, האָב איך דאָך נישט געקענט דערזען א סך זאַכן, וואָס האָבן זיך געפונען באַ מיר אונטער דער סאַמער נאַז. נאַטירלעך, ה'בן מיך איבעראַשט אין אַנהייב דער-שיינוגען גרעסערע. שטאַרק זיך אַנווענדריקע, נאָר אויך די, קען זיין, זיינען אויפגענומען געוואָרן דורך מיר נישט ריכטיק און האָבן נאָר איבערגעלאָזט אין מיין נשמה איין שווערן האַפנונגסלאָז-אומע-טיקן איינדרוק. זייער אַ סך האָט צוגעהאַלפן צו דעם מיין באַגעגע-ניש מיט א-וון, אויך אַן אַרעסטאַנט, וועלכער איז אַנגעקומען אַ ביסל פריער פאַר מיר אין נורמע אַרין, און וועלכער האָט מיך איבעראַשט באַזונדערס מיט זיין פיינלעכן איינדרוק אין די ערשטע טעג פון מיין אַנקומען אויף קאַטאַרגע. איך בין, איבעריקנס, גע-ווירד געוואָרן נאָך פאַר מיין אַקומען אין נורמע אַרין, אז איך וועל מיך דאָרט טרעפן מיט א-וון. ער האָט מיר פאַסמט די דא-זיקע ערשטע שווערע צייט און פאַרגרעסערט מיינע גייסטיקע ליידן. איך קען נישט שווייגן וועגן אים.

דאָס איז געווען דער עקלאַפסטער ביישפּיל, צו וועלכען עס קען זיך נאָר אַראַפּלאָזן אין זיך דערנידעריקן דער מינשט, און ווי היינט ער קען צפטייטן אין זיך יעדעס מאַראַלישע געפיל, אַן דער מינדסטער מי און חרטה. א-וו איז געווען אַ יונגער מענטש, פון

די דוואַראַנעס, וועגן וועלכן איך האָב שוין אַביסל דערמאָנט, זאָגן-
דיק, אז ער האָט אָפּגע וואָגן צו אונדזער פּלאַץ-מ-יאָר אַלץ, וואָס
עס טוט זיך אין טורמע, און אז ער איז געווען ביי דער געזעט מיט
זיין דינער פּיעדקע.

אַט איז זיין קורצע געשיכטע:

נישט ענדיקנדיק אין ערגעץ דעם קירס אין צעקריגנדיק זיך
אין מאַסקווע מיט זיינע עלטערן, וועלכע האָבן זיך דערשראָקן פאַר
זיין אויסגעלאָסענער אויפפירונג, איז ער אַוועק קיין פעטערבורג און,
פּדי צו קריגן געלט, האָט ער זיך אַנטשלאָסן אויף אַ נירערטע-כ-
טיקע מסירה, דאָס הייסט, ער האָט זיך אַנטשלאָסן צו פאַרקויפן דאָס
פּליט פון צען מענטשן, פּדי צו קענען וואָס שנעלער באַפּריידיקן זיין
נישט געזעטיקע תּאוויה צו די געמיינסטע אויסגעלאָססטע תּענוגים,
צו וועלכע ער איז, פאַרשיפּורט פון פעטערבורג, פּין אירע קאַנדי-
טאַרייען און שענקען געוואָרן אזוי גריק, אז זייענדיק אַ מענטש
נישט קיין נאַר, האָט ער דאָך ריזיקירט אָפּצוטון אזאַ נאַרישע
און לעכערלעכע זאַך. מען האָט אים שנעל געפּאַקט; אין זיין
מסירה האָט ער אַריינג-פּלאָנטערט אומשוילדיקע מענטשן, אַנדערע אָפּ-
גענאַרט, און מען האָט אים דערפאַר פאַרשיקט קיין סיביר, אין
אונדזער טורמע אַריין, אויף צען יאָר. ער איז נאָך געווען זייער יונג,
דאָס לעבן האָט זיך פאַר אים נאַר-וואָס אָנגעהויבן. עס האָט זיך
געדאַכט, אז אַזאַ שרעקלעכע ענדערונג אין זיין גורל האָט אים גע-
דאַרפט דערשלאָגן, אַרויסרופן זיין נאַטורלעכע אַוויף אַ געוויסן
ווידערשטאַנד, אויף אַ געוויסן איבערברויך. נאַר ער האָט אָן דעם
מינדסטן ווידערגעווייל אָנגענומען זיין נייעם גורל, אפילו נישט אַרויס-
געטרעטן קעגן אים מאַראַליש. נישט דערשראָקן זיך פאַר אים אין קיין
שום הינזיכט, אַ חוץ אפּשר נאַר פאַר דעם, מוז' צו אַרבעטן און זיך
צו שידן מיט די קאַנדיטאַרייען און שענקען. אים האָט זיך נאָך אפילו
געדאַכט, אז דער נאַמען קאַטאַרושניק האָט אים ערשט אַויפּגעבונדן

די הענט אויף נאך גרעסערע געמיינהייטן און העסליכקייטן. אויב
 א קאסארזשניק זאל שוין טאקע זיין א קאסארזשניק; אויב א קא-
 טארזשניק, קיין מען דאך שוין, הייסט עס, אפאון די גרעסטע גע-
 מיינהייטן און זיך אפילו נישט שעמען "בוכשטעבלעך, דאס איז
 געווען זיין מיינונג. איך דערמאן מיך וועגן דעם דאזיקן מיאוסן בא-
 שעפעניש ווי וועגן א פענאמען. איך האב עטלעכע יאָר דורכגע-
 לעבט צווישן מערדער, אויבגעלאסנהייטן און באווסטע גנבים. נאָר,
 איך זאָג אויף זיכער, אז איך האב נאָך אין לעבן נישט באַגעגנט
 אַזאַ פאַלשטענדיקע מאַראַלישע געפאַלנקייט, אַזאַ פאַלשטענדיקע אויס-
 געלאַסנקייט און אַזאַ עזותדיקע נידערטועכטיקייט, ווי אין א—וון.
 באַ אונדז איז געווען אַ פאַטער-מערדער פון די דוואַריאַנעס; איך
 האב שוין דערמאָנט וועגן אים; נאָר איך האב מיך איבערצייגט
 פון אַ סך שטריכן און פאַקטן, אז אפילו דער, איז געווען אומפאַר-
 גלייכלעך איידעלער און מענטשלעכער פאַר א—וון.

פאַר מיינע אויגן איז, אין דער גאַנצער צייט פון מיינ טור-
 מע-לעבן, א—ו געוואָרן און געווען עפעס אַ שטיק פלייש, מיט
 ציין און מיט אַ מאַגן, און מיט אַ נישט געעטילטער דורשט נאָך די
 גע-יינסטע, היהשסטע, קערפערלעכע פאַרגעניגנס, און פאַר דער
 באַבריידיקונג פון דער קלענסטער און נאַרישטער פון די דאָזיקע
 פאַרגעניגנס, איז ער פּעיק געווען אַרײַן קאַלטפּלאַטיקסטן אָפּן צו
 דערהרגענען, דערשחאָן מיט איין וואָרט, אויף אַלץ, אַבי די זאך
 וואָלט נאָר געקענט געהיים בלייבן. איך בין גאַרנישט מזנס: איך
 האב א—וון גוט דערקענט, דאָס איז געווען אַ ביישפּיל, צו וואָס
 עס האָט געקענט דערגיין בלויז די קערפערלעכע זייט פון מענטש,
 וועלכע איז נישט געצוימט געוואָרן אינערלעך דורך קיין שום נאָר-
 מע, דורך קיין שום געזעצלעכקייט. און ווי עקלאַהאפט איז מיר גע-
 ווען צו קוקן אויף זיין עטענדיק שפּט שן שמייעלע. דאָס איז גע-
 ווען אַ פאַרזעעניש. אַ מאַראַלישער קוואַל מאַדאָ. גוט נאָך צו צו

דעם, אז ער איז געווען כוטרע אין קלוג, גאנץ שוין, א ביסל אפילו
געלערנט, געהאט פעיקייטן. ניין! בעסער שוין א שרשה, בעסער א
מגפה און א הונגער, איידער אזא מענטש אין דער געזעלשאפט
איך האב געזאגט, אז אין טורמע איז אלץ אזוי נידעריק געפאלן,
אז שפיאגערעיי און מסירות הלבן געבליט און געוואקסן, און די
ארעסטאנטן זיינען גארנישט ביזו געווען אויף דעם. אדרבא, מיט
א—וון זיינען זיי געווען אלע אין גוט-פריינטשאפט און זיך בא-
צויגן צו אים א סך פריינדלעכער, ווי צו אונדז. די ליבלעכקייטן
צו אים פון אונדזער שיפורן מאיאך האבן אים צוגעגעבן אין זייע-
רע אויגן א וויכטיקן ווערט. צווישן אנדערן, האט ער פארזיכערט
דעם מאיאך, אז ער קען מאַלן פאַרטרעטן (די ארעסטאנטן האט ער
פארזיכערט, אז ער איז געווען אין דער גווארדיע א פאַרטשניק).
און יענער האט געפאָדערט, אז מען זאל אים ארויסשיקן אויף אר-
בעט צו אים אהיים, אויף דעם, פאַרשטייט זיך, אז ער זאל מאכן
דעם מאיאך א פאַרטרעט. דאָ טאקע האט ער זיך נענטער באַכרייבן.
דעם מיטן דינער פיעדקע, וועלכער האט געהאַט אויף זיין הער אַן
אויסערגעוויינטלעכן איינפלוס, אין פאַלגלעך, אויך אויף אלע און
אויף אלץ אין טורמע. א—ו האט אונדז שפיאָגירט אויף דער פאַ-
דערונג פון מאיאך, און יענער, ווען ער פלעגט אים פאַטשן שיכורע-
הייט, פלעגט ער אים זידלען, אז ער איז א שפיאָן און א מכור.
עס פלעגט טרעפן און גאַנץ אָפט, אז באַלד טאקע נאָך די פעטש
פלעגט דער מאיאך זיך אוועקזעצן אויף א שטול אין באַשעלן א—וון
ער זאל פאַרטועצן דאָס מאַלן פון זיין פאַרטרעט. אונדזער מאיאך
האט, דאכט זיך, אין אמתן געגלייבט, אז א—ו איז אן אויסגע-
צייכטער קינסאלער, שיער נישט קיין ברויאָו, וועגן וועלכן אויך
ער האט געהערט, נאָר פינדעסטווען האט ער זיך געהאַטן פאַר בא-
רעכטיקט צו פליאַסקען אים אין די באַקן, ווייל, פלעגט ער זאָגן,
כאָטש דו ביזט אַצינד נאָך אלץ דער אייגענער קינסטלער.

אָבער אַ קאטאָרזשניק און מעגסטו זיין אַזוי גרויס אַפילו
ווי ברוילאָוו, בין איך דאָך דיין נאַטשאַלניק, און דעריבער, וואָס
איך וועל וועלן, וועל איך אויך טון מיט דיר. און צי ישן אַנדערע
זאכן, האָט אים א—ו אויך געמוזט אַראָפּציען די שטיינל און אַרויס-
טראָגן פאַרשידענע וואַזעס פון שלאַפּצ מער, און דאָך האָט ער
לאַנג זיך נישט געקענט אָפּזאָגן פון דעם געדאַנק, אַז א—ו איז אַ
גרויסער קינסטלער. די אַרבעט אַרום דעם פאַרטרעט האָט זיך גע-
צויגן אָן אַ סוף, כמעט אַ יאָר. ענדלעך, איז דער מאַיאָר געפאלן אויפן
שכל, אַז מען נארט אים, און איבערצייגנדיק זיך אינגאנצן, אַז דער
פאַרטרעט פאַרענדיקט זיך נישט, נאָר פאַרקערט, אַז מיט יעדן טאַג
ווערט ער אַלץ מער און מער נישט ענלעך צו אים, איז ער ביז גע-
וואָרן, גוט אָנגעהרגעט דעם קינסטלער און אים אָפּגעשיקט אין טור-
מע אַרײַן און באַשטראַפּט מיט שוואַרצער אַרבעט. א—ו, אַפנים,
האַט דאָס באַדויערט: אי עס אים שווער געווען זיך אָפּצוזאָגן פון
די פריילידיקע טעג, פון די מתנות פון מאַיאָרס טיש, פון זיין פריינט
פיעדקען און כּוֹן אַלע תּענוגים, וועלכע זיי האָבן זיך צוגעטראַכט
אין צווייען באַם מאַיאָר אין קיך. אַלנפאַלס, האָט כאַטש דער מאַ-
יאָר, מיט דער דערווייטערונג פון א—ו, אויפּגעהערט פאַרפאַלגן
מ—ו, דעם אַרעסטאַנט, אויף וועלכן א—ו האָט כּסדר געמסרט, און
אַט פאַרוואָס: מ. איז אין דער צייט, ווען א—ו איז אָנגעקומען אין
טורמע אַרײַן, געווען איינער אַרײַן. עס איז אים זייער אוממעטיק גע-
ווען; ער האָט נישט געהאַט קיין שום געמיינזאַמס מיט די איבע-
ריקע אַרעסטאַנטן, ער האָט געקוקט אויף זיי מיט שרעק און עקל,
נישט באַמערקט און פאַרזען אין זיי אַלץ, וואָס וואָלט געקענט ווירקן
אויף אים פון דער גוטער זייט, און זיך נישט צונויפּגעקומען מיט זיי.
יענע האָבן אים געצאָלט מיט דער זעלבער פיינטשאַפּט. בכלל איז די
לאַגע פון מענטשן, וועלכע זיינען ענלעך צו מ—ו, אין כּורמע שרעק-
לעך. די סיבה, צוליב וועלכער א—ו, איז אַרײַנגעפאַלן אין טור-

מע, איז געווען מ—ן באקאנט. א—ו ווידער, פארשטייענדיק מיט ווע-
 מען ער האָט דאָ צו טון, האָט אים באַלד פאַרזיכערט, אַז ער איז פאַר-
 שיקט געוואָרן פאַר אַ זאַך, וואָס איז אינגל נצחן דער היפּך פון אַ מסירה,
 כמעט פאַר דעם זעלבן, פאַר וועלכן עס איז פאַרשיקט געוואָרן מ.
 מ. האָט זיך שרעקלעך דערפריידט מיט דעם חבר, מיט דעם פריינט.
 ער האָט אים אָפּגעהיטן, געטרייסט אים אין די ערשטע טעג קא-
 טאָרגע, רעכענענדיק, אַז ער מוז שטאַרק לייַדן, ער האָט אים אַוועק-
 געגעבן זיין רעצט געלט, געקאָרמיעט אים, געטיילט זיך מיט אים
 מיט די נייטיקסטע זאַכן. נאָר א—ו וואָס אים באַלד פיינט געקריגן,
 און ט.ק.ז דערפאַר, וואָס ער איז געווען איידל, דערפאַר, וואָס ער
 האָט מיט אזאָ שרעק געקוקט אויף ינדער געמיינהייט, דערנאָך
 טאַקע, וואָס ער איז אינגאנצן נישט געווען ענלעך צו אים, און
 אַלץ, וואָס מ. האָט אים, אין די כריזערדיקע געשפרעכן, איבערגע-
 געבן וועגן דער טורמע און וועגן מאַיאָר, דאָס אַלץ האָט א—ו גע-
 איילט, באַ יעדער געלעגנהייט, איבערצוגעבן דעם מאַיאָר.

דער מאַיאָר האָט שרעקלעך פיינט געקריגן א—וון; און ווען
 נישט דער איינפלוס פֿונם קאָמענדאנט, וואָלט ער אים געברענגט
 צו אַן אומגליק. א—ו ווידער, נישט נאָר וואָס ער האָט זיך נישט
 פאַרשעמט, ווען מ. איז דערנאָך געוואָרן געוואָרן וועגן זיין געמיינ-
 הייט, נאָר ער האָט נאָך אַפילו ליב געהאַט זיך צו טרעפן מיט אים
 און מיט אַ שטייכעלע צו קוקן אויף אים. דאָס האָט אים אַפנים פאַר-
 שאַפט פאַרגרינגן. אויף דעם וואָס מיר עטלעכע כאַל אָנגעהויבן מ.
 אַליין. דאָס דאָזיקע געמיינע באַשעפעניש איז דערנאָך אנטלאָפן
 מיט איין אַרעסטאַנט און מיט אַ קאָנוואַי, נאָר וועגן דעם וועל איך
 דערציילן שפעטער. ער האָט זיך אין אַן אַנאָיב צו מיר אויך זייער
 צוגעלעקט, מיינענדיק, אַז איך האָב נישט געהערט וועגן זיין גע-
 שיכטע. איך חזר איבער, ער האָט מיר פאַרסמט די ערשטע טעג
 פון מייין קאָטאָרגע און זיי מיר נאָך מער פאַרמיאוסט אַפילו פאַר

דער דאזיקער שרעקלעכער געמיינהייט און נידערטרעכטיקייט, אין וועלכער מען האָט מיך אריינגעוואָרפן, צווישן וועלכער איך האָב מיך פּלוצלינג דערזען. איך האָב אַ טראַכט געזען, אַז דאָ איז אַלץ אזוי געמיינ און נידעריק! נאָר איך האָב אַ טעות געהאַט: איך האָב געאורטיילט וועגן אַלע לויט אַ—וון.

אין די דאזיקע דריי טעג, האָב איך מיך אַרומגעשלעפט אין גרויס אומעט איבער דער טורמע, בין געלעגן אויף די נאַרעס, האָב אַוועקגעגעבן אַ בעסערן אַרעסטאַנט, וואָס איז מיר אָנגעוויזן גע-וואָרן דורך אַקים אַקימיטשן, צו גייען, פון דער מיר אַרויסגעגע-בענער קאַזשאַנער לייזונט, העמדער, פאַרשטייט זיך פאַר געצאָלט (צו עטלעכע גראָשן פון אַ העמד), האָב מיר געשאַט, לויט דער דריי-גענדער עצה פון אַקים אַקימיטשן אַן איינלייג-מאַטראַצאַל (פון וואַילאַק, אַרומגענייט מיט לייזונט), זייער אַ דינס, ווי אַ לאַטקע, און אַ קישן, אַן אָנגעשטאַפּט מיט האָר, אויף וועלכן עס איז מיר זייער האַרט געווען, פון נישט געווינהייט. אַקים אַקימיטש האָט שטאַרק געזאָרגט וועגן איינאַרדנען מיר די אַלע זאַכן און האָט אַליין אַנטייל גענומען אין דעם, מיט זיינע אייגענע הענט האָט ער מיר אויפגע-בייט אַ קאַלדרע פון שטיקלעך אַלטן קאַזשאַנעם טוך, וואָס ער האָט אויסגעקליבן פון די צעריסענע הייזן און רעקלעך, וועלכע איך האָב געקויפט באַ אַנדערע אַרעסטאַנטן, — קאַזשאַנע זאַכן זיינען, נאָך דעם טערמין פון טראָגן זיי, געפליבן דאָס אייגנטום פון אַרעסטאַנט. זיי פלעגן באַלד פאַרקויפט ווערן דאָ טאַקע אין טורמע, און ווי אַפּ-געטראָגן די זאך זאָל נישט געווען זיין, האָט זי דאָך געהאַט די האַפּ-זינג פאַרקויפט צו ווערן פאַר אַ וואַסער נישט איז פרייו. דאָס אַלץ האָט ביך אין אַנהייב שאַק פאַרוואַנדערט. בכלל, איז דאָס געווען די צייט פון מיין ערשטן באַגעגענין זיך מיטן המון איך אַליין בין אויך פּלוצלינג געוואָרן אַזאַ פּראָסטער, אַ אַ קאַנאַרזשנער, פּונקט ווי זיי, זייערע געווינהייטן, באַגריפן, מיינונגען, זיסן — זיינען גע-

חזרן אויך מיינע, לכל הפחות, לויט דער פאָרם, לויטן געזעץ
 כאַטש אין תוך בין איך נישט איינשטימיק געווען מיט זיי. איך
 בין געווען פאָרווונדערט אין איבערגעשראַקן, פונקט, ווי איך וואָלט
 מיר נישט געהאַט פאָרגעשטעלט פריער דאָס אַלץ און געהירט וועגן
 אַלעם, כאַטש איך האָב דאָס אַלץ אי שוין געוויסט, אי געה. ט געהערט.
 נאָר די ווירקלעכקייט מאַכט אינגאַנצן אַן אַנדערן איינדרוק, ווי דאָס
 זיסן און הערן. צו האָב איך מיר געקאַנט, למשל, פריער כאַטש
 פאָרשטעלן, אַז אַזעלכע זאכן, אַזעלכע אַלטע אָפגעטראָגענע שאַטעס
 קענען זיך רעכענען אויך פאַר זאכן? — און אַז האָב איך דאָך
 מיר אויפגענייט פון די דאָזיקע אַלטע זאכן אַ קאָלדרע! עס איז
 אויך שווער געווען זיך פאָרצושטעלן, פון וואָס פאַר אַ סאָרט עס
 איז געווען דער טוך, וואָס איז באַשטימט געווען אויף די אַרעס-
 טאַנטן-קליידער. פון אויסזען, איז עס טאַקע, אין אמתן, ווי ענלעך
 געווען אויף טוך, דיק, זעלבערש; נאָר קיים איז עס נאָר אַ ביסל
 אָפגעטראָגן געוואָרן, האָט עס זיך באַלד פאָרוואַנדלט ווי אין אַ
 סיטש און זיך שרע, לעך צעריסן. איבעריקנס, דאָס טיכענע אַנטון
 איז אַרויסגעגעבן געוואָרן אויפן טערמין פון אַ יאָר, נאָר מיט דעם
 טערמין איז שווער געווען זיך אַן עצה צו געבן. יער אַרעסטאַנט
 אַרבעט, טראָגט אויף זיך משאות, דאָס מלבוש רייבט זיך אויס און
 ווערט שנעל צעלעכערט. די פעלצן ווידער זיינען אַרויסגעגעבן גע-
 וואָרן אויף דריי יאָר און געוויינטלעך האָבן זיי געדינט אין פאַר-
 לויף פון דער גאַנצער צייט אי אַלס מלבוש, אי אַלס צודעק, אי
 אַלס אונטערלאָג, נאָר די פעלצן זיינען שטאַרקע, כאַטש עס איז
 צויך קיין זעלטנהייט נישט געווען צו זען אויף עמעצן, אין סוף פון
 דריטן יאָר, דאָס הייסט, ב.ס פאַרענדיקן דעם טערמין פון טראָגן
 אַ פעלץ, אַ פאַרלאַטעטן מיט פראַסטער לייחונג, נישט קוקנדיק אויף
 דעם, זיינען, אפילו שוין זייער אָפגעטראָגענע, נאָכן פאַרענדיקן זייער
 באַשטימטן טערמין, פאַרקויפט געוואָרן פאַר אַ קאָפּעקעס פערציק

אין זיבער. טייל אָבער, וועלכע זיינען כאַרפּליפּן גאַנץ, זיינען
 פאַרקויפט געוואָרן פאַר זיַקס אָדער אַזילי זיפּן צוואַנציקלעך
 אין זיבער. אויף קאַטאַרגע האָט דאָס געהייסן אַ סך געלט.
 געלט ווידער, — איך האָב שוין גערעדט וועגן דעם, — האָט
 געהאַט אין טורמע אַ שרעקלעכע באַדייטונג, אַ מאַכט. מען קען באַ-
 שטימט זאָגן, אַז דער אַרעסטאַנט, וועלכער האָט געהאַט כאַטש אַ
 ביסל געלט אויף קאַטאַרגע, האָט צען מאָל ווייניקער געליטן, ווי
 דער, וועלכער האָט אינגאַנצן גאַרנישט געהאַט, כאַטש דער צווייטער
 איז אויך פאַרוואַרגט געווען מיט אַלץ פּון דער רעגירונג, און צו-
 וואָס וואָלט אים, דאַכט זיך, געוויגט געלד? — אזוי האָט געטראַכט
 אונדזער נאַטשאַלסטוואַ. דאָך, חור איך איבער נאָך אַמאָל, אַז אויב
 די אַרעסטאַנטן וואָלטן אָנגעוואַרן יעדע מעגלעכקייט צו האָפּן אייגן
 געלט, וואָלטן זיי, אָדער משוגע געוואָרן, אָדער אויסגעשטאַרפּן, ווי
 די פּליגן (נישט קינדליק אויף דעם, וואָס זיי זיינען געווען מיט
 אַלעם פאַרוואַרגט). אָדער, ענדלעך, זיך צווייגעלאָזט אין די אומ-
 ערהערטסטע פאַרברעכנס — טייל פּון אימעט, אַנדערע ווידער, פּרי-
 וואָס שנעלער באַשטראַפט צו ווערן און אומגעברענגט צו ווערן,
 אָדער, ווי עס איז, איבערצובייטן דעם גורל" (אַ טעכנישער אויס-
 דרוק). אויב אָבער דער אַרעסטאַנט, באַקומענדיק, פּמעט מיט פּלו-
 טיקן שווייס, זיין קאָפּעקע אָדער באַשליסנדיק זיך, פּרי זי צו ער-
 הערפּן, אויף אומגעוויינטלעכע כּיטרעקייטן, וואָס זיינען אַפט פאַר-
 בינדן מיט גנבות און שווינדלערייען, פאַרשווענדט זי, אין דער זעל-
 בער צייט, אזוי אומבאַרעכנט, מיט אַזאַ קינדערישער לייכטזיניקייט,
 דערווייזט דאָס נאָך גאַרנישט, אַז ער שעצט זי נישט, כאַטש עס
 וואָלט אַפּילו פּון ערשאַן גליק אזוי אויסגעזען. אויף געלט איז דער
 אַרעסטאַנט גיריק ביז קרענקלעכקייט, ביז משוגעת. און אויב ער
 וואַרפט זיך אַפּילו דערמיט, ווי מיט שפּענדלעך, ווען ער שיקורט,
 וואַרפט ער זיך דערמיט דערפאַר, ווייל ער גיט עס אויס אויף אַ

זאך, וואָס שטייט בא אים נאָך מיט איין שטאַפּל העכער פאַר געלט.
 זאָס זשע שטייט באַם אַרעסטאַנט העכער פאַר געלט? די פרייהייט,
 אָדער אַ וואָסער נישט איז כאַטש פאַרשטעלונג וועגן דער פרייהייט.
 און די אַרעסטאַנט זיינען גרויסע פאַנטאַזיאַרן. וועגן דעם וועל
 איך שפעטער עפעס דערציילן, נאָר אַז עס איז געקומען צום וואָרט,
 צי וועט מען גלייבן, אז איך האָב געזען פאַרשיקטע אויף אַ צוואַנציק-
 יעריקן טערמין, וועלכע האָבן גרויסגעווערט צו מיר אַליין, זייער
 רויק, אַזעלכע, למשל, פראַזן:

— וואָרט נאָר צו, גאָט וועט געבן, איך וועל ענדיקן דעם
 טערמין, אין דאַמאָלס ..

די גאַנצע באַדייטונג פון דעם וואָרט „אַרעסטאַנט“ איז דאָך —
 מ'נישט אַן ווילן, און פאַרשווערנדיק געלט, האַנדלט ער דאָך
 שוין לויט זיין אייגענעם ווילן. נישט קינדליק אויף קיין שום
 שטעמפלען, קייטן אין די פאַרהאַסטע סלופעס פון טורמע-פאַרקן, וואָס
 פאַרשטעלן אים גאָטס וועלט און צוימען אים אַרום, ווי אַ היה אין
 אַ שכיניג, — קען ער דאָך קריגן בראַנפן, דאָס הייסט, זיך פאַר-
 שאַפן אַ שרעקלעך פאַרבאָטן פאַרגעניגן, באַניצן זיך מיט בראַנפן,
 אַפילו טיילמאַל (כאַטש נישט שטענדיק) איבערקויפן די נאָנטסטע
 נאַטשאַלניקעס, אינוואַלידן און אַפילו די אַז טער-אַפּיצירן, וועלכע
 וועלן דורך די פינגער קען אויף דעם, וואָס ער כרעט אָפּ פון גע-
 זעץ און דיסציפּלין, נאָך מער, ער קען זיך אַפילו אַ ביסל פריילעך
 מאַכן איבער זיי, און זיך פריילעך מאַכן איבער עמעצן האָט דער
 אַרעסטאַנט ערעקלעך ליב, דאָס הייסט, זיך פאַרשטעלן פאַר די
 חברים און איבערצייגן זיך אַליין כאַטש אויף אַ צייט, אַז ער
 האָט אַ סך מער ווילן און מאַכט, ווי עס דאַכט זיך, — מיט איין
 וואָרט — ער קען זיך אָנהוילען, אָנקריגן, שטאַרק באַליידיקן עמעצן,
 מאַכן צו אַש און ערד און דערווייזן, אַז דאָס אַלץ קען ער, אַז
 דאָס אַלץ איז אין „אונדזערע הענט“, דאָס הייסט, איבערצייגן זיך אין

דעם, וועגן וועלכן דער אַרומער קען אפילו קיינמאָל קיין טראַכט
נישט טון. אזוי איז דאָס: אָט פארוואָס, קען זיין, עס באַ ערקט זיך
אויך באַ די אַרעסטאַנטן, אפילו אין ניקטערנעם צושטאַנד, די אַל-
געמיינע נייגונג זיך גרויס צו האַלטן, צו באַרימען, צו דערהיבן כמעט
פון נאָוועטעט און קאַמיוז די אייגענע פערזענלעכקייט, מעג דאָס
זיין בלויז אַן גיינרעדעניש. א-הויך דעם, איז דאָך דאָס האַלען פאַר-
בינדן מיט אַ געוויסער ריזיקע, — הייסט דאָך, אַז דאָס אַלץ האָט
כאַטש אַ געוויסע פאַרשטעלונג פון פרייהייט אין זיך. און וואָס וועסטו
נישט אַוועקגבן פאַר פרייהייט? וועלכער מיליאָנער, ען מען וואָלט
אים געהאַט צונויפגעבונדן מיט אַ פעטלע דעם האַלדז, וואָלט דאָס
נישט אַוועקגעגעבן אַלע זיינע מיליאָנען כאַטש פאַר איין שלונג לופט? —
עס ווונדערן זיך טיילמאַן די גאטשאַלינקעס, וואָס — אָט
האַט זיך אַ געוויסער אַרעסטאַנט געלעבט עטלעכע יאָר אזוי רויק,
אזוי מוסטערהאַפט, אַז מען האָט אים אפילו פאַר אַ דעסיאַטק (*) גע-
מאַכט פאַר זיין אויסגעצייכנטער אויפפירונג, און פלוצלינג, נישט
צו וויסן פון וואָנען און פון וואָס — פונקט ווי עס וואָלט אין אים
אַ טיילוואָרען, — האָט ער זיך אַ צעלאָז געטון, אַ צעהוליע גע-
טון, זיך אויסגעזירלט מיט יעדן, און טיילמאַל אפילו נאָך אויפן
גרעסטן פאַרברוך ריזיקירט: אָדער אויף אַן עפנטלעכער באַליידי-
קונג קעגן דער העכערער אַזשאַסטוואַ אָדער ער האָט דערהיגעט
עמעצן, אָדער געשענדעט און אזוי הייטער. מין קיקט אויף אים
און מען ווונדערט זיך. און דערווייל, קען זיין, אַז די גאנצע סיבה
פון דעם פלוצלינגן אויסברוך פון דעם דאָזיקן מענטש, כּון וועלכן
מען האָט היינטיקער פון אַלץ געקענט דאָס דערוואַרטן — איז אַ
פיינלעך, פלאַט רדיק אויפברויזן פון זיין פערזענלעכקייט, די אינ-
טייניקטייע פונקשאַפּט נאָך זיך אַליין, דער פאַרלאַנג יי אַרויסצו-

(*) אַן עלטער איבער צען פּעריאָדן.

זיין, צו לאָזן פילן די אייגענע דערנידעריקטע פערזענלעכקייט, וואָס
 האָט זיך פּלוצלינג אויפגעכאַפט און דערגאַנגען ביז צאָרן, ביז ווילד-
 קייט, ביז משוגעת, ביז קאַנוואָלסיע, ביז פּלאַטערניש. אזוי, קען
 זיין, קלאַפט אַ לעבעדיק-פּאַגראַפּענער, וואָס האָט זיך פּלוצלינג אויפ-
 געכאַפט, אין דעק פון זיין אַרֶון און מאַטערט זיך זי אַראַפּצווואַרפן.
 כאַטש דער פּאַרשטאַנד וואָלט אים, פאַרשטייט זיך, געקענט איבער-
 צייגן, אַז אלע זיינע אַנשטרענגונגען וועלן פלייבן אומזיסטע. נאָר
 דאָס איז דאָך די גאַנצע זאַך, וואָס דאָ אַרבעט שוין נישט דער פּאַר-
 שטאַנד: דאָס איז שוין בלוזי אזא פּלאַטערניש. מיר וועלן נאָן
 בעמען אין אַכט, אַז כמעט יעדער פרייער אויסדרוק פון פערזענ-
 לעכקייט באַם אַרעסטאַנט ווערט גערעכנט פאַר אַ פאַרברעך, און אין
 רעם פאַר אים שוין נאַטירלעך אַלץ איינס, צי אַ גרויסער, צי
 אַ קליינער פאַרברעך. אויב היליען — זאָל שוין טאַקע זיין געהו-
 לייעט, אויב ריזיקירן — זאָל שוין טאַקע זיין ריזיקירט אויף אַלץ,
 אפילו אויף אַ מאָרד. און עס איז דאָך נאָר גענוג אַנצוהייבן: דער
 מענטש ווערט שוין דערנאָך פאַרשיכורט, ער וועט זיך שוין אפילו
 נישט קענען איינהאַלטן! און זעריבער, וואָלט אַ סך בעסער גע-
 ווען, נישט צו דערפירן צו דעם. עס וואָלט פאַר אַלע געזונטער
 געווען.

יא; נאָר ווי אזוי מאַכט מען דאָס?

VI.

דער ערשטער חודש.

באם אריינטרעטן אין טורמע, האָב איך געהאַט אַ ביסל געלט ;
 באַ זיד האָב איך געהאַט נישט קיין סך, אויס מרא. מען זאָל עס
 מיר נישט צונעמען, נאָר אויף יעדן פּאַל, איז עס געווען באַהאַלטן,
 דאָס הייסט, איינגעפּונדן אין דער באַנד פון דער עוואַנגעליע, וועל-
 כע מען האָט געקענט טיטנעמען אין טורמע אַריין, עטלעכע רובל.
 דאָס בויך, מיט דעם דערין איינגעקלעבטן געלט, האָבן מיר געשענקט
 נאָך אין טאַבאַקס די, וועלכע האָבן געליטן דאָרט אויך אַלס פּאַר-
 שיקטע שוין צענדליקער יאָרן, און זיינען דאָ געווינט געווען צו זען
 אין יעדן אומגליקלעכן זייערס אַ ברודער. עס זיינען דאָ, און הערן
 נישט אויף צו זיין, אין סיביר אַזעלכע מענטשן, וועלכע שטעלן זיך,
 דאָכט זיך, פאַר דעם ציל פון זייער לעבן דאָס ברידערלעכע אַרומ-
 גיין אַרום די „אומגליקלעכע“, דאָס מיטל ידן און מיטפילן מיט זיי,
 ווי מיט אייגענע קינדער, אינגאַנצן אָן דעם מינדסטן נויץ פאַר זיך,
 הייליק. איך קען נישט דערמאַנען דאָ כאַטש אין קורצן איין באַ-
 געגעניש. אין דער שאַט, אין וועלכער עס האָט זיך געפונען אונ-
 דזער טורמע, האָט געווינט איין פרוי, נאַסאַסיע איוואַנאַוואַ, אַן
 אַלמנה. פאַרעטייט זיך, אַז קיינער פון אונדז האָט די גאַנצע צייט
 פון זיין פאַרברענגן אין טורמע, זיך נישט געקענט באַקענען מיט איר
 פּערזענלעך. עס האָט זיך געדאַכט, אַז זי האָט פאַר דער באַשטי-
 מונג פון איר לעבן אויסגעקליבן דאָס העלפן די פאַרשיקטע, נאָר

מער ווי פאר אלע האָט זי געזאָרגט פאר אונדז. צי איז אמאָל פאר
 געקומען אין איר פאמיליע אזא ענלעך אימגליק, אָדער עס האָט
 עמעצער פון די, וואָס זיינען באַזונדערס טייער און נאָנט געווען איר
 האַרץ, געליטן אמאָל צוליב אזא פארברעך? זי האָט עפעס, ווי פאר
 אַ באַזונדער גליק געהאַלטן דאָס טון פאר אונדז אַלץ, וואָס זי האָט
 נאָר געקענט. קיין סך האָט זי, פארשטייט זיך, נישט געקענט; זי
 איז געווען זייער אַרים, נאָר מיר, זיצנדיק אין טורמע, האָבן געפילט,
 אז דאָרטן, אויף יענער זייט טורמע, האָבן מיר זייער אָן איבערגע-
 געבענע פריינט. צווישן אַנדערע זאכן, האָט זי אונדז אויך אָפט
 איבערגעגעבן ידיעות, אין וועלכע מיר האָבן זיך זייער גענייטיקט.
 אַרויסקומענדיק פון טורמע און אַוועקלאָונדיק זיך אין אַן אַנדערער
 שטאָט אַרײַן, האָב איך באַווײַזן צו זיין באַ איר און זיך צו באַקע-
 נען מיט איר פערזענלעך. זי האָט געווײַנט ערגעץ אויף דער פאַר-
 שטאָט באַ איינעם פון אירע נאָנטע קרובים. זי איז געווען נישט
 נאָר און נישט יונג, נישט שיין אין נישט מיאוס; מען האָט אָפילו
 נישט געקענט דערקענען צי זי איז קלוג, צי געלערנט? עס האָט
 זיך באַמערקט אין איר, אויף יעדן טריט, נאָר אָן אַימענדלעכע גוטס-
 קייט, אָן אומבאַזיגבאַרער פאַרלאַנג צופרידן צו שטעלן, צו פאַר-
 לייכטערן, צו טון פאַר אייך אומבאַדינגט עפעס-וואָס אָנגענעמס.
 דאָס אַלץ האָט דייטלעך אַרויסגעקיקט פון אירע גוטע בליקן. איך
 האָב פאַרברענגט באַ איר צוזאַמען מיט נאָר איינעם פון מיינע
 טורמע-חברים פמעט אַ גאַנצן אָונט. זי האָט אונדז אַזוי געקוקט
 אין די אויגן אַרײַן, געלאַכט, ווען מיר האָבן געלאַכט, געאיילט
 איינצושטימען מיט אונדז אין אַלעם, וואָס מיר האָבן נאָר געזאָגט;
 זיך באַמיט אונדז מכבד צו זיין מיט וואָס זי האָט נאָר געקענט.
 מען האָט דערלאַנט טיי, צו פאַרבייסן, אַזעלכע זיסוואַרקן, און ווען
 י וואָלט געהאַט טויזנטער, וואָלט זי זיך, דאַכט זיך, געפריידט נאָר
 דערפאַר, וואָס זי וואָלט אונדז געקענט בעסער צופרידן שטעלן

און פארלייכטערן אונדזערע חברים, וואָס זיינען נאָך איבערגעבליבן
 אין טורמע. געזענענענדיק זיך, האָט זי אונדז געגעבן צו פאפיראַסן-
 פושקעס אלס אָנדענק. די פאפיראַסן-פושקעס האָט זי אליין געהאַט
 צונויפגעקלעבט פ. ר. אונדז פון קארדאָן (אין גאָט ווייס, ווי אזוי
 זיי זיינען צונויפגעקלעבט געוואָרן). זי האָט זיי באקלעבט מיט קאָ-
 לירט פאפיר, פונקט מיט אַ זעלכען, מיט וועלכען מען באקלעבט קור-
 צע צריטמעטיקעס כאַר די קינדער-שילדן (און, עס קיין זיין, אז זי
 האָט טאַקע פאַרנוצט אזאַ צריטמעטיק אויף אַרומצוקלעבן זיי).
 פאַר שיינקייט וועגן זיינען ביידע פאפיראַסן-פושקעס געווען אַרומ-
 געקלעבט מיט אַ זיין קענטל גאַלד-פאפיר, נאָך וועלכען זי איז, אַודאני,
 אומישנע געגאַנגען אין די געוועלכען אַרין. אָט, איר רויכערט דאָך
 פאפיראַסן, וועט דאָס אייך, אפשר, צונויף קומען, האָט זי געזאָגט,
 ווי זי וואָלט זיך פאַרשעמט נישטעוילדיקט פאַר אונדז כאַר איר
 מתנה... טייל זאָגן (איך האָב וועגן דעם געהערט און געלייענט),
 אז די גרעסטע ליבע צום גאַנצן איז איינציטיק אויך דער גרעסטער
 עגאָזום, וואָס פאַר אַן עגאָזום עס האָט געקענט זיין אין איר
 האַנדלונג, — קען איך בשום אַן נישט פאַרשטיין.

כאַטש איר האָב באַם אַרײַנגיין אין טורמע גאַרנישט געהאַט
 קיין סך געלט, דאָך האָב איך עפעס נישט געקעט ד. מאַלס ערנסט
 ביזו זיין אויף די קאַטאַרוזשיקעס, וועלכע זיינען, פּמעט אין די ער-
 שטע שעהן פון מײן טורמע-לעבן, האַבנדיק מיך שוין איינמאַל אָפּ-
 גענאַרט, ווידער זייער נאַזו געקומען צום צווייטן, צום דריטן און
 אפילו צום פינפטן מאַל פאַרגן באַ מיר. נאָך אין איינעם מוז איך
 מיך אָפּנהאַרציק נאָדה זיין: עס האָט מיך זייער פאַרדראַסן, וואָס
 דער דאָזיקער גאַנצער עולם, מיט זיינע נאַזוע כּיטערקייטן, האָט מיך
 אומבאַדינגט געמוזט האַלטן, ווי מיר האָט זיך געדאַכט, פאַר אַ נאַר
 און אַ שוטה, און האָט געמוזט לאַכן פון מיר, טאַקע דערפאַר, וואָס איך
 האָב זיי צום פינפטן מאַל געגעבן געלט. זיי האָט זיך אומבאַדינגט

געמוזט דאכטן, אז איך פארשטיי מיך נישט אויף זייערע אָפּגאַרערײען און כײַטערקײטן, און פאַרקערט, אויב איך וואָלט זײ געווען אָפּגע- זאַגט און אָפּגעטריבן פון מיר, בין איך איבערצײגט, אז זײ וואָלטן מיך געווען אָנגעהויבן אומפאַרגלײכלעך מער צו זאַכטן. נאָר ווי דאָס האָט מיך נישט פאַרדראַסן, האָב איך זײ דאָך אָפּוואָגן נישט געקענט. און פאַרדראַסן האָט מיך דערפאַר, וואָס איך האָב ערנסט אין פּלײ- סיק געטראַכט, אין די דאָזיקע ערשטע טעג, ווי אַזוי און אין וואָס פאַר אַ באַצײונגען איך דאַרף זײן מיט זײ. איך האָב געפילט און פאַרשטאַנען, אז די דאָזיקע גאַנצע סביבה איז פאַר מיר אינגאַנצן נײ, און איך געפין מיך ווי אין אַ פּינסטערניש. און אז אין אַזאַ פּינסטערניש וועט נישט מעגלעך זײן דורכצולעבן אַזוי פיל יאָרן. מען האָט זיך געדאַרפט צוגרײטן. פאַרשטייט זיך, איך האָב באַשלאָסן, אז פּרײער פאַר אַלץ דאַרף מען האַנדלען כּשׂט, ווי דאָס אינערלעכע געפיל און דאָס געוויסן דיקטירן. נאָר איך האָב אויך געוואוסט, אז דאָס איז נאָר אַן אַפּאַריזם, און אז מיר וועט ענדלעך אַנטקעגנקומען די אומ- דערוואַרטעטע פּראַקטיק.

און דערפאַר, נישט קוקנדיק אויף אַלע קלײנע דאַגות וועגן מײן אײנאַרדנען זיך אין קאַזאַרמע, וועגן וועלכע איך האָב שוין דער- מאַנט און אין וועלכע עס האָט מיך, לױט זײן חזקה, אַרײנגעצויגן אַקים אקײמיטש, נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס זײ האָבן מיך אויך אַ ביסל צעשטרייט, — האָט דאָך אַ שרעקלעכער, גיפטיקער אומעס אַלץ מער אין מער מיך געפּײניקט. אַ טױט הױז ו״, האָב איך מיר אַלײן געזאַגט, צוקוקנדיק זיך טײלמאַל צווישן טאָג און נאַכט, פון אונדזער קאַזאַרמע, צו די אַרעסטאַנטן, וואָס האָבן זיך שוין צונױפּ- געזאַמלט פון דער אַרבעט און זיך פּײל אַרומגאַנצען איבערן פּלאַץ פון טורמע-הויף: פון די קאַזאַרמעס אין קיך אַרײן און צוריק. איך האָב מיך צוגעקוקט צו זײ, און לױט זייערע פּנימער און באַוועגונ- גען זיך באַמײט צו דערגײן, וואָס פאַר אַ מענטשן דאָס זײנען אין

וואָס פאַר אַ כאַראַקטערן זיי האָבן? זיי האָבן זיך געדרייט פאַר מיר
מיט אַנגעכמאַרעטע שטערנס, אָדער גאַר שוין צופיל פריילעכע (די
דאָזיקע צוויי אַרטן מענטשן באַגעגענען זיך צום מערסטן און זיינען
כמעט די כאַראַקטעריסטיק פון דער קאַטאַרגע), זיי האָבן זיך געזיכלט
אָדער, גלעט אַ וי, גערעדט צווישן זיך, אָדער, ענדלעך, זיך ארומ-
שפּאַצירט איינציקווייז, ווי אין פאַרטראַכטיקייט, שטיל, רויק, טייל מיט
אַ מידן און אפּאַטישן אויסזען, טייל (אפילו דאָ!) — מיט אַן אַג-
בליק פון פאַרלענעם שטאַץ, מיט די היטלען אויף דער זייט, מיט
די פעלצלעך אויף די אַקסלען אויפגעהאַנגען, מיט אַ הוצפהדיקן, כיט-
רען בליק און עזותדיקן שמייכלע. דאָס אַלץ איז מיין סביבה, מיין
איצטיקע וועלט — האָב איך געטראַכט, — מיט וועלכער איך וועל
מיוז, צי איך וועל יאָ וועלן צי נישט וועלן, לעבן. . . איך האָב געפרוּווט
נאַכפּרעגן און געווירר ווערן וועגן זיי באַ אַקס אַקיימיטשן, מיט וועלכן
איך האָב זייער ליב געהאַט צו טרינקען טיי, כדי נישט צו זיין אַליין.
אנב וועל איך זאָגן, אַז ניי, איז אין דער דאָזיקער ערשטער צייט גע-
ווען כמעט מיין איינציקע שפּייו, פון טיי האָט זיך אַקס אַקיימיטש נישט
אַפּגעזאָגט, און ער האָט אַליין אויפגעשנעלט אונדזער קאַמישן, אַליין
געמאַכטן, קליינעם סאַמאַוואַר פון בלעך, וועלכן עס האָט מיר גע-
באַרגט אויף דערהייל מ. אַקס אַקיימיטש האָט אויכגעטרונקען גע-
וויינטלעך איין גלאָז (ער האָט געהאַט אויך גלעזער), ער האָט אויס-
געטרונקען שטילשווייגנד ק און פּיין, צוריקגעבנדיק עס מיר, געדאַנקט,
און באַליד זיך גענומען מאַכן מיין קאַלדרע. נאָר דאָס, וואָס איך
האַב געדאַרפט געווירר ווערן — האָט ער מיר זאָגן נישט געקענט
און אפילו נישט פאַרשטאַנען, צוואָס איך אינטערעסיר מיך אזוי
באַוונדערס מיט די כאַראַקטערן פון די, וואָס רינגלען אונדז אַרום און
פון די אונדז נאַנטע קאַטאַרושניקעס, און ער האָט מיך אויסגע-
הערט אפילו מיט עפעס אַזאַ כיטרע שמייכלע, וואָס איז מיר שטאַרק
געבליבן אין זכרון. ניין, עס ווייזט אויס, מען דאַרף אַליין מיט

אלעם זיך באקענען, און נישט נאָכפּרעגן, האָב איך געטראַכט.
 אויפן פירטן טאָג האָבן זיך אויך אזוי, ווי יענן מאָל, ווען
 איך בין מיך געגאָנגען איבערשמידן, אויסגעשטעלט באַלד אינדערפרי
 די אַרעסטאַנטן, גיין צוויי רייען, אויפן קליינעם פּלאַץ פאַר דער
 הויפט-וואַך, באַ די טורמע-טויערן. פון פאַרנט, מיטן פנים צו זיי,
 און פון הינטן — האָבן זיך צעשטעלט די סאָלדאַטן, מיט אָנגעלאַ-
 דענע ביקסן און מיט אַרויפגעזעצטע באַגעטן. דער סאָלדאַט האָט
 דאָס רעכט צו שיסן צום אַרעסטאַנט, ווען יענעם וואָלט איינגעפאַלן
 צו אַנטלויפן פון אים; נאָר אין דער זעלבער צייט איז ער אויך
 פאַראַנטוואָרטלעך פאַר זיין שאָס, ווען ער וואָלט אים געטון נישט
 אין פאַר פון אַ שוין באַמת גרויסער גויטווענדיקייט; דאָס זעלבע איז
 אויך אין פאַר פון אַן עפנטלעכן בונט פון די קאמאַרוזשניקעס; נאָר
 וועמען וואָלט עס איינגעפאַלן צו אַנטלויפן עפנטלעך? עס זיינען
 אָנגעקומען דער אינושיניער-אַפיציר, דער קאָנדוקטאָר און אויך
 די אינושיניער-אונטער-אַפיצירן און די סאָלדאַטן; די פריסטאָון
 איבער דער אַרבעט. מען האָט געמאַכט אַן אויסרוף; אַ טייל אַרעס-
 טאַנטן, וואָס זיינען געגאָנגען אין די שוואַלניעס אַרײַן, זיינען צוועק-
 געגאָנגען פריער פאַר אַלע; איבער זיי האָט די אינושיניער-באַטשאַל-
 סטוואַ נישט געהאַט צו זאָגן; זיי האָבן געאַ-בעט אַליין אויף דער
 טורמע און זי באַנייט. דערנאָך האָט מען צעשיקט אין די ווערק-
 שטעלן, אין דערנאָך ערשט אויך צו דער געוויינטלעכער שוואַרצער
 אַרבעט. צוזאַמען מיט דער גרופע, וואָס איז באַשטאַנען פון אַ מענטשן
 צוויי און צוואַנציק אַרעסטאַנטן, בין אַוועק אויך איך. נאָך דעם פעס-
 טונג, אויפן פאַרפּרוירענעם טיך, האָבן זיך געפונען צוויי קאַזשאַנע
 פאַרקעס^{*)}. וועלכע מען האָט צוליב דעם, וואָס זיי האָבן שוין נישט
 געטויגט, געדאַרפט צענעמען, פּדי דאָס אַלטע האַלץ וואָל כאַטש נישט

קאליע ווערן א מויסט. איבעריקנס, דאָס דאָזיקע גאנצע אַלטע מאַ-
 נעראַל איז זייער ווייניק ווערט געווען, כמעט גאַנצישט. הַזְלֵךְ אִין
 שטאַדט וָזַט מען געקוּנט קריגן פאַר אַ נישטיקן נרייז און אַרום
 און אַרום זיינען וועלדער געווען אַ סך. געשיקט האָט מען כמעט
 גאָר דערמאַר, פּדי די אַרעסטאַנטן זאָלן נישט זיצן מיט זוננפּגע-
 לייגטע הענט, וואָס די אַרעסטאַנטן אליין האָבן גאַנץ גוט פאַרשטאַ-
 בען. צו אַזא אַרבעט האָבן זיי זיך שזענדיק גענומען פּויל און אַפּא-
 טיש, און כמעט אינגאַנצן אנדערש פּלעגט זיין, ווּן די אַרבעט אָן-
 און-מאַר-זיך איז געווען אַ נויטיקע, אַ ווערטפּולע, און באַזונדערס,
 ווען מען האָט געקענט אויסבעטן מען זאָל זי פאַרגעבן אויף שניק.
 דאָ זיינען זיי ווי פּון עפעס אויפגעלעבט געוואָרן, און כאַטש עס
 איז זיי פּון דעם גאַנצישט אַרויסגעקומען, דאָך, האָבן אַיך אליין
 געווען, ווי זיי האָבן געאַרבעט איבער די כּוחות, פּדי זי וואָס שנע-
 לער און בעסער צו פאַרענדיקן; אַכילדו זייער אייגנליכע איז עפעס
 דאָ ווי פאַראַינטערעסירט געוואָרן, אָבער באַ דער איצטיקער אַרבעט,
 וועלכע איז געטון געוואָרן מער פאַר דער אויסערלעכער פאַרם ווי
 אויס נויטיקייט, איז שווער געווען אויסצופעסן, נע, זאָל זי פּ רגעבן
 אויף שטיק, און מען האָט געוואַרפט אַרבעטן ביז צום פּאַרמאַן,
 וועלכער האָט געקלאַפט צום אַהיימגיין ערשט עלף אַ זייגער פאַר
 מיטצג. דער טאָג איז געווען אַ האַרע ער און נ פּלדיקער; דער
 שניי האָט געהאַלטן באַ צעגן. אַנדער גאַנצ גרופקע איז אַוועק
 גאַכן פּעסטונג צום ברעג, לייכט אַזנטערקלינגענדיק מיט די קייטן,
 וועלכע האָן, כאַטש זיי זיינען געוון באַהאַלטן און ער די קליי-
 דער, דאָך אַרויסגעגעבן אַ דינעם, עאַרפן און נעטאַלישן קלאַנג באַ
 יעדן טריט. אַ צוויי-דריי מענטשן זיינען זון קעגענגען גאָר די
 נויטיקע אינסטרומענטן אין צעכהויו. אַיך בין געגאַנגען זונאמען
 מיט אַלע און אַפּילדו עפעס ווי אויפגעלעבט געוואָרן: מיר האָט זיך
 געגלויבט וואָס שנעלער זען און געוויז ווערן, וואָס פאַר אַן אַרבעט

דאָס איז ? אַוואָסערע דאָס איז אַווינס די קאַטאַרגע-אַרבעט ? און ווי
אַזוי איך אַליין וועל דאָס ערשטע מאל אין מיין לעבן אַרבעטן ?

איך געדענק אַלץ ביז דער קלענסטער איינצלעהיט. אויפן וועג
האַפן מיר באגעגנט עפעס אַ געוויסן שטאַט-מאַן מיט אַ בערדל. ער
האַט זיך אָפגעשטעלט און אַריינגערוקט די האַנט אין קעשענע. פון
אונדזער גרופקע האַט זיך באַלד אָפגעטיילט איין אַרעסטאַנט, אַראָפּ-
געזומען דאָס היטל, צוגענומען די נדבה — פינף קאַפּעקעס, און
פלינק זיך צוריקגעקערט צו די זייניקע. דער שטאַט-מאַן האַט זיך
איברגעצלט און זיך געגאַנגען זיין וועג. די דאָזיקע פינף קאַפּעקעס
האַפן מיר באַלד אין דעם זעלבן פרימאַרגן אויסגעגעבן אוי זעמל.
צעטיילנדיק זיי צווישן אונדזער גאַנצער פאַרטיע גלייך אויף גלייך.

פון דער דאָזיקער גאַנצער גרופקע אַרעסטאַנטן זיינען טייל
געווען, ווי געוויינטלעך, אומעטיק, נישט רעדעוודיק, אַנדערע ווידער
גלייכגילטיק און מיד, דריטע האַפן פויל געפלידערט צווישן זיך.
איינער איז געווען פון עפעס זייער צופרידן און פריילעך, ער האַט
געזונגען און שיער נישט געזאַנצט אויפן וועג, צוקליגענדיק באַ
יעדן שפרונג מיט די קייטן. דאָס איז געווען דער זעלבער נישט
הויכער און פעסט-געבויעטער אַרעסטאַנט, וועלכער האַט אין ערשטן
פרימאַרגן מיינעם אין טורמע זיך צעקריגט מיטן צווייטן באַם וואַ-
סער, אין דער צייט פון וואַשן זיך, דערפאַר, וואָס יענער האַט גע-
האַט די דרייטקייט פעסט צו באַשטעטיקן וועגן אים, אַז ער איז אַ
קאַגאַן. גערופן האַט מען דעם דאָזיקן פריילעכן בחור סקוראַטאָוו.
ענדלעך, האַט ער אָנגעהויבן צו זינגען עפעס אַ שפּאַט שלידל, פון
וועלכן איך געדענק דעם צווינג.

מ'האַט מיך חתונה געמאַכט אָן מיר —

איך בין אין דער מיל געווען.

עס האַט נאָר צוגעפּעלט אַ באַלאַאָליקע.

וויין אומגעוויינטלעכע פריילעכע שטימונג האָט, פאַרשטייט זיך, באַלד אויפגעוועקט גאָ עטלעכע פון אונדזער פאַרטיע פאַרדרוס, מען האָט זי אַפילו אָ גענומען שיער נישט פאַר אַ באַליידיקונג.

— ער האָט זיך צעוואָיעט! — האָט מיט פאַרווורף אַ זאָג געטון איין צרעסטאַנט, צו וועלכן, איבעריקנס, די גאַנצע זאַך האָט קיין שייכות נישט געהאַט.

— איין לידל האָט דער וואָלך געהאַט, און דאָס האָט ער איבערגענומען, דער שלעפער. — האָט באַמערקט אַ צווייטער, פון די אומעטיקע, מיט אַ כאַלאַקישער אויסשפראַך.

— איך בין טאָקע עלעהיי אַ שלעפער, — האָט באַלד אָפּ געענטפערט סקוראַטאָו, — און איך האָט איך אין אייער פּאָלטיאָווע מיט אַ קלוסקע דערוואָרגן.

— זאָג ליגנט, זאָג! און אַליין וואָס האָסטו געגעסן! מיט אַ לאַטש באַרשטש געוופט.

— און אַצינד, ווי דער טייוול וואָלט אים מיט יאָנדרעס גע- קאַרמעט, — האָט צוגעגעבן אַ דריטער.

— איך בין, אין אמתן, ברידערלעך, אַ פארצויגענער מענטש — האָט געענטפערט מיט אַ לייכטן זיפן סקוראַטאָו, ווי ער וואָלט באַדויערט, וואָס ער איז אזוי איידל אויפגעצויגן געוואָרן אוי, ווענדג-דיק זיך צו אַלע איניינעם און ניעט צו קיינעם באַזונדער — פון דער קינדהייט אָן אויף די בעסטע פּלוימען און פאַמפרוסער הלה אויסגעפרוווט (דאָס הייסט, דערצויגן. סקוראַטאָו האָט אומיש-גע צעדרייט די ווערטער), די לייבלעכע ברידערלעך מייע האָבן נאָך אַצינד אויך אין מַסקווע אָן אייגן געשעפט זיערס, אויף דער רוישנדיקסטער גאַס, ווי מיטן ווינט האַנדלען זיי, די רייכסטע סוחרים.

— און דו מיט וואָס האָסטו געהאַנדלט?

— צוליב געוויסע אייגנשאפטן אליין אויך געהאקסן... אָט
דאמאלס טאָקע, ברידערלעך, האָב איך אויך די ערשטע צוויי הונ-
דערט געקריגן...

— רובל? — האָט אונטערגעכאַפט איין נייגעדיקער. ער האָט
אפילו אַ ציטער געטון, דערהערנדיק וועגן אזא גרויסער סומע געלט.
— נ, ליבער מענטש, נישט קיין רובל, נאָר שטעקנס —
לוקא, א, לוקא!

— פאַר וועמען לוקא, אָבער פאַר דיר לוקא קוזמיטש,
האָט זיך פויל אָנגערופן אַ קליין און דין אַרעסטאַנטל מיט אַ שאַרף
געזי.

— נו, לוקא קוזמיטש, כאַפט דיך דער נייחל, זאַל שוין
זיין אזוי.

— פאַר וועמען לוקא קוזמיטש, אָבער פאַר דיר — פעטערל.
— נו, כאַפט דיך דער טייוול מיטן פעטערל, עס לוינט אפילו
נישט צו רעדן און אַ גוט וואָרט האָב איך דיר געוואָלט זאָגן. נו,
איז אָט, ברידערלעך, ווי אזוי דאָס האָט געטראָפן, פארוואָס איך
האָב מיך לאַנג אין מאַסקווע נישט געהאַלטן, מען האָט מיר גע-
געבן דאָרט צום כּוֹף כּופּצען קאַנטשיקעס און מיך הייטער אַרויס-
געשיקט. אָט בין איך...

— און פארוואָס האָבן זיי דיך אַרויסגעשיקט? ... — האָט
איבערגעהאַקט איינער, וואָס האָט זיך אויפּמערקזאַם צוגעהערט צו
דער דערציילונג.

— וואָרים — גיי נישט אין קאַראַנטין*, טרינק נישט קיין
שפּינטן, שפּיל נישט אויף דער בעלענדראַסע. אזוי, צו איך האָב
נישט באַוווּזן, ברידערלעך, אין מאַסקווע רייך צו ווערן. און וייער,

(* קאַראַנטין — שטוב; שפּינטן — באַנען; בעלענדראַסע — באַלאַטיקע.

דייער האָט זיך מיר שוין דאָס געגלֹוסט, איך זאָל רייך זיין. און
אזוי, אזוי האָט זיך מיר שוין דאָס געגלֹוסט, און איך ווייס שוין
אַליין נישט, ווי אזוי דאָס צו זאָגן.

אַ סך האָבן זיך צעלאַכט. כקוראַטאָו איז געווען, אַפנים, פון
די פרייהויליקע פריילעך-מאַכער, אָדער בעסער געזאָגט: לצים, וועל-
כע האָבן ווי גענומען אויף זיך די פליכט פריילעך צו מאַכן זייערע
אומעטיקע חברים, און פארשטייט זיך, אַז אַ חוץ זידלערייען האָבן
זיי פאַר דעם נישט געקריגן. ער האָט געהערט צו אַ באַזונדערן
מערקווירדיקן טיפ, וועגן וועלכען עס וועט מיר נאָך, קען זיין, אויס-
קומען צו רעדן.

— דיך לוינט נאָך אַצינד אויך אָנשטאַט אַ סאָבאַל צו דער,
הרגענען — האָט באַמערקט לוקאַ קוזמיטש. — זעסט, דאָס בלויזע
אַנטון דיינס וועט אפשר הגודערט רובל ווערט זיין.

סקוראַטאָו האָט געהאַט אויף זיך דעם עלטסטן, אַפגעטראַגנסטן
פעלץ, אויף וועלכען עס האָבן זיך אין אלע זייטן געווען לאַטעס. ער
האַט גאַנץ גלייכגילטיק, נאָר אויפמערקזאַם, באַקוקט אים פון אויבן
ביז אַראָפּ.

— דער קאַפּ איז דערפאַר אַ כּך ווערט, ברידערלעך, דער
קאַפּ! — האָט ער געענטפערט — ווען איך האָב מיך אַפילו מיט
מאָסקווע געזעגנט בין איך אויך פון דעם געטרייסט געווען, וואָס
דער קאַפּ וועט מיט מיר מיטגיין, זיי געזעגנט מאָסקווע, אַ דאַנק
פאַר דעם באָד, פאַר דעם כרייען גייסט, אויסגעצייכנט האָט איר
מיך דאָרט צעקאַטעוועט! און! אויפן פעלץ האָטו נישט, ליבער
מענטש, אַצינד וואָס צו קוקן...

— וואָס-זשע דען אויף דיין קאַפּ קוקן!

— זער קאַפּ איז דאָך אַבער אויך נישט זיינער, נאָר אַ גע-
שענקטער — האָט זיך ווידער אַריינגעמישט לוקאַ. — מען האָט

אים דאך, אין כריסטוסעס נאמען, אין טוימען געשענקט, ווען ער
איז מיט דער פארטיע דורכגעגאנגען.

— וואָס-זשע, סקוראטאָו, אַ פאך האָסטו עפעס געקונט?
— וואָס פאַר אַ פאך דאָרט! אַ פירער איז ער געווען, בלינד-
דע אַרומגעפירט, גראַשנס באַ זיי געגנבעט, — האָט באַמערקט איי-
נער טון די אָנגעברוגטע — אָט וואָס זיין גאַנץ פאך איז געווען.
— איך האָב, אין אמתן, געפרוּווט אַמאָל שטיוול נייען —
האַט געענטפערט סקוראטאָו, גאַרנישט לייגנדיק קיין אַכט אויף דער
בייסנדיקער באַמערקונג. — אינגאַנצן איין פאַר אויפגענייט.

— וואָס-זשע, מען האָט זיי געקויפט?
— יא, עס האָט זיך אָפגעריסן אַזעלער, וואָס האָט, אַפנים,
פאַר גאָט נישט קיין מורא געהאַט, טאַטע-מאַמע נישט ערקעך גע-
האַלטן — האָט אים גאָט באַשטראַפֿט — ער האָט זיי געקויפט.
אַלע אַרום סקוראטאָוו האָבן זיך געקאַלערט פאַר געלעכטער.
— און דערנאָך האָב איך נאָך איינמאָל געאַרבעט, שוין דאָ, —
האַט סקוראטאָו ווייטער דערציילט מיט אַן אויסערגעוויינטלעכער
קאַלטבלויטיקייט, — סטעפאַן פעדאָראָויטש פאַמאַראַצעווי, דעם פאַ-
רוטשניק, אַן אונטערנייעכץ געמאַכט.

— וואָס-זשע איז ער, צופרידן געווען?
— ניין, ברידערלעך, נישט צופרידן. אויף טויזנט יאָר פאַר-
שאַלטן, און מיר נאָך אַ קני פון הינטן נאָכגעגעבן. זיכער שוין צו
ביי, אַפנים, געווען. — עך, אַפגענאַרט מיך מיין לעבן, אַפגענאַרט
דאָס קאַטאַרושנע

וואָרט נאָר צו, אַך, וואָרט אַ ביסל,
אַק-קוליסנס כאַן איז אויפן הויף...
ער האָט זיך פּלאַצלינק ווידער צעזינגען און אָנגעהויבן צו
שפּען, אונטערשרונגענדיק מיט די פיס.

— זעט א מיאסער מענטש דאס איז! — האָט אַ ברום גע-
טון דער לעבן מיר גייענדיקער כאכאַל, אָנשטעלנדיק אויף מיר קרום.
מיט אַ ביזער פאַראַכטונג, זיינע אויגן.
— אַן אומנוצלעכער מענטש! — האָט פאַמערקט אַ צווייטער
מיט אַ זיכערן און ערבסטן טאָן.

איך האָב לחלוטין נישט פאַרשטאַנען, פאַרוואָס זיי ביזערן
זיך אויף סקוראַטאָון, און בכלל — פאַרוואָס אַלע פריילעכע, ווי עס
איז מיר שוין געלונגען צו פאַמערקן אין די דאָזיקע ערשטע טעג,
זיינען עפעס ווי פאַראַ טיט געוואָרן פון זיי. דאָס ביזערן זיך פון
כאכאַל און פון די אַנדערע ה'ב איך געהאַלטן פאַר אַ פּערזענלעכע,
נאָר דאָס איז געווען נישט קיין פּערזענלעכע, נאָר אַ פאַרדרוס דער-
פאַר, וואָס סקוראַטאָון איז נישט געווען אויסגעהאַלטן, וואָס ער האָט
נישט געהאַט אויף זיך די שטרענגע, ביזע מינע פון זעכט-שטאַלץ,
פון וועלכער עס איז ארוםגען מען געווען די גאַנצע קאַטאַרגע, ביז
פּעדאַנטיזם, יט איין וואָרט, דערפאַר, וואָס ער איז געווען, לויט
זייער אויסדרוק טאַקט, „אַן אומנוצלעכער“ מענטש. פּונדעסטוועגן, איז
מען נישט אויף אַלע פריילעכע ביז געווען און נישט אַלע אַווי
טראַקטירט, ווי סקוראַטאָון און אַנדערע אים ענלעכע. ווי ווער עס
האַט דערלויבט מיט זיך אומצוגיין: אַ מענטש אַ גוטהאַרציקער, אָן
כיטרעקייט, איז באלד אַנטערגעוואָרן געוואָרן אַלע פאַרשידנסטע
דערנידערונגען. דאָס האָט מיך אפילו איבעראַשא. נאָר עס זיינען גע-
ווען טייל, אויך פון די פריילעכע, וואָס האָבן געזען און האָבן ליב
געהאַט אַפּצווענאָפּערן, און האָבן קיינמאַל קיינעם גאַרנישט געשענקט.
די דאָזיקע איז מען גענייט געווען צו אַכ.ן. דאָ טאַקע, אין דער
דאָזיקער גרופּע מענטש, איז געווען איינער פון די דאָזיקע פאַר-
ביסענע, וואָס איז, אין הויך גענוגען, געווען זייער אַ פריילעכער און
ליבלעכער מענטש, נאָר וועלכן איך האָב פון דער זייט דערקענט
ערשט שפעטער, אַ שיינער און הויך-געוואַקסענער בודער, מיט אַ גרויסן

ווארצל אויף דער באק אין מיט א זייער קאמישן אויסדרוק פון פנים,
איבעריקנס, א גאנץ שיינער און קלוגער. מ'זן האָן אים גערופן
פּיאָנער, ווייל ער האָט אַ מאָל געדינט באַ די פּיאָנערן; אַצינד אָבער
האַט ער זיך געפונען אין דער באַזונדערער אָפטיילונג, וועגן אים
זעט מיר נאָך אויסקומען אַז רעין.

איבעריקנס, זיינען אויך נישט אַלע „ערנסטע“ געווען אַזוי
עקספּאַנזיוו, ווי דער כאַכאַל, וועלכער איז אזוי שטאַרק ביזן געווען
אויף דער פּריילעכקייט. אויף קאַטאַרגע זיינען געווען עטלעכע
מענטשן, וואָס האָבן געוואָלט פאַררעכנט ווערן פאַר די ערשטע, וואָס
פאַרשטייען אַלץ, האָבן גוטע איינפאַלן, כאַראַקטער, שכל אַ סך פון
די האַניקע זיינען טאַקע געווען מענטשן קלוגע, מיט כאַראַקטער,
און האָבן דערגרייכט דאָס, צו וואָס זיי האָבן געצילט, דאָס הייסט,
זיי זיינען כאַררעכנט געווען פאַר די ערשטע און האָבן געהאַט אַ
באַדייטנדן מאַראַלישן איינפלוס אויף זייערע חברים. צווישן-זיך
זיינען זיך די דאָזיקע קלוגע לייט געווען גאנץ אָפט שונאים, —
און יעדער פון זיי האָט געהאַט אַ סך פיינט. אויף די איבעריקע
אַרעסטאַנטן האָבן זיי געקוקט מיט שטאַלץ און אַפילו מיט אַ געווי-
סער גנעריקייט, אין אומזיסטע קריגערייען האָבן זיי זיך נישט אַריי-
געלאָזט, די נאַטשאַלסטוואַ האָט געהאַט וועגן זיי אַ גוטע מיינונג,
אויף דער אַרבעט זיינען זיי אַרויסגעטרען, ווי אָנפירער און קיין
איינער פון זיי וואָלט זיך נישט געטשענעט צו קיינעם, ווען יענער
זאָל, למשל, זינגען לייער; צו אַזעלכע קלייניקייטן האָבן זיי זיך
נישט דערנידעריקט. מיט מיר זיינען די אַלע געווען זייער העפ-
ליעך, אין דער גאַנצער צייט פון מיין קאַטאַרגע, נאָר נישט זייער
באַרעדענדיק; אויך עפעס ווי צוליב זייער שטאַלץ. וועגן זיי זעט
מיר נאָך אויך אויסקומען צו רעדן ברייטער.

מיר זיינען געקומען צום ברעג. ווייטער אַ ביסל, אויפן סייך,
איז געשטאַנען אַן אַלטע איינגעפרוירענע באַרק, וועלכע מען האָט

געדארפט צענעמען. אויף יענער זייט טייך האָט זיך געפֿלוּט די סטעפּ, דער אַנבליק איז געווען אַן אימעטיקער און וויסטער. אַיך האָב געמיינט, אַז אַלע וועלן זיך באַלד אַ וואָרף טון צו דער אַר-בעט, נאָר דאָס איז זיי גאַרנישט איינגעפֿאַלן. טייל האָבן זיך צע-זעצט אויף די קלעצער, וואָס זיינען געלעגן צעוואָרפֿן איבערן ברעג; כמעט אַלע האָבן אַרויסגעשלעפט פֿון די שטיוול בייטלען מיט היי-מישן טי-וו, וועלכן מען האָט פֿאַרקויפט אויפֿן מאַרק אין בלעטער. צו דריי קאַפּנקעס אַ כּונט, און כּווצענקע כּאַלינג ווע ציבוקלעך, מיט קליינע הייצערנע לייקעלעך, אייגענע אַרבעט. די לייקעלעך האָט מען פֿאַררייכערט. די וואָ-כאַלדאַטן האָבן אונדז אַרימ ענומען מיט אַ צעפּ און אויפֿן פֿאַגגווייליקטן אופֿן אונדז אָנגעהויבן צו היטן.

— און וועמען איז עס איינגעפֿאַלן צו צענעמען די דאָזיקע באַר-קעז? — האָט איינער אַ זאָג געטון, ווי פֿאַר זיך, נישט ווענדנדיק זיך, איבעריקנס, צו קיינעם. — שפענער אַפֿנים האָבן זיך אים פֿאַרגלוסט.

— ווער עס האָט פֿאַר אונדז קיין מורא נישט, דעם טאַקע איז עס איינגעפֿאַלן, — האָט אַ צווייטער גאמערקט.

— ווהיין שפּאַנט דאָס אַזוי דאָס פּויערים-כאַלץ? — האָט שווייגנדיק אַ ווילע געפרעגט דער ערשטער, פֿאַרשטייט זיך, נישט דערהערנדיק דעם ענטפֿער אויף זיין פּריערדיקער פֿראַגע און אָנזווייגנדיק אין דערווייטנס אויף אַ הברה פּויערים, וואָס האָבן זיך אַוועקגעלאָזט ערגעץ. איינער הינטערן צווייטן, איבערן גלאַטן שניי. אַלע האָבן זיך פּויל אויסגעדרייט אין יענער זייט אַריין, און פֿון נישט האָבן וואָס צו טון, אָנגעהויבן אַפֿלאַכן פֿון זיי. איינער פֿון די פּויערים, דער לעצטער, איז געגאנגען אימגע-וויינטלעך קאַמיש, צעשפּרייטנדיק די הענט און אַראָפֿהענגענדיק אַיף אַ זייט דעם קאַפּ, אויף וועלכן ער האָט געטראָגן אַ ווייכן פּויערישן

הויט, וואָס האָט אויסגעזען, ווי אַ גריטשענער קוכן. זיין גאַנצע
פּיגור האָט זיך דייטלעך און קלאַר אָפּגעשטאַנט אויפן ווייסן שניי.

— זעסט, אונדזער פּיעטראָוויטש, ווי אויסגעסטרויעט ער האָט
זיך. — האָט איינער באַמערקט, נאָכקרימענדיק די אויסשפּראַך פון
די פּויערים. עס איז פּוואַי צו באַמערקן, אַז די אַרעסטאַנטן האָבן
בכלל געקוקט אויף די נוייערים אַ ביסל פון אויבן אראָפּ, כאָטש אַ
העלפט פון זיי האָט אַליין געשטאַמט פון פּויערים.

— דער אונטערשטער, קינדערלעך, גייט אַזוי, ווי ער וואָלט
רעטעך געזעצט.

— דער איז אַן ערנסטער, ער האָט געלט אַ סך, — האָט באַ-
מערקט אַ דריטער.

אַלע האָבן זיך צעלאַכט, נאָר עפעס פּויל, ווי נישט ווילנדיק,
אינדעם איז צוגעקומען די זעמל-פּאַרקויפּערין, אַ רירעוודיק און פּליג
חייבעלע.

מען האָט גענומען באַ איר זעמל פאר די געשענקטע פּיגור
קאָפּעקעס, און זיי צעטיילט באַלד אויפן אַרט אַלעמען גלייך.

דער יונגער בחור, וואָס האָט געהאַנדלט אין טורמע מיט זעמל,
האָט גענומען צוויי צענדליק און זיך אָנגעהויבן שטאַרק שפּאַרן,
פּדי אויסצו ינגען דריי, און נישט צוויי, ווי עס איז אים געקומען
לויטן געוויינטלעכן אַרדנונג. נאָר די זעמל-פּאַרקויפּערין האָט נישט
איינגעשטימט.

— נו, און יענץ וועסטו נישט געבן ?

— וואָס אַזוינס ?

— כ'מיין דאָס, וואָס די מיין עסן נישט.

— אַ וואָלסטו געניזוקט ווערן ! — האָט דאָס חייבעלע אַ קויטע

געטון און זיך צעלאַכט.

ענדלעך, איז אויך דער אויפזעער איבער דער ארבעט אָג-
געקומען, דער גונטער-אָפיציר מיטן שטעקעלע.

— עי, איר, וואָס האָט איר זיך צעזעצט! אָנהייבן!

— אָבער וואָס, איז און מאַטווייטש, גיט אונדז אויף שטיק, —
האָט אַ זאָג געטון איינער פון די אָנפירער, פאַמעלעך זיך אויפ-
הייבנדיק פון אָרט.

— און פאַרוואָס האָט איר פריער פאַם צעשיקן אויף ארבעט
נישט געבעטן? די באַרקע צענעם, אָט איז דיר אויף שטיק!

זיי האָבן זיך, ענדלעך, ווי-עס-איז, אויפגעהוּבן און אַראָפּ-
געלאָזט זיך צום טייך, קוים שלעפנדיק די פיס. אין דער קאָמפּאָניע
האָבן זיך באַלד באוויזן „אַרדנינג-מאַכער“, על-פל-פנים מיט ווער-
טער. עס האָט זיך אַרויסגעווייזן, אַז די באַרקע האָט מען נישט גע-
טאַרט האַקן אזוי ווי עס לאָזט זיך, נאָר מען האָט געדאַרפט, ווי
ווייט מעגלעך, אָפהיטן די בעלקעס, און פאַונדערס די קווער-באַליעס,
וואָס זיינען צוגעקלאַפט געווען אין זייער גאַנצער לענג צו דער דנאָ
פון דער באַרקע מיט היילצערנע בעגל, — אַן אַרבעט, אַ לאַנגע און
לאַנגווייליקע.

— אָט, מען וואָלט געדאַרפט פריער פאַר אַלעם דאָס דאָזיקע
בעלעק? אוועקשלעפן. גיט זיך נאָר א נעם, חברה! — האָט פאַמערקט
איינער גאַרנישט קיין אָנפירער און נישט קיין שאַפער. נאָר אזוי אַ
פשוטער וואַרץ-אַרבעטער, אַ קליינער רעדער און שטיילער בתור,
וואָס האָט געשוויגן ביז אַצינד, און איינבייגנדיק זיך, האָט ער אַ כאַפּ
אַרום געגעבן מיט די הענט דעם גראָבן בעליק, וואַרטנדיק אויף
העלפער, נאָר קיינער האָט אים נישט געהאַלפן.

— יא, וועסט אים אויפהייבן! אי דו וועסט אים נישט אויפהייבן,
אי דיין זיידע, דער בער, ער זאָל אפילו קומען — וועט ער אים אויך
נישט אויפהייבן! — האָט עמעצער דורך די ציין א וואַרטשע געטון.

— איז וואָס-זשע, ברידערלעך, ווי אזוי-זשע זאָל מען אָנהייבן זיך
אויך ווייס שוין אפילו נישט... — האָט אַ זאָג געטן דער אַרויסגע-
שפרונגענער, אין גרויס פארלעגנהייט, אַפלאַנדיק דעם בעליק און
אויפהייבנדיק זיך.

— די גאַנצע אַרבעט וועסטו נישט מאַכן... וואָס ביזטו אַרויס-
געשפרונגען?

— מיט דריי היבער הייבט ער זיך קיין עצה נישט קענען געבן,
און דאָ איז ער דער ערשטער... טשערעפּאָכע!

— איך האָב דאָך גאַרנישט, ברידערלעך, — האָט זיך פאַר-
ענטפּערט דער דורכגעפּאַלענער — איך האָב נאָר בלוין...

— טאָ וואָס-זשע, זאָל איך אייך אפשר אין שיידלעך אַריי-
לייגן, צי וואָס? אַדער איר וועט זיך שוין באַלד הייפן אויפן הייב-
טער איינזאַלצן? — האָט ווידער אַ געשריי געטון דער אויפזע-
קונדיק מיט פּאַרוונדערונג אויף דער צוואַנציק-קעפּיקער חברה,
וואָס האָט נישט געוואָלט, ווי אזוי זיך צו דער אַרבעט צו נעמען. —
אָנהייבן! שנעלער!

— שנעלער ווי שנעל וועסטו נישט מאַכן, איזוואן מאַטויענישט.
— דו טוסט אזוי אויך גאַרנישט. עי! סאַוועליעו! ראַזנאַ-
וואָר פּיעטראָוויטש! צו דיר רעד איך: וואָס דו שטייט און האָסט
די אויגן אַרויסגעזעצט!... אָנהייבן!

— אָבער וואָס וועל איך אליין אויפּטון?
— פאַרגיס שוין בעסער אויף שטיק, איזוואן מאַטויענישט.
— געזאָגט! — עס וועט נישט זיין אויף קיין שטיק, צענעמט
די באַרקע און אהיים. אָנהייבן!

זיי האָבן ענדלעך אָנגעהויבן, נאָר פּויל, אָן חילין, אָן מסוגל-
קייט. עס איז אפילו אַ פאַרדרוס געווען צו קוקן אויף דער געזונ-
טער חברה פעסטע אַרבעטער, וועלכע האָבן, דאַכט זיך, להלואיך

נישט פארשטאנען, ווי אזוי אָנצוהייבן עפעס טון. זיי האָבן נאָר האָט
 אָנגעהויבן אַרויסנעמען דעם ערשטן גאַר קלענסטן באַלקן — האָט
 זיך אַרויסגעוויזן, אז ער ברעכט זיך, „אַליין ברעכט ער זיך“, האָבן
 זיי געזאָגט, פֿדי צו פֿאַרענטפֿערן זיך פֿאַר דעם אויפֿזעצער; פֿאַלגלעך,
 טאָר מען דאָך אזוי נישט אַרבעטן, און מען וואָלט געדאַרפט אָנ-
 הייבן גאַר אינגאַנצ אַנדערש. עס האָט זיך אָנגעהויבן אַ לאַנגער
 ופּוּח צווישן זיי וועגן דעם, ווי אזוי אַנדערש אָנצונעמען, וואָס צו
 טון. פֿאַרשטייט זיך, אז ביסלעכווייז איז עס דערגאַנגען ביזן קריי-
 גערייען, עס האָט שוין געהאַלטן פֿאַ דערגיין אויך הייטער... דער
 אויפֿזעצער האָט ווידער אַ געשריי געטון און אַ מאַך געגעבן מיטן
 שטעקעלעך, נאָר דער באַלקן האָט זיך ווידער צעבראָכן. עס האָט
 זיך, ענדלעך, אַרויסגעוויזן, אז עס זיינען דאָ ווייניק העק און אז
 מען דאַרף נאָר צוברענגען עפעס אַן אינסטרומענט. מען האָט באַרד
 אוועקגעשיקט צוויי בחורים, מיט אַ קאַנוואָי, נאָך דעם אינסטרומענט
 אין פֿעסטונג אַרײַן, און וואַרטנדיק, האָבן זיך דערווייל אַלע איבער-
 געבליבענע גאַנץ רויק צעזעצט אויף דער באַרקע, אַרויסגענומען
 זייערע ליולקעלעך און ווידער פֿאַרייכערט...

דער אויפֿזעצער האָט, ע.ד. עך, אַ שפּיי געטון.

— נג די אַרבעט אייערע וועט מיר שוין אַ סך ווערט זיין!
 עך, אַ פֿאַלק, אַ פֿאַלק! — האָט ער ביז אַ מרוק געטון, אַ מאַך
 געגעבן מיט דער האַנט און אוועקגעגאַנגען אין פֿעסטונג אַרײַן צו-
 פֿאַכנדיק מיטן שטעקעלעך.

אין אַ שעה אַרום איז געקומען דער קאַנדוקטאָר. אויסהערנ-
 דיק רויק די אַרעסטאַנטן, האָט ער געמאַלדן, אז ער גיט אויף שטיק
 אַרויסצונעמען נאָך פֿיר באַלקנס, נאָר אזוי, אז זיי זאָלן זיך נישט
 צעברעכן, נאָר גאַנצערהייט, און אַ הויך דעם, האָט ער נאָך אָפּגע-
 טיילט צו צענעמען אַ באַדייטנדיקע טייל פֿון דער באַרקע, מיט דעם
 באַדינג, אז דאַמאָלס וועט מען שוין קענען גיין אַהיים. די פֿאַר-

געבענע ארבעט איז געווען גענוג גרויס, נאָר טאַטעלעך מיינע, ווי
 זיי האָבן זיך אַ נעם געטון | ווי איז אַהינגעקומען די פּוילקייט, ווי
 איז אַהינגעקומען דאָס נישט מסוגלקייט? עס האָבן אַ קלאַפּ געטון
 די העק, זיי האָבן אָנגעהויבן אַרויסצורייען די הילצערנע בעגל.
 די איבעריקע האָבן אונטערגעלייגט גראַבע דרענגער און, אָנשפּאַרג-
 דיק זיך אויף זיי מיט צוואַנציק הענט, האָבן זיי פלינק און מייס-
 טעריש אַרויסגעבראַכן די באַלקנס, וועלכע האָבן זיך אַצינד, צו מין
 גרויסער פּאַרווונדערונג, שוין אַרויסגעבראַכן גאַנצעהייט, און עס
 איז אַפילו קיין האָר נישט קאַליע געוואָרן. די אַרבעט האָט געקאַכט.
 אַלע האָבן עפעס פּלוצלינק אויסגעצייכנט אָנגעהויבן קענען, קיין
 איבעריקע ווערטער, קיין זידלערייען, יעדער האָט געוואוסט, וואָס זיך
 אָנצורופן, וואָס צו טון, ווי זיך צו שטעלן, וואָס צו ראַטן, פּונקט
 אַ האַלבע שעה פאַרן באַראַבאן איז די פּאַרגעבענע אַרבעט געווען
 געענדיקט, און די אַרעסטאַנטן זיינען געגאַנגען אַהיים מיט, גאָר
 זייער צופרידענע, כאַטש זיי האָבן געוואונען בלויז נאָר אַפּשר אַ האַל-
 בע שעה פאַר דער באַשטימטער צייט. גאָר וואָס אַמבאַלאַנגט מיר,
 האָב איך באַזערקט איין מערקווירזיקע זאַך: ווי איך זאָל מיך נישט
 געווען צורירן, זיי צו העלפּן אין דער צייט פון דער אַרבעט, בין
 איך אומעטום געווען נישט אויפן אַרט, שטענדיק האָב איך געשטערט,
 שטענדיק האָט מען מיך שיער נישט מיט זידלערייען אַוועקגעטריבן
 הייטער.

דער מינדסטער לעצטער שלעפּער, וועלכער איז אויך געווען
 פון די ערגסטע אַרבעטער און אַפילו נישט די חוצפה געהאַט קיין
 פּיפּס צו טון קעגן די אנדערע קאַטאַרושניקעס, וועלכע זיינען גע-
 ווען געשיקטער און פאַרשטענדלעכער פאַר אים, אויך דער האָט זיך
 געהאַלטן פאַר באַרעכטיקט צו שרייען אויף מיר, ווען איך האָב מיך
 אַנידערגעשטעלט לעבן אים, מיט דעם אויסרייד, אַז איך שטער אים.
 ענדלעך, האָט איינער פון די גוטע אַרבעטער מיר גלייך גראַב אַ זאַג

געטון: „וזהו קריכת איר, גייט אונעק! וואָס שנופּט איך איר זיך
דאָרט, וווּ מען בעט אייך נישט.“

— אַריינגעפאַן אין זאַק! — האָט פּאַלד אונטערגעכאַפּט אַ

צווייטער.

— דו נעם בעסער אַ פּושקע — האָט מיר געזיגט אַ דריטער —

און גיי אַרום צונו פּקלויבן אויף אַ שטיינערנע געביידע אויף אַ פּאַנד
דאָס רייכערן אונזער צו רענגען, וואָרים דאָ האָטו נישט וואָס צו טון.
עס איז אויסגעקומען צו שטיין אין דער זייט, און שטיין אין
דער זייט, ווען אַלע אַרבעטן, איז עפעס נישט אָנגענומען. נאָר ווען
עס איז הירקלעך אזוי געשען, אז איך בין אַוועקגעגאנגען און זיך
געשטעלט אין עק פּאַרקע, האָבן זיי פּאַלד אָנגעהויבן צו שרייען:
„אַ! וואָס פאַר אַן אַרבעטער מען האָט אונדז געגעבן; וואָס וועסטו
מאכן מיט זיי? וועסטו גאַרנישט מאכן!“

דאָס אַלץ איז, פאַרשטייט זיך, ספּעציעל געטון געוואָרן, ווייל
דאָס האָט זיי אַלעמען געוויילט. מען האָט געדאַרפט זיך אַ ביסל פּריי-
לעך מאכן איבער אַ געוועזענעם דוואַריאנטשיק, און פאַרשטייט זיך,
אז זיי זיינען געוון צופּרידן פון דער געלעגנהייט.

אַצינד איז שוין גאַנץ פאַרשטענדלעך, פאַרוואָס, ווי איך האָב
שוין געאַנט פּריער, מיין ערשטע פּראָגע באַם אַריינטרעטן אין טור-
מע איז געווען: ווי אזוי זיך אויפצופירן, ווי אזוי זיך אַוועקצושטעלן
קעגן די דאָזיקע מענטשן? איך האָב פּאַרגעפילט, אז איך וועל אָפט
האַבן אַזעלכע צוזאַמענשטויסן מיט זיי, ווי אַצינד באַ דער אַרבעט.
נאָר נישט קוקנדיק אויף קיין שום צוזאַמענשטויסן, האָב איך דאָך
באַשלאָסן נישט איבערצובייטן דעם פּלאַן נון מיין אויפפירונג, וועלכן
איך האָב שוין טיילווייז געהאַט אַרומגעטראַכט דאַמאָלס: איך האָב
געחוסט, אז ער איז גוט. נעמלעך: איך האָב באַשלאָסן, אז איך דאַרף
מיך האַלטן ווי ווייט מעגלעך פּשוטער און אומפּהעגיקער, און בשום
אופן נישט אַרויסווייזן קיין באַזונדערן פּלייס זיך צו דערנענטערן צו

זיי; צבער אויך נישט אָפּשטויסן זיי, ווען זיי וועלן זיך אַליין וועלן
דערנענטערן. בשום אופן נישט שרעקן זיך פאר זייערע דראָנגען,
פאר זייער פאַראַנטוואָרטלעך און, ווי היינט מעגלעך, מאַכן אַן אָנשטעל,
אז איך באַמערק דאָס גאַרנישט. בשום אופן זיך נישט דערנענטערן
צו זיי אין געוויסע פּוּקטן און נישט נאַכגעפן זיי אין געוויסע זיי-
ערע געוויי הייטן און מנהגים, מיט איין וואָרט, — זיך נישט איינגע-
בעטן צו זיי אַליין אלס אייגענער פון זייער געזעלשאַפּט. איך האָב
פאַרשטאַנען באַלד פון ערשטן בליק, אז זיי אַליין טאַקע וואָלטן מיך
די ערשטע פאר דעם פאַראַכטעט פונדעסטוועגן, האָב איך לויט זיי-
ערע באַגריפן (איך בין דאָס געווייר געוואָרן שפּעטער אויף זיכער),
געדאַרפּט זיך גרויסהאַלטן קעגן זיי מיט מיין דוואַריאַנץ-אַפּשטאַמונג,
דאָס הייסט, פּונשטשן זיך, מאַכן מינעס, מאַסן זיך פון זיי, קריי-
מען זיך אויף יעדן שריט, פּוילן זיך. אזוי טאַקע האָבן זיי פאַר-
שטאַנען, וואָס עס איז אַזוינס אַ דוואַריאַנץ, זיי פאַרשטייט זיך, וואָלטן
מיך געוידלט פאַר דעם, נאָר דאָך מיך געאַכטעט שטילערהייט, אַזאָ
ראַלע איז געווען נישט פאַר מיר; איך בין קיינמאַל נישט געווען
קיין דוואַריאַנץ, לויט זייער באַגריף; נאָר פאַר דעם האָב איך מיר
געגעבן דאָס וואָרט נישט מיט קיין שום זאַך נאַכצוגעבן זיי, נישט צו דער-
נידעריקן קעגן זיי: נישט מיין בילדונג, נישט מיין אַרט דענקען. אויב
אך וואָלט אָנגעהויבן, כדי זיי צופּרידן צו שטעלן, אונטערצו-
הנפּענען זיי, איינצושטימען מיט זיי, זיך צו חבּרן מיט זיי און
איבערצוגעמען זייערע פאַרשידענע אייגנשאַפּטן, כדי צו געווינען
זייער גוטפּריינטשאַפּט, — וואָלטן זיי באַלד געווען אָנגענומען, אַז
איך טו דאָס אויס שרעק פאַר זיי, אויס פּחדנות, אין וואָלטן זיך
מיט פאַראַכטונג געווען באַצויגן צו מיר, א—וון האָב איך מיר נישט
געקענט נעמען אלס ביישפּיל: ער איז אַריינגעקו ען צום מאַיאָר,
און זיי אַליין האָבן פאַר אים מורא געהאַט. פון דער צווייטער זייט, האָבן
זיך מיר אויך נישט געגלוסט זיך אָפּשליסן פאַר זיי אין אַ קאַלטער

און נישט ציטוירטלעכער העפלעכקייט, ווי עס האָבן געטון י פאָ-
 ליאָקן. איך האָב זייער גוט געזען אצינד, אז זיי פאראכטן מיך
 פאר דעם, וואָס איך האָב געוואָלט ארבעטן אזוי ווי זיי, האָב
 מיך נישט געפיעשטשעט און נישט געקרימט פאר זיי; און כאָטש
 איך האָב זיכער געוואוסט, אז דערנאָך וועלן זיי געצווינגען זיין איבער-
 צובייטן זייער מיינינג וועגן מיר, נאָר דאָך, דער געדאַנק, אז אצינד
 האָבן זיי עפעס, ווי אַ רעכט מיך צו פאראכטן מיינענדיק, אז איך
 האָב פאָ דער ארבעט זיך באַמיט זיי צו געפֿעלן, — דער געדאַנק האָט
 מיר פאָרשאַפט גרויס עגמח נפש.

ווען איך האָב מיך אַמאָל, אין אַונט, נאָכן פאָרענדיקן די
 באַכמיטאָנדיקע ארבעט, צוריקגעקערט אין טורמע אַרײַן, אַ מידער,
 און אויסגעמאַטערטער, האָט אַ שרעקלעכער אומעט מיך חידער אַרומ-
 גענומען. „וויפֿיל טויזנטער טעג נאָך אַזעלכע עס וואַרטן מיך! —
 האָב איך געטראַכט, — אַלץ די אייגענע, אַלץ איינע און די זעל-
 בע!“ שווייגנדיק, שוין אין דער טונקל־הייט, האָב איך אַרומגעוואָגלט
 איינער אַלײַן הינטער די קאַזאַרמעס, אין דער לענג פֿון פאָרקן
 און פֿלוצלינג דעווען אונדזער שאַריקן, וועלכער איז געל פֿון גיך
 צו מיר. שאַריק איז געווען אונדזער טורמע-הינט, אזוי ווי עס טרײַט
 זיך הינט ערגנץ אין אַ ראַטע, נאַטאַרײַ, אָדער עסקאַדראָן ער האָט
 געלעבט אין טורמע שוין גאַנץ לעבן, נישט צום געדענקען,
 נישט געהערט צו קיינעם, אַלע געהאַלטן פֿאַר זיינע בעלי-בתיים און
 זיך דערבעט מיט די אַרויסגעוואָרפֿענע איבערפֿלייבעכצן פֿון קיך.
 דאָס איז געווען אַ גאַנץ גרויסער הונט, אַ שוואַרצער, מיט ווייסע
 פֿלעקן, אַ הויף-הונט, נישט זייער קיין אַלטער, מיט קלוגע אויגן
 און מיט אַ צעפֿלאַשעטן וויינדל. קיינער האָט אים קיינמאָל נישט גע-
 גלעט, קיינער האָט קיינמאָל נישט געלייגט קיין אַכט אויף אים.
 נאָך אין ערשטן טאָג האָב איך אים אַ גלעט געטון און געגעבן פֿון
 דער האַנט ברויט צו עסן. ווען איך האָב אים געגלעט, איז ער גע-

שטאנען גלייך, ליבלעך געקקט אויף מיר און אלס צייכן פון צו-
 פרידנהייט, פאמעלעך געמאכט מיטן וויינדל. אצינד, שוין נישט האָב-
 דיק לאַנג מיך געווען — מיך, דעם ערשטן, וועלכן עס איז איינגע-
 פאלן נאָך אזוי פיל יאָר אים צוצולאָשטשען צו זיך, איז ער געלאָפן
 און אַרומגענוכט מיך צווישן אלע און, געפינענדיק מיך הינטער די
 קאזארמעס, האָט ער זיך געלאָזט מיט אַ וואַיעריי מיר אַנטקעגן
 לוי. זיך אויך ווייס נישט, וואָס עס איז געווען מיט מיר, נאָר איך האָב
 מיך געוואָרפן קושן אים. איך האָב אַרומגענומען זיין קאָפּ; ער איז
 מיר אַרויפגעשפרונגען מיט די פאָדערשטע לאַפעס אויף די אַקסל
 און אַנגעהויבן מיר לעקן דאָס פנים. „אַט איז דער פריינט, וועלכן
 מיין גורל באַשטימט מיר!“ — האָב איך אַ טראַכט געטאן, און יעדעס
 מאָל, ווען איך האָב מיך דערנאָך, אין דער דאָזיקער שווערער און
 אומעטיקער צייט, צו יקגעקערט פון דער אַרבעט, האָב איך פריער
 פאַר אלץ, נאָך נישט אַריינגייענדיק אין ערבנען, שוין געאייילט
 הינטער די יאָזארמזס אַרונטער, מיט דעם פאַר מיר שפּרינגענדיקן
 און פאַר פרייד וואַיענדיקן שאַריקן. איך האָב אַרומגעכאַפט זיין קאָפּ
 און געקושט אים, געקושט, און עפעס אַזא זיס און איינציטיק פייג-
 לעך-ביי ער געפיל האָט געקלעמט מיין האַרץ. און איך געדענק, מיר
 איז אַפילו אַנגעבעם געווען צו טראַכטן, ווי איך וואָלט מיך גערימט
 פאַר זיך אַליין מיט מיין פייך, אַז אַט איז אויף דער גאַנצער וועלט
 אַצינד געבליבן פאַר מיר נאָר איין באַשעפעניש, וואָס האָט מיך ליב,
 וואָס איז צוגעזינדן צו מיר, מיין פריינט, מיין איינציקער פריינט —
 מיין געטרייער שאַריק.

נייע באקאנטשאפטן — פיעטר אָו.

נאָר די צייט איז געגאנגען, און איך האָב מיך ביסלעכחייז אָנגע-
 הויבן איינלעבן. מיט יעדן טאָג האָבן מיך אַלץ ווייניקער געערגערט
 די געוויינטלעכע דערשיינונגען פון מיין נייעם לעבן. די פאסירונג-
 גען, מיין לאַגע, די מענטשן — אַלץ איז שוין עפעס ווי אַלט גע-
 וואָרן אין מיינע אויגן. שלום שליטן אינגאנצן מיט דעם דאָזיקן
 לעבן איז געווען אוממעגלעך, נאָר אַנערקענען עס פאַר אַ געשעע-
 נעם פאקט איז שוין לאַנג צייט געווען. אלע מיספאַרשטענדנישן,
 וועלכע זיינען נאָך געבליבן אין מיר, האָב איך באַגראָבן, ווי חייט
 מעגלעך, טיפער אין זיך. איך האָב שוין נישט אַרומגעוואָלט איי-
 בער דער טורמע, ווי אַ פאַרלוירענער, און נישט אויסגעגעבן מיין
 אומעט. די חילד-בייגערדיקע בליקן פון די קאַאַרזשניקעס האָבן זיך
 שוין נישט אָפגעשטעלט אויף מיר אזוי אַפט, זיי האָבן מיר שוין
 נישט נאָכגעפאַרשט מיט אַזאַ אַפענער חוצפה. איך בין זיי שוין אויף,
 אַפנים, אַלט געוואָרן אין די אויגן, פון וואָס איך בין זייער צופרידן
 געווען. איבער דער טורמע בין איך מיר שוין אַרומגעגאַנגען,
 ווי באַנד אין דער היים, גי האַט מיין אַרט אויף די נאַרעס און
 אַפילו שוין, ווייזט אויס, צוגעוואַנט געוואָרן צו אַזעלכע זאַכן, צו
 וועלכע איך האָב געמיינט, אַז-אויך וועל מיך קיינמאָל אין לעבן
 נישט צוגעווייגן. רעגוליער יעדע וואָך בין איך מיר געגאַנגען
 גאַנץ דעם האַלבן קאַפּ. יעדן שבת, אין דער פרייער צייט פון אַל-

זעט, האָט מען אַרויסגערוּפֿן צו דעם איינציקווייז, פֿון טורמע אין
 דער הויפט-וואַך אַרײַן (דער, וואָס האָט זיך נישט אָפּגעגאַלט, איז
 שוין אַלן פֿאַראַנטוואָרטלעך געווען פֿאַר זיך), און דאָרט האָבן די
 באַלער פֿון די באַטאָליאַנען געזיפֿט אונדזערע קעפֿן אין אַן רחמנוּת
 געשאַן זיי מיט די טעמפע בריטוועס, אזוי, אז עס גייט מיר נאָך
 אַצינד אַריבער אַ פֿראַסט איבער דער רויט באַם דערמאָנען זיך אַן
 דער דאָזיקער פֿיין. איבעריקנס, מען האָט אין אַ קורצער צײַט אַרום גע-
 טונען אַ מיטל: אַקום אַקײַמיטש האָט מיר אָנגעוויזן איין אַרעסטאַנט,
 פֿון דער מיליטערישער אָפּטיילונג, וועלכער האָט פֿאַר אַ קאָפּעקע
 געגאַלט מיט זײַנס אַ בריטווע יעדערן, ווער עס האָט נאָר געוואָלט,
 און דאָס איז טאַקע געווען זײַן באַשעפֿטיקונג. אסך קאַטאַרוזשניקעס
 זײַנען געגאַנגען צו אים, פֿדי אויסצומײַדן די קאַזשאַנע באַלער,
 כאַטש דאָס זײַנען געווען מענטשן נישט קײַן מפּונקט. אונדזער
 אַרעסטאַנט, דעם באַלער, האָט מען גערופֿן מאַיאָר, — פֿאַרוואָס —
 ווייס איך נישט. און מיט וואָס ער האָט געקענט ענלעך זײַן צום
 מאַיאָר — קען איך איך נישט זאָגן. אַצינד, ווען איך שרייב דאָס
 שטעלט זיך מיר טאַקע כאַר דער מאַיאָר, אַ הויכער, אויסגעדאַרטער
 און שווייגדיקער בווּד, אַ גאַנץ נאַרישער, שטענדיק פֿאַרטיפּטער אין
 זײַן באַשעפֿטיקונג און נישט אַנדערש, ווי נאָר מיט אַ פֿאַסיק אין
 דער האַנט, אויף וועלכן ער וואָס טאַג און נאַכט געגלעט זײַן גוט אויס-
 געאַרפֿטע בריטווע און דריט זיך אז ער איז אינגאַנצן אָפּגעגעבן
 געווען דער דאָזיקער באַטענטיקונג, אַננעמענדיק זי, אַפֿנים, פֿאַר דעם
 צײַל פֿון זײַן גאַנץ לעבן. אין אמתן, ער איז געווען זײַער צופֿרידן,
 ווען די בריטווע איז געווען גוט אָנגעשאַרפט און עס איז געקומען
 עמעצער זיך נאָלן: זײַף האָט ער געהאַט וואַרעמען, אַ האַנט — אַ
 גרינגע, דאָס גאַלן — אַ סאַמעטנס, ער האָט, אַפֿנים, געהאַט פֿאַרגע-
 ניגן און שטלצירט מיט זײַן קונסט און מיט בטול צוגענומען די פֿאַר-
 דינטע קאָפּעקע, ווי עס וואָלט אים, אין אמתן, געגאַנגען נאָר אין דער

קונסט און נישט אין דער קאָפּעקע. אַ שרעקלעכע סוף האָט אַ—ו
געכאַפּט פון אנדזער פּלאַץ-מאַיאָר, ווען ער האָט אָנמס-נדיק טאַר
אים אויף אנדזער טורמע, דערמאַנט אמאָל דעם נאָמען פון אנדזער
טורמע-גאַלער און צווייב אומאַרזיכטיקייט אים אָנגערופן מיטן נאָמען
מאַיאָר. דער פּלאַץ-מאַיאָר איז אַריין אין כּעס און זיך באַליידיקט
אויף דער העכסטער שטופּע. „און צי ווייטו פּאַדליעץ, וואָס עס
איז אַזוי אַ מאַיאָר ?! — האָט ער געשריגן, מיט שוים אויפן מויל,
אַפּרעכענדיק זיך אויף זיין שטייגער מיט אַ—וון: — צי פּאַרשטייסטו,
וואָס עס איז אַזוי אַ מאַיאָר ?! און פּלוצלינק, וועלכער פּאַדליעץ
דאָרט, קאַטאַרוזשיק, וועט וועגן אים צו רופן מאַיאָר, מיר אין די
אויגן, אין מיין קעגנזאָרט !“ .. נאָר אַ—ו האָט זיך געקענט איינ-
לעבן מיט אַזאַ מענטש.

פון טאַכע ערשטן טאָג אָן פון מיין לעבן אין טורמע, האָב איך
שוין אָנגעהויבן צו חלומען וועגן דער פּרייהייט. וואָס אויסרעכענען,
ווען עס וועלן זיך ענדיקן מיינע טורמע-יאָרן, אויף טויזנטער אופנים
און אָנווענדונגען, איז געוואָרן מיין באַליבסטע באַשעפּטיקונג. איך
האָב אפילו טראַכטן נישט געקענט וועגן גאַרנישט אַנדערש, און בין
אַ בערצייגט, אַז אַזוי געשעט מיט יעדן, באַ וועלכן מען האָט צוגע-
נומען אויף אַ צייט די פּרייהייט. אַך ווייט נישט, צי האָבן די קא-
טאַרוזשיקעס אויך אַזוי געטראַכט, אויך אַזוי אויסגערעכנט, ווי איך,
נאָר די ווונדערבאַרע לייכטזיניקייט פון זייערע האַפּנונגען האָט מיך
איבעראַשט פון ערשטן טריט אָן. די האַפּנונג פון אָן איינגעזעצטן,
באַ וועלכן מען האָט צוגענומען די פּרייהייט — איז גאָר פון אָן
אַנדערן מיין, ווי פון אַ מענטש, וואָס לעבט אויף אַ געהעריקן אופן.
דער פּרייער מענטש האַפּט געוויינטלעך אויך (למשל, אויף אָן ענדע-
רונג אין זיין גורל, אויף דער אויספירונג פון אַ געוויסער אינטער-
געמונג), נאָר ער לעבט, ער שאַפט דערווייל: דאָס קעגנזעטיקע
לעבן, מיט זיין טומל און גערויש, פאַרכאַפּט, שלעפּט אים דערווייל

אינגאנצן אריין. אנדערש איז מיט דעם איינגעזעצן. דאָ לאַמיר
 זאָגן, לעבט מען אויך, — מיט אַ טורמע-לעבן, אַ ק-טאָרגע-לעבן;
 נאָר ווער עס זאָל נישט זיין דער קאטאָרושניק און אויף וואָס פאַר
 אַ טערמין ער זאָל נישט פאַרשיקט זיין, קען ער דאָך לילדוטין.
 אינסטיקטיוו, נישט אָננעמען זיין גורל פאַר עפעס שוין באַשטימטעס,
 פאַרענדיקט פאַר אַ טייל פון זיין ווירקלעכן לעבן. יעדער קאטאָרוש-
 ניק פילט, אז ער איז נישט באַ ויך אינדערהיים, נאָר עפעס ערגעץ-
 וווּ אין געסט. אויף צוואַנציק יאָר קוקט ער ווי אויף צוויי יאָר און
 איז פאַלש. ענדיק איבערצייגט, אז ווען ער וועט אַלט זיין פופציק יאָר,
 נאָכן אַרױסגיין פון טורמע, וועט ער זיין פונקט אזאָ ווילדער יונג,
 ווי אַצינד, ווען ער איז נאָר אַלט פינף און דרייסיק. — מען וועט
 נאָך אַ לעב טון — טראַכט ער, און פאַרטרייבט פון זיך מיט
 עקשנות אַלע פאַרצווייפלונגען און אנדערע שלעכטע געדאַנקען. אַפילו
 די פאַרשיקטע אָן אַ טערמין, פוּ דער באַזונדערער אָפּט יילונג, אויך זיי
 האָבן טיילמאָל אויסגערעכנט, אז אַט-אַט — אין עס וועט פלוצלינג
 אָנקומען אַ פאַראַרדנונג פון פיטער^{*)}: „איבערשיקן קיין נערטשינסק,
 אין די מעזאַל גרופּנס, און באַשטימען טערמינען“. דאַמאָלס איז
 אויסגעצייכנט: ערשטנס געדויערט דער וועג גאַנג קיין נערטשינסק
 אפשר אַ האַלב יאָר, און מיט דער פאַרטיע גיין איז, אין פאַרגלייך
 מיט דער טורמע, אַ סך ביסער! און דערנאָך וועט מען צווענדיקן
 אין נערטשינסק דעם טערמין, און דאַמאָלס... און אזוי האָט דאָך
 טיילמאָל שוין גאָר אַ גרויער מונטש.

אין טאַבאָלסק האָב איך געזען צוגעשמירטע צו דער וואַנט.
 ער זיצט אויף אַ קייט, אזוי אפש- אַ סאַזשען די לענג. דאָ האָט
 ער זיין בעטל. מען האָט צוגעשמ דט פאַר עפעס שוין זייער אויסער-
 געוויינטלעך שרעקלעכט, וואָס איז אָפּגענון געוואָרן שוין דאָ אין

*) פּיטערבאָרג

סיפיר. מען זיצט צו פינף יאָר, מן זיצט אויך צו צע. מערסט
 טיילס מערדער. איינעם נאָר צווישן זיי האָב איך געזען, וואס האָט
 געשטאמט פון אדל; ער האָט ערגיזן-ווי אַזאַל געדוילט. גערעדט
 האָט ער פאמעלעכטישקע, אונטערשפאשענדיק; אַ שטיי-עלע אַ זיכ.
 ער האָט אינדו געזיין זיין קייט, געוויזן, ווי אזוי עס איז באקווע-
 מער זיך צו לייגן אויפן בעטל. דאָז איז, אַזנים, געווען שוין איינ-
 מאָל אַ פויגל. זיי אַלע בכלל האלטן זיך רויק און זען אויס צו זיין
 צופרידן, און דאָך גלוסט זיך יעדן פון זיי זייער און זייער האָט
 שנעלער אויסציען דעם טערמין. צו וואָס, דאכט זיך? אַט צו וואָס:
 ער וועט אַרויסגיין דאמאָל פון דער שטיקנדיקער און פארשטיג-
 קענער שטוב, מיט די נידעריקע ציגל-געוועלבו, און זיך איבערגיין
 איבערן הויף פון טורמע, און... און גישט מער. פון דער טורמע
 וועט מען אַם שוין קיינמאָל נישט אַרויסלאָזן, ער אַליין הייסט,
 אַז די אָפגעלאָזע פון דער קייט ווערן שוין אייביק געהאלטן אין
 טורמע, ביז זייער טויט, און אין קייטן. ער ווייסט דאָס און דאָך
 ווילט זיך אים שרעקלך וואָס שנעלער ער יקן זיין קייט-טערמין.
 וואָרים, וואָלט ער דען געקענט אַן דעם פארלאנג אַזויצן פינף אָדער
 זעקס יאָר אויף דער קייט, נישט שטאַרבן, נישט מ-גוע ווערן
 וואָלט דען נך דערנאָך אַ צייער געזעסן?

איך האָב געפילט, אַז די אַרבעט קען מיך ראַטעווען, שטאַרקן
 מיין געזונט, מיין קע פער. די שווענדיקע גייסטיקע אים זיקייט, די
 געווענשי אים ענונג, די פאַרשטיקטע לופט אין דער קאזאַרמע
 וואָלטן געקענט אינגאנצן פון מיר אַ תל מאַכן זפטיער זיין אויף דער
 לופט, יעדן טאָג מיר ווערן, אויסלערנען זיך טראָגן משאָת — און
 איך וועל מיך זיכער ראַטעווען — האָב איך געטרעכט — איך וועל
 מיך שטאַרקן, איך וועל אַרויס אַ געזונטער, אַ פרישער, אַ שטאַרקער,
 נישט קיין אַלטער. איך האָב נישט קיין טעות געהאַט: די אַרבעט
 און די באַוועגונג זיינען געווען פאַר מיר זייער נוצליך. איך האָב

מיט שרעק געקוקט אויף איינעם פון מיינע חברים (פון די דוואַ-
ריאָנעס), ווי ער איז אויסגעגאנגען אין טורמע, ווי אַ לייכט. ער
איז אַרײַן אין איר צוזאמען מיט מיר, נאָך אַ יונגער, שיינער,
פרישער, און ער איז ארויס אַ האַלב-טייטער, אַ גראַנד, אָן פיס
און מיט אַן אַסכמע. נײַן, האָב איך געכראַכט, קוקנדיק אויף אים:
איך חיל לעבן און וועל לעבן. דערפאַר טאַקע האָב איך אַזוי גע-
כאַפט אין אָנהייב פון די קאַטאַ-זשניקעס פאַר מײַן לייבע צו דער
אַרבעט, און זײַ היבן לאַנג נאָ פאַרפֿלגט מיך מיט פאַראַכטונג
און שפּאַט. נאָר איך האָב נישט געקוקט אויף קיינעם אין אונטער
געגאַנגען ווי עס האָט זיך נאָר געלאָזט, למשל, כאַטש ברענין און
שטויסן אַלעבאַסטער, — איינע פון די ערשטע אַרבעטער, וואָס זײַנען
מיר געפּעלן.

דאָס איז געווען אַן אַרבעט אַ לייכטע. די אינזשיניער-באַטשאַל-
סטוואַ איז גרייט געווען, ווי ווייט מעגלעך, צו פאַרלייכטערן די אַר-
בעט די דוואַ יאָנעס, וואָס דאָס איז, איבעריינס, געווען אינגאַנצן
נישט קיין איינזעניש פון זייער זייט, נאָר אַ גערעכטיקייט. עס וואָלט
פּאָדע געווען צו פּאָדערן פון אַ מענטש, וואָס איז אויף אַ העלפט
שוואַכער אין כּוח און וואָס האָט קיינמאַל נישט געאַרבעט, די זעלבע
אַרבעט, וועלכע מען האָט געוויינטלעך פאַרגעבן אן אמתן אַרבעטער.
נאָר דאָס דאָזיקע, באַלעווען אונדז איז נישט שטענדיק פאַרגעקו-
מען און אַז יאָ. איז אויך עפעס ווי אין געהיים; איז דעם האָט
מען שטרענג אַכטונק געגעבן פון דער זייט. גאַנץ אַפּט איז אויסגע-
קומען צו אַרבעטן שווערע אַרבעט, און דאמאָלס, פאַרשטייט זיך, איז
די דוואַריאָנעס געווען טאַפל שווער, ווי די אנדערע אַרבעטער. צום
אַלעבאַסטער פלעגט מען באַשטימען געוויינטלעך אַ מענטשן דריי-פיר
אַלע אַדער שוואַכע, נו, און מיר זײַנען אויך אַריינגערעכנט גע-
וואָרן צווישן זיי, פאַרשטייט זיך; אין אַ חוץ דעם האָט מען נאָך צו-
געטיילט איין אמתן אַרבעטער, וואָס האָט געקענט די אַרבעט גע-

וויינטלעך איז גינגאנגען אלץ דער אייגענער כסדר, עטלעכע יאר
דורכאנאד, אלמאזאון, א שטרענגער, טינקלער און זיסגעמאגערטער
מענטש שוין אין די יארן א ביזער און פארגרעפטער. ער האט
אונדז טיף פאראכטעט. איבעריקנס, ער איז געווען אזוי נישט בא-
רעדעווידיק! ער האט זיך אפילו געפוילט צו וואָרטשען אויף אונדז.
די שאַפּע, אין וועלכער מען האט געברענט און געשטויסן דעם אַלאַ-
פּאַסטע, איז אויך געשטאנען אויפן וויסן און משופּעדיקן ברעג
פון טייך. ווינטער, באזונדערס אין א כמורנעם טאָג, איז קוקן אויפן
קעגניבערדיקן וויסן ברעג געווען זייער אומעטיק. עפעס אזא פאַר-
בענקטייט, וואָס האט געריסן באַם האַרץ, איז געווען אין דעם
דאָזיקן ווילדן און וויסן לאַנדשאַפט. אין אפשר נאָך שווערער איז גע-
ווען, ווען אויף דער א מענדלעכער וויסער דעק פון שניי האט העל גע-
שיינט די זון; עס האט זיך אזוי געגלוסט אַוועקפּלען ערגעץ-ווי אין
דער דאָזיקער סטעפּ, וועלכע האט זיך אָנגעהויבן אויף דער צוויי-
טער זייט ברעג און זיך אויכגעשפּרייט צו דרום, ווי איין אימענ-
דלעך טישאַך, אויף אַנדערהאַלבן טויזנט וואָרטס די לענג, אַלמאַ-
זאָו האט זיך געוויינטלעך שווייגנדיק און שטרענג גענומען צו דער
אַרבעט; מיר האָבן זיך עפעס ווי גישעמט, וואָס מיר קענין אים
נישט, ווי עס געהערט צו זיין, צוהעלפּן, און ער האט זיך אומיש-
גע געטון אלץ אליין, אומישע נישט געפּאָדערט פון אונדז קיין שום
הילף, ווי עפעס פּדי מיר זאָלן פּילן די גאַנצע שולד אונדזערע קעגן
אים און זיך שעמען מיט אונדזער אומנוצלעכקייט און די גאַנצע אר-
בעט איז באַשטאַנען אין אויסהייצן דעם אוילן, פּדי אויסצוברענען
דעם אין אים אָנעלייגטן אַלאַבאַסטער, וועלכן מיר טאַקע פּלעגן אָנ-
טראָגן. אויפן צווייטן טאָג, ווען דער אַלאַבאַסטער איז געווען שוין
אינגאַנצן דורכגעברענט, האט זיך אָנגעהויבן דאָס אויסלאַדענען אים
פון אויבן. יעדער פון אונדז האט גענומען א שווערן האַמער, זיך
אָנעלייגט אַ באַזונדער קעסטל אַלאַבאַסטער און אָנגעהויבן האַקן.

דאס איז געווען זייער א ליבע ארבעט. דער קרישלידיקער אלעבאס-טער האט זיך פארוואנדלט אין א הייסן גלאנציקן שטויב, אזוי שנעל, אזוי גוט זיך געקרישלט. מיר האבן געהויבן די טווערע האמערס און אונגעמאכט אזא טראסקעריי, אז עס איז אזש א מענוג געווען. אי מיד געווארן זיינען מיר, ענדלעך, אי לייכט איז אונדז אין דער-זעלבער צייט געווארן; די באקן האבן זיך גערויטלט, דאס בלוט איז שוועלער געלאפן. דא האט שוין אויך אלמאזאז אונגעהויבן קוקן אויף אונדז א ביסל גוטמיטיקער, הי מען קוקט אויף מיניעריקע קינדער; גוט-מוטיק האט ער גערייכערט זיין לילקעלע און דאך אץ גישט געקענט נישט ווארטשען, ווען עס איז אים אויסגעקומען צו רעדן. איבעריקנס, ער איז מיט אלע געווען אזעלכער, און אין תוך, דאכט זיך, א גוטער מענטש.

די צווייטע א-בעט, אויף וועלכער מען פלעגט מיך שיקן, — איז געווען אין ווערקשטעל צו דרייען דאס טאקיר-ראד. דאס ראד איז געווען א גרויס, א שווערס. מען האט געדארפט נישט הייניק זיך אנטשטרענגען, אז מען זאל עס דרייען, באזונדערס, ווען דער טאקאר (פון די אינזשינערן-מייסטערס) האט געטאקט א שייגער א שטאכעט פון א שטיק באל, אדער א פוס פון א גרויסן טיש צום קאזשאנע מעבל פאר עפעס א באאמטן, האט מען פלעגט אויסארבעטן כמעט פון א גאנץ קלאץ. פאר איינעם איז אין אזא פאל געווען איבערן פוז צו דרייען. מען האט געוויינטלעך געשיקט צוויי, — מיך און נאך איי-געם, פון די דוואריאנעס, ב. אזוי איז די דז קע ארבעט אין פאר-לויף פון עטלעכע יאר געבליבן בצ אונדז, אויב עס איז נאר אויסגע-קומען עפעס צו טאקן. ב. איז געווען א שוואכער, קרענקלעכער מענטש, נאך א יונגער, וואס האט געליטן אייפן הארץ. ער איז אונגעקומען אין טורמע אריין מיט א יאר פריער פאר מיר, צוזאמען מיט נאך צוויי אנדערע פון זיינע חברים, — מיט איינעם אן אלטן, וועלכער האט די גאנצע צייט פון טורמע-לעבן טאג און נאכט תפילה געטון

צו גאט (פאר וועלכן די ארנסטאנטן היבן אים זייער געשעצט)
 און איז געשטארבן נאך פאר מין אַקומען, און דעם צווייטן, נאך
 זייער א יונגן מענטש, א פרישן, א רויטן, א שטארקן, א דרייסטן, וועל-
 כער האָט אויפן וועג געטראָגן דעם אָפגעשטאַנענעם מ. פון האַלבן
 עטאַפּ אָן, וואָס האָט זיך געצויגן זיבן הונדערט וואָרסט פּסדר. מען
 האָט באַדארפט זען זייער פּריינטשאַפט צווישן זיך. ב. איז געווען
 א מענטש מיט אַ שיינער בילדונג, אַן איידעלער, מיט אַ גוטן כאַראַק-
 טער, וואָס איז אָבער קאַליע געוואָרן און צערייצט געוואָרן צוליב
 זיין קראַנקהייט. מיטן ראָד האָבן מיר זיך אָן עצה געגעבן ביידע,
 און דאָס איז אונדז כּמעט אָנגענעם געווען. מיר האָט די אַרבעט
 פאַרשאַפט און אויסגעצייכנטן מאַציאָן.

באַזונדערס האָבן איך אויך לייב געהאַט צו צעשאַרן דעם שניי-
 דאָס פּלעגט פאַרקומען, געוויינטלעך, נאָך די זאַויערוכעס און פּלעגט
 טרעפּן גאַנץ נישט זעלטן אין ווינטער. נאָך אַ מעה-לעתידיקער זאַ-
 היערזכע, פּלעגט עס אַמאָל האָבן פאַרשיט אַ הויז ביז דער העלפט
 פון די פענסטער, און טיילמאָל אַפילו איך שיער נישט אינגאַנצן. דאָ-
 מאָלס, ווען די זאַויערוכע האָט שוין אויפגעהערט און עס האָט
 זיך באַהויזן די זון, האָט מען אונדז אַרויסגעטריבן גרויסע גרופּעס-
 הויז און טיילמאָל די גאַנצע טורמע — אַוועקשאַרן די קופּעס שניי
 פון די קאַזשאַנע געביידעס. יעדן האָט מען געגעבן אַ לאַפּעטע,
 אַלע אייניגעס איין שטיק אַרבעט, טיילמאָל אַזא גרויס, אַז מען האָט
 זיך געדאַרפט ווונדערן, ווי אַזוי עס וועט מעגלעך זיין זיך דערמיט
 אַן עצה צו געבן, און אַלע האָבן זיך מוטיק גענומען צו דער אַר-
 בעט. דער הייכע, נאָר-וואָס געפאַלענער און פון דער הייך לייכט-
 צוגעפּרויירענער שניי, האָט זיך לייכט גענומען מיט דער לאַפּעטע,
 אין גרויסע קנויפֿן, און צעוואַרפן געוואָרן אַרום, פאַרוואַנדלענדיק
 זיך נאָך אין דער קופּט אין אַ גלאַנציקן שטויב. די לאַפּעטע האָט
 זיך אַזוי אַריינגעשניטן אין דער הייסער, אויף דער זון בלענדענ-

דיקער מאסע! די ארעסטאנטן האָבן כמעט שטענדיק געמאכט די אַרבעט פריילעך. די פרישע ווינטערדיקע לופט. דאָס באַזעגן זיך. האָט זיי צעהיצט. אַלץ זיינען פריילעכער געוואָרן; עס האָט זיך דערהערט אַ געלעכטער, אויסגעשרייען, גלייכווערטלעך. מען האָט אָנגעהויבן שפּילן אין שניי-קוילן, נישט אָן דעם, פאַרשטייט זיך, אַז עס זאָלן אין אַ מינוט אַרום נישט אָנהייבן צו שרען די מער אויסגערעכנטע, וועלכע עס איז נישט געפּעלן געוואָרן דאָס געלעכטער. און די פריילעכקייט, און די אַגעמיינע פאַרוויילונג האָט זיך, געוויינטלעך, פאַרענדיקט מיט זידלערייען.

ביסלעכווייז האָב איך אָנגעהויבן פאַרברייטערן אויך דעם קרייז פון מיין באַקאַנטשאַפּט. איבעריקנס, איך אַליין האָב נישט גע- טראַכט וועגן קיין באַקאַנטשאַפּטן: איך בין אַלץ נאָך געזען אימ- רוּק, אומעטיק און אימצוטרוילעך. מיינע באַקאַנטשאַפּטן האָבן זיך אָנגעהויבן פון זיך אַליין פון די ערשטע האָט מיך אָנגעהויבן בא- זוכן דער אַרעסטאַנט פיעטראָוו. איך זאָג באַזוכן און באַטאָן בא- זינדערס דאָס דאָזיקע וואָרט. פיעטראָוו האָט געווינט אין דער בא- זינדערער אָפּטיילונג און אין דער פון מיר דערווייטעסטער קאַזאַר- מע. קיין פאַרבינדונגען צווישן אונדז האָבן, ווייזט אויס, נישט גע- קענט זיין. קיין געמיינזאַמעס האָבן מיר אויך אַחלוּטין נישט גע- האָט און נישט געקענט האָבן. און דאָך האָט, אין דער דאָזיקער ערשטער צייט, פיעטראָוו געהאַטן עפעס ווי פאַר זיין חוב כמעט יעדן טאָג אַריינצופירן צו מיר אין קאַזאַרמע אָדער אַפּצושטעלן מיך אין דער פרייער צייט, ווען איך פלעג מיך אַרומדרייען היג- טער די קאַזאַרמעס ווי ווייט מעגלעך ווייטער פון אַלעמענס אויגן. מיר איז דאָס אין אָנהייב געווען נישט אָנגענעם. נאָר ער האָט דאָס עפעס געקענט אזוי פּיין מאַכן, אַז זיינע באַזוכן האָבן גאָר אין גיכן מיך אָנגעהויבן אַפּילו צעשטרייען, נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס דאָס איז געווען גאַרנישט קיין באַזינדערס אָפּנהאַרציקער און

בארעדעוודיקער מעיש איסערלעך איז ער געווען פון נישט הויכן
 ווקס, א שטח ק געבויעטער, א פלינקער, אן אומרוקער, מיט א גאנץ
 אָנגענעם פנים, א בלייכער, מיט ברייטע באָן-ביינער, מיט א דרייטן
 פליק, מיט ווייסע, געדיכטע און קליינע ציין און מיט אן אייביקן
 שמעק-טאָבאק אויף דער ליפ, לייגן אויף דער ליפ טאָבאק איז גע-
 ווען א מהג בא א סך קאָאָרזשניקעס. ער האָט אויסגעזען ינגער
 פאר זיינע יאָרן. ער איז אַלט געווען א יאָר פערציק יאָר אויסגע-
 זען נאָר פון דרייסיק. גערעדט האָט ער מיט מיר שטענדיק זייער
 פריי, זיך געהאלטן אויף דער העכסטער שטאפע אין דער מדרגה;
 דאָס הייסט, זייער אָנעטענדיק און פיין. אויב ער האָט באַמערקט,
 למשל, אז איך וויל בלייבן איינזאַם, האָט ער, אָפּרעדנדיק מיט מיר
 א מינוט צוויי, מיך באַלד פאַרלעזט און יעדעס מאָל מיר געדאַנקט
 פאר דער אויפמערקזאַמקייט, וואָס ער האָט פאַרשטייט זיך, נישט
 געטון קיינמאָל און נישט מיט קיינעם פון דער גאַנצער קיטאַרגע.
 עס איז אינטערעסאַנט, אז די דאָזיקע אייגענע באַצונגען זיינען פאַר-
 פליבן צווישן אונדז נישט נאָר אין די ערשטע טעג, נאָר אויך אין
 פאַרלויף פון עטלעכע יאָר פּסדר און זיינען כמעט קיינמאָל נישט
 גענטער געוואָרן, כאָטש ער איז מיר, אין אמתן, געווען איבערגע-
 געבן. איך קען מיר, אפילו שוין אַצינד, נאָך אַלץ נישט דערקלערן,
 וואָס ער האָט, אייגנטלעך, פאַרלאַנגט פון מיר, נאָך וואָס ער איז
 געקראַכן צו מיר יעדן טאָג? כאָטש עס איז אפילו געשען, אז ער
 האָט מיך באַגנבעט, נאָר ער האָט געגנבעט עפעס, ווי נישט ווילן-
 דיק, קיין געלט אָבער האָט ער כמעט קיינמאָל באַ מיר נישט גע-
 בעטן, פאַרגלעך, איז ער דיך געקומען אינגאַנצן נישט נאָך קיין
 געלט, אָדער ניך עפעס אן אנדערע זאַך.

איך הייס נאָך נישט פאַרוואָס מיר האָט זיך עס נדיק געדאַכט,
 אז ער ווילט עפעס ווי אינגאַנצן נישט צוזאַמען מיט מיר אין טור-
 מע, נאָר ערעפן ווייט אין א צווייט וויל, אין שטאַט, און באַזוכט

די טורמע פארבייגייענדיק, כדי געווייר צו ווערן גייעס, צו באזוכן
מיד, צו זען, ווי מיר אלע לעבן. שטענדיק האָט ער זיך ערגעץ-ווי
געאיילט, פונקט ווי ער וואָלט עמעצן געהאַט איבערגעלאָזט אין מען
וואָרט אים אָפּ דאָרט, פונקט ווי ער וואָלט ערגעץ עפעס נישט גע-
האַט פאַרענדיקט; און פונדעסכוועגן, האָט ער זיך דאָך עפעס ווי
נישט זייער געאיילט. דער בליק איז באַ אים געווען אויך עפעס
אַזא מאַדנער: אַן עקשנותדיקער, מיט אַן אַפשיין פון דרייסטקייט און
אַ געוויסן שפּאַט, נאָר געקוקט האָט ער עפעס, ווי אינדערווייטנס,
דורך דער זאַך אדורך, ווי ער וואָלט איבער דער זאַך, וואָס האָט
זיך געפונען פאַר זיין נאָז, זיך באַמיט צו באַטראַכטן עפעס אַן אַנ-
דערע זאַך, וואָס האָט זיך געפונען ווייטער. דאָס האָט אים צוגע-
געבן אַ צערודערט אויסזען. איך האָב טיילמאַל אומישנע געקוקט:
ווהין וועט גיין פון מיר פיעטראָוו? ווו דערוואָרט מען אים דאָס
אַזוי? נאָר פון מיר פלעגט ער איילנדיק אַוועקגיין ערגעץ אין אַ
קאַזארמע אַריין, אָדער אין קיך אַריין, זיך אַוועקגעזע ט דאָרט לעבן
עמעצן פון די רעו נדיקע, זיך אַ פּמערקזאַם צוגעהערט, טיילמאַל אַליין
אויך אַנטייל גענומען אין געשפרעך, אַפילו זייער הייס, און דער-
נאָך פלע ט ער פּלוצלינק אַפהאַקן און שטיל בלייבן. נאָר צי ער
האַט גערעדט, צי ער איז געזעסן שווייגנדיק, האָט מען דאָך אַיך
דערקענט, אַז ער איז אַזוי נאָר, דערווייל, אַז ערגעץ-ווי, דאָרט איז
דאָ אַ זאַך און ערגעץ וואָרט מען אויף אים. מערקווירדיקער פאַר
אַלין איז דאָס, וואָס ער האָט קיינמאַל נישט געהאַט קיין שום באַ-
שעפטיקונג; ער איז שטענדיק אַרומגעגאַנגען פּוסט און פּאַס (אַ הויך
דער קאַזשאָנער אַרבעט, פאַרשטייט זיך). קיין שום מלאכה האָט ער
נישט געקענט, און קיין געלט האָט ער אויך כּמעט קיינמאַל נישט
געהאַט. נאָר דאָס געלט נישט האבן האָט אים אויך ווייניק געאַרט.
און וועגן וואָס האָט ער גערעדט מיט מיר? זיין געשפרעך כּלעמט
אויך זיין אַ מאַדנע, ווי ער אַליין. ער דערזעט, למשל, אַז איך

דריי מיך אייבער אליין ערגעץ הינטער דער טורמע, און פלוצלינק
גיס ער זיך קרום א דריי אויס אין מיין זייט אריין. געגאנגען איז
ער שטענדיק שנעל, און זיך אויסגעדרייט קרימלעך. ער קומט
צו פאמעלעך, און עס זעט אויס, ווי ער וואלט צוגעלאפן.

— גוט מאָרגן.

— גוט מאָרגן.

— איך האָב אייך גישט געשטערט?

— גיין.

— איך האָב אייך געוואָלט וועגן נאָפּאָלעאָנען פרעגן. ער איז
דאָ אַ קוב דעם, וואָס איז אין צוועלפטן יאָר געווען? (פיעטראָו
איז געווען פון די קאנאָניסטן און אַ בעלערנטער).

— אַ קרוב.

— אַ וואָסער-זשע פרעזידענט, שמועסט מען, איז ער?

געפרעגט האָט ער שטענדיק שנעל, אָפּגעהאַקט, ווי ער וואָלט
בעדאַרפט וועגן עפעס וואָס שנעל געוויזר ווער. פּינקט ווי ער וואָלט
ידיעות וועגן עפעס אַ זייער וויכטיקער זאַך צונויפגעקליבן, וועלכע
מען טאָ אויף קיין איין מינוט גישט אָפּלייגן.

איך האָב אים דערקלערט, וואָס פאַר אַ פרעזידענט ער איז,
און צוגעגעבן, אז עס קען זיין, ער זאָל אין קורצן קיסר ווערן.

— ווי אזוי?

— איך האָב אים דערקלערט, ווי ווייט מעגלעך, אויך דאָס.
פיעטראָו האָט זיך אויפמערקזאַם צוגעזערט, גוט פאַרשטאַנען און
שנעל זיך משער געווען, אפילו אַנבייגנדיק אין מיין זייט אריין
דאָס אויער.

— הם, און אַט האָב איך אייך געוואָלט, אַלעקסאַנדער פיעט-
ראָזיטש, פרעגן: צי איז עס אמת, וואָס מען זאָגט, אז עס זיינען

דאָ אַזעלכע מאַלפעס, וואָס די הענט גרייכן זיי ביז די פיענטעם
און זיי זיינען אזוי גרויס, ווי רער העכסטער מענטש.

— יאָ, עס זיינען דאָ אַזעלכע.

— אַוואָסערע-זשע זיינען זיי ?

— איך האָב אים דערקלערט, וויפיל איך האָב געוואוסט, איך

דאָס.

— און ווי-זשע לעבן זיי ?

— אין די הייסע לענדער. אויפן אינדזל סומאַרטע זיינען

זיי דאָ.

— דאָס איז אין אמעריקא, צי וואָס ? ווי מען שמועסט, גייען

דאָרט די מ'נאָשן מיט די קיפ אַראָפּ ?

— נישט מיט די קעפ אַראָפּ. דאָס מיינט איר די אַנטיפאָדן. —

איך האָב אים דערקלערט, וואָס עס איז אזוינס אמעריקע און, ווי
ווייט מעגליך, וואָס עס זיינען אזוינס די אַנטיפאָדן. ער האָט זיך
צוגעהערט, איך אזוי אויפמערקזאם, ווי ער וואָלט אומישנע געהאַט
געקומען צו לויפן נאָר צוליב טאַקע די דאָזיקע אַנטיפאָדן.

— א-א | און אָט האָב איך פאַריאַרן וועגן דער גרעפּין לאַ-

וואַלייר געלעזן, פון אדיטאנט אַרעפיעוו מיר אַ בילד געברענגט. איז
דאָ אמת, אָדער אזוי נאָר — אויסגעטראַכט ? דיומאַס אַ פאַרפאַסונג.

— פאַ-שטייט זיך, אויסגעטראַכט.

— נוי, אַ גוטן. אַדאַנק.

און פעטראַח איז פאַרשוונדן. און אין אמתן, מיר האָבן קיינ-

מאָל פּמעט אַנדערש נישט גערערט, ווי אזוי.

איך האָב מיך אָנגעהויבן נאָכפּרעגן אויף אים. מ'געווייר

ווערנדיק וועגן דער דאָזיקער באַקאַנטשאַפט, האָט מיך אַפילו גע-

וואָרנט. ער האָט מיר געזאָגט, אז אַ סך פון די קאַטאַרוזשן קעס האָבן

אָנגעוואָרפֿן אויף אים אַן אימה, באַזונדערס אין אָנהייב, אין די
 עישטע ט ג פון טורמע, נאָך קיין איינער פון זיי, אפילו גאָזין, האָט
 נישט געבאַכט אויף אים אזא איינדרוק, ווי דער דאָזיקער פּיעטראָוו.
 — דאָס איז דער אַנטשלאָס־טאָר, הפּקרידיקטער פון אלע
 קאַטאָרו־ניקעס, — האָט מ. געזאָגט: — ער איז אויף אַלץ פעיק,
 ער וועט זיך פאר גאַרנישט אַפּשטעלן, ווען עס וועט אים אַ קאַפּריז
 איינפאַלן ער וועט איך אייך דערשחטן, ווען דאָס וועט אים איינ-
 פאַלן, צוויי, גאַנץ פשוט — דערשחטן, ער וועט זיך אפילו נישט פאַר-
 קרימען און קיין חרטה נישט האָבן. איך רען אפילו, איך קלער
 אפילו, אַז ער איז נישט באַם פּולען פאַרשאַנד.

די דאָזיקע מיינונג האָט מיך שאַרק פאַראינטערעסירט. נאָך
 מ. האָט מיר עפעס נישט געקענט פאַרענטפערן, פּרוּואָס עס האָט
 זיך אים צוויי געדאַכט. און אַ מאָדנע זאך: עטלעכע יאָר פּסדר האָב
 איך געקענט דערנאָך פּי־טראָוין, פּמט יעדן טאָג גערעדט מיט אים,
 די גאַנצע צייט איז ער געווען צו מיר אמת צוגעפונדן (כאַטש איך
 הייס לחלוטין נישט פאַרוואָס). — און אין די דאָזיקע גאַנצע עט-
 לעכע יאָר, כאָטש ער האָט זיך אויגעפירט אין טורמע זייער אַנ-
 שטענדיק און קיינמאָל גאַרנישט קיין שום שלעכטס געטון, דאָך
 האָב איך יעדעס מאָל, קוקנדיק אויף אים און רעדנדיק מיט אים,
 זיך איבערצייגט, אַז מ. איז געווען גערעכט אַז אַז פּיעטראָוו איז,
 קען זיין, טאָקע דער אַנטשלאָס־טאָר, גרע טער הפּקר־מינאַש, וואָס
 אָנערקענט נישט איבער זיך קיין שום צוואַנג. פאַרוואָס דאָס האָט
 זיך מיר אזוי געדאַכט, — קען איך מיר אויך נישט אָפּגנבן קיין
 רעכנונג.

איבעריקנס, וועל איך נאָך באַמערקן. אַז דער דאָזיקער פּיעטראָוו
 איז געווען דער אייגענער, וועלכער האָט געוואָלט דערהרגעבען
 דעם פּלאַן־זאַר, ווען מען האָט אים גערופן צו דער בּו־ש־ראַפּינג,
 און דער נאַר איז, ניצל געוואָרן דורך אַ נס" — ווי די צרעס-

טאגטן האָבן געזאָגט, — אַוועקפאַרנדיק מיט איין מינוט פאַר דער
 באַשטראָפונג. און אַנדערט מאָל, נאָך פאַר דער קאַזאַרגע, האָט זיך
 געטראָפן, און דער פּאַלקאָוויק האָט אים אַ קלאַפּ געגעבן בשעת די
 אייבונגען. מכתמא האָט מען אים שוין אַ סך מאָל פאַר דעם געהאט
 געשלאָגן; נאָר דאָס מאָל האָט ער נישט געוואָלט פריידן און האָט
 דערשטאַכן זיין פּאַלקאָוויק עפנטלעך, אינמיטן זעלן טאָג, פאַרן
 אויסגעשטעלטן פּראָנט. איבעריקנס, איך ווייס נישט אַלע איינצל-
 הייטן פון זיין געשיכטע. ער האָט זי מיר קיינמאָל נישט זעראַיילט.
 פאַרשטייט זיך, דאָס זיינען געווען נאָר אויס רוכן, ווען זיין נאַטור
 האָט זיך פּלוצלינג אַרויכגעוויזן אינגאַנצן, נאַקעט. נאָר פּונדעסט-
 וועגן זיינען זיי פּאַרגעקומען באַ אים גאַנץ זעלטן. ער איז, אין
 אמת, געווען זייער באַרעכנט און אַפילו אַנשטענדדיג פריידשאַפטן
 אין אים האָבן געגליט און אַפילו שטאַרקע. ברענענדיקע: נאָר די
 הייסע קוילן זיינען געווען שטענדיק פאַרשאַטן מיט אַש און האָבן גע-
 טלעט אין דער שטיף. קיין שאַטן פון באַרימערדי אַדער נאַווה האָבן אַיך
 קיינמאָל נישט באַמערקט אויף אים, ווי, למעלה, באַ אַנדערע. ער
 האָט זיך געקריגט זעלטן, זעלטן, דערפאַר איז ער אויך מיט קיינעם
 נישט געווען באַזונדערס פריינטליך, אַ היץ אפּשר מיט איין סיראַט-
 קינען, און דאָס אויך נאָר, ווען יענער איז אַם נייטיק געווען.
 אַמאָל, פינדעסטוועגן, האָבן אַיך געזען, ווי ער איז אויף אַן אמת ביז
 געוואָרן. מען האָט אים עפעס נישט געגעבן, אַ געוויסע זאך, מען האָט
 אים מיט עפעס אַפּגענאַרט.

עס האָט זיך געקריגט מיט אים אַן אַרעסטאַנט, אַ גבור, פון הויכן
 ווקס, אַ בייזער, אַ צולעהכעסיגיק, אַן אַפּשפּעטער און ווייט נישט קיין
 פחדן, וואַזילי אַנטאַגן, פון בעל-הבתישן שטאַנד. זיי האָבן שוין
 לאַנג געשריגן, און אַיך האָבן געמיינט, און די זאך וועט זיך ענדיקן,
 אויב שוין גאָר שלעכט, איז מיט קלעפּ, ווייל פיעטראָוו, כאַאַש
 טאַקע זייער זעלטן, נאָר טיילמאָל פלעגט ער זיך דאָך אַפילו רייסן

אין זידלען, ווי דער נידעריקסטער קאאָרדזשניק. נאָר דאָס מאָל אין
 געשען נישט אזוי: פיעטראָו איז פּלוצלינק בלאָס געוואָרן, די ליץ
 האָבן אים אָנגעהויבן צו גיטערן און זיינען בלוי געוואָרן; ער האָט
 אָנגעהויבן שווער צו עטעמען. ער האָט זי אויפגעהויבן פון אַרט
 און פאַמעל י, זייער פאַמעלעך, מיט זיינע שטילע, באַרוועטע טריט
 (זומער האָט ער זייער ליב געהאַט צו גיין באַרוועס), צוגעגאנגען
 צו אַנאַנאָוו. פּלוצלינק זיינען אַלע, איי דער גאַנצער רוישנדיקער
 און ליאַרמענדיקער קאָזאַרמע מיט איינמאָל שטיל געבליבן; אַ פּליג
 וואָלט מען געקענט הערן. אַלע האָבן געוואַרט, וואָס עס וועט זיין.
 אַנטאַנאָו איז אים אונטערגעשפרונגען אַנטקעגן; ער איז געווען
 אינגאַנצן טויט. . . איך האָב נישט אויסגעהאַלטן און אַרויס פון קאָ-
 זאַרמע. איך האָב געזייגט, אַז איך וועל נאָך נישט באַוווּיזן אַראָפּ-
 צוגיין פון גאַנצע, ווי איך וועל דערהערן דעם אויסעשריי פון אַ
 אַ דערשחזענעם מענטש. נאָר די זאך האָט זיך פאַרענדיקט מיט
 באַרגישט אויך דאָס מאָל.

אַנטאַנאָו האָט שווייגנדיק און שנעל, איידער פיעטראָו האָט
 נאָך באַוווּיזן צוצוקומען צו אים, אַקצוגעוואַרפן אים די זאך, צו-
 ליב וועלכער זיי האָבן זיך גזקריגט. (עס האָט זיך געהאַנדלט אין
 עפעס אַ נישטיקער שמאַטע, אין עפעס אַ פּאַר אָניצעס) פאַרשייט
 זיך, אַז אין אַ מינוט צוויי אַרום האָט אַנטאַנאָו, פוֹדעסטוועגן, אָנ-
 געוויבן אים אַ ביסל צו זירלען, פריי ריינצומאַכן זיין געזיסן און
 ראַטעווען אַ ביסל דעם אייגענעם פּבּוֹר, צו ווייזן, אַז דאָס האָט ער
 זיך נישט אזוי שוין אינגאַנצן דערשראָקן. נאָר אויף דעם זידלען
 האָט פיעטראָו נישט גלייגט קיין שום אַכט, ער האָט אַזוי: נישט
 געענטפערט: דאָ איז גינגאנגען נישט אין זידלען, און געווען האָט
 ער; ער איז געבליבן זייער צופרידן און צוגענומען זיך די שמאַ-
 טעס. אין אַ פּרטיקל שעה אַרום האָט ער זיך שוין אַרום-עדרייט, ווי
 אַן אמתער לייריקייער און ווי געזוכט צי וועט מען נישט אָנהייבן

רעדן ערגעץ און וועגן עפעס אינטערעסאנטעס, אז ער זאל אויך
 זיין נאָ אַריינשאַעקן און זיך צוהערן. ווי עס האָט אויסגעזען, האָט
 אים אַלץ אינטרעסירט, נאָר עס איז עפעס אַזוי גישע, אז צו אַלץ
 איז ער, מערסאנטיילס, געבליבן גלייכגילטיק און נאָר אַזוי זיך אַרום-
 געשלעפט איבער דער טורמע אָן אַ באַשעפטיקונג, עס האָט אים גע-
 וואָ פן אַהין און אַהער. מען האָט אים געקענט אויך פאַרגלייכן מיט
 אַן אַרבעטער, מיט אַ פעסטן אַרבעטער, אונטער וועמענס האַנט די אַר-
 בעט קנאָקט. נאָר וועלכן מען גיט דערווייל נישט קיין אַרבעט, און אַט
 זיצט ער און וואַרט און שפּילט זיך דערווייל מיט די קליינע קינדער.
 איך האָב אויך נישט פאַרשאַנען, פאַרוואָס ער לעבט אין טורמע,
 פאַרוואָס ער אַנטלויפט נישט? ער וואָלט זיך זיכער נישט פאַרטראַכט
 צי ער זאל אַנטלויפן, ווען עס וואָלט זיך אים שטאַרק דאָס פאַר-
 גלוסט איבער אַזעלכע מענטשן, ווי פיעטראָו, רעגירט דער פאַר-
 שטאַנד נאָר אַזוי לאַנג, ווי לאַנג עס וועט זיך זיי נישט עפעס פאַר-
 גלוסטן. דאָ איז שוין אויף דער גאַנצער ערד נישטאָ קיין שטערונג
 פאַר זייער פאַרלאַנג. און איך בין איבערצייגט, אז ער וואָלט לייכט
 געקענט אַנטלויפן, ער וואָלט אָפּגעוואַרט אַלע, גאַנצע וואָכן געקענט
 זיצן ערגעץ אין וואַלד, אָן ברויט, אָדער אין די שטשינעס פון טייך.
 נאָר, אַפּנים, אז דאָס איז אים נאָך נישט איינגעפאַלן, און עס האָט
 זיך אים נאָך נישט גאָר שטאַק פאַרגלוסט.

קיין גרויסע זענקינגס-קראַפט, קיין באַזונדערס געוונטן פאַר-
 שטאַנד האָב איך קיינמאָל באַ אים נישט באַמערקט. די דאָזיקע
 מענטשן ווערן שוין אַזוי באַלד ג'בוירן מיט איין אידעע, וואָס טרייבט
 זיי דאָס גאַנצע לעבן, אַהין און אַהער. אַזוי שלעפן זיי זיך אַרום
 דאָס גאַנצע לעבן, ביז זיי געפֿענן זיך נישט עפעס קיין זאָך איין-
 גאַנצן לויט זייער פאַרלאַנג; דאָ איז זיי שוין דער קאָפּ אויך נישט
 טייער. איך האָב מיר, טיילמאָל, געוונדערט, ווי אַזוי עפעס אַזאָ
 מענטש, וועלכער האָט דערשטאָכן זיין נאַטשאַפֿליק פאַר אַ קלאַפּ,

לייגט זיך אזוי, אן דעם מינדסטן הידערשטאנד, בא אונדז אינטער
די ריטער. מען האט אים טיילמאל אויך געשטיקן, ווען ער איז
דורכגעפאלן באם בראנפן. ווי אלע קאארזשניקעס, אן א פאך, האט
ער זיך טיילמאל אינטערגענומען אדורכצובראגן בראנפן. נאך ער האט
זיך אונטער די ריטער געלייגט, אויך עפעס ווי מיט זיין אייגענעם
וויילן, דאס הייסט, ווי ער וואלט אנערקענט, אז דס קומט אים; אין
פארקורטן פאל, וואלט ער זיך בשום אופן נישט געווען געלייגט,
כאטש דערהרגעט אים.

איך וואב מיך אויך געוונדערט אויף אים, ווען ער האט נישט
קוקנדיק אויף זיין גרויסער צוגעבינדנקייט צו מיר, מיך דאך בא-
גובעט. דאס פלעגט אים באמאלן עפעס ווי דורך א גורל. דאס האט
ער מיר צוגעגובעט די ביבעל, וועלכע איך האב אים געגעבן נאך
צוצובראגן פון איין ארט אויפן צווייטן. דער וועג איז באשטאנען
נאך פון עטליכע טריט, נאך ער האט באוויזן צו געפינען אויפ-
וועג א קאנה, פארקויפט זי און בארד פארטרונקען דאס געלט. עס
האט זיך אים שוין, אפנים, זייער געוואלט טרינקען, און אויב עס
האט זיך אים נאך זייער שטארק געוואלט, האט עס שוין געוויזט
דערפילט ווערן. אזעלכער דערשחט א מענטש פאר א פוסציקער,
פרי ער זאל פאר דעם דאזיקן פוסציקער אויסארינקען א פערטעלע,
כאטש אן אנדערס מאל וועט ער אדרכלאן אויך הונדערט טויזנט.
אין אונז האט ער מיר אליין אויסגעוואגט וועגן דער גובה, נאך אן
דער מינוסטור בושע און חרטה, גאנץ גלייכגילטיק, ווי וועגן דער
געוויינטלעכער געשעניש. איך האב געפרוהט אים גוט אנוידיצען;
עס איז מיר א שאך געווען מיין ביבעל. ער האט אויסגעהארט, נישט
אויפגעגנדיק זיך, אפילו זייער רויק; ער איז איינשטימיק געווען, אז
די ביבעל איז זייער א נוצלעך בוך, אמת באדויערע, וואס איך האב
זי שוין נישט אצינד, אבער לחלוטין נישט קיין חרטה געהאט, וואס
ער האט זי צוגעגובעט; ער האט געקוקט מיט אזא זיכערקייט, אז

אין האָב אײַם באַלד אױפגעהערט צו זיילען. מיין זידלען האָט ער
אויסג האַלטן, מסתמא, באַרעכענענדיק, אז מען קען דאָך נישט אַנ-
דערש, אז מען זאָל אים נישט כאַטש אָנזידלען פאַר אזא טאַט. זאָל
ער זיך שוין, ווי אײנער רעדט, כאַטש פון האַרץ אַפּרעדן, זיך אַ ביסל
טרייסטן, זיך אָפּזידלען; נאָר אז אין אמתן איז דאָס אַלץ נאַרישקייט,
אזא נאַרישקייט, אז אַן ערנכטער מענטש וואָלט זיך אַפּילו געשעמט
צו רעדן דערפון. מיר דאַכט זיך, אז ער האָט מיך בכלל געהאַלטן
פאַר עפעס אַ קינד, שיער נישט פאַר אַ פּיצלס, וואָס פאַרשטייט נישט
די קלענסטע זאַכן אויף דער וועלט. אויב, למשל, איך אַליין האָב
אַנג הויבן מיט אים וועגן עפעס צו רעדן, אַ חוץ וויסנשאפט און ביי-
כער, האָט ער, וואָס אַן אמת, מיר געענטפערט, נאָר עפעס בלויו
ווי אויס העפּלעכקייט, באַגרענעצנדיק זיך מיט די קורצסטע ענטפּורן.
אַפט האָב איך מיר געשטעלט אַ פּראַגע: וואָס גייען אים אָן די דאָ-
זיקע זאַכן פון די ביכער, וועגן וועלכע ער פּרעגט מיך געוויינטלעך?
עס האָט געטראַפּן, אז אין דער צייט פון די דאָזיקע געשנרעכן,
פּלעג איך, אַמאָל-אַמאָל, אַ קוק טון אויף אים פון דער זייט: צי
לאַכט ער נישט אַמאָל פון מיר? נאָר גיין: געוויינטלעך האָט ער
אויסגעהערט ערנסט, אויפּמערקזאַם, כאַטש, איבעריקנס, נישט זייער,
און דאָס דאָזיקע פּלעגט מיך טיילמאָל פאַרדריסן. פּראַגן האָט ער
געשטעלט ריכטיקע, באַשטימטע, נאָר ער האָט זיך עפעס נישט זייער
געוונדערט אויף די ידיעות, וואָס ער האָט באַקומען פון מיר, און
זיי אױפגענומען אַפּילו מיט אַ געוויסער צעשטרייבונג... עס האָט זיך
מיר נאָך געדאַכט, אז וועגן מיר האָט ער באַשלאָסן, נישט ברענגן-
דיק זיך לאַנג דעם קאַפּ, אז מיט מיר קען מען נישט רעדן, ווי
מיט אַנדערע מענטשן, אז אַ חוץ געשפּרעכן וועגן ביכער, וועל איך
וועגן גאַנציש פאַרשטיין, אז איך בין אַפּילו נישט פּעניק צו פאַר-
שטיין, אזוי, אז עס איז נישטאַ מיך וואָס צו באַאומרויזן.
איך בין איבערצייגט, אז ער האָט מיך אַפּילו ליב געהאַט,

און דאָס האָט מיך זייער געוונדערט. צי האָט ער מיך געהאַלטן פאר אַ נישט דערוואַקזענעם, נישט פאַלקאָמאַנעם מענטש, צי האָט ער געפילט צו מיר דאָס דאָזיקע באַזונדערע געפיל פון רחמנות, וואָס יעדעס שטאַרקע באַשעפּעניש פילט אינ טינקטיח צו דעם צווייטן שוואַכערן; נערקענענדיק מיך פאַר אַ זעלכן... ווייס איך נישט. און כאָטש דאָס אַלץ האָט אים נישט געשטערט מיך צו באַגנבענען, נאָר איך בין איבערצייגט, אז אפילו בשעתן גנבענען, האָט ער אויך גויף מיר רחמנות געהאַט. „עך! — האָט ער, מסתמאָ, געזאָכט, אַרויפלייגנדיק די האַנט אויף מיין זאָך — אָבער וואָס פאַר אַ מענטש דאָס איז, וועלכער קען אפילו זיין פאַרמעגן נישט זעהן!“ נאָר פאַר דעם טאַקע, האָט ער מיך, זאָכט זיך, אויך ליב געהאַט. ער האָט מיר איינמאַל געזאָגט, אזוי נישט ווילנדיק, צו איך בין שוין „אַ צו גוט האַרציקער מענטש“ און „איר זענט שוין אזוי פשוט, אזוי פשוט באַ זיך, אז אַרחמנות נעמט אַזש אָן. נאָר איר, צעלעקסאַנדער פיעטראָוויטש, נעמט דאָס נישט אָן ווי אַ באַליידיקונג, — האָט ער צוגעגעבן אין אַ מינוט אַרום — איך האָב דאָך דאָס אזוי, מיטן גאַנצן האַרץ געזאָגט.“

מיט אַזעלכע מענטשן געשעט טיילמאַל אין לעבן, אז זיי ווייזן זיך פּלוצלינג אַרויס שאַרף און דייטלעך און שטרייכן זיך אונטער אין אַ מינוט פון עפעס אַ זייער געפערלעכן, אויסערגעוויינטלעכן טאַט, אָדער איבערקערעניש, און אויף אַזא אופן ווערן זיי מיט איינמאַל די אויספירער פון אַזא טעטיקייט, צו וועלכער זיי זיינען פּעיק. זיי זיינען נישט קיין מענטשן פון וואָרט און ק נען נישט זיין די אָנהייבער און הויפט אָנפירער פון אַ זאָך; נאָר זיי זיינען די הויפט-אויספירער פון איר און הייבן די ערשטע אָן. זיי הייבן אָן פשוט אָן באַזונדערע געשרייען, נאָר נאָרדעם, שפּרינגען זיי די ערשטע אריבער איבער דער הויפט-שטערונג, נישט פאַרטראַכטנדיק זיך, אָן שרעק, גלייך אויף אַלע מעסערס אַרויף, — און אַלע וואָרפן זיך

זיי שוין נאך און גייען בלינד, גייען ביז דער לעצטער וואנט, ווו
זיי לייגן אויך, געוויינטל'ך, זייערע קעפ. איך גלייב נישט, אז פיעט-
ראוו זאל ענדיקן גוט; ער וועט אמאל אין איין מינוט פארענדיקן
מיט אלעם, און אויב ער איז נאך נישט פארפאלן געזאָרן ביז אצינד,
הייסט עס, אז זיין באשטימטער פאל איז נאך נישט געקומען. איבע-
ריקנס, ווער ווייסט? אפשר וועט ער אויך דערלעבן ביז די גרויע
האר אין שטארבן גאנץ רויק פון אלטקייט, ארומשלאפענדיק זיך
פריער אָן א ציל אהין און אהער. נאָר מיר דאכט זיך. אז מ. איז
געווען גערעכט, זאָגנדיק אז דאָס איז געווען דער אַנטשלאָסנטער
מענטש פון דער גאַנצער קאָלאָניע.

VII.

אַנטשלאָסענע מענטשן — לויטשריי

וואָס אָמבאלאָנג אַנטשלאָסענע מענטשן, איז שווער צו זאָגן, אויף קאָטאָרגע, פּונקט ווי אומעטום, זיינען געווען אַזעלכע זייער הייניק. לויט אויסזען, דאַכט זיך אַ שרעקלעכער מענטש. די שטעלס דיר פאַר טיילמאָל, וואָס מען דערציילט זיך אָן וועגן אַזעלכע, און דו מיידסט אים אייז. עפעס אָן אימזאַר שטענדלעך גיזיל האָט מיך אַפילו שוין אין אָנהייב באַוווּגן אויסצומיידן די דאָזיקע מענטשן. דערנאָך האָב איך מיך אַ סך געענדערט אין מיין מיינונג וועגן אַפילו די שרעקלעכסטע מערדער. עס טרעפט אַזעלכער, וואָס האָט אפילו קיינעם נישט דערהרגעט, און זעט דאָך אויס שרעקלעכער פון דעם, וואָס איז פאַר זעקס מאָרדן דאָ אַהער געווען. וועגן אַנדערע פאַרברעכנס הידער איז שווער געווען זיך צו שאַפן אַפילו דעם מינדסטן באַגריף. אזוי פיל מערקזיידיקס איז געווען אין זייער אויספירונג. איך זאָג זאָס, נעמלעך, דערפאַר, האָט באַ אונדז, צווישן פּראָסטן פּאַלק, קומען פאַר טייל מערדערייען צוליב די ווונדערלעכסטע סיבות. עס עקזעסטרירט, למשל, און אַפילו גאַנץ אָפט, אַזאַ טיפּ מערדער: עס לעבט זיך דער דאָזיקער מענטש שטיל און רויק. זיין גורל איז ביטער, — ער ליידט, לאַמיר זאָגן, דאָס איז אַ פּויער, אַ הויף-מענטש, אַ שטאַט-מאַן, אַ סאָלאַרט. פּלוצלינג האָט זיך עפּנס אָפּגעריסן באַ אים: ער האָט נישט אויסגעהאַלטן און דורכגעשט כּוּן נישט אַ מעסער זיין שונא און פאַרפּאַלער. און דאַמאַלס הייבט זיך אָן דאָס מערקזיידיק.

דיקע: דער מענטש שפרינגט פלוצלינג ארויס פון דער גרענעץ.
 דעם ערשטן טאג האט ער דערשחטן זיין פארפאלגער, זיין שונא;
 כאטש דאס איז אויך א פארברעך, דאך א פארשטענדלעכער; דאך
 איז געווען א סיבה. נאך דערנאך שחט ער שוין אויך נישט זיינס
 קיין שונאים, ער שחט דעם ערשטן בעסטן, וואס ער באגעגנט, שחט
 פיר פארגעניגן, פאר א שלעכט ווארט, פאר א בליק, פאר א גאָר-
 נישט, אדער פשוט: „אזעק פון וועג, קום נישט אנטקעגן, איך גיי ו“
 דער מענטש ווערט, ווי שיכור, געפינט זיך, ווי אין א היץ-צושטאנד.
 פונקט ווי, אריבערשפרינגענדיק איינמאל די פאר אים באשטימטע
 גרענעץ, הייבט ער שוין אן זיך צו קוויקן מיט דעם, וואס עס איז
 נישטאָ פאר אים שוין מער קיין שום הייליקס, פונקט אזוי טראַגט
 עס אים אויך שוין אונטער אריבערצושפרינגען מיט איינמאל איבער
 יעדער געזעצלעכקייט און מאכט און אַנצוזעטיקן זיך מיט דעם געפיל,
 ווען דאס הארץ שטארבט אָפּ פאר פחד, וואס עס איז נישט מען-
 לעך, אז ער זאל עס נישט פילן צו זיך אליין, צו דעם צו ווייסט
 ער נאך אויך, אז עס ווארט אים אָפּ א שרעקלעכע שטראַף. דאָס
 אַלץ איז ענדלעך צו דעם געפיל, ווען א מענטש לאַזט זיך אראָפּ פון
 א הויכן טרם אין א טיפקייט, וועלכע געציגט זיך אונטער די פיס,
 אזוי, אז ער וואַלט שוין ענדלעך אליין צופרידן געווען זיך אראָפּצוואַרפן
 מיטן קאָפּ אראָפּ וואָס שנעלער, אבי די זאך זאל שוין איינמאל א
 נוף נעמען! און דאָס אַלץ טרעפט מיט די רוקסטע און ביז אַצינד
 אומבאמערקבארטע מענטשן. טייל פון זיי שטאַלצירן נאָך אין דער
 דאָזיקער פארגעסנהייט. וואָס דערשל גענער ער איז געווען פריער,
 אַלץ שטאַרקער טראַגט עס אים אונטער אַצינד א היליע צו טון, א
 פחד אַנצוואַרפן. ער קוויקט זיך מיט דעם דאָזיקן פחד, האָט ליב
 אַפילו דעם עקל, וואָס ער רופט אַרויס באַ אנדערע. ער מאכט זיך
 פאר אַזא אַנטשלאָסענעם, און אַזא „אַנטשלאָסענע“ ווארט שוין טייל-
 מאַל אליין אָפּ וואָס גיכער זיין שראַף, ער ווארט, אז מען זאל אים

שוין פאראורטיילן, ווייל אים אליין ווערט שוין, ענדלעך, שווער צו טראָגן אויף זיך די אָנגעבלאָזנקייט פון דער דאָזיקער אַנטשלאָסן-ווייט. עס איז אינטערעסאנט, וואָס מערסטנטיילס האַלט די דאָזיקן שטימונג, די דאָזיקע גאַנצע אָנגעבלאָזנקייט פונקט ביז צום עשאַפּאַט, און דערנאָך, פונקט ווי נע, וואָלט זי מיט אַ מעסער אָפּגע-שניטן: פונקט ווי דער דאָזיקער טערמין וואָלט, אין אמתן, געווען אַ מין פאַרמעלער, ווי פון פריער, דורך געוויסע פאַר דעם געזעצן, באַשטימטער. דאָ ווערט דער מענטש פּאַרציליק רויק, פאַרטושט זיך, פאַרוואַנדלט זיך עפעס, ווי אין אַ שמאַצע. אויפן עשאַפּאַט האָט ער חרטה — בעט באַם פאַלק מחילה. ער קומט אין טורמע, און דו קוקסט: אַזאַ באַגאווערטער, אַזאַ באַאַצטער, דערשלאָגענער אַפּיל, אַזוי, אַז דו ווונדערסט זיך אויף אים: „צי איז דאָס מעגלעך, אַז דאָס זאָל זיין דער זעלבער, וועלכער האָט דערשחטן פינף-זעקס מענטשן?“

פאַרשטייט זיך, אַז טייל באַרויקן זיך אין טורמע אויך נישט אַזוי שנעל. עפעס פאַרסירן זיי נאָך אַלץ אַזוי, שטאַלצירן; אַט בין איך דאָך עפעס נישט, הייסט עס, ווי איר מיינט, א ליגדע ווער: „איך האָב צו זעקס נישות“. נאָר עס ענדיקט זיך דערמיט, וואָס ער באַרויקט זיך דאָך סוף-בל-סוף. טיילמאָל נאָר טרייסט ער זיך, דער-מאַנענדיק זיך זיין ברייטן פאַרנעם, זיין „לעב“, וואָס איז פאַרגע-קומען איינמאָל אין זיין לעבן, ווען ער איז געווען „אַנטשלאָסן“, און ער איז זייער צופרידן, ווען ער געפינט נאָך עפעס אַ נאַר פאַר וועמען מיט גרויס וויכטיקייט זיך צו צעשפרייטן, זיך צו רימען און דערציילן זיין גאַנצע בריהשקייט, נישט אַרויסווייזנדיק, איבעריקום, אַז וואָס גלויסט זיך אים אליין אַזוי צו דערציילן. אַט, הייסט עס וואָס פאַר אַ מענטש איך בין געווען!

און מיט וואָס פאַר אַ ביינקייט עס ווערט אָפּגעהיטן די דאָ-זיקע זעלבסטצומרידענע פאַרויכטיקייט, ווי פּויל און נאַכלעסיק איז

טיילמאָל אַזאָ דערצײלונג! וואָס פאַר אַן אויסגעלערנטע רוקײט עס
פילט זיך אין טאָג, אין יעדן וואָרט פֿון דערצײלער. און ווי האָט
זיך דער עולם דאָס אויסגעלערנט!

אײנמאָל, אין די דאָזיקע ערשטע טעג, אין אַ לאַנגן אָונט,
האַב איך, גאַרנישט טוענדיק און ליגנדיק אזוי אומזיך אויף די
נאַרעס, אויסגעהערט איינע פֿון אזעלכע דערצײלונגען, און צוליב
מיין נישט געניטיקייט, אָנגענומען דעם דערצײלער פֿאַר עפעס אַ
קאַלאָסאַלן, שרעקלעכן רוזח, פֿאַר אַן אומדערעהערטן איינזערנעם כאָ-
ראַקטער, דאַמאָלס, אין דער זעלבער צײט, ווען איך האָב גיך
כמעט חוץ געמאַכט פֿון פיעטראָוון. די טעמע פֿון דער דערצײלונג
איז געווען, ווי אזוי ער, לוקאַ קוזמיטש, האָט נישט פֿאַר עפעס אַן-
דערש, נאָר פֿלוי פֿאַר פֿאַרגעניגן וועגן, אַוועקעלייגט אַ מאַיאָר.
ער, לוקאַ קוזמיטש, דאָס איז געווען דאָס זעלבע קליינענקע, די-
לענקע, מיט דעם שפּיטיקן נעזל, יונגעטשקע אַרעסטאַנטל פֿון אַונ-
דער קאַזאַרמע, פֿון די כאַכלעס, וועגן וועלכן איך האָב שוין
עפעס דערמאָנט. געווען איז ער אין אמתן אַ רוסישער, נאָר גע-
בוירן געוואָרן איז ער אויף דרום, דאַכט זיך, אַלס הויף-מענטש.
ער האָט אין אמתן געהאַט אין זיך עפעס שאַרפֿס, פֿאַריסנס: „קליין
דאָס פּייגעלע, אָפֿער די נעגעלעך שאַרף“. נאָר די אַרע טאַנטן דער-
פילן אינסטינקטיוו אַ מענטש. אים האָט מען זייער ווייניק געאַכטעט,
אַדער, ווי מען זאָגט אויף קאַטאַרגע: „אים האָט מען שוין צו וויי-
ניק געאַכטעט“. ער האָט זיך שרעקלעך ליב געהאַט. געזעסן איז ער
זיך אין דעם אָונט אויף די נאַרעס אין גענייט אַ העמד. דאָס גייען
וועט איז געווען זיין מלאכה. לעבן אים איז געזעסן אַ פֿאַרשוין אַ טעם-
פֿער און באַגרענעצטער, נאָר אַ גוטער און צוגעלאָזער, אַ פעסטער
און הויכער, זיין שכן אויף די נאַרעס, דער אַרעסטאַנט קאַבילין.
צוליב דער שכנות, האָט זיך לויטשקאַ מיט אים אָפֿט געקריגט און
בכלל זיך באַצויגן צו אים, ווי צו אַ נישטיקן, מיט עפֿאַט און דעס-

פאטיש, וואָס קאָביליין האָט טיילווייז גאַרנישט באַמערקט, צוליב זײַן פּראָסטוהאַרציקייט. ער האָט געשטריקט אַ וואָלענעם זאָק און גלייב-גילטיק אויסגעהערט לויטשקאן. יענער האָט דערציילט גאַנץ הויך און דייטלעך, אים האָט זיך געגלוסט, אַז עס זאָלן אים אַלע אויסהערן, כאָטש ער האָט זיך, פאַרקערט, באַמיט צו מאַכן אַ מינע, אַז ער דער-ציילט נאָר קאָבילינען אַליין.

— דאָס האָט מען מיך, ברודער, איבערזעשיקט פון אונדער שטאָט — האָט ער אָנגעהויבן, שטעכנדיק מיט דער נאָזל, — קיין טש-ו, פאַר בראַדיאַגעריי, הייטט עס.

— דאָז איז, ווען-זשע, שוין לאַנג געווען? — האָט קאָביליין געפרעגט.

— אָט, דער אַרבעט וועט צייטיק ווערן — וועט דאָס צווייטע יאָר זיין. נא, און ווען מיר זיינען געקומען קיין ק-וו האָט מען מיך איינגעזעצט אויף אַ קירצער צייט אין טירמע. איך קוק: עס זיצן מיט מיר אַ מענטשן צוועלף, אַלע — כאַלעס הויכע, געזונטע, פעסלע, ווי די ביקעס, און אַזעלכע שטילע: דאָס עסן איז געמיין. עס דרייט מיט זיי זייער מאַיאָר, ווי אים אַליין געשוהעלט (לויטשקא האָט אויסגעפאַרדרייט דאָס וואָרט). איך זיך אַ טאָג, זיך צוויי; איך זע — דער עולם איז אַ טרום. וואָס-זשע, זאָג איך, לאָט איר עס אזא דוראק זיך אויף די קעפּ אַרוואַקריכן?

— און גיי נאָר, דו אַליין, רעד מיט אים! — און זיי לאַפּן נאָך אַפילו פון מיר. שוויג איך. און אזא לעכערלעכער איז דאָרט געווען איין כאַכאַל, ברודער, — האָט ער פּלוצלינק צוגעגעבן, אַוועק-וואַרפנדיק קאָבילינען און ווענדנדיק זיך צו אַלע אייניגעם. — ער האָט דערציילט, ווי אזוי מען האָט אים אין געריכט געשפּאַ, און ווי אזוי ער האָט אין געריכט גערעדט, און אַליין גיסט ער מיט טרערן, וויינט; קינדער, זאָגט ער, זיינען אינדערהיים געבליבן, אַ

חייב. אליין איז ער אזא גרויסער, אזא גרויער, אזא גראַבער, און, זאָגט ער, זאָג אים: ניין! און ער דער טייליאַנישער זון שרייבט אַלץ, שרייבט אַלץ, נו, טראַכט איך מיר, א זאַלסטו פּאַרן, און איך זאַל עס נאָך אליין מיט די אייגענע אויגן צוזען! און ער שרייבט אַלץ, שרייבט אַלץ, און ווי נאָר ער האָט אָנגעשריבן, שוין! דאָ איז שוין מיין קאָפּ פאַרלוירן געגאַנגען! גיב נאָר, וואַסיא, אַ פּאַדעם; דער קאַטאַרושנער איז פאַרפּוילט.

— פּאַזאַרנער* — האָט וואַסיא געענטפּערט, דערלאַנגענדיק אַ פּאַדעם.

— אונדזער שוואַלנער איז בעסער, זיי האָבן דאָ די טעג דעם בעוואַליד געשיקט, און ווער ווייסט באַ וואָס פאַר אַ געמיינע באַבע דאָרט ער נעמט! — האָט לזטשאַק ווייטער גערעדט, אַריינציענדיק קעגן ליכט דעם פּאַדעם.

— באַ אַ קומע, הייסט עס.

— יאָ, באַ אַ קומע.

— נו, איז וואָס-זשע, וואָס-זשע איז מיטן מאַיאָר? — האָט געפרעגט דער אינגאַנצן פאַרגעסענער קאַבילין.

מער האָט לזטשאַק נישט געדאַרפּט. פּונדעסטוועגן האָט ער דאָך נישט באַלד אָנגעהויבן ווייטער זיין דערציילונג, ער האָט אַפילו צעסע ווי נישט געהאַלטן פאַר וויכטיק קאַבילינען מיט זיין אויפֿ- מערקזאַמקייט צו באַשענקען, רויק האָט ער זיך צעגומען די פעדעם, רויק און פּויל פּאַרלייגט די פיס אונטער זיך, און ערשט דאַמאָלס אָנגעהויבן ווייטער צו רעדן.

— האָב איך, ענדלעך, אונטערגעהעצט מיינע כאַכלעס, גון זיי האָבן דעם מאַיאָר אַרויסגעפּאַדערט. און איך האָב מיר נאָך אינדער-

(* פּאַזאַרנער — אויפן פּאַזאַר — מצוק — געקויפט.)

פרי בא א שכן א מעסיר געבעטן, גענומען און באהאלטן עס, הייסט
עס, אויך יעדן פאל, איז אויפגעקאכט געווארן דער מאיאר, ער פארט.
נו, זאג איך, כאכלעס, נאך נישט קיין מורא געהאט! און בא זי
איז שוין די נשמה אין די פיענטעס געווען; אזוי ציטערן זיי, איז
אריינגעלאפן דער מאיאר, שיפור, „ווער איז דא! ווי אזוי איז דא!
איך בין קיטר, איך בין אויך גאט.“ רוק איך מיך אזוי ארויס, —
האָט לאַשקאָוויטער דערציילט: — דאָס מעסער האָב איך אין
ארבל.

— גיין, זאָג איך, אייער וויסאָקאָבלאָגאַראַדיע, — און אַליין
רוק איך מיך אזוי פאַמזלעכעטשקע אַלץ נענטער און נענטער: —
גיין, ווי אזוי קען שוין דאָס זיין, זאָג איך, אייער וויסאָקאָבלאָגאַ-
ראַדיע, אַז איר זאָלט זיין איבער אונדז אי קיטר אי גאָט?
— אַ, דאָס ביסטו, דאָס ביסטו? — האָט דער מאַיאר אַ ריטש
געטון — דער בונטאָוויטיק!

— גיין, זאָג איך (און אַליין רוק איך מיך אַלץ נענטער און
נענטער), גיין, זאָג איך, אייער וויסאָקאָבלאָגאַראַדיע, ווי עס איז
אפשר באַווסט און באַקאנט איך אַליין אויך, איז אונדזער גאָט דער
אַלמעכטיקער, וואָס איז פיל אומעטום, איינער נאָר, זאָג איך, און
אונדזער קיטר איז אויך איינער, איבער אונדז אַלע פון גאָט אַליין
בגשטימט. ער, אייער וויסאָקאָבלאָגאַראַדיע, זאָג איך, איז אַ מַגאַרן.
און איר, זאָג איך, אייער וויסאָקאָבלאָגאַראַדיע, זענט נאָר דערווייל
בלויז אַ מאַיאר — אונדזער גאַטשאַלניק, אייער וויסאָקאָבלאָגאַראַ-
דיע, היט דעם קיטרלעכן גאַר, זאָג איך, און אַ דאַנק אייערע פאַר-
דינסטן.

— ווי - ווי - ווי - ווי — ער האָט אזוי אָנגעהויבן צו קחא-
קען, רעדן קען ער אזש גיט גר פאַרכליש גיט זיך, ער איז שוין
צומיל פאַרוואַדערט געוואָרן.

— אַס וואָס, זאָג איך; און ווי איך גיב מיך אַ וואָרף אויף
אײַם פּלוצלינג, און גלייך אין בויך אַריין אים דאָס גאַנצע מעסער
אַריינגעלעזט. עס איז מיר עפעס צו דער האַנט אויסגעקומען. ער
האַט זיך אַ וואַקל געטון, און נאָר בלויז מיט די פּיס אָנגעהויבן צו
פּלאַנטערן. איך האָב דאָס מעסער אַוועקגעוואָרפן.

— זעט, זאָג איך, כאַלעס, הייבט אים אויף אַצינד |
דאָ וויל איך אָפּטרעטן אויף אַ ווילע. צום אומגליק זיינען
אזעלכע אויסדריקן: „איך בין קיסר, איך בין אויך גאָט“ און נאָך
אַ סך אנדערע אזעלע ענלעכע, נישט ווייניק באַנוצט געוואָרן מיט
אַ צייט צוריק דורך אַ סך פון די קאָמאָנדירן. מען מוז, איבעריקנס,
מודה זיין, אַז אזעלכע קאָמאָנדירן זיינען געבליבן שוין נישט קיין
סך, און מעגלעך, אַז זיי זיינען שוין אינגאַנצן פאַרשוונדן. איך וויל
אויך באַמערקן, אַז באַזונדערס האָבן פּאַרסירט* און ליב געהאַט
צו פּאַרסירן מיט אזעלכע אויסדריקן מערסטנטיילס די קאָמאָנדירן,
וועלכע האָבן אַליין געשטאַמט פון די נידעריקע טשינען. דער אָפּ-
ציר-טשינ האָט זיי ווי איבערגעדרייט די געדערים און צוזאַמען מיט
דעם אויך דעם קאָפּ. אַרבעטנדיק פּרוער שווער און ביטער און
דורכגייענדיק אַלע מדרגות פון אונטערטעניקייט, דערזען זיי זיך
פּלוצלינג אַלס אָפּיצירן, קאָמאָנדירן, אַדל-לייט, און צוליב דער נישט-
געווינטקייט און דער ע-שטער פאַרשיפּורונג פאַרגרעסערן זיי דעם
פאַגריף פון זייער מאַכט און באַדייטונג; פאַרשטייט זיך, אַז נאָר
אין דער באַציונג צו די זיי אונטערגעוואָרפענע נידעריקע טשינען.
אַז די העכערע אָבער פון זיך, באַציען זיי זיך נאָך אַלץ אזוי ווי
פּרוער מיט דער זעלבער אונטערטעניקייט, וואָס איז שוין אַצינד
אינגאַנצן נישט נייטיק און אַפילו דערווידער אַ סך נאַטשאַלניקעס.
טייל פון זיי איינן נאָך אַפילו מיט אַ באַזונדערער חניפה צו דער-

* געפאַרסירט — זיך פאַרגעשטעלט, שטאַלצירט.

קלערן פאר זייערע העכערע קאמאנדירן, אז זיי שטאמען דאך אליין פון נידעריקע טשינען, כאָטש זיי זיינען שוין אפילו אָפיצירן און זייער אַרט געדענקען זיי שטענדיק. נאָר צו די נידעריקע טשינען האָבן זיי זיך באַצויגן כמעט ווי אומבאָגרענעצטע באַפעלער. פאַרשטייט זיך, אז אַצינד איז אַ ספק, צי עס געפינען זיך שוין גאָר אזעלכע, און צי עס וועט זיך שוין גאָר געפינען אזעלכער, וואָס זאָל אויסשרייען: „איך בין קיסר, איך בין אויך גאָט.“ גאָר נישט קוקנדיק אויף דעם, וועל איך דאָך באַמערקן, אז קיין זאָך רייצט נישט אזוי זויף די אַרעסטאַנטן, און בכלל אַלע נידעריקע טשינען, ווי אַט אזעלכע אויסדריקן פון די נאַטשאַליקעס, דאָס דאָ-זיקע באַקאַלבע אַליין זיך גרויס מאַכן, די דאָזיקע פאַרגרעסערטע מיינונג וועגן זייער אומבאַשטראַטקייט, רופט אַרויס אַ האַס באַ דעם הכנענהדיקסטן מענטש און פירט אים אַרויס אינגאַנצן פון גע-דולד. צום גליק זיינען די אַלע זאַכן, כמעט שוין פאַרשוונדענע, אויך אין דער פאַרגאַנגענהייט שטרענג פאַרפּאָלגט געוואָרן פון דער באַטשאַלטטוואָ. עטלעכע ביישפּילן צו דעם הייס אויך איך.

בכלל ווערט דער נידעריקער טשין אויפגערייזט פון יעדן איבערגעטריבענעם שטאַלץ פון די נאַטשאַליקעס, פון יעדן מיאוסן באַגין זיך מיט זיי. טייל מיינען לַמשל, אז אויב מען זאָל גוט דער-בערן, גוט האַלטן דעם אַרעסטאַנט, אַלץ דערפּילן ווי דאָס געזעץ הייסט, און עס וואָלט שוין גענוג געזען. דאָס איז אויך אַ טעות. יעדער, ווער ער זאָל נישט זיין און ווי דערנידעריקט ער זאָל שוין נישט זיין, כאָטש אינסטינקטיוו, כאָטש אומבאַוואַוסטזיניק, נאָר ער פּאָדערט דאָך אַכטונג פאַר זיין מענטשלעכן ווערט. דער אַרעסטאַנט הייסט אַליין, אז ער איז אַן אַרעסטאַנט, אַ פאַרשטייטענער, און הייסט זיין ווערט קעגן דעם נאַטשאַליק. נאָר מיט קיין שום סאַעפּ-לען, מיט קיין שום קייטן וועסטו נישט נייטן אים צו פאַרגעסן, אז ער איז אַ מענטש, און אזוי ווי ער איז דאָך טאַקע אַ מענטש, איז

פאָלגלעך, דארף מען זיך באַגיין מיט אים מענטשלעך. גאָט מיי-
 נער! א מענטשלעך באַגיין זיך קען דאָך מאַכן פאַר אַ מענטש
 אפילו אויך אַ ועלכן, אויף וועלכן דער צלם אלהים איז שוין לאַנג
 אויסגעלאָשן געוואָרן. אָט, מיט די דאָזיקע אומגליקלעכע טאקע דארף
 מען זיך ערשט באַגיין וואָס מענטשלעכער. דאָס איז זייער רעטונג
 און זייער פרייד. איך האָב געזען די ווירקונג, וואָס עס האָבן גע-
 האַט אויף די דאָזיקע דערבידעריקטע. עטלעכע צערטלעכע ווער-
 טער — און די אַרעסטאַנטן זיינען כמעט מאַראַליש אויפגעלעבט
 געוואָרן. ווי קינדער האָבן זיי זיך געפריידט און ווי קינדער אָנגע-
 הויבן לייבן. איך וויל באַמערקן נאָך איין ווונדערלעכע זאַך: די
 אַרעסטאַנטן אַליין האָבן נישט לייב קיין צו גרויסע פאַמיליאַריש-
 קייט און שוין צו גוט-האַרציקע באַנעמונג פון די נאַטשאַלניקעס.
 אים ווילט זיך אַכטן זיין נאַטשאַלניק, און דאָ הערט ער עפעס
 פּלוצלינג אויף, אים צו אַכטן. דעם אַרעסטאַנט איז לייב, למשל, און
 זיין נאַטשאַלניק זאָל האָבן אַרדנס, זאָל זיין אָנגעזען, זאָל זיין באַ-
 לייבט באַ וועלכן עס איז העכערן נאַטשאַלניק, זאָל זיין אויך שרענג
 און ערנסט, און גערעכטיק, און זאָל אויך זיין ערע אָפהיטן. אַזעל-
 כע האָבן די אַרעסטאַנטן צום מערסטן לייב: ער האָט, הייסט עס,
 זיין ערע אָפּגעהיטן, און זיי אויך נישט פאַליידיקט, און, הייסט עס,
 אַלץ אי גוט אי פּיין.

— און מסתמא האָט מען דורך שוין גוט געבראַטן פאַר דעם? —
 האָט רויק באַמערקט קאַפּילין.

— הם, געבראַטן, ברודער, וואָס אַן אמת, האָבן זיי געבראַטן,
 אַלע, גיב נאָך די שער! וואָס איז עפעס, ברידערלעך, היינט קיין
 מיידאָן נישטאָ?

— זיי האָבן זיך שוין לאַנג אָנגעשיפּורט — האָט וואַסיאָ באַ-

מערקט — אויב זיי וואָלטן זיך נישט געווען אָנגעשיכורט וואָלט
 טאקע געווען...
 — אויב פאר אן „אויב“ גיט מען אויך אין מאַסקווע הונ-
 דערט רופל, — האָט לויטשקא באַמערקט.
 — און וויפיל האָט מען דיר, לויטשקא, געגעבן פאר דעם
 אלעם אינײנעם? — האָט ווידער קאַבילין אָנגעהויבן.
 — זיי האָבן געגעבן, ליבער פריינט, הונדערט פינג. און וואָס
 איך וועל אייך זאָגן ברידערלעך: זיי האָבן מיך שיער נישט דער-
 הרגעט, — האָט לויטשקא אונטערגעכאַפט, ווידער אַוועקוואַרפנדיק
 קאַבילינען. — אַט, ווען מען האָט מיר אָפגעפסקנט די הונדערט
 פינג, האָט מען מיך אַוועקגעפירט מיטן גאַנצן פאַראד. און ביז דאָ-
 מאַס האָב איך נאָך קיינמאַל נישט געהאַט קיין ריטער פאַרוזכט.
 אַ המון האָט זיך אַ לאַז געטון פון אַלע זייטן, די גאַנצע שטאַט איז
 זיך צונויפגעלאָפן: אַ מערדער וועט מען באַשראַפן, אַ רוצח, הייסט
 עס, אַזוי באַריש איז שוין דאָס דאָזיקע פּאָלק, אַז איך ווייס שוין
 אַליין נישט ווי אַזוי צו זאָגן. טימאַשקע! האָט מיך אויסגעטון, אַני-
 דערגעלייגט, ער שרייט: „האַלט דיך! איך וועל דיך אָפברענן!“
 איך וואַרט: וואָס וועט זיין? ווי ער גיט מיר אַ וואָרף אַריין איינס —
 אַז איך האָב געוואָלט אַ געשריי טון, דאָס מויל שוין געעפנט, נאָר
 איך האָב קיין לשון נישט, דאָס קול, הייסט עס, איז מיר אָפגענומען גע-
 וואָרן. ווי ער גיט מיר אַ וואָרף אַריין צוויי, נון גלייב יא, גלייב
 נישט — איך האָב שוין אמילי נישט געהערט, ווי מען האָט צוויי אָפ-
 געצילט. און ווען איך האָב מיך אויפגעכאַפט, הער איך מען ציילט:
 די זיבעצענטע. אַזוי, ברידער, האָט מען מיך דערנאָך אמאַל פיר
 מן דער שמייס-באַנק אראָפגענומען, צו האַלבע שעה מיך געלאָזט
 אַפרוען, מיט וואַסער באַשפרוצט. איך קוק אויף אַלע, אַרויסגעצנדיק

די אויגן, און איך טראכט: „איך וועל שוין דאָ שטארבן...
— אין דו ביזט נישט געשטן רבן? — האָט קאַבילין גאָר
געפרעגט.

לויטשקאָ האָט אַ וואָרף געטון אויף אים אַ טיף פאַראַכטעטן
בליק. עס האָט זיך דערהערט אַ כאַכאַטשעריי.

— אַ שטיק האַלץ דאָס איז!

— מאַך מיט אַזעלכן... — האָט לויטשקאָ באַמערקט, ווי
ער וואָלט חרטה געהאַט, וואָס ער האָט גאָר געקענט מיט אַזאַ מענטש
רעדן אָנהייבן.

— ער איז אויפן שכל, הייסט עס, געהרגעט — האָט וואַסיאָ
גאָר שטאַרקער באַמערקט.

לויטשקאָ כאַטש ער האָט שוין זעקס מענטשן געהאַט דער-
הרגעט, נאָר אין טורמע האָט דאָך פאַר אים קיינער קיינמאָל נישט קיין
מורא געהאַט, נישט קוקנדיק אויף דעם, וואָס ער האָט, אפשר, מיטן
גאַנצן האַרץ געוואָלט שמען פאַר אַ שרעקלעכן מענטש...

IX.

ייסאי פאָמיטש — דאָס באָד —
באַקלוישיגס דערציילונג.

עס איז געקומען דער יום-טוב פון קריסטוס-געבורט. די אַרעס-טאנטן האָבן אים דערווארט מיט עפעס אַ באַזונדערער פייערלעכקייט, און קונדיק אויף זיי, האָבן אים אויך אָנגעהויבן דערווארטן עפעס אויבגעוויינטלעכס. אַ פיר טעג פאַר יום-טוב האָט מען אונדז געפירט אין באָד אַרײן. אין מיין צײט, באַזונדערס אין מינע ערשטע יאָרן, האָט מען די אַרעסטאַנטן זעלטן-ווען געפירט אין באָד אַרײן. אלע האָבן זיך דערפריידט און אָנגעהויבן זיך גרייטן. עס איז געווען באַ-שטימט צו גיין נאָך מיטאַג, און אין די נאָך-מיטאַגער איז שוין קײנ-מאָל נישט געווען קיין אַרבעט. מער פאַר אַלע אין קאַזאַרמע האָט זיך געפריידט און געפאַרעט ייסאי פאָמיטש בומשטיין, אַ יידישער קאַטאַרזשיק, וועגן וועלכן איך האָב שוין דערמאנט אין פערטן קאַ-פיטל פון מיין דערציילונג. ער האָט ליב געהאַט זיך צו פאַרען ביז חלשות, און יעדעס מאָל, ווען עס קומט מיר אײס אַצינד, איבער קלױבנדיק די אַלטע זכרונות, צו דערמאנען זיך אויך וועגן אונדזער קאַטאַרגע-באָד (וואָס איז ווערט, אַז מען זאָל עס נישט פאַרגעסן). איז אויפן ערשטן פלאַן פון בילד טרעט אַרויס פאַר מיר דאָס פנים פון דעם גליקלעכן און אויפפאַרגעסלעכן ייסאי פאָמיטש, דעם חבר פון מיין קאַטאַרגע-לעבן און שכן אין קאַזאַרמע. גאַט, וואָס פאַר אַ קאַמישער אין לעכערלעכער מענטש דאָס איז געווען! איך האָב שוין

געזאגט עטלעכע ווערטער וועגן זיין פיגורל: פון א יאָר פּופּציק, א
 קרענקלעכער, איינגעשרומפּענער. מיט די שרעקלעכסטע שטעמפלען
 אויף די באַקן און אויפן שטערן, א מאַגערער, א שוואַכער, מיט א
 הייסן פּויגל-קרפּערל. אין אויסדרוק פון זיין פנים האָט זיך געזען
 אן אומאויפהערלעכע, דורך גאַרנישט קיינמאָל געשטערטע זעלבסט-
 צופרידנהייט און אפילו גליקלעכקייט. דאכט זיך, ער האָט גאַרנישט
 באַדויערט, וואָס ער איז אַריינגעפאַלן אין דער קאַטאַרגע. אזוי ווי
 ער איז געווען אַ יובעליר, און קיין יובעליר איז אין שטאַט נישט
 געווען, האָט ער געאַרבעט אָן אויפהער נאָר בלויז זיין יובעליר-
 אַרבעט פאַר די בעל-בתים און נאטשאַלסטוואַ פון שטאַט. מען האָט אים
 כאַטש ווייניק, נאָר דאָך געצאָלט. עס האָט אים נישט געפּעלט, ער
 האָט געלעבט אפילו רייך, נאָר ער האָט געזאָמלט געלט און אַוועק-
 געבאַרגט אויף משכּנות פאַר פּראַצענט דער גאַנצער קאַטאַרגע. ער
 האָט זיך געהאַט זיין סאַמאָואַר, אַ מאַטראַץ אַ גוטן, טעפּלעך, אַ גאַנץ
 מיטאַג-געשיר, די שטאַטישע יידן האָבן אים נישט פאַרלאָזט, האָבן
 זיך באַקאַנט מיט אים און געזאָרגט פאַר אים. אין די שבתים איז
 ער געגאַנגען מיט אַ קאַוואַי אין דער שטאַטישער שול אַריין (וואָס
 עס איז דערלויבט דורכן געזעץ) אין האָט געלעבט אינגאַנצן זאָרג-
 לאָז, אַפּוואַרטנדיק, איבערויקנס, מיט אומגעדוילד דעס סוף פון זיין
 צוועלף-יעריקן טערמין, בדי „התּוּגה צו האָבן“. ער האָט געהאַט אין
 זיך די קאַמישסטע צונויפּמישונג פון נאַוויטעט, נאַרישקייט, כּיטרע-
 קייט, עזות, אויפריכטיקייט, שעמעוודיקייט, באַרימעריי און נאַכאַל-
 סטוואַ. מיר האָט זייער מערקווירדיק אויסגעזען דאָס, וואָס די קא-
 טאַרושניקעס האָבן לחלוטין נישט געלאַכט פון אים, אַ הויץ אפּער
 אַ ביסל געפּאַכט מיט אים פאַר פאַרווילונג. ייסאי פּאַמיטש האָט
 אפנים, געדניט פאַר אַלע צום צעשטרייען זיך און זיך שטענדיקן
 פּריילעך מאַכן. „ער איז באַ אונדז איינער, טשעפעט נישט ייסאי
 פּאַמיטשן“, האָבן די אַרעסטאַנטן געזאָגט, און ייסאי פּאַמיטש, כאַטש

ער האָט פאַרשטאַנען אייגנטלעך אין וואָס עס גייט. נאָר ער האָט
 דאָך, אַפנים, שטאַלצירט מיט זיין גרויסער באַדייטונג, וואָס עס האָט
 זייער געוויילט די ארעסטאַנטן. ער איז אָנעקומען אויף דעם קאָ-
 מיסשטן אָפן אויף קאַטאַרגע (נאָך פאַר מיר, נאָר מען האָט מיר דער-
 ציילט). איינמאָל פּליגלינק, פאַרנאַכט, אין אַ שבת-טאַג, האָט זיך פאַר-
 שפּרייט אין טורמע אַ קלאַנג, אַז מען האָט געפּרענגט אַ יודל און
 מען גאַלט אים אין דער הויפט-וואַך, און אַז ער וועט פאַר אַריינקו-
 מען פון יודן איז אויף קאַטאַרגע קיינער נאָך נישט געזען די ארעסט-
 טאַנטן האָבן אים אָפגע אַרט מיט אומגעוילד און אים באלד ארום-
 גערינגלט, ווי נאָר ער האָט אַריבערגערעטן די שוועל פון טויער.
 דער אונטער-אַפיציר פון טורמע, האָט אים אַריינגעפירט אין דער
 אַלטער קאַזאַרמע און אים אָנגעוויזן אַן אַרט אויף די נאַרעס. ייסאי
 באַזייטשט האָט געהאַט מיט זיך זיין זאַק, מיט די אים אַרויסגעגעבענע
 קאַשטאַנע און זיינע אייגענע זאַכן. ער האָט אַוועקגעלייגט דעם זאַק
 זיך איינגעאָדנט אויף די נאַרעס און אַוועקגעזעצט, אַרונטערנעמענ-
 דיק אונטער זיך די פיס, נישט וואַגנדיק אויף קיינעם אויפצוהייבן
 די אויגן. אַרום אים האָבן זיך דערהערט אַ געלעכטער און טורמע-
 ווערטלעך, וועלכע האָבן אויסגעלאַכט זיין יידישע אָפּשטאַמונג. פּליג-
 לינק האָט זיך דורך דעם עולם דורכגעשאַפט אַ יונגע אַרעסטאַנט,
 טראַגנדיק אין די הענט זיינע שוין זייער אַלטע, שמיציקע און צעריסע-
 נע הויזן, מיט אַ ציגאַנג פון די קאַשטאַנע אַנוטשעס. ער האָט זיך אַנידערגע-
 זעצט לען ייסאי פאַמיטשן און אַ קלאַפּ געטון אים איבער דער פלייגע.

— נו ליבער פריינט, איך ווארט דיך שוין דאָ האָט זעקסטע יאָר אָפּ. אַט, קוק, וועסט אַ סך געבן ?

און ער האָט צעלייגט פאַר אים די געברענגטע שמאַטצס.

ייסא פאַמיטש, וועלכער איז באַם אַריינטרעטן אין טורמע און
 שטאַרק דערשרקאַקן געוואָרן, אַז ער האָט אַפילו נישט געוואַגט די
 אויגן אויפצוהייבן אויף דער דאָזיקער מהנה אָפּשפעלער, פאַרשענדעט

און שרעקלעכע פרצופים, וואָס האָבן אים אַרומגערינגלט געדיכט פון
אַלע זייטן, און ער האָט נאָך נישט געוויזן פאַר כּחד קיין איין וואָרט
אַפּילו אַרויסצואַרעדן. — האָט, דערווענדיק דאָס משפּון, זיך פּלוצלינג
אַ טרייסל געטון און פּלינג אָנגעהויבן איבערצוקלייבן מיט די פינגער-
געזען די שמאַטעס. ער האָט זיי אַפּילו אַ הייב געטון קעגן דער ליכט-
אַלע האָבן געוואָרט וואָס ער וועט זאָגן.

— וואָס-זשע, אַ זילבערנעם רובל וועסטו געבן? עס וואָלט
דאָך דיר געלויבט! — האָט ווייטער גערעדט דער משפּון-געבער,
אונטערווינקענדיק צו ייסאי פּאַמיטשן.

— אַ רובל אין זילבער קען מען נישט, נאָר זיבן קאָפעקעס
קען מען יאָ.

און דאָס זיינען די ערשטע ווערטער, וואָס זיינען אַרויסגעערעדט
געוואָרן דורך ייסאי פּאַמיטשן אין כּורמע. און אַלע האָבן זיך אַ
קאַליער געטון פאַר געלעכטער.

— זיבן! נו, גיב כאָטש זיבן: דיין גליק! זע-זשע, היט דאָס
משפּון; מיטן קאָפּ ביסטו מיר דערפאַר פאַראַנטוואָרטלעך.

— פּראָצענט דריי קאָפעקעס, וועט זיין צען קאָפעקעס, —
האָט אָפּגעהאַקט און מיט אַ ציטערדיקן קול ווייטער גערעדט דאָס
יידל, אַראָפּלאָונדיק די האַנט אין קעשנבע אַריין נאָך געלט און
מיט מורא קוקנדיק אויף די אַרעסטאַנטן. ער האָט אי שרעקלעך
מורא געהאַט, אי שטאַרק געוואָלט דאָס געשעפט מאַכן.

— ווי, דריי קאָפעקעס אַ יאָר כּראָצענט!

— ניין, נישט קיין יאָר, נאָר אַ חודש.

— ביסט דאָך אַ קמצן, ייד. און ווי רופּט מען דיר!

— ייסאי פּאַמיטש.

— נו, ייסאי פּאַמיטש, דו וועסט באַ אונז ווייט דערגיין!

זיי געזענגט.

— ייסאי פאָמיטש האָז נאָכאַמאָל באַקוקט דאָס משבּוּן איינ-
 געלייגט עס און פּאַרזיכטיק אַריינגרוקט עס אין זאָק, באַ דער
 באַגלייטונג פּון אַן אומאויפהערלעכן געלעכטער פּון די אַרעסטאַנטן.
 אים האָבן אין אמתן, אַלע עפעס ווי ליב געהאַט און קיינער
 האָט אים קיינמאָל נישט באַליידיקט, כאָטש כמעט אַלע זיינען אים
 שולדיק געווען. אַליין איז ער געווען אזוי גוט ווי אַ הילף און זענען-
 דיק די גוטע אויפגעלייגטיקייט צו זיך פּון אַלע, האָט ער זיך אַפילו
 געווילערט, נאָר מיט אַזאַ גוט האַרציקער לעכערלעכקייט, אַז אַלע
 האָבן אים דאָס מוחל געווען. לויטשאַ, וועלכער האָט שוין געקענט
 אויף זיין לעבן א סך ייִדלעך, האָט זיך אָפט גערייצט מיט אים
 און לחלוטין נישט צוליב בייזקייט, נאָר אזוי, צוליב פּאַרווילונג,
 פונקט ווי מען שפּילט זיך אַמאָל מיט אַ הינטל, מיט אַ פּאַפּוגאַל, מיט
 געלערנטע חיהלעך און א. וו. ייסאי פּאָמיטש האָט דאָס גאַנץ גוט
 געוואוסט, זיך פּלץ נישט באַליידיקט און זייער געשיקט אָפּגעענטפּערט.

— עי, ייד, איך וועל דיך אָנהרגענען!

— דו וועסט מיר איינמאָל געבן, און איך דיר צען, — ענט-
 פערט ווילערש ייסאי פּאָמיטש.

— פאַרן פּאַרשאַלטענער!

— זאָל זיין פאַרן.

— ייד פּאַרשווער!

— זאָל זיך זיין אזוינער, כאָטש אַ פּאַרשווער אָבער אַ ריי-

כער; דעם גראַשן האָט ער.

— האָט קריסטאָפּן פּאַרקויפט.

— זאָל זיך זיין אזוי.

— פּיין, ייסאי פּאָמיטש, כאָלאַדיען! טשעפעט אים נישט, ער

איז איינער באַ אונדז! — שרייען מיט געלעכטער די אַרעסטאַנטן.

— עי, ייד, וועסט כאפן ריטער, וועסט קיין סיביר גיין.

— איך בין שוין צווי אויך אין סיביר.

— נאך ווייטער וועט מען דך פארשיקן.

— און גאט איז דאָרט דאָ?

— דאָ — איז ער דאָ.

— נו, זאָל-זשע זיין; זאָל נאָר זיין גאט און דער גראָסן

וועט שוין אומעטום גוט זיין.

— אַ מַלְאָכְדִיעַן יִסְאִי פֿאַמִּיש, מען זעט אז ער איז אַ מאַ

לְאָדִיעַן! — שרייט מען צרום און צרום, און יִסְאִי פֿאַמִּיש, כאַטש

ער זעט, אז מען לאַכט פון אים, ווילערט ער זיך דאָך. די אַלגע-

מיינע לויב-ווערטער פֿאַרשאַפן אים פֿאַרגעניגן, און ער הייבט אָן

איבער דער גאַנצער קאָזאַרמע צו זינגען מיט אַ דינעקן סאַפֿראָן:

לֵא-לֵא-לֵא-לֵא! עפעס אזאָ אומגעלוימפֿערטן קאָמישן מאַטיוו, דאָס

איינציקע ליד אָן ווערטער, וועלכעס ער האָט געזונגען אין פֿאַרלויף

פֿון דער גאַנצער צייט פון זיין קאַטאַרגע. דערנאָך, באַקענענדיק

זיך נענטער מיט מיר, האָט ער מיך איבערצייגט מיט אַ שבוּעה, אז

דאָס איז דאָס זעלבע ליד און טאַקע דער זעלבער ניגון, וועלכן עס

האַבן געזונגען אַלע זעקס הונדערט־טויזנט יידן פון קליין ביז גרויס,

אַריבערגייענדיק דעם שוואַרצן ים, און אז פֿאַר יעדן ייד איז אַ חיוּב

צו זינגען דעם דאָזיקן ניגון אין אַ מינוט פון פֿרייד און נצחון איבער

די שונאים.

ערב יעדן שבת, פֿרייטיק-צו-נאַכטס, איז מען פון אַנדערע קאָ-

זאַרמעס געקומען אומישגע אין אונדזער קאָזאַרמע אַרײַן זען, ווי

צווי יִסְאִי פֿאַמִּיש וועט אַפֿרעכטן זיין שבת. יִסְאִי פֿאַמִּיש איז

געווען אויף צווי פיל אומשולדיק-באַרימערש און גאווהדיק, אז די

אַלגעמיינע נייגעריקייט האָט אים פֿאַרשאַפט גרויס פֿאַרגעניגן. ער

האַט מיט אַ פֿעד־אַנטישער אין באַזונדערס-אויסגעלערנטער וויכטיקייט

זיך בעגרייט אין ווינקל זיין קליינטשיק טישעלע, אויפגעעפנט א בוך.
 אָנגעצונדן צוויי לייכטלעך און, מורמלענדיק עפעס אזעלכע אומפאָר-
 שטענדלעכע ווערטער, האָט ער אָנגעהויבן זיך איינהילן אין זיין
 ריזע* (ריזשע, ווי ער האָט אַרויסגעֶרעדט). דאָס איז געווען אַ העל-
 קאַלירטע ווילע פון וואָלן-שטאַף, וועלכע ער האָט זייער פלייטיק גע-
 געהיטן אין זיין קאַסאָן. אויף ביידע הענט האָט ער זיך אַרומגע-
 דרייט אזעלכע פאַטיקלעך, און אויפן קאַפּ, אויפן סאַמע שטערן, האָט
 ער זיך אָנגעפונדן אזאַ הילצערן קעסטעלע, אַזוי, אַז עס האָט זיך
 געדאַכט, אַז פון יסאָי פּאַמיטשעס שטערן שטעקט אַרויס עפעס אזא
 לעכערלעכער האָרן**). נאָכדעם האָט זיך אָנגעהויבן די תפילה. ער
 האָט זי געזאָגט זינגענדיק, ער האָט געשריגן, אַלע מאָל געשמייגן,
 זיך געדרייט אין אַלע זייטן, געמאַכט ווילדע און קאָמישע דוויות.
 פאַרשטייט זיך, אַז דאָס אַלץ איז געווען אַזוי פאַרגעשריבן לויט ד'
 מנהגים פון דער תפילה און אין דעם אַלעם איז נישט געווען קיין
 שום לעכערלעכס און משונהדיקס, נאָר לעכערלעך איז געווען דאָס
 וואָס יסאָי פּאַמיטש האָט עפעס ווי אומישנע זיך פאַרגעשטעלט פאַר
 אונדז און זיך גרויס געהאַלטן מיט זיינע מנהגים. דאָ פאַרדעקט ער
 זיך פּלוצלינג מיט די הענט דעם קאַפּ און הייבט אָן צו זאָגן מיט
 געוויין, דאָס וויינען שטאַרק זיך, אין ער לאָזט פּאַלן אָן פּוהות און
 פּמעט מיט אַ יאָמער-געשריי אויפן בוך זיין קאַפּ, וואָס איז פּאַצירט
 מיט דעם קעסטעלע. נאָר פּלוצלינג הייבט ער, אינמיטן פּין די שטאַרק-
 טעע געוויינען, אָן צו לאָכן און צו זאָגן זינגענדיק מיט עפעס אזא
 רחמנותדיק-פּייערלעך, מיט עפעס אזא, פון גרויס גליק, שוואַך גע-
 וואָרן קול.

— זעט ווי עס צענעזט אים ו' פלעגן זאָגן די אַרעסטאַנטן.

* גליה.

** ווי עס איז צו זען, איז דעם אויטאָר געווען אומבאַקאַנט, אַז ידן דאָזיג
 יען נישט פּרייטיק-צו-נאַכטס אין קיין טלית און תפילה.

איך האָב אַמאָל געפּרעגט ייסאי פּאָמיטשן : וואָס עס באַדייטן די
 דאָזיקע געוויינען און דערנאָך פּלוצלינג דאָס פייערלעכע איבערגיין
 צו דער צופרידנהייט און גליקזעליקייט ? ייסאי פּאָמיטש האָט שרעק-
 לעך ליב געהאַט דאָס דאָזיקע נאָכפּרעגן זיך מיינס. ער האָט מיר
 באַלד דערקלערט, אז דאָס געוויין און די יאָמער-געשרייען באַדייטן
 דאָס טראַכטן וועגן חורבן ירושלים, און אז דאָס געזעץ הייסט אז
 דעם דאָזיקן געדאַנק ווי ווייט מעגלעך שטאַרקער וויינען און זיך
 קלאַפּן אין האַרץ אַרײַן. נאָר אז אין דער מינוט פון די שטאַרק-
 טע יאָמער-געשרייען, דאַרף ער, ייסאי פּאָמיטש, פּלוצלינג, עפעס
 ווי אומגעזעכט, זיך דערמאַנן (דער פּלוצלינג איז אויך פּאַר-
 געזען דורכן געזעץ), אז עס איז דאָ אַ נביאות וועגן דעם צוריק-
 קערן זיך פון די יידן קיין ירושלים. דאָ דאַרף ער אַומבאַדינגט
 אַרויס מיט פּרייד, מיט לידער, מיט געלעכטער און אַרויסרעדן די
 תּפילות אַווי, אז ער זאָל שוין מיטן קול אַליין אויסדריקן וואָס מער
 גליק און מיטן פנים וואָס מער פייערלעכקייט און איידלקייט. דער
 דאָזיקער איבערגאַנג פּלוצלינג און דער דאָזיקער אומבאַדינגטער
 חיוב פון דער דאָזיקער איידלקייט זיינען געפּעלן געוואָרן ייסאי
 פּאָמיטשן : ער האָט געזען אין דעם אַ באַוונדער גאָר איבערגעשפּיצט
 קונץ-שטיק, און מיט אַ פאַרימערשער מינע מיר דערקלערט דעם
 דאָזיקען שכלדיקן פּלץ פון געזעץ. איינמאָל איז, אין מיטן פון
 העכסטן פּלאַם פון אזא תּפילה, אין צימער אַריינגעקומען דער פּלאַץ-
 מאַיאָר, אין דער באַגלייטונג פון וואַך-אַפיציר און די קאָמואַנדען. אַלע
 אַרעסטאַנטן האָבן זיך אויסגעצויגן ווי אַ סטרוגע באַ זייערע נאַרעס,
 ווי ייסאי פּאָמיטש נאָר האָט נאָך מער אָנגעהויבן צו שרייען און
 צו קרימען זיך. ער האָט געוואוסט, אז דאָווענען איז דערלויבט, איבער-
 רייסן עס האָט מען נישט געטאַרט, און, שרייענדיק אין דער קעגנ-
 וואַרט פון מאַיאָר, האָט ער נישט ריזיקירט. פאַרשטייט זיך, מיט
 נאָרנישט. נאָר אים איז זייער אָנגענעם געווען צו קרימען זיך אַ

ביסל פארן מאיאר און זיך פארצושטעלן פאר אונדז. דער מאיאר
 איז צוגעגאנגען צו אים אויף איין טריט ווייט: "יסאי פאָמיטש האָט
 זיך אויסגעדרײט מיטן הינטן צו זיין טישל און אָנגעהויבן גלייך דעם
 מאיאר אין פנים אריין צו זאָגן מיט געזאנג זיין זייערלעכע נבואה,
 פאָכנדיק מיט די הענט. אזוי ווי אים איז פאָרגעשריבן געווען אויס-
 צודריקן אין דער מינוט אויף זיין פנים אַ סך גליק און איידלקייט.
 האָט ער דאָס טאָקע גלייך געטון עפעס אזוי באַזונדערס פאָרגלעצן-
 דיך די אויגן, גאַכנדיק און שאַקלענדיק קעגן מאיאר מיטן קאָפּ.
 דער מאיאר איז פאָרוונדערט געבליבן. נאָר, ענדלעך, האָט ער אַ
 פלאַץ אַרויס געגעבן מיט אַ געלעכטער, אַ זאָג געטון אים גלייך
 אין די אויגן אַריין "דוראַק" און אַרויסגעגאָנגען, און יסאי
 פאָמיטש האָט גאָך שטאַרקער פאָרגרעסערט זיינע געשײען. אין
 אַ שעה אַרום, ווען ער האָט שוין געגעסן נאכט-עסן, האָב איך גע-
 פרעגט: און וואָס וואָלט געווען, ווען דער פלאַך-מאיאר, וואָלט
 צוליב זיין נאַרישקייט, ביז געוואָרן?

— וואָס פאר אַ פלאַך-מאיאר?

— וואָס הייסט, וואָס פאר אַ? איר האָט דען נישט געזען?

— גיין.

— ער איז דאָך געשטאַנען אויף איין אַרשין ווייט פון אייך.

גלייך פאר אייער פנים!

נאָר יסאי פאָמיטש האָט מיך מיט דער גרעסטער ערנסטקייט
 אָנגעהויבן פאָרויסקערן, אז ער האָט לילדוטין נישט געזען קיין שום
 מאיאר, אז אין דער צײַט, באַ די תפילות פאלט ער אַריין עפעס
 אין אַזע עקסטאַז, אזוי אז ער זעט שוין גאַרנישט און הערט שוין
 גאַרנישט, וואָס אַרום אים קומט פאָר.

ווי אַצינד זע איך יסאי פאָמיטשן, ווי ער פלעגט זיך
 טובת אַרומשלעפן אָן אַרבעט איבער דער גאַנצער טורמע, באַמזענ-

דיק זיך מיט אלע פוהות גארנישט צו טון, ווי דאָס איז פאָרגעשריבן
אין געזונץ פאר שבת. וואָס פאר אַן אַנעקדאָטן ער האָט מיר דער-
ציילט יעדעס מאָל, ווען ער איז געקומען פון זיין געבעט-הויז, וואָס
פאר אַ מערקווירדיקע ידיעות אין קלאַנגען פון פעטערבורג ער האָט
מיר געברענגט, פארזיכערנדיק מיך, אז דאָס האָט ער זיי באַקומען
פון זיינע יידעלע, און יענע פון די ערשטע הענט.

נאָר איך האָב מיך שוין צופיל צערעדט וועגן יסאי פאַמיטשן.
אין דער גאַנצער שטאָט זיינען געווען נאָר צוויי עפנטלעכע
בעדער. דאָס ערשע, וועלכעס עס האָט געהאַלטן אַ ייד, איז געווען
אַ נומערירטס, מיטן פרייז פון פופציג קאָפּעקעס אַ נומער און איז
איינגעאַרנט געווען נאָר פאר גרויסע לייט. דאָס צווייטע באַד ווי-
דער איז געווען שוין פארן פראַסטן פאַלק, אן אַלטס, אַ שכונציקס,
אַן ענגס און אַז אין דעם באַד אַרײַן טאַקע האָט מען דאָס געפירט
אונדזער טורמע. עס איז געווען פראַסטיק און זוניק. די אַרעסטאַנטן
האַבן זיך געכרייט שוין נון דעם, וואָס זיי וועלן אַרויסגיין פון פעס-
טונג און אַ קיך טון אויף דער עטאַט. דער שפּאַס און דאָס געלעכ-
טער האָבן נישט אויפגעהערט איבערן וועג. אַ גאַנצע אָפטיילונג
סאָלדאַטן האָט אונז באַגלייט מיט אָנגעלאָדענע ביקסן, אויפן ווונ-
דער פון דער גאַנצער שטאַט. אין באַד האָט מען אונדז באַלד צע-
טיילט אין צוויי „זמיאַנעס“. די צווייטע האָט צוגעוואַרט אין קאַלטן
פּאַדער-באַד, פּל-זמן די ערשטע „זמיאַנע“ האָט זיך געוואַשן, וואָס
מען האָט געמזט טון צוליב דעם ענגשאַפט אין באַד. נאָר נישט
קינדליך אויף דעם, איז אין באַד געווען אַזוי ענג, אז עס איז אַפילו
שווער זיך פאַרצושטעלן, ווי אַזוי עס האָט אַ העלפט פון אונדז דאָרט
געקומען אַרײַן. נאָר פיעטראַח איז נישט אָפגעוואַרעטן פון מיר; ער
איז אַרײַן, אַן מיין איינלדונג. צוגעשפרונגען מיר ציהעלטן און
מיר אַפילו פאַרגעלייגט אַפּוואַשן מיך. צוזאַמען מיט פיעטראַחן האָט
זיך גנומען מיך פּאַדינען אויף באַקלעשן, אַן אַרעסטאַנט פון דער

באונדערער צפטיילונג, וועלכן מען האָט גערופן באַ אינדז פּיאָנער
 און וועגן וועלכן איך האָב שוין עפּס דערמאָנט, ווי וועגן דעם
 פּריילעכסטן און ליבסטן פון די אַרעסטאַנטן, האָט ער אַזוי טאַקע אין
 אמתן געווען. מיר האָבן זיך שוין געאַט אַ ביסל באַקאַנט פּיעט-
 דאָן האָט מיר געהאַלפּן אפילו זיך אויסטון, ווייל איך האָב מיר,
 צו יב נישט געווינטקייט, אויסגעטון זייער לענג, און אין פּאַדל-
 באַד איז געווען קאַלט שיער נישט צוויי ווי אין דרויסן. אַב, איז אַן אַרעס-
 טאַנט זייער שווער זיך אויסצוגיין, אויב ער האָט זיך נאָך נישט גוט
 אויסגעלערנט. ערשטנס דאַרף מען קענען שנעל צעשנורעווען די
 קייטן-קישעלעך. די דאָזיקע קייט-קישעלעך ווערן געמאַכט פון
 לעדער, אַ הייער-קעס פיר די לענג, און ווערן אָנגעטון אויף דער
 וועג, גלייך אונטער דעם אייזערנעם רינג, וויס נעמט אַרום דעם
 פוס. אַ פּאַר קייטן-קישעלעך קאָסטן נישט ווייניקער פון זעקס צוואַנ-
 ציקלך אין זילבער, און דאָן מוז זיי זיך דער אַרעסטאַנט פאַר-
 שטאַפּן פאַר זיין געלט, פאַרשטייט זיך, ווייל אָן די קייטן-קישעלעך
 איז נישט מגלעך צו גיין. דער רינג פון דער קייט נעמט נישט
 אַרום פּעס דעם פוס, און צווישן דעם רינג און דעם פוס קען אריין-
 גיין אַ פינגער; אויף אזא אופן קלאַפט דאָס איינן אָן דעם פוס,
 רייבט אים, און דער אַרעסטאַנט וועט זיך אָן קייטן-קישעלעך פאַ-
 חיון אין איין טאָג ווונדן אָנוואַכן. נאָר אַרצופּונעמען די קייטן-קיש-
 עלעך איז נאָך נישט אזוי שווער. שווערער איז זיך אויסצולערנען
 פלינק אַפּרצונעמען פון אונטער די קייטן אפער די וועג. דאָס
 איז אַ גאַנצע קונץ. אַראָפּציענדיק די אונטערשטע וועג, לעמיר זאָגן
 כאָטש פון לינקן פוס, דאַרף מען זי אַדורכנעמען פריער צווישן
 דעם פוס און דעם רינג פון דער קייט; דערנאָך, באַפרייענדיק דעם
 פוס, אַדורכציען צוריק די וועג דורך דעם זעלבן רינג; דערנאָך
 דאָס שוין אַראָפּציענעמען פון לינקן פוס, אַדורכנעמען דורכן רינג
 פון רעכטן פוס. און נאָכעם, דאָס גאַנצע אַדורכגענומענע דורכן

רעכטן רינג, ווידער אדורכציען צוריק צו זיך. די זעלבע געשיכטע
 איז אויך מיטן אנטון פרישע וועש. א נייעם איז אפילו שווער גאר
 צו פאלן אויפן שכל, ווי אזוי דאס ווערט געמאכט. דער ערשטער
 האט אונדז אויסגעלערנט דאס אלץ דער ארעסטאנט קארעניעו, אין
 טאבאקאסק, א געוועזענער רויבער-אטאמאן, וועלכער איז אפגעזעסן
 אויף דער קייט פינף יאר. נאך די ארעסטאנטן ווינען שוין געווינט
 געווארן און זיי מאכן דאס אן דער מינדסטער אנשטרענגונג. איך
 האב געגעבן פיעטראוון עטלעכע קאפעקעס, כדי צו פארזארגן זיך
 מיט זיף און מיט א בעזעמל. די ארעסטאנטן האט מען, וואס אן
 אמת, ארויסגעגעבן אויך קאזשאנע זיף, יעדן א שטיקל, די גרייס
 פון א פירער און די דיק כון א שטיקל קעגן, וואס מען דערלאנגט
 געוויינטלעך אין אונט צום פארבייסן פאם, מיטעלן שטאנד" מענטשן.
 זיף האט מען פארקויפט דא טאקע אין פאדער-באד צוזאמען מיט
 אזא קוואס, זעמל און הייסן וואסער. יעדער ארעסטאנט האט באקן-
 מען, לויט אן אפאך מיטן בעל-הבית פון באך, נאך צו איין שע-
 פעלע הייס וואסער; ווער אבער עס האט זיך געוואלט אפשוואשן
 ריינער, דער האט פאר א גראשן געקענט קריגן אויך א צווייט שע-
 פעלע, וואס איז אים דערלאנגט געווארן שוין אין באד אריין גופא
 דורך א באזונדערן צו דעם איינגעארדנטן פענסטערל פון פאדער-
 באד. אויסגענדיק מיך, האט מיך פיעטראו גינגמען אפילו אונטער
 דער האנט, באמערקנדיק, אז עס איז מיר זייער שווער צו גיין מיט די
 קייטן. „איר ציט זיי העכער ארויף, אויף די ליטקעס — האט ער
 געזאגט, אונטערהאלטנדיק מיך, ווי א ניאנקע: — און אט דא פאר-
 זיכטיקער, דא איז א שוועל". איך האב מיך אפילו א ביסל געשעמט:
 עס האט זיך מיר געלויסט פארזיכערן פיעטראוון, אז איך קאן אליין
 אריבערגיין; נאך ער וואלט דאס נישט געגלייבט. ער איז זיך בא-
 גאנגען מיט מיר, ווי מיט א קינד, וואס איז נאך נישט פוליעריק,
 וואס קען זיך אליין נישט קיין עצה געבן, וועלכן יעדער איז מחויב

צוצוהעלפן, פיעטראָוו איז בשום אופן נישט געווען קיין באַדינער, קורם-פל נישט קיין באַדינער; ווען איך וואָלט אים נאָר באַליידיקט איינמאָל, וואָלט ער שוין געוואָסט, ווי אזוי זיך צו באַגיין מיט מיר. קיין געלט פאַרן באַדינען האָב איך אים קיין אַל נישט צוגעזאָגט, און ער אליין האָט עס אויך נישט פאַרלאָנגט. וואָס זשע האָט אים באַ-ווויגן אזוי מיך אָפצוהיטן?

ווען מיר האָבן אויפגעעפנט די טיר אינעווייניק אין באַד אַרײַן, האָב איך געמײנט, אז מיר זיינען אַרײַן אין אַ גיהנום. שטעלט איך פאַר אַ שטוב פון אַ טריט צוועלף די לענג און אזוי פיל אויך די ברייט, אין וועלכער עס האָבן זיך אָנגעפאַקט אפשר הונדערט מענטשן צוזאַ-מען, ווייניקסטנס אכציק זיכער, ווייל די אַרעסטאַנטן זיינען צעטיילט געוואָרן נאָר אויף צוויי „זמאנעס“, און אינגאַנצן זיינען מיר געקומען אין באַד אַרײַן אַ צוויי הונדערט מענטשן. אַ פאַרע, וואָס האָט פאַרהילט די אריגן, אַ קאַפיטש, אַ שמין, אַן ענגשאַפט אזוי ווייט, אז עס איז נישט מעגלעך געווען אין ערגעץ אוועקצושטעלן קיין פוס. איך האָב מיך דערשראָקן און געוואָלט אומקערן צוריק, נאָר פיעטראָוו האָט מיר באַלד אונטערגעגעבן מיט. מיר האָבן זיך, ווי עס איז, מיט די גרעס-טע שוועייקייטן דורכגעשאַפט צו די בענק צווישן די קעפ פון די אויף דער נרד זיך צעזעצטע מענטשן, בעטנדיק זיי זיך איינצובייגן, אז מיר זאָלן קענען אַדו כגיון. נאָר די ערטער אויף די בענק זיינען אַלע געווען פאַרנומען. פיעטראָוו האָט מיר דערקלערט, אז מען דאַרף קויפן אַן אָרט, און ער האָט באַלד אָנגעהויבן אונטערצוהאַנדלען מיט אַיין אַרעסטאַנט, וועלכער האָט זיך געהאַט פאַרנומען אַן אָרט באַס פענסטער. פאַר אַ קאַפעקע האָט יענער אָפגעטרטן זיין אָרט. באַ-קומען באַלד דאָס געלט פון פיעטראָוואָן, וועלכעט יענער האָט גע-טראָגן צונויפגעדריקט אין דער פויסט, באַרזענדיק פריער און מיט-נעמענדיק עס מיט זיך אין באַד אַרײַן, און באַלד אַ צי געטון זיך אונטערה דער באַנק אַרונטער, גלייך אונטער מיין אָרט, ווו עס איז

געווען פונסטער, שמוציק און ווו א קלעפיקע פייכטקייט איז געווען
 אַנגעוואַקסן אומעטום, אפשר אויף אַ האַלבן פּינע, נאָר אַזוי אַז-
 טער די בענק זיינען אַלע ערטער געווען פאַרנומען; אויך דאָרט
 האָט גערויעט פון מענטשן, אויף דער גאַנצער פּאָדלאָגע איז נישט
 געווען קיין איין פּיצל אָרט, ווו עס זאָלן נישט געווען זיין אייג-
 געקאָרטשעט די אַרעסטאַנטן, פּליעסקענדיק זיך פון זייערע שזפּע-
 לעך. אַנדערע זיינען געשטאַנען צווישן זיי אויסגעטאַרטשעט, און
 האַלטנדיק זייערע שנפּעלעך אין די הענט, האָבן זיי זיך געוואַשן
 שטייענדיקערהייט; דאָס שמוציקע וואַסער איז אַראָפּגערובען פון זיי
 גלייך אויף די געגאָלטע קעפּ פון די זיצנדיקע אַנגטן, אויף דער
 באַנק און אויף אַלע טרעפּ, וואָס האָבן געפירט צו איר, זיינען גע-
 זעסן פאַרקענדיק און קאָרטשענדיק זיך די, וואָס דאָבן זיך געוואַשן.
 נאָר געוואַשן האָט מען זיך ווייניק. דאָס פּראָסטע פּאָלק וואַשט זיך וויי-
 גיק מיט הייס וואַסער און מיט זיין; זיי פאַרען זיך ערקלעך און
 דערנאָך באַגיסן זיי זיך מיט קאָלט וואַסער, — דאָס איז דאָס גאַנ-
 צע באַד. אַ פּופציק בעזעבלעך האָבן זיך מיט איינמאָל געהויבן
 און אַראָפּגעלאָזט אויף דער באַנק; אַלע האָבן זיך געשמיסן ביז
 פאַרשיכרונג. פאַרע האָט מען אונטערגעלאָזט אַלע מינוט, דאָס איז
 געווען שוין נישט קיין היץ; דאָס איז געווען אַ גיהנום, דאָס אַלץ
 האָט געשריגן און געגאָדערט, באַם קלאַנג פון הונדערט קייטן, וואָס
 האָבן זיך נאָכגעשלאָפּט איבער דער פּאָדלאָגע... אַנדערע האָבן
 וועלנדיק דורכגיין, זיך פאַרפלאַנטערט אין פרעמדע קייטן און
 אַליין פאַרטשעפּטע באַ די קעפּ די, וואָס זיינען געזעסן נידע-
 ריקער. זיי זיינען געפאלן, האָבן זיך געוידלאָ אין מיטגעשלאָפּט
 נאָך זיך די פאַרטשעפּטע. די פּלאַצע האָט זיך געגיסן פון אַלע
 זייטן. אַלע זיינען געווען עפעס אין אַזא פאַרשיפּורטן, אין אַזא
 אויפגערייצטן געמיט-צוישטאַנד; עס האָבן זיך געהערט קוויטשע-
 רייען און געשרייען. פון פענסטערל אין פּאָדער-באָד, פון וואַנען

מען האָט דערלאָנגט דאָס וואַסער, האָט זיך געטראָגן אַ זידלעריי, און ענגשאַפט, אַ גאַנצע האַרפּעריי. דאָס באַקומענע הייסע וואַסער האָט זיך צעפּליעסקעט איבער די קעפּ פון די, וואָס זיינען געזעסן אויף דער פּאָדלעגע, איידער מען האָט עס נאָך צוגעברענגט צום אָרט. כּוון צייט צו צייט פּלעגט זיך אין פענסטער אָדער אין דער געפּונטער טיר באַווייַן דאָס וואַסערדיקע פּנים פּון סאַלדאט, מיט דער ביקס. אין דער האַנט, וועלכער האָט אַכטונג געגעבן, צי עס קומען נישט פּאַר קיין אומאַרדנונגען. די געבאַלטע קעפּ און די רויט-אויסגעפּאַרעטע קערפּער פּון די אַרעסאָנטן האָבן אויסגעזען נאָך משונהדיקער. אויף דעם אויסגעפּאַרעטן רוקן טען, געוויינטלעך, דייטלעך אַרויס די שניטן פּון די אַמאַל געקריגענע קלעפּ פּון ריטער און שטעקנס, אַווי, אַז די אַלע רוקנס האָבן אויסגעזען, ווי מען וואָלט זיי ערשט אַצינד נאָכאַמאַל צעהאַקט. שרעקלעכע שניטן אַ פּראַסט איז מיר איבער דער הויט אַריבער, קינדליק אויף זיי. מען גיסט אויף — און די פּאַרע פּאַרהילט מיט אַ געדיכטן, הייסן וואַלקן דאָס גאַנצע באַד. אַלץ הייבט אַז צו גאַדערן, צו עררען. פּון דעם וואַלקן פּאַרע הייבן זיך אַן אַרויסצוווייַן די צעהאַקטע רוקנס, גע-גאַלטע קעפּ, אויסגעקיימטע הענט, פּיס; אין דערצו נאָך גאַדערט ייסאַי פּאַמיטש אויפן גאַנצן האַלדן, אויף דער סאַמע העכסטער באַנק. ער פּאַרעט זיך ביזן הלשות, נאָר קיין שום היץ, דאַכט זיך, קען אים נישט אָנזעציקן; ער דינגט זיך פּאַר אַ קאַפּעקע אַ שטייטער, נאָר יענער האַלט, ענדלעך, נישט אויס, וואַרפט אַזעק דאָס בעזעמל און לויפט זיך אָפּגיסן מיט קאַלט וואַסער. ייסאַי פּאַמיטש ווערט נישט מיד און דינגט אַ צווייטן, אַ דריטן. ער אַנטשליסט זיך אין דעם פּאַל נישט צו לייַן קיין אַכט אויף קיין אויסגאַבן און טוישט איבער ביז פינף שטייטער. געזונט זיך צו פּאַרען, אַ מאַל אַדיען ייסאַי פּאַמיטש וו שרייען צו אים פּון אַונטן די אַרעסאָנטן. ייסאַי פּאַמיטש פּילט אַליין, אַז ער איז אין דער מינוט העכער פּאַר אַלע און אַז ער האָט אַלע

פארשטעקט אין גארטל. ער טריומפירט, און מיט א שניידנדיקן
משוגענעם קול שרייט ער אויס זיין אריע: לא-לא-לא-לא-לא-לא-לא-לא-לא-לא-
טויבנדיק אלע שטימען. מיר איז איינגעפאלן, אז אויב מיר וועלן
אמאל באזאמען זיין אין גיהנום, וועט עס זיין ענלעך צו דעם אָרט.
איך האָב מיר נישט איינגעהאלטן, נישט איבערצוגעבן דעם איינ-
פאל פיעטראָוון; ער האָט נאָר אַ קיק געטון אַרום און געשוויגן.
איך האָב געוואָלט אויך אים קויפן אַן אָרט לעבן מיר;
ער האָט זיך אוועקגעזעצט באַ מייע פיס און דערקלערט, אז אים
איז זייער באַקוועם. באַקלושין האָט אונדז דערווייץ געקויפט וואָסער
און עס אונדז צוגעטראָגן, וויפיל מיר האָבן נאָר געדארפט. פיעט-
ראָו האָט מיר געזאָגט, אז ער וועט מיך אָפּוואַשן פון קאָפּ ביז די
פיס, אזוי, אז „איר וועט זיין אינגאנצן אַ ריינעקער“, און ער האָט
מיך שטאַרק צוגערעדט, איך זאָל מיך גיין פאַרען. פאַרען זיך האָב
איך מיך נישט אונטערגעשטעלט. פיעטראָו האָט מיך אינגאנצן אויס-
געריבן מיט זיין „און אַצינד וועל איך איך די פיס לעך אָפּ-
וואַשן“, — האָט ער צוגעגעבן צום סוף. איך האָב געוואָלט ענטפערן,
אז איך קען יי אָפּוואַשן אליין, נאָר איך האָב מיך אים שוין נישט
אַנטקענגעשטעלט און זיך אינגאנצן איבערגעגעבן זיין ווילן. אין
דער פאַרקלענערונג „פיסלעך“ האָט זיך לחלוטין נישט געהערט קיין
קנעכטישער טאָן; גאנץ פשוט, פיעטראָו האָט נישט געקענט אַנרופן
מייע פיס — פיס, מסתמא דערפאַר, וואָס אַנדערע אמתע מענטשן
האָבן געהאַט פיס אין איך האָב נאָר געהאַט בלוין פיסלעך.
אָפּוואַשנדיק מיך, האָט ער, מיט די זעלבע צערעמאָניעס,
דאָס הייסט מיט אונטערהאלטן מיך און וואַרענען מיך אויף יעדן
טריט, פונקט ווי איך וואָלט געווען פון פאַרצעליי, מיך אָפּגעפירט
אין פאַרער-באָד און מיר געהאַלפן אָנטון די וועש, און ווען ער האָט
שוין געהאַט מיט מיר אינגאנצן אלץ פאַרענדיקט, האָט ער זיך גע-
וואַרפן צוריק אין באָד אַריין, זיך פאַרען.

זען מיר זיינען געקומען אהיים, האָב איך אים פאַרגעלייגט
 אַ גלאַז טיי. פון טיי האָט ער זיך נישט אָפגעזאָגט, ער האָט אויס-
 געטרונקען און מיר געדאַנקט. מיר איז איינגעפאלן קאַליע צו מאַכן
 אַ ביסל געלט און צו שטעלן אים אַ פערטעלע. אַ פערטעלע האָט
 מען געקריגן אויך אין אונדזער קאַזאַרמע. פיעטראָו איז געווען
 אויסערגעוויינטלעך צופרידן, ער האָט אויסגעטרונקען, אַ קריי געטון
 און צאַמערקנדיק מיר, אַז איך האָב אים אינגאַנצן מחיה געווען,
 איז ער איילנדיק צוועק אין קיך אַריין, ווי מען וואָלט דאָרט בשום-
 אופן אָן אים נישט געקענט עפעס באַשלוסן. אַנשטאַט אים, איז גע-
 קומען צו מיר דער צווייטער שכן, באַקלושין (דער פּיאָנער), וועלכן
 איך האָב נאָך אין באַד פאַרבעטן צו מיר אויף טיי.

איך קען נישט קיין ליבערן כאַראַקטער פון באַקלושיןען. אמת
 ער האָט קיינעם נישט אָפגעטרעטן, ער האָט אַפילו גאַנץ אָפּט זיך
 געקריגט, נישט ליב געהאַט, מען זאָל זיך צרייניגשין אין זיינע גע-
 שעפטן, — מיט איין וואָרט, ער האָט זיך זיין שטעטל געקענט באַשטיין.
 נאָר ער האָט זיך צעקריגט נישט אויף לאַנג, און דאָכט זיך, אַז אַלע באַ-
 אונדז האָבן אים ליב געוואָלט. ווהין ער זאָל נישט געווען צריינגיין, האָבן
 אים אַלע באַגענוט מיט צופרידנהייט. אים האָט מען געקענט אַפילו
 אין שטאַט און געהאַלטן פאַר דעם ליבסטן מענטש אין דער וועלט,
 וועלכער הערט קיינמאָל נישט אָן זיין ברייִלעכקייט. דאָס איז געווען אַ
 הויכער בהור, פון אַ יאָר דרייסיק, מיט אַ וויליונגערישן אָפּהאַרציקן
 פנים, אַ גאַנץ שיינעם און מיט אַ וואַרצל. דאָס פנים האָט ער געקרימט
 טיילמאָל אזוי קאַמיש, פאַרשטעלנדיק יעדן, וועמען עס האָט זיך אים
 נאָר געגלוסט, אז די, וואָס האָבן אים צרומגערינגלט האָבן נישט גע-
 קענט נישט לאַכן, ער האָט אויך געהערט צו די וויצלער; נאָר ער
 האָט נישט אָפגעטרעטן די, וואַלכע האָבן אזוי פייגט געהאַט געלעכ-
 טער, אזוי, אַז אים האָט ערין קיינער קיינמאָל נישט געזידלט דער-
 פאַר, וואָס ער איז אַ בוכטער און אומוואַלעכער מענטש. ער איז

געווען פול כײער און לעבן. באקאנט האָט ער זיך מיט מיר נאָך
 אין די ערשטע טעג און כײר דערקלערט, אז ער שטאַמט פון די
 קאַנאָניסטן, אז ער האָט געדינט דערנאָך באַ די פּיאָנערן, זיך אַפילו
 אויסגעצײכנט און געווען באַליבט באַ עטלעכע הויך-געשטעלטע פּער-
 זאָנען, מיט וואָס ער האָט אַ לאַנגע צײט זײער שאַפּלירט. מיך
 האָט ער באַלד אָנגעהויבן אויסצופּרעגן אויף פּעטערבורג. ער האָט
 אַפילו ביכלעך געלייענט. קומענדיק צו מיר אוי טײ, האָט ער קודם
 פּל לאַכנדיק געמאָכט די גאַנצע קאָזאַרמע, דערצײלנדיק, ווי אזוי דער
 פּאַרטשיניק ש. האָט אָפּגעפּאַרטיקט אינדער-רי אונדזער פּלאַץ-מאַיאָר,
 און אונדזערע צנדיק זיך לעבן מיר, האָט ער מיט אַ צופּרידענעם אויס-
 זען, דערצײלט, אז עס וועט דאָכט זיך זײן אַ טעאַטער. אין טור-
 מע האָט מען אָנגעהויבן לאַדעווען אַ טעאַטער אויף די יום-טובֿים.
 עס האָבן זיך געמאַלן אַקטיאָרן, מען האָט ביסלעכווייז איינגעאַרדנט
 דעקאָראַציעס. עטלעכע פּון שטאַט האָבן צוגעזאַגט צו געבן זײערע
 מלבושים פאַר די אַקטיאָרן-רעָלעס, אַפילו פאַר די ווייבערשיש; מען
 האָט אַפילו, דורך דער פּאַרמיטלונג פון איין דענשטשיק, געהאַפּט
 צו באַקומען אַן אַפּיציר-קאַסטיום מיט אַקסלעבנדער. עס זאָל נאָר
 אַמאָל דעם פּלאַץ-מאַיאָר נישט איינפאַלן צו שטערן, ווי אין פאַר-
 גאַנגענעם יאָר: נאָר אין פּאַרגאַנגענעם יאָר איז אויף קריסטוס-גע-
 בירט דער מאַיאָר עפּעס נישט געווען אין גוטן מוט: ער האָט ער-
 געץ פאַרשפּילט אַ סך און דערצו האָט מען נאָך אין טורמע אויך
 אַ ביסל צו פּיל אַ לעב געטון, און דערפאַר טאַקע האָט ער פּאַרווערט,
 פאַר בײזקײט, און היינט וועט ער שוין אפּשר נישט וועלן שטערן.
 מיט איין וואָרט, באַקלוישן איז געווען אין אַן אויפּגעלייגטן צושטאַנד.
 מען האָט דערקענט, אז ער איז איינער פּון די הויפּט-איינאַרדנער
 פון טעאַטער, און איך האָב מיר דאַמאַלט באַלד געגעבן דאָס וואָרט
 אומבאַדינגט צו זײן אויף דער דאָזיקער פּאַרשאַעלונג. די אויפּריכ-
 טיקע פּרײד פון באַקלוישנען וועגן ערפּאָלג פּון טעאַטער איז מיר

זייער געפעלן א וואָרט צו א וואָרט און מיר האָב זיך צעזונעסט
צווישן אנדערן האָט ער מיר אויך געוואָגט, אז ער האָט נישט די
גאנצע צייט געדינט אין נעטערבורג; אז ער האָט זיך דאָרט אין
עפעס פארשולדיקט און מען האָט אים איבערגעשיקט קיין ר. איבע-
ריקנט, אלס אינטער-אַפּיצייר, אין שטאָלישן באַטאָליאָן.

— אָט פון דאָרט האָט מען מיך שוין דאָס פאַרשיקט אַהער —
האַט באַקלושין באַזערקט.

און פאַרוואָס? — האָב איך געכרעגט.

— פאַרוואָס? ווי אזוי מיינט איר, אַלעקסאַנדער פיעטראָוויטש,

פאַרוואָס? פאַרדעם, זעט איר, וואָס איך האָב נישט פאַרליבט?

נו, פאַרדעם וואָלט מען נאָך נישט געשיקט אַהער, — האָב
איך אים אָפּגעווענדט, לאַ נדיק.

— אמת, האָט באַקלושין צוגעגעבן, — אמת, אז איך האָב
צוליב דער זאך איינעם אַ דאָרטיקן דייטש פון אַ פיסטאַלעט אונטער-
געשאַסן, אָפּער צי לוינט דען צו פאַרשיקן צוליב אַ דייטש, זאָגט אַליין
— פּינדזשטעג, ווי אזוי איז דאָס געשען? דערציילט, דאָס
איז אינטערעסאַנט.

— אַ זייער קאַמישע געשיכטע, אַלעקסאַנדער פיעטראָוויטש.

— איז נאָך בעסער, דערציילט.

— דערציילן? נו, איז הערט זשע.

איך האָב אויס געזען, כאָטש נישט אינגאנצן קיין קאַמישע, נאָר

פאַרדעם אַ גאַנץ מערקווירדיקע געשיכטע פון אַ מאָרד...

— די זאך איז געווען אָט ווי אזוי, — האָט באַקלושין

אַנגעהויבן — ווי זיי האָבן מיך דאָס אַוועקגעשיקט קיין ר. זע

איך — אַ שטאָט, אַ שיינע, אַ גרויסע, נאָר דייטשן איז דאָ אַ

סך. נו, איך, פאַרשטייט זיך, בין נאָך אַ יונגער מאַנטש, נאַטשאַל-

סטאַנץ האָלט פון מיר, גיי איך מיר דאָס היטעלע אויף אַ זייט, איך

פארברענג די צייט גוט, הייבט עס. ווינק מיך איבער מיט די דייטש-
קיס, און דא איז מיר געפעלן איין דייטשקעלע, ליוז. זיי זיינען
ביידע געווען וועשינס, בלויז נאָר פון דער ריינזטר וועש, וואָס
עס קען נאָר זיין, זי און איר מו ע. די מומע איז זין אלטע, אזא
אַנגעצ יגענע, און זיי לעבן זיך גאנץ פארמעגלעך. אין אָנהייב האָב
איך מיך בלויז נאָר פאר די פענסטער געדרייט, א בליק אריינגעוואָרפן
און דערנאָך טאָקע שוין אן אמתע כריינטשאפט פארנירט. ליוז האָט
אויך רוסיש גוט גערעדט, און נאָר בלויז, ווי זי וואָלט אַ ביסל די
דערטער פארדרייט, — אזא, דאָס הייסט, ליבענקע, וואָס איך האָב
נאָך אפילו נישט באַגענוט קיינמאָל. אין אָנהייב האָב איך אפילו
אַנגעהויבן: דאָס — יענן, און זי זאָגט מיר: דאָס נישט קען,
טאָש, ווייל איך וויל די גאנצע אומערלד מיינע באַהאַלטן, כדי דיר
טאָקע אן ערלעכע פרוי צו זיין און לאַשטשעט מיך נאָר, לאַכט
אזוי קלינגענדיק. .. און אזא רייבענקע איז זי געווען, איך האָב שוין
מער נישט געזען אזעלכע אַ חוץ איר. אַליין האָט זי מיך אַנגערעדט
חתונה צו האָבן. נו, און ווי האָט מען נישט חתונה, זאָגט אַליין?
גרייט איך מיך מיט אַ ביטע צום פאַפּאַלקאָוויק צו גיין. .. פּלוצ-
לינק זע איך — ליוז איז איינמאָל אויף דער זעונג נישט ארויס-
געקומען, אַ צווייט מאָל נישט געקומען, דאָס דריטע מאָל נישט גע-
ווען. .. איך שיק אַוועק אַ בריוו, אויף דעם בריוו איז קיין ענטפער
נישטאָ. וואָס-זשע אַז דאָס, טראַכט איך? וואָרים אויב זי וואָלט
מיך אַפּגעוואָרט, וואָלט זי דאָך כּיטרע געווען גון וואָס אי אויפן
בריוו געענטפערט, אי אויף דער זעונג געקומען. זי האָט קיין ליגנט
נישט געזענט זאָגן, האָט זי אזוי פשוט אַפּגעוואָרט. דאָס איז די
מומע, טראַכט איך. צו דער נומען אריינקומען בין איך נישט דרייט
געווען; כאַטש זי האָט אויך געוואָרט, נאָר מיר האָבן זיך דאָך אַליין
פאַרשאַלט געהאַלטן, מיט שאַלע טריט, הייסט עס. איך גיי ווי אַן
אונטערגעצונדענער אַרום, איך האָב דעם לעצטן בריוו אַנגעשריבן

אין זאגן: אויב דו וועסט נישט קומען, וועל איך אליין צו דער מא-
מען וריינקומען. האָט זי זיך דערשראָקן און איז געקומען. זי אויבן:
אַ דייטש, זאָגט זי, שלֶּק, אַ ווייטער קרוב זייערער, אַ זייגערמא-
כער, אַ רייכער און שוין עלטערער מענטש, האָט דערקלערט. און
ער וויל מיט איר חתונה האָבן, — כדי, זאָגט ער, אי זי גליקלעך
צו מאַכן, אי אליין אויף די עלטערע יארן אָן קיין ווייב נישט צו
בלייבן; און ער האָט מיך אויך לייב, זאָגט ער, און ער האָט שוין
לאַנג דאָס געהאַט באַשטימט, נאָר אַלץ געשוויגן, זיך געלליבן איז
אַט, זאָגט זי, סאַשע, ער איז אַ רייכער, און דאָס איז פאַר מיר אַ
גליק; און נישט שוין-זשע ווילסטו באַ מיר מיין גליק צונעמען? איך
קוק: זי וויינט, נעמט מיך אַרום... עך, טראַכט איך, זי רעדט דאָך
גערעט! נו, וואָס פאַר אַ זין האָט דאָס מיט אַ סאָלדאַט חתונה צו
האַבן, ווען איך בין שוין אַפילו אַן אונטער? — נו, זאָג איך, ליזע,
זיי געזונט, גאָט איז מיט דיר, דיין גליק דיר צונעמען וויל איך
נישט. און צוואַסערער איז ער, אַ שיינער? ניין, זאָגט זי, אַן עלטער-
רער שוין, מיט אַ לאַנגע נאָז... זי האָט אַפילו אליין לאַכן אָנגע-
הויבן. איך בין אַוועקגוגאַנגען פון איר; וואָס-זשע, טראַכט איך,
נישט באַשערט! צומאָרגנס אינדערפרי בין איך געגאַנגען צו זיין
מאַגאַזין, די גאַס האָט זי מיר געזאָגט. איך קוק אין דער שוויב —
זיצט ער, דער דייטש, זייגערס מאַכט ער, אַזוי פון אַ יאָר פינף און
פערציק, די נאָז אַ גאַר באַטע, אויבן אַרויסגעסטאַרטשעטע, אין אַ
פראַק און אין מיינקען געזעכע לאַנגע, אַזאַ אָנגעזעענער. איך האָב
אַזאַ שפיי געטון; געוואָלט אים טאַקע דאָ די שוויב אויסהאַקן...
אַבער וואָס, טראַכט איך! נישטאַ וואָס צו מאַכן, פאַרפאלן, ווי פון
וואָגן אַרצופגעפאלן! מיט דער נאַכט צוגלייך בין איך געקומען אין
קאַזאַרמע, געלייגט זיך אויפן בעטל, און אַט, איר וועט גלייבן.
אַלעקסאַנדער פיעטראַוויטש, איך האָב נישט אַזוי צעוויינט...
נו, עס גייט אַדורך אַזוי אַ טאָג, אַ צווייטער, אַ דריטער. מיט ליי-

זען זע איך מיך נישט. זון דערווייל האָב איך געהערט פון איין קומע
 (אן צלטע שוין, אויך א וועשין, צו וועלכע ליזע פלעגט טיילמאָל
 אריינקומען), צו דער דייטש וויסט פון אונדזער ליבע, דעריבער
 טאקע האָט ער באַעלזסן וואָס שנעלער זיך צו שוכנען, וואָרים
 אַנדערש וואָלט ער נאָך אַ יאָר צוויי צוגעוואָרט. פון ליזען האָט
 ער געוואָלט אַ שבועה נעמען, אַז מיך וועט זי שוין מער נישט וועלן
 קענען; און אַז ער האָלט זיי נאָך, פלומרשט דערווייל, אַ די מימען,
 אַזי ליזען אין דער פינסטער, ווי מען זאָגט, אַז ער וועט זיך נאָך,
 אכשר, איבערקערן, און אַז ער האָט נאָך דערוויל צוצינד נעפעס נישט
 אינגאַנצן באַשלאָסן. זי האָט מיר נאָך אויך געזאָגט, אַז אויף איבער-
 מאַרגן, זונטיק, האָט ער זיי ביידע אינדערפרי אויף קאָזע פאַרבעטן,
 און אַז עס וועט זיין נאָך איין קרום, אַן אַלטער, וואָס איז פריער
 געווען אַ סוף, נאָך צוצינד איז ער זייער צרים און דינט ערגעץ
 אין אַ סקלאַד צלט אויבזער. ווי איך האָב מיך דערהוטט, אַז זונטיק
 וועלן זיי, אפּשר, די גאַנצע זאָך פאַרענדיקן, איז מיך אַזאָ צאָרן
 באַפאַלן, אַז איך קען מיך שוין צליין נישט באַהערשן. און דעם
 דאָזיקן גאַנצן טאָג און דעם מאַרגנדיקן, האָב איך מער נישט געטון
 נאָר געטראַכט וועגן דעם. איך וואָלט אויפגעגעסן דעם דאָזיקן
 דייטש, טראַכט איך.

זונטיק אינדערפרי, איך היב נאָך גאַרנישט געוויסט, נאָר ווי
 מען האָט דאָס געבעט פאַרענדיקט — בין איך אויפגעשפרונגען, דעם
 שינעל אויף זיך אַרויפגעצויגן און צום דייטש אַוועק. איך האָב גע-
 רעכנט זיי אַלע צו טרעפן, און צוואָס איך בין זוועק צום דייטש
 און וואָס איך האָב דאָרט געוואָלט זאָגן — ווייס איך אַליין נישט,
 נאָר אויף יעדן פאַל האָב איך דעם פּיסאַלעט אין קעשענע אַריין-
 גערוקט. דאָס איז געווען באַ מיר צווי אַזאָ פּיסאַלעט אַ געמיינס,
 מיט אַן אַלט צינגל; נאָך אַלס יוגל פלעג איך דערשן שיסן, מען
 האָט שוין אַפילו דערפון אויך שיסן נישט געקענט, פונדעסטאָדען

האָב איך עס מיט אַ קויל אָנגעלאָדן. איך טראַכט: מין וועט מיך
אָנהייבן אַרויסצוגיין, באַליידיקן, וועל איך דעם פּיכטאַלעט אַרויס-
נעמען און זיי גוט אָנשרעקן אַלע. איך קום אַהין. אין ווערקשטאַט
איז קיינער נישט, און זיי זיצן אַלע אין דער אַונטערשטער שטוב.
אַ חוץ זיי — קיין לעבעדיק נישט, קיין שום דינע-שאפט. ער האָט סך-
הפּל איין דינסט, אַ דיי שקע געהאַט, איז זי שוין אויך געווען די
קענין. איך בין אַדורכגעגאַנגען דעם מאַנאָזין; איך זע — די טיר
אַהין איז פאַרמאַכט, נאָר זי איז אַן אַלטע אַועלכע, אַ טיר זויף
אַ קייטל דאָס האַרץ קלאַפּט אין מיר. איך האָב מיך אָפּגעשטעלט.
איך הער: מען רעדט דייטש. ווי איך גיב דאָ נישט אַ שוץ מיטן
פּוס מיטן גאַנצן פּוּח, און די טיר האָט זיך פאַלד אויפגעפּונט. איך קוק!
דער טיש איז געדעקט. אויפן טיש אַ גרויסע קאַווע-קרוג, און די
קאַווע אויפן שפּירט קאַכט. כּוואַ עס שטייען; אויף אַ צווייטן טעצל
אַ קאַרטינקע ברעאַנן, אַ הונדע און וואַרשט, אין נאָך אַ פּלעשל וויין
עפּזעס אַזעלכעס. ליזע און די מומע. ביידע אויסגעטוענע, זיצן אויף
דער קאַנאַפּע, אַנטקעגן זיי אויף אַ שולד — דער דייטש אַליין.
דער חתן, אַ פאַרקעמטער, אין אַ פּראַק אין אין מאַקעט; וואָס שטאַרן
אַרויס צוויי... און אין דער זייט אויף אַ שולד זיצט נאָך אַ דייטש,
אַן אַלטער שוין, אַ דיקער, אַ גראַער, און שוויגט. ווען איך בין
אַריינגעקומען, איז ליזע אַזוי בלאַס געוואָרן. די מומע איז אויפגע-
שפּרונגען, נאָר פאַלד צוריק זיצן געבליבן. דער דייטש אָבער האָט
זיך אָנגעברוּט. אַזאָ ביזער: ער האָט זיך אויסגעשטעלט און אַנט-
קען מיר:

— וואָס, זאָגט ער, דאַרפסט איר?

איך בין אַ פּיס? פאַרשעמט געבליבן! נאָר דער צאָרן האָט
מיך שוין צו שפּאַק אַ נעם געטון.
— וואָס, זאָג איך, איך דאַרף? און דו נעם אַ גאַס אויף
מיט ברעאַנן זיי מ'זאָגט. איך בין צו דיר אין געסט געקומען.

דער דייטש האָט אַ טראַכט געטון אין זאָגט: וויצט-ס.
איך האָב מיך אנדערגעוועצט. — גיב-זשע, זאָג איך, בראַנפן.
— אַט, זאָגט ער, איז בראַנפן. טרינקט, ביטע.
— דו אָבער, זאָג איך, גוטן בראַנפן מיר גיב. — דער צאָרן.
הייסט עס, איז מיך שוין, אַפנים, צו שטאַרק באַפאַלן.
— דאָס איז גוטער בראַנפן.

האָב איך מיך באַליידיקט, וואָס ער האָט מיך שוין אַזוי צו
נידעריק געשטעלט. און ערגער פאַר אַלץ איז נאָך דאָס, וואָס לי-
זע קוקט. האָב איך אויסגעטרונקען, און זאָג:
— און ציוואָס האָסטו עפעס אַזוי באַליידיקן אָנגעהויבן,
דייטש? דו באַפריינדע זיך מיט מיר. איך בין צו דיר אַלס פריינט
געקומען.

— אַך קען נישט זיין אייער פריינט, זאָגט ער; איר זענט
אַ פראַסטער זעלנער.

ג. דאָ בין איך שוין אינגאנצן אויפגערייצט געוואָרן.
— אַך, דו פאַרזעעניש, זאָג איך, קעלבאַסניק! צי וויסטו,
אַ פון דער מינוט אָן קען איך אַלץ, וואָס איך וויל, מיט דיר טון?
אַט, דו ווילסט, וועל איך דיר פון פיסטאַלעט דערשיסן.

איך האָב אַרויסגענומען דעם פיסטאַלעט, זיך אויפגעשטעלט
קעגן אים, זאָן די רער אים גלייך אין קאָפּ אריין אָנגעשטעלט, עקשנות-
דיק. אַלע זיצן, נישט טויט, נישט לעבעדיק, האָבן מורא אַפילו אַ
פיפּס צו טון, און דער אַלטער, איז ווי אַ פּלאַט, ציטערט ער,
שווייגט, איז בלאָס געוואָרן אינגאנצן.

דער דייטש איז פאַרווונדערט געבליבען, דאָך באַלד צו זיך
געקומען.

— איך האָב פאַר אייך קיין נאָרא נישט, זאָגט ער, און בעט

איך, ווי אן צרנטלעכן מענטש, אייער שפאט באַלד אויפצוהערן, און
איך האָב פאר איך אינגאנצן קיין מורא נישט.

— אה, דו לייקנסט, זאָג איך, דו האָסט יאָ מורא! — וואָס
דען! אַליין האָט ער מורא דעם קאָפּ פון אונטערן פּיסטאָלענט אַזער
אפילו אַ דיר צו טון, און אַזוי זיצט ער.

— ניין, זאָגט ער, איר וועט דאָס בשום אופן נישט וואַגן
צו טון.

— און פאַרוואָס-זשע, זאָג איך, זאָל איך נישט וואַגן?

— דע-פאַר, זאָגט ער, האָס דאָס איז איך שטרענג פאַרבאָטן,
און מען וועט איך דערפאַר שטרענג באַשטראַפן.

דאָס הייסט, דער טיחול ווייסט אים, דעם דאָזיקן נאַרישן
דייטש! וואָלט ער מיך נישט געווען אַליין אונטערגעהעצט, וואָלט
ער נאָך ביז היינט געווען געלעבט; נאָר צוליב דעם שפּאַרן זיך
איז די גאַנצע זאך געשען.

— איר, וועל איך נישט וואַגן?

— ניין—ן!

— נישט וואַגן?

— איר וועט דאָס באַשטימט נישט וואַגן מיט מיר צו טון.

— נו, איז נאָ-זשע דיר, קעבאָס! — און ווי איך גיב אים
דאָ נישט אַ זעץ, ער האָט זיך בלד אויף דער שטול אַ וואַלנער
געטון. יענע האָבן אַנגעהויבן צו שרייען.

איך האָב דעם פּיסטאָליעט אין קעשענע צריינגעלייגט, און
בין שוין נישטאָ, און ווען איך בין אין פעסטונג אַריינגעגאַנגען,
האָב איך באַלד פא די פעסטונג-טויערן דעם פּיסטאָליעט אויך אין
דער קראַפּטווע צריינגעוואָרפן.

איך בין געקומען אַהיים, זיך געלייגט אויפן בעטל און טראַכט:

צט וועט מען מיך באַלד נעמען. עס גייט אַדורך אַ שעה צוויי, —
מיין נעמט מיך נישט. און אזוי שוין מיט דער נאכט צוגלייך, איז
כך אזא אנגסט באַפאלן; בין איך גרויסג באַגין; עס האָט זיך מיר
פאַרגלוסט אימבאדינגל צו זען, זען, איך בין פאַרבייגעגאנגען פאַר-
ביי דעם זייגער-אַ-ער. איך קוק; אן לולע דאַרט און פאַליציי, איך
בין צו דער קומע אַוועק; רוף אַ וויס ליזען! איך האָב אַביסעלע
צוגעווארט, זע איך; זי לויפט, ליזע; און האָט זיך אזוי אַ וואַרף
געו. מיר אויפן האַלדז, אין וויינט; אין אלעם, זאָגט זי, בין איך
שולדיק, וואָס איך האָב די מוזע געה רכט. זי האָט מיר אויך גע-
זאָגט, אז די מומע איז באַלד נאָך דעם געשעענעם אַהיימגעקומען
און האָט אזוי געציטערט, אז זי איז אַז קראַנק געוואָרן און — שאַ;
אי זי האָט אַליין קיינעם נישט געזאָגט, אי מיר, זאָגט זי, האָט זי
פאַרבאָן; זי האָט מורא; זאָלן זיי זיך דאַרט טון, וואָס זיי ווילן,
אונדז, זאָגט זי, ליזע, האָט קיינער דאַרט נישט געזען. ער האָט
אויך די דנסט זיינע אַוועקגעשיקט, ווייל ער האָט מורא געהאַט.
יענע וואָלט אים געזען די אַיגן אויסגעדראַפּעט, ווען זי וואָלט
זיך געזען דערוואַס, אז ער וויל חנוכה האָבן. פון די געזעלן איז
אויך קיינער אין שטוב נישט געזען; ער האָט אלע אַוועקגעשיקט.
ער האָט אַליין אויך די קאָנע אויכגעקאַכט, אַליין דאָס פאַרביי-
טעכץ גוגע רייט. און דער קרוב, איז יענער האָט אזוי אויך דאָס
גאַנצע לעבן זיינס געשוויגן, גאַרנישט גערעדט, אין ווי נאָך די זאָך
איז געשען, האָט ער דאָס הייל גענימען און דער ערשטער אַוועק,
און מסתמא וועט ער אויך שווייגן, — היט ליזע געזאָגט. אזוי איז
טאַקע געזען. צוויי וואָסן האָט מיך קיינער נישט גענימען און עס
איז אפילו אויך מיר קיין חשד נישט געזען. אין די דאָזיקע צוויי
וואָסן, גלייבט יא, גלייבט נישט, אלעקסאַנדער פיעטראָוויטש, האָב
אויך מיין ג נץ גל ק געהאַט. יעדן טאַג זיך מיט ליזען צו ויפּט-
קומען און זי האָט זיך עוין אזוי, אזוי געהאַט צוגעפונדן צו מיר!

נ' חיינו: "איך ווע' נאך דיר, זאגט זי, ווהין מען זאל דין נישט
 פארשיקן. נאכגיין; אלץ וו' איך צוליב דיר פארלאזן!" איך האב
 שוין געמיינט אז מ'ין גאנץ לעבן וועט שוין דא אנטשלאסן ווערן:
 אזוי רחמנות געקריגן האב איך אויף איר דא-אלס נ' אין אין
 צוויי וואכן ארום האט מען מיך געזומען. דער אלטער און די נומע
 האבן זיך צונויפגעזעט, און אָנגעוויזן אויף מיר . . .

— נאך ווארט נאך — האב איך איבערגעריסן פאקלושינען, —
 פארדעם וואלט מען דאך אייך געווען געקענט נאך אויף איר צען,
 נ' אוף צוועלף, אויף אפולן טערמין, אין דער געוויינטלעכער
 אָפּט-לונג פארשיקן; איר זענט דאך צבער אין דער, בא ונדערער
 אָפּט-לונג. ווי אזוי קען דאס זיין?

נ' דאס איז שוין צוליב אן אנדערע זאך ארויסגעקומען, —
 האט פאקלושין געזאגט. — ווען מען האט מיך געברענגט צו דער
 געריכט-קאמיסיע, האט דער קאפיטאן מיך אָנגעהויבן פארן געריכט
 מיט די געמיינסע ווערטער צו זידלען. איך האב דאס נישט אויס-
 געהאלטן, און זיג אים: "דו, וואס זידלסטו עפעס? צי זעסטו נישט,
 פארדלעך, וו' ס פאר אן אָרט דו פארנעמסטו!" נ' דא האט מען
 שוין פאר עפעס אנדערש אָנגעהויבן; פאר אן אנדערע זאך מיך
 מעשן אָנגעוויבן, און פאר אלץ צו אָמען מיר צוגעפסקנט פיר
 טויזנט, און דא אה"ר אין דער באזונדערער אָפּטיילונג. און ווען
 מען האט מיר ארויסגעפירט צו דער באשטראפונג, האט מען אויך
 דעם קאפיטאן א ויסגפירט: מיך צו דער גרינער גאס, און אים
 דעם טשין צונעמען און קיין קאווקאז אלס זעלנער אוועקשיקן צום
 היידערען, אלעקסאנדער פיענר, היטש. כאפט-זשע זיך אריין צו אונדז
 אויף דער פארשטעלונג.

X.

דער יום-טוב פֿין קריסטוס-געבורט.

ענדלעך זיינען אויך אָנגעקומען די יום-טובים. נאָך ערב יום-טוב זיינען די אַרעסטאַנטן כמעט שוין נישט אַרויסגעגאַנגען אויף קיין אַרבעט. געגאַנגען איז מען נאָר אין די שוואַלניש אַריין, אין די ווערקשטעלן; די איבעריקע זיינען נאָר אַ ביסל געווען אַזוי אויף צו צעפירן עפעס, און כאָטש זיי זיינען אויך געווען ערגעץ-וו בא-שטימט, נאָר זיי האָבן זיך כ...עט אַלע, איינציקוויי אָדער גרופּן-ווייז, באלד צוריקגעקערט אין טורמע אַריין, און נאָך מיטאַג איז שוין קיינער פֿון איר נישט אַרויסגעגאַנגען. אויף אינדערפרי איז שוין אַ גרויסער טייל געגאַנגען נאָר צוליב אייגענע זאַכן און נישט צוליב קאַזשאַנע; טייל — באַזאָרגן, אַז מען זאָל קענען יורכטראָגן בראַנען און באַשטעלן נייעם; אַנדערע ווידער — זען זיך מיט באַקאַנטע קומען און קימעס, אָדער אָפּנעמען אויף יום-טוב די חובות פֿאַר די דורך זיי פריער געמאַכטע אַרבעט; באַקלוישן זיין די, וואָס האָבן זיך באַטייליקט אין טעאַטער — פֿדי צו זיין פֿאַ עטלעכע באַקאַנטע הויפטוועכלעך פֿון דער אָפיציר-דינערשאַפט, פֿדי צו קריגן די גויטיקע קאַסטיומען. טייל האָבן זיך אַרומגעדרייט מיט אַ פֿאַרזאָרגט און פֿאַרפֿרעט אויסזען, נאָר דערפֿאַר, וואָס אויך אַנדערע זיינען געווען פֿאַרפֿרעט און פֿאַרזאָרגט, און כאָטש טייל למשל איז נישט פֿאַרגע-שטאַנען צו באַקומען פֿון ערגעץ קיין געלט, זאָך האָבן זיי אויס-

געוען אזוי, ווי אויך זיי וואָלטן געדארפט דעהאלטן כּון וועמען
 עס איז ג' ל; מיט איין וואָרט, אלע האָבן עפעס ווי אָפּגעוואָרט דעם
 מאָרגנדיקן טאָג, ווי עפעס אַן ענדערונג, ווי עפעס אומגעוויינטלעכס.
 צו אַונט-צו האָבן די אינוואַלידן, וואָס זיינען געבאָנגען אויפ'ן מאַרק
 איינקויפּן פאַר די אַרעסטאַנטן, אָנגעברענגט מיט זיך אַלערליי זאַכן
 און עסנוואַרג: רינד-פלייש, חזירימלעך, אפילו גענדז! אַ כּך פּון די
 אַרעסטאַנטן, אפילו די באַשיידנסט און שפּאַרזאַמסטע, וואָס האָבן
 געזאַמלט אַ גאַנץ קלענדיק יאָר זייערע קלענעס, האָבן געהאַלטן
 פאַר אַ הויב צו עפענען ברייט די בייטלען אויף אזא טיג און אויף אַ
 פּיינעם אָפּן צו פּאַווען דאָס פאַרפאַסטן. דער מאָרגנדיקער טאָג
 איז געווען אַן אמתער, נישט קליינער יום-טוב באַם אַרעסטאַנט, און
 אים אָנערקענטער פאַרמאָל דורכן געזעץ. אין דעם טאָג האָט דער
 אַרעסטאַנט נישט געטאַרט אַרויסגעשיקט ווערן אויף קיין אַרבעט.
 און אַזעלכע טעג זיינען אינגאַנצן געווען דריי אין יאָר.
 און ענדלעך, ווער ווייסט וויפיל ערינערונגען עס האָבן גע-
 דאַרפט אויפשטיין אין די נשכות פון די דאָזיקע פאַרשטאַיסענע
 באַם אָנקומען פון אזא טאָג! די טעג פון די גרויסע יום-טובים
 דריקן זיך שאַרף אָפּ אין זכרון פון די פּראַסטע פּאַלקס-מענטשן,
 אָנהייבנדיק פון דער פּרויסטער קינדהייט אָן. דאָס זיינען טעג פון
 אַברען זיך נאָך דער שווערער אַרבעט, טיג, ווען די פאַמיליע
 איז צוזאַמען, אין טורמע אָבער הויבן זיי זיך געדאַרפט דערמאַנען
 אָן זיי מיט פּיין זון בענקשאַפט. די אַנטונק צו דעם פּייערלעכן כאָג
 איז איבערגעגבן זען באַ די אַרעסטאַנטן אפילו אין אַ מין פּאַרמעל-
 קייט אַ סך האָבן געהוילעט. אַלס זיינען געווען ערנסט אין ווי
 מיט עפעס באַשעפּטיקט, כאָטש אַ סך האָבן פּמעט אינגאַנצן נישט
 געהאַט וואָס צו טון. נאָר אי די, וואָס האָבן זיך געהאַלטן פּייער-
 לעך, אי די, וואָס האָבן געהוילעט, האָבן זיך באַהייט אָפּצוהיטן אין
 זיך אַ מין היכטיקייט... לאַכן איז געווען, ווי פאַרפאַסטן. בכלל אין

די שטימונג דערגאנגען ביז צו עפעס אזא מין פינקטלעכער אָפּגע-
היטנקייט, אין אויכרייצנדיקע נישט אויסהאלטעוודיקייט, און ווער
עס האָט געשטערט דעם אָלגעמיינעם טאָן, כאַזש אומוילנדיק, דעם
האַט מען פאַלד איינגעשילט מיט געשרייען און זידלערייען, און
מען איז ביז געווען אויף אים, ווי ער וואָלט פאַרשוועכט דעם
לום-טוב אַליין. די דאָזיקע שטימונג פון די צרעסטאנטן איז געווען
מערקווירדיק, אפילו רירנד. אַ חץ דעם איינגעבויענעם דרך-ארץ
פאַר דעם גרויסן טאָג, האָט דער צרעסטאנט אומבאווי. טזיגיק גע-
פילט, אז ער מיש זיך, מיט דעם דאָזיקן אָפהיטן דעם לום-טוב,
עפעס ווי צונויף מיט דער גאַנצער וועלט, אז ער איז דאָך נישט
שוין אינגאַנצן אַ פאַרשטויסענער, פאַרפּלענער מענטש, און אָפּגע-
שניטן שטיק, צו אויך אין טורמע איז דאָס זעלבע, ווי באַ אלע
מענטשן. זיי האָבן דאָס געפילט; דאָס איז געווען קענטיק און
פאַרשטענדלעך.

אַקים אַקמיטש האָט זיך אויך זייער געגרייט צום לום-טוב.
ער האָט נישט געהאַט נישט קיין פאַמיליען-ערינערונגען, ווייל ער
איז אויפגעוואַקסן אַ יתום אין אַ פרעמדן הויז און ש ער נישט פון
פופצען יאָר אָן געגאַנגען אויף שווערע דינסט; ער האָט אויך נישט
געהאַט אין זיין לעבן קיין שום באַזונדערע פריידן, ווייל זיין גאַנץ
לעבן האָט ער פאַרברענגט רעגולער, איינצארטיק, מורא האָבנדיק
כאַטש אויף אַן הָר אָפּצוטרעטן פון די אים אָנגעוויזענע פליכטן.
ער איז אויך נישט געווען באַזונדערס רעליגיעז, ווייל די גוטע
זויפירונג האָט איינגעשלאָנגען אין אים, ווייזט אויס, אלע זיינע
איבעריקע מענטשלעכע מעלות און אייגנשאַפטן, אלע לייבשאַפּטן
און פאַרלאָנגען, די שלעכטע, ווי די גוטע. צוליב דעם אַלעם, האָט
ער זיך געגרייט אויפצונעמען דעם פייערלעכן טאָג הויך, נישט אויפ-
רעגנדיק זיך, נישט פאַראַמערנדיק זיך די צייט מיט בענגלעכע און
אינגאַנצן אומנעלעכע ערינערונגען, נאָר מיט אַ שילער, גוט אויס-

גערעכטער פייניקייט, וועלכע איז געווען אויף אזוי פיל אויף וויפיל
 מען האָט געדארפט, פדי צו דערפילן די פליכטן און דעם איינמאל
 אויף אײַביט אָנגנומענעם מנהג. ער האָט אויך בכלל נישט ליב
 געהאט אַ סך זיך צו פארטראכטן, די באדייטונג פון אַ פאָקט האָט,
 אפנים, קיינמאל נישט אינטערעסירט זיין מוח, נאָר די איינאָל
 אים אָנגעוועזענע פּללים האָט ער דערפילט מיט אַ הייליקער פינקט-
 לעכקייט. אויב מען וואָלט אים בלד מאַרגן באפוילן צו כּון להלוטין
 פארקערט, וואָלט ער געזון אויך דאָס מיט דער זעלבער אונטער-
 טעניקייט און פלייסיקייט, ווי ער האָט געזון דאָס פונקט פאר-
 קערטע נעכט. איינמאל נאָר, איינמאל אין זיין לעבן האָט ער
 געפרווט אַ לעב כּון מיט זיין אייגענעם שכל — און ער איז אריי-
 געפאלן אויף קאטאָרגע. די לעקציע איז נישט פארפאלן געוואָרן פאר
 אים אומיס, און כאָטש עס איז אים נישט באשערט געווען פון
 גורל צו פאַרשטיין, כאָטש ווען אַמאָל עס איז אין וואָס איינגוטלעך
 ער האָט זיך פאַרשוואַקט, נאָר פאַרדעם האָט ער אַרויסגעלערנט
 פון זיין געשעעניש איין פּלל, וואָס האָט אים געראַטעוועט — נישט
 נאָכטראַגן קיינמאל און נישט אין קיין שום אומשטענדן, פאַרדעם,
 הייל כּר. כּטן. „איז נישט פאַר זיין קאָפּל“, ווי עס האָבן זיך אויס-
 געדריקט צווישן זיך די אַרױסאַנטן. נאָכגייענדיק בלינד אַלע כּנהגים,
 האָט ער אַפילו אויך אויף דעם יום-טובדיקן חזירל זיינעם, וועלכעס
 ער האָט אָנגעפילט מיט קאַשע און אָפּגעב־אַטן (אַליין, ווייל ער האָט
 געקענט אויך בראָטן). געקוקט מיט עפעס אַ באַזונדערן דרך-אַרץ,
 פונקט ווי דאָס וואָלט געזען נישט קיין געוויינטלעך חזירל, וועלכעס
 מען האָט געקענט שטענדיק קויפן אין אָפּבראַטן, נאָר עפעס גאָר
 אַ ב זונדערס, א יום-טוב יקט. מעגלעך, אז ער איז נאָך פון קינד-
 הייט אָן געווינט געווען צו זען גויפן טיש אין דעם טאָג אַ חזירל,
 און פון דעם אַרויסגעדוונגען, אז אַ חזירל איז אַזוי באַדינגט נייטיק
 אויף דעם טאָג און איך גיין איבערצייגט, אז אויב ער וואָלט כאָטש

איינמאל אין דעם טאג נישט געווען געגעסן פון חירל, וואָלט אים אויפן גאנן לעבן געווען געבליבן א געפיל פון געוויסנס-ביסן צוליב זיין נישט דערפילטן חוב. ביז יום-טוב איז ער געגאנגען אין זיין אלט-ר קירטקע און אין די אלטע הויזן, אפילו גאנץ פוין פאר-לאסטע, נאָר פארדעם שוין זייער אָפגעטרָגענע.

עס האָט זיך ארויסגעוויזן אצינד, אז די נייע פאָר, וואָס איז אים ארויסגעגעבן געוואָרן נאָך מיט דריי חדשים צוריק, האָט ער גוט אָפגעהיטן אין זיין קעסטל און זיך נישט צוגערירט צו זיי, מיט דעם צופרידענעם געדאַנק, צו באַווייזן זיך פייערלעך אין יום-טוב. אזוי האָט ער טאַקע געטון. נאָך אין אַזונט האָט ער ארויס-גענומען זיין נייע פאָר, זי צעלייגט, באַקוקט, אָפגעפּיצט, אָפגע-בלאָזן, און אָפטייענדיק דאָס אַלץ, האָט ער זיי קודם אָנגעמאַסטן. עס האָט זיך ארויסגעוויזן, אז די פאָר איז געווען פונקט צו דער מאָס, אַלץ איז געווען גוט, האָט זיך גוט ציגעקעפלט ביז אין דער הייך אַרויף, דער קאָלבער האָט, ווי פוין קארדאַן, הויך אונ-טערגעש אַרט די גאַמבע; אין דער טאַליע האָט זיך געשאַפן אפילו עפעס אזא אַריינגע-אַלנקייט, ווי כּוּן אַ מונדירל, און אַקס אַקס-מיטש האָט זיך אפילו צעשמייכלט פון פאַרגעניגן און נישט אָן וויל-יונגערשקייט זיך אַ דריי געטון פאַר זיין קליינשטיקן שפּיגעלע, וועלכעס ער האָט אַליין, מיט זיינע אייגענע הענט, שוין גאנץ לאַנג צוריק, אין דער פריער צייט, אַרובגעקלעבט מיט גאַלד-פאַפיר. נאָר איין העקעלע באַם קאָלנער פון דער קירטקע איז געווען עפעס ווי נישט אויפן אַרט. באַמעק-דיק דאָס, האָט אַקס אַקס מיטש באַשלאָסן איבערצושטעלן דאָס העקעלע; ער האָט עס איבערגעשטעלט, ווידער אָנגעמאַסטן, און עס איז געווען שוין אינגאנצן גוט. דאָמאַלט האָט ער איינגעלייגט אַלץ צוריק ווי פריער און מיט אַ רויק געמיט עס צוריק באַהאַלטן ביז מאַרגן אין ק סאַ אַריין. זיין קאַפ איז געווען ווי געהעריק אָפגעאַלט; נאָר, באַטראַכטנדיק זיך אויפמערקזאַם אין

שפיגעלע, האט ער באמערקט, אז עס איז עפעס, ווי נישט צוויי
 אינגאנצן גלאטיק אויפן קאפ; עס האבן זיך געווען די קוים-אויס-
 שפראצנדיקע קעפעלעך פון די האָר, און ער איז גלייך אונטען צום
 „פאראר“ זיך אָפּגאַלן אינגאנצן אָנשטענדיק און ווי עס געהערט צו
 זיין, אין כאַטש עס וואָלט מאָרגן אַקום אַקיימיטשן קיינער נישט
 געוואָגען באַקוקן, דאָך האָט ער זיך אָפּגעגאַלט בלוז, פּדי צו בא-
 רויקן זיין געוויסן, פּדי שוין אזוי, אין אזא טאָג, צי דערפּילן אַלע
 זיינע פּליכטן, דער אָפּשיי פּאַר א קנעפל, פּאַר עפּאַליעטן, פּאַר
 א פּעטעלע האָט זיך נאָך פּון דער קינדהייט אָן שאַרק אָפּגעדריקט
 אין זיין פּאַרשטאַנד אַלס אָן אומבאַדיג טע פּליכט און אין האַרץ —
 ווי אַ בילד פּון אזא העכסטער שטופּע שיינקייט צו וועלכער עס קען
 נאָר דערגרייכן אָן אַרבעטער מענטש, ברענגענדיק אַלץ אין אַרד-
 נונג, האָט ער, ווי אָן עלטערער אַרעסטאַנט אין קאזארמע פּאַראַרדנט צו
 ברענגען היי און פּליטיק אכטונק געגעבן, ווי אזוי מען האָט עס צעוואָרפּן
 איבער דער נאָרלעגע, דאָס זעלבע איז געווען אויך אין אַנדערע קא-
 זארמעס, איך ווייס נישט פּאַרוואָס, נאָר צו קייסאוס-געבורט האָט
 מען שטענדיק צעוואָרפּן באַ אונדז אין קאזארמע היי, דערנאָך, פּאַר-
 ענדיקנדיק אַלע זיינע אַרבעטן, האָט אַקום אַקיימיטש אָפּגעוואָגט אַ
 תּפּילה צו גאָט, זיך געלייגט אויף זיין בעטל און באַלד אַנטשלאָפּן
 געוואָרן מיט אַ רויקן שלאָף פּון אַ קינד, פּדי זיך אויפצוכאַפּן ווי ווייט
 מעגלעך פּרינער מאָרגן אינדערפּרי איבעריקום, אזוי האָבן געזאָן אויך
 אַלע אַרעסטאַנטן, אין אַלע קאזארמעס האָט מען זיך געלייגט אַ סך
 פּרינער ווי געוויינטלעך, די געוויינטלעכע אָונט-אַרבעט איז נישט
 פּאַרגעקומע; וועגן די מיידאַנעס איז אַפּילו נישט דערמאַנט געוואָרן.
 אַלץ האָט אָפּגעוואַרט דעם מאָרגנדיקן אינדערפּרי.
 ער איז ענדלעך געקומען באלד אינדערפּרי, איידער עס האָט
 נאָך אָנגעהויבן טאָגן, מען האָט נאָר וואָס געהאַט געפּויקט אויף
 צום וועקן, האָט מען געעפּנט די קאזארמעס, אין דער קאַראַל און-

סער-אפיציר, וואָס איז אַרײַנגעקומען איבערצײלן די אַרעסטאַנטן.
האַט זײ אַלע באַרײט מיטן יום-טוב. מען האָט אים געענטפערט
מיט דעם זעלבן געענטפערט העפלעך און ליבלעך, אָפּזאַנדיק גע-
שווינד דאָס געבעט, איז אַקום אַקום טש און נאָך אַ סך אנדערע,
וועלכע האָבן געהאַט זײערע גענוז און חזירימלעך אויף דער קיך,
שנעל געגאַנגען אַ קוק טון, וואָס עס הערט זיך מיט זײ, ווי מען
בראַט זײ, וווּ עפעס שטייט און אַזוי ווייטער. פון דער פינסטערניש
האַט מען דורך די קליינע, מיט שניי און אייז פאַרקלעבטע פענס-
טערלעך, פון אנדערע קאַזאַרמע, געזען, אַז אין בײדע קיכן פלאַקערט,
אין אַלע זעקס אויחנס, אַ העל פײער, וואָס איז אָנגעלייגט געוואָרן
נאָך אײרער עס האָט אָנגעהויבן טאַגן. איבערן הויף, אין דער פינס-
טער, האָבן זיך שוין געדרייט די אַרעסטאַנטן גין זײערע קורצע
פעלצלעך, אָנגעטון אויף די אַרבל און אָנגעהאַנגען; דאָס אלץ האָט
געאײלט אין קיך אַרײן. נאָר טײל, איבעריקום, נישט קיין סך,
האַבן שוין פּאַוויון צו זײן אויך באַ די שענקערס. דאָס זײנען געווען
די גאָר אומגעוילדיקע. בפּלץ אָפּער, האָבן זיך אַלע געהאַלטן זײער
אַנשטענדיק, פײן און עפעס ווי אומגעוויינטלעך גוז אין דער
פּרױג. מען האָט נישט געהערט די געוויינטלעכע זידלערייען, נישט
די געוויינטלעכע קריגערייען, אַלע האָבן פאַרשטאַנען, אַז דער טאַג
איז אַ גרויסער און דער יום-טוב אַ הײליקער. עס זײנען געווען אַזעלכע,
וואָס זײנען אַרײַנגעגאַנגען אויך אין אנדערע קאַזאַרמעס באַגריסן
וועמען עס איז פון זײערע נאַנט. עס האָט זיך פּאַזירן עפעס
ווי אַ פּרײנטשאַפט. אַגב, וועל איך באַמערקן, אַז צווישן די אַרעס-
טאַנטן האָט זיך פּמעט אינגאַנצן נישט באַמערקט קיין פּרײנטשאַפט, איך
רעד שוין נישט וועגן קיין אַלגעמײנער, — דאָס אַוודאי נישט; נאָר
אַזוי אַ פּרױוואַטע, אַז עס זאָל אײן אַ וואָסער-נישט-איז אַרעסטאַנט זיך
האַלטן פּרײנטלעך מיט אַ צווייטן. דאָס איז פּמעט אינגאַנצן באַ אַוודו
נישט געווען, און דאָס איז אַ מערקווירדיקער שטריך: אויף דער פּרײ

איז נישט אזוי. בא אונדז זיינען אין אַלגעמיין אלע געווען אין דער
 באציונג, איינער צום צווייטן, הארט, טרוקן, מיט זייער זעלטענע אויס-
 נאמען, און דאָס איז געווען אזא מין פאַרמעלער, איינמאָל פאַר אלע
 מאָל אָנגענומענער און באשטימטע טאָן, איך בין אויך אַרויסגע-
 גאנגען פון זער קאזארמע; עס האָט נאָר וואָס אָנגעהויבן טאָן
 די שטערן האָבן געפֿנקלט; א פראָסטיקע לייכטע פאַרע האָט זיך
 געהויבן אין דער הייך. כּוון די קוימענס פון דער קיך האָט זיך
 געפֿקט דער רויך זיילנווייז. עטלעכע אַרעסטאנטן, וואָס זיינען מיר
 אנטקעגן געקומען האָבן אַליין גערן און פריינטלעך מיר באַגריסן
 מיטן יום-טוב. איך האָב געדאַנק און געענטפערט מיט דעם זעלבן.
 צווישן זיי זיינען געווען אויך אַזעלכע, וועלכע האָבן נאָך ביז אַצינד
 מיט מיר קיין איין וואָרט נישט געהאַט אַרויסגערעדט אין דעם
 גאַנצן הודש.

שׁו ן בא דער קיך האָט מיר אָנגעיאַגט איין אַרעסטאַנט, פון
 דער מיליטערישער קאזארמע, מיטן פעלצל אָנגעהאַנגען. ער האָט
 מיר נאָך פון מיטן הויף דערזען און געשריגן צו מיר: „אַלעקסאַנ-
 דער פיעטראָוויטש! אַלעקסאַנדער פיעטראָוויטש!“ ער איז געלאָפן
 אין קיך אַריין און האָט זיך געאַיילט. איך האָב מיר אָפגעשטעלט
 אין צוגעזאַרט אויף אים. דאָס איז געווען אַ יונגער בחור, מיט אַ
 קיילעכדיק פנים, מיט אַ שטילן אויסדריק פון די אויגן, וואָס האָט
 מיט קיינעם קיינמאָל נישט גערעדט. און מיט מיר נאָך נישט געזאָגט
 גערעדט קיין איין וואָרט און נישט געלייגט אַיף מיר ביז אַצינד
 די מינדסטע אַכט פּוין דער צייט אָן זינט איך בין אַריינגערעדטן
 אין טורמע; איך האָב אַפילו אויך נישט געוואָסט, ווי מען רופֿט אים.
 ער איז צוגעלאָפן צו מיר, שווער אַטעמענדיק, און שיינ געבליבן
 גלייך קעגן מיר, קוקנדיק אויף מיר מיט עפעס אזא טעמפן, נאָר צו
 דער זעלבער צייט אויך גליקלעכן שמייכלע.

— וואָס איז אייך? — האָב איך נישט אָן פאַרוואַנדערונג

געפרעגט, זעענדיק, ווי ער שטייט פאר מיר, שמייכלט, קוקט אויף מיר מיט בריי-צעפענטע אויגן און רעדט קיין ווארט נישט ארויס. — וואָס הייסט — יום-טוב!... — האָט ער אַ זיס-עמורמלט און אַליין פארשטיינדיק, אַז ער האָט נישט מער וועגן וואָס צו רעדן, האָט ער מיך איבערגעלאָזט און איילנדיק אַוועק אין קיך אַריין. איך וועל דאָ אויך באַמערקן, אַז נאָכדעם זיינען מיר זיך שוין אויך מער קיינמאָל נישט צונויפגעגאַנגען און כמעט נישט גערעדט צווישן זיך קיין איין וואָרט, ביזן לעצטן כאָטש פון מיינ אַרום-יין פון טורמע.

אין קיך, אַרום די הייס-צעפרענטע אויוונס, איז געווען אַ געפאַקעריי, אַ געשטופעריי, אַ גאַנצע ענגשאַפט. יעדער האָט אַכ-טונק געטון אויף זיין פאַרמעגן; די קעכינס האָבן זיך גענומען קאַכן דאָס קאַזשאַנע עסן, ווייל אין דעם טאָג איז דאָס מיטאַג בא-שטימט געווען פרויער. איבעריקנס, קיינער האָט נאָך נישט אָנגע-הויבן צו עסן, כאָטש אַ סך האָט זיך דאָס שוין זייער געלאָסט נאָר מען האָט זיך געהאַלטן אָגשטענדיק קעגן די אַנדערע. מען האָט געוואָרט אויף דעם גייסטלעכן און נאָך אים האָט זיך שוין גע אַרפּט אָנהייבן דאָס פאַפּאַסטן. — דערווייל — עס האָט נאָך נישט באַוויזן אינגאַנצן טאָג צו ווערן, האָבן זיך שוין אָנגעהויבן צו הערן הינטער די טויערן פון טורמן די רופנדיקע געשרייען פון יעפּרייטאַר: „די קוכערס!“ די דאָזיקע געשרייען האָבן זיך גע-הערט שיער נישט אַלע מינוט זון האָבן געדויערט כמעט צוויי שעה. מען האָט אַרויסגעפּ דערט די קוכערס פון דער קיך, זיי זאָלן צו-געמען די, כּוון אַלע עקן שטאַט געברענגטע, נדבּות אין טורמע אַריין. געברענגט געוואָרן זיינען זיי אין אַן אומגעוויינטלעכער צאָל, אין דער פאַרם פון: זעמל, ברויט, קייזערקעס, קוכינס, פּוטער-קיכ-לעך, פּאַנטשקעס און אַנדער מילכיק געבעקטס. איך מיינ, אַז עס איז נישט געבליבן קיין איין באַלעבאַסטע פון די סאָהרישע און גלאָט

באלעבאטעשע הייזער פון דער גאנצער שטאָט, וואָס זאָל נישט גע-
ווען שיקן איר מתנה, פדי צו באַגריסן מיטן גרויסן יום-טוב, די
אומגליקלעכע און איינגעשלאָסענע. עס זיינען געווען נדבות ריי-
כע — פֿינע-באַבעס פון שענסטן מעל, וואָס זיינען געשיקט געוואָרן
אין א גרויסער צאָל. עס זיינען געווען נדבות אויך זייער אַרימע —
אזא מין גראַשעדיק קוילעטשל און עפעס אַזעלכע צוויי שוואַרצע
קיכעלעך, קוים מיט סמעטענע אָפגעשמירטע: דאָס איז שוין געווען
אַ געשאַנק, וואָס איין אַרימער גיט דעם צווייטן, שוין פון די לעצ-
טע. אַלץ איז אָנגענומען געוואָרן מיט דער זעלבער דאַנקבאַרקיט,
אַן אונטערשייד פון די מתנות און די געבער. די ארעסאָאָטן, וואָס
האָבן צוגענומען די נדבות, האָבן אַרצופגענומען די היטלעך, זיך גענייגט,
באַגריסט מיטן יום-טוב און אַוועקגעטראָגן אין קיך אַריין. ווען עס
האָבן זיך שוין געהאַט אָנגעקליבן גאַנצע קיפּ'ס פון דעם געשענקטן
עסנוואַרג, האָט מען גערופן די עלטסטע פון יעדער קאָזאַרמע, און
זיי האָבן שוין איינגעטיילט אַלץ אויף גלייך פאַר די קאָזאַרמעס.
עס זיינען נישט געווען נישט קיין קריגערייען, נישט קיין זידלע-
רייען; די זאך איז דורכגעפירט געוואָרן ערלעך, אויף גלייך. וואָס
עס איז אויסגעקומען פאַר אונדזער קאָזאַרמע, האָט מען שוין צו-
טיילט באַ אונדז; געטיילט האָט אַקום אַקימיטש און נאָ אַ צוויי-
טער אַרעסטאַנט; זיי האָבן געטיילט מיט דער אייגענער האַנט, און
מיט דער אייגענער האַנט דערלאָנגט יעדן דאָס זייניקע. עס איז
נישט געווען די מינדסטע אומצופרידנהייט, קיין מינדסטע קנאה פון
וועמען עס זאָל נישט זיין; אַלע זיינען געבליבן צופרידן; עס האָט
אפילו קיין חשד נישט געקענט זיין. אז אַ נדבה זאָל געווען קענען
באַהאַלטן ווערן אַדער איינגעטיילט ווערן נישט גלייך. באַזאָ גנדיק
זיך זיינע זאכן אין קיך, איז אַקום אַקימיטש ציגעט עטן צו זיין
אַנטון זיך. ער האָט זיך אָנגעטון מיט דעם גאַנצן קנאַק און פייער-
לעכקיט, נישט איבערלאָזנדיק קיין איין העקעלע נישט צוגעהע, לט.

און אָנטווענדיק זיך, באַלד צוגעכרעטן צו דער אמתער תפילה. ער
האַט געבעטן, און לנג בא דער תפילה זיינען געשטאנען א סך
אַרעסטאנטן, מערסטנטיילס די עלטערע. דאָס יונגוואַרג האָט קיין
סך נישט געבעטן: צווי גלאַט איבערצולמען, פלעגט זיך אַמאָל עמע-
צער, אויפטייע. דיק, און דאָס זעלבע אויך יום-טוב. נאָכן געבעטן,
איז אַקום אַקמיטש צוגעקומען צו מיר און מיט אַ באַזונדערער
פייער. עכטייט מיך באַגריט מיטן יום-טוב. דאָ האָב איך אים פאַר-
בעטן אויף טיי, און ער מיך צו זיין חזירל. אין אַ וויילע אַרום איז
געקומען צו לויפן צו מיר אויך פיעטרעווא, מיך באַגריט. ער איז
דאָרט זיך, שוין געווען אָנגעטרינקען, און כאַטש ער איז אָנגעקו-
מען שווער סאָפּענדיק, נאָר קיין סך האָט ער נישט געזאָגט, נאָר
בלויז געשטאַנען אַ ביסל פאַר מיר מיט עפעס אַזאָ דערוואַרטונג, און
באַלד אַוועקגעגאַנגען פֿון מיר אין קיך אַריין. דערווייל האָט מען
זיך אין דער מיליטערישער קאָזאַרמע געגרייט אויפצונעמען דעם
גייסטלעכן. די דאָזיקע קאָזאַרמע איז געווען איינגעאַרדנט נישט אַזוי,
ווי די אַנדערע; אין איר האָפּן זיך די נאַרעס געצויגן אַרום די
זענט און נישט אין מיטן צימער, ווי אין די איבעריקע קאָזאַרמעס,
אַזוי, אַז דאָס איז געווען דאָס אַ נציקע צימער אין טורמע, וואָס
איז נישט געווען פאַרשטעלט אינמיטן. זי איז מסתמא טאַקע איינ-
געאַרדנט געווען אויף אַזאָ אָפּן, נדי מען זאָל אין איר אין נייטי-
קע פּאָלן קענען צונויפזאַמלען די אַרעסטאַנטן. אינמיטן צימער האָט
מען צוועקגעשטעלט אַ טישל, באַדעקט עס מיט אַ ריינעם האַנטוך,
אַרויפגעשטעלט דערויף אַ הייליק בילד און אָנגעצונדן אַ לאַמפּאַדע*.)
ענדלעך איז געקומען דער גייסטלעכער מיטן צלם און הייליקן וואָ-
סער אָפּזאָגנדיק אַ תפילה און אָפּזינגענדיק פאַרן הייליקן בילד, איז
ער שטיין געבליבן פאַר די אַרעסטאַנטן, און גלע האָב מיט אַן אמת

* אַ לעמפּלע, וואָס ברענט פאַרן הייליקן בילד.

דרך-ארץ אָנגעהויבן צוגיין און קישן דעם צלם. דערנאָך איז דער
 גייסט־לעבן פֿרוּמענדיג און איבן אלע קאזארזוס און באשפֿיצט זיי
 מיטן הייליקן וו סגור. אין קיך האָט ער געלויבט אונדזער טורמע-ברויט,
 וואָס האָט געשטמט מיט זיין געשמאקן טעם אין עטאַט. און די
 אַרעסטאַנטן האָבן באשלאָסן צו שיקן אים צוויי פרישע און נאָר-וואָס
 אָפּגע-אַקענע ברויט; אויף אָפּצושיקן זיי איז באַלד באַנוצט געוואָרן
 איין אי.וואַליר. דעם צלם האָבן זיי באַגלייט מיטן זעלבן דרך-ארץ,
 מיט וועלכן זיי האָבן אים אויפגענומען, און דערנאָך זיינען כמעט
 באַלד אָנגעקומען צו פֿאַרן דער פּלאַץ-מאַיאָר אין דער קאַמענדאַנט.
 דעם קאַמענדאַנט האָט מען באַ אונדו ליב געהאַט אין אַפילו גע-
 שעצט. ער איז ארוי געגא געזן איבער אַלע קאַזאַרמעס אין דער אַנגליי-
 טונג פֿון פּלאַץ-מאַיאָר, אַלע אַנגלייטז מוטן יום-טוב, אריינגעגאַנגען
 אין קיך אין פֿאַרזוכט דעם טורמע-באַרשטש. דער באַרשטש איז
 געראַטן אויסגעלייכנט; עס איז ארוי כגעגען געוואָרן אויף אַזא
 טאַג שיער נישט צו כונט פלייש אויף יעדן אַרעסטאַנט. אַזוי
 דעם, איז נאָך אָפּגעקאַכט געזען הירוש, אין פוטער איז אַרייני-
 גסטון געזען גענוג. אַרויסב גליי נדיק דעם קאַמענדאַנט, האָט
 זער פּלאַץ מאַיאָר געהייסן אָנהייבן דאָס מיטאַג. די אַרעסטאַנטן
 האָבן זיך באַמיט נישט צו קומען אים אויף די אויגן. מען האָט
 נישט ליב געהאַט באַ ארוי זיין ביזן בליק פון אונטער די בריקן
 אַמער, מיט וועלכן ער האָט איך אַצינד אַפּערגעקוקט; ווי רעכטס,
 און לינקס, צי וועל ער נישט באַמערקן עפעס קיין אומאַרדונגען
 צי וועט זיך נישט טרעפן עפּס קיין שולדיקער.

מען האָט אָנגעהויבן עס מיטאַג. אַקום אַקיימיטשעס חזירל
 איז געווען אָפּגעבאַטן אויסגעצייכנט. און אַז קען איך מיר נישט
 דערקלער, זיי אַזוי דאָס איז געשען: באַלד נאָכן אָפּפאַרן פונם
 פּלאַץ-מאַיאָר, אַפּשר פינג מיר שפּעטער, האָבן זיך באַוויזן זייער
 אַ סך שיכורע, כאָטש מיט פינג מינוט צוריק זיינען נאָך אַלע געווען

כמעט אינגאנצן ניכט צו זיין. עס האָבן זיך באוויזן א סך זיך רויטלענדיקע,
 שיינענדיקע פנימער, עס האָבן זיך באוויזן באַלאַליקעס. דאָס פאַ-
 ריאַקל מיט דער פידל איז שוין נאָכע אנגען נאָך עפעס אַ הילטיי,
 אַ געדונגענער אויף אַ גאנצן טאָג און געזעגט אים פריילעכע טענן.
 דאָס גערעדעריי איז געוואָרן שיפורער און רוישנדיקער. נאָר מען
 האָט געזעסן דאָס מיטאָג אַן באַזונדערע אומאַדוונגען. אַלע זיינען
 געווען זאט. אַ סך פון די אַלטע און סאָלידע זיינען פאַר געגאנגען
 שלאָפן, וואָס עס האָט אויך געטון אַקום אַקיימיטש, זייענדיק, דאכט
 זיך, באַ דער מיינונג, אז אין אַ גרויסן יום-טוב דאַרף מען אומאַדינגט
 נאָך מיטאָג איינשלאָפן. דער אַלטעטשקער פון די סאראָדוואָוער
 אַלט-גלויביקע, איז נאָכן דרימלען אַ ביסל אַרויפגעקראָכן אויפן אויוו, און
 אויפגעעפנט זיין בוך אין געזאָגט ביי און דער טיפער נאכט אַריין,
 כמעט נישט איבעררייסנדיק די תפילה. אים איז שווער געווען צו
 קוקן אויף דעם "סטראַם" ווי ער האָט אָנגערופן דאָס אַלגעמיינע
 הילעריי פון די אַרעסטאַנטן. אַלע טשערקעסן האָבן זיך אויסגעזעצט
 אויפן גאַניקל און מיט נייגעריקייט און אויך מיט אַ געוויסן עקל גע-
 קוקט אויף דעם שיפורן עולם. איך האָב אַגענגט נוראן: "יאמאַן,
 יאַמאַן! — האָט ער מיר געזאָגט, שאַקלענדיק מיטן קאַפּ מיט א פרו-
 מער אומצופרידנהייט — איי, יאַמאַן! אַללאַ וועט ביי זיין ייסאיי
 פאַמיטש האָט פאַרעקשנט און שטאַלץ אָנגעצוינדן אין זיין ווינקל אַ
 ליכט און אָנגעהויבן צו אַרבעטן, אפנים ווייזנדיק, אז ער רעכנט
 זיך גאָרנישט מיטן יום-טוב. ערגעץ-וו איז די ווינקלען האָבן זיך אָנ-
 געהויבן די מיידאַנעס. פאַר די אינוואַלירן האָט מען קיין מורא נישט
 געהאַט, און אין פאַר פון אונטער-אַפיציר, וועלכער האָט זיך אַליין
 באַמיט גאַרנישט צו באַמערקן, האָט מען אַוועקגעשטעלט שומרים.
 דער וואָך-אַפיציר האָט אפּשר אַ דריי מאָל אַ קוק געטון אין דעם
 דאָזיקן גאַנצן טאָג אין טורמע אַריין, נאָר די שיפורערע האָבן זיך
 באַהאַלטן, די מיידאַנעס זיינען צוגענומען געוואָרן באַ זיין דערשיי-

גען. נאָר ער אַליין, אַפּנים, האָט אויך באַשאַפֿטן נישט צו לייגן קיין
 אַכט אויף די קליינע אומאַרדנונגען. אַ שיכורער מענטש האָט זיך אין
 דעם טאָג שוין גערעכנט פֿאַר אַ קליינע אומאַרדנונג. ביסלעכווייז
 האָט זיך דער עולם צעהויליעט. עס האָבן זיך אָנגעהויבן אויך קריגע-
 רייען. נישטערע איז פּונדעסטוועגן געבליבן אַ סך אַ גרעסערע טייל,
 און עס איז געווען ווער עס זאָל אַכטונק געבן אויף די נישט נישט-
 טערע. פֿאַרדעם האָבן שוין די היליענדיקע געטרונקען אָן אַ מאָס. גאָזין
 האָט טרוימפּירט. ער האָט זיך אַרומגעשפּאַצירט מיט אַ זעלבסט-צו-
 פֿרידענעם אָנבליק אַרום זיין אָרט אויף די נאַרעס, אונזער וועלכע
 ער האָט דרייסט איבערגעטראָגן זיין בראָנפֿן, וועלכער איז געלעגן
 באַהאַטן ביז דאַמאַלט ערגעץ אין שניי הינטער די קאַזאַרמעס, אויף
 אַ געהיים אָרט, אין ער האָט כּיטרע אונטערגעשייכלט, קוקנדיק אויף
 די אַלץ ניי-אַנקומענדיקע קונים. ער אַליין איז געווען נישטער און
 האָט נישט אויסגעטרונקען קיין איין טראָפֿן. ער האָט געהאַט בדעה
 צו היליען אין סוף יום-טובֿ, אַרויסבאַקומענדיק פֿרוער דאָס גאַנצע
 געלט פֿון די אַרעסטאַנטישע קעשענעס. איבער די קאַזאַרמעס האָבן
 זיך געהערט לידער, נאָר דאָס שיכרות איז איבערגעאַנגען אין אַ
 הייסן סוואַנד און פֿון די לידער איז שוין נישט ווייט געווען ביז
 טרערן. אַ סך זיינען אַרומגעאַנגען מיט זייערע אייגענע באלאָליקנס,
 די פעלצלעך איפּגעהאַנגען, און אויף אַ ווילינגערישן שטייגער
 איבערגעקליבן די סטרונעס. אין דער פּאַזונדערער אָפּטיילונג האָט
 זיך געשאַפֿן אַפּילו אַ כּאָר, פֿון אַ מענטשן אַכט. זיי האָבן געזונגען
 אויסגעצייכנט אינאָדער דעם אַקאַמפּאַנימענט פֿון די באלאָליקעס און
 גיטאַרעס אמתע פּאַלקסלידער זיינען געזונגען געוואָרן ווייניק, איך
 זענען נאָר איינס, וואָס איז ווילינגעריש געזונגען געוואָרן.

אין אָונט בין איך

אויפֿן באַל געווען.

און דאָ האָב איך דערהערט אַ נייעם וואַריאַנט פֿון דעם דאָ-

דיקן ליד, וועלכן איך האב פריער נאך נישט געהאט באגעגנט, צום
 סוף פון ליד זיינען צוגעגעפן געווארן עאלכע פערן
 בא מיר, דער יונגע קור,
 די הייל איז או פגערויכט
 די לעפל פיין-געפוצט,
 פון באר טש זיי ריין געמאכט,
 די פענסטער אָפגעקראצט,
 די קיכעך אָפגעבאקט.

גיזינגען געווארן זיינען מערסאנטיילס לידער, די בא אנדו
 אזוי-גערופענע, ארעסאנטישע, איבעריקס, אלע שוין באקאנטע.
 איינס פון זיי "עס איז געווען..." א הומאריסטישס, וואס האט בא-
 שריבן, ווי אזוי דער מענטש איז פריער פריילעך געווען, זיך גע-
 לעבט חי א פריץ אויף דער פריי און אצינד אין טורמע אריינגע-
 פאלן. עס איז באשריבן געווארן, ווי אזוי ער האט פריער, דעם
 בלעמאזש מיט שאמפאנער פארבעסערט; און אצינד —
 מען גיט מיר קרויט מיט בלוין וואסער,
 און כ'עס, אז אונטער דיאיערן קנאקט.

אין גאנג איז אויך געווען דאס זייער באוויסטע ליד:
 פריער האב איך מיר געלעבט, ווי לוסטיק,
 מיט מיין קאפיטאל גאנץ פיין,
 איצט די טאשן אויסגעליידיקט — פוסטע
 בין אין טורמע איך אריין...

און אזוי ווייטער. נאר בא אנדו האט מען ארויסגערעדט
 נישט "קאפיטאל" נאר "קאפיטאל", בילרנדיק דאס ווארט, קאפי-
 טאל פון ווארט "קאפיט" — זאכלען; עס זיינען אויך געזונגען גע-
 ווארן טרויעריקע לידער. איינס איז געזונן א ריין קלארגע-ליד,
 אויך, דאכט זיך, א באקאנט:

ס'טאגט. מיר הייבן אן זיך רירן,
 ס'קלאפט דער באראבאן און וועקט,
 כ'פראלט דער עלאסטער אויף די טירן
 און דעם שרייבערס רוף או דו וועקט.
 קיינער יעט נישט, ווי מיר לעבן,
 איינגעשלאסן דא אין פיין;
 גאט וועט געבן, אז מיר וועלן
 דא אויך דא נישט אונטערגיין א. א. וו.
 א צווייטס האט זיך געזונגען נאך טרויערייכער, מיט אזא שיי-
 געם ניגון, פארפאכט, אודאי, דורך עפעס א פארשיקטן,
 מיט אזע כע פשיקע און גאנץ נישט גראמאטיקאלע ווערטער. פון
 דעם וועל איך דערמאנען אצינד טלעכז פערון:
 מ'ין בליק וועט מער נישט זען דאס לענד,
 ווו איך געבירן בין,
 צו לייך אייביק שפאט און שאנד
 זיך איך דא און א זין.
 א פילין* שרייט, זיין שריי צעטרעגט
 זיך טיף אין וואלד אריין,
 דאס הארץ פארזינגט אין פיין און קלאגט,
 כ'וועל מער שוין דארט נישט זיין.
 דאס דאזיקע ליד איז געזונגען געווארן בא אונדו אפט, נאך
 נישט אין כאר, נאך באוונדער. עמעצער גייט אמאל אין מיטן הוליען
 ארויס אויפן גאניקל פון קא א מע, זעצט זיך אנידער, פארטראכט
 זיך, שפארט זיך אונטער מיט א זאנט די באק און הייבט אן ציען
 מיט א דינעם קולעכל. דו הערט, און דאס הארץ ווערט דיר אזוי
 צונויפגעדריקט, שטימען זיינען בא אונדו געווען גוטע.

* א. וויב-טוי. 5.

דערווייל האָט שוין אָנגעהויבן אויך טונקל ווערן. אַ מרה-
שחורה, אַ בענקשאפט אין אַ סוואַנד האָט זיך שווער געפילט אין דעם
גאַנצן שיפרות און הוליען. דער, וואָס האָט מיט אַ שעה צוריק גע-
לעבט, האָט שוין ערגעץ-וווּ געוויינט, אָנטרינקענדיק זיך איבער דער
מאַס אַנדערע האָבן שוין באַוווּן צו צוויי מאָל זיך אָנצוהרגענען.
דריטע, בלייבט, וואָס האָבן זיך קוים געהאַלטן אויף די פיס, האָבן
זיך אַרומגעשלעפט איבער די קאַזאַרמעס, פאַרפירט קריגערייען. די
אַבזור, באַ וועלכע דאָס שיפרות איז נישט געווען קיין שום באַזונ-
דערס, האָבן אומזיסט אַרומגעזוכט פריינט, פדי אויסצוגיסן פאַר זיי
זייער האַרץ און אויסצווויינען זייער שיפור האַרצוווייטיק. דער דאָ-
זיקער גאַנצער אַרימער עולם האָט געוואָלט זיך אַ ביסל פריילעך
מאַכן, פריילעך פאַרברענגען דעם גרויסן יום-טוב — אין גאַט! וואָס
פאַר אַ שווערער און אומזטיקער דער טאָג איז געווען פמעט פאַר
יעדן. יעדער האָט אין אים איבערגעלעבט עפעס, ווי ער וואָלט זיך
געהאַט אָפגענאַרט עפעס אין אַ האַפנונג. פיעטראָו איז נאָך אַ צוויי
מאָל אַריינגעפאַלן צו מיר. ער האָט זייער ווייניק אויסגעטרונקען
אין דעם גאַנצן טאָג, און איז געווען פמעט אינגאַנצן נישטערן. נאָר
ער האָט ביז דער לעצטער שעה נאָך אַלץ עפעס אָפגעוואַרט, וואָס
עס האָט אומבאַדינגט געדאַרפט געשען, עפעס וואָס אויסערגעוויינט-
לעך פריילעכט, זייער פריילעכט. כאָטש ער האָט אַפילו נישט גע-
רעדט וועגן דעם, נאָר מען האָט דאָס דערקענט אָן זיינע אויגן. ער
האַט זיך אַרומגעשלעפט פון קאַזאַרמע צו קאַזאַרמע, נישט מיד ווערן-
דיק. נאָר קיין שום באַזונדערס איז נישט געשען, און ער האָט נישט
באַגעגנט גאַרנישט, אַ הויך שיפרות, שיפורע געמיינע זידלערייען און
צעהיצטע קעפ. סיראַטקין האָט זיך אויך אַרומגעשלעפט אין זיין
נייער רויטער רובאַשקע איבער אַלע קאַזאַרמעס, אַ שיינענקער, אַן
אויסגעצוואַנגענער, און האָט אויך שטיל און נאיוו, ווי לפעס אָפגע-
וואַרט. ביסלעכווייז איז אין די קאַזאַרמעס געוואָרן אַמדערטרעט-

לעך און עקלהאפט. פארשטייט זיך, אז עס איז געווען אויך א סך
 קאמישעס, נאך מיר איז געווען אזוי אומעטיק, אזא ניטלייד צו זיי
 אלע, עס איז געווען שווער און שטיקענדיק צווישן זיי. אט שפארן
 זיך צוויי ארינסאגטן, ווער וועמען עס דארף מכבד צו זיין. עס
 איז קענטיק, אז זיי שפארן זיך שוין לאנג, און אז זיי האָבן זיך
 פארדעם ערין אפילו געהאט געקריגט באזונדערס האָט איינער עפעס
 א שלעכט האַרץ שוין פון לאנג גוילפן צווייטן. ער באקלאַגט זיך
 און באמיט זיך, דרייענדיק שווער מיט דער צונג, צו באַווייזן, אז
 יענער האָט געהאנדלט מיט אים נישט ערלעך: עס איז פאַרקויפט
 געוואָרן עפעס אַ פעלצל, עס איז באַהאַלטן געוואָרן עפעס אַ מאַל
 געלט, אין פאַרגאַנגענעם יאָר, אין דער יום-טוב-וואָך. עפעס נאָך
 איז אַ הויך דעם געווען... דער באַשולדיקער — איז אַ הויכער אין
 ברייטבייניקער בתור, נישט קיין באַרישער, אַ רוקער, נאָך ווען ער
 איז שיפור, זוכט ער שטארק פריינטשאַפּט און גיסט אויס זיין בי-
 טער האַרץ, אי ער זידלט זיך אי ער מאַכט זיך פּרעטענציעס, ווי
 מיט דעם פאַרלאַנג זיך דערנאָך נאָך שטאַרקער איבערצובעטן מיט זיין
 קעגנער. דער צווייטער — אַ פעסטער, אַ געזונטער, נישט פון הויכן
 וויגס, מיט אַ קליינעדיק פנים, אַ מיטער און אַדורכגעטריבענער. ער
 האָט אויסגעטרונקען, גפער, מער ווי זיין חבר, נאָך שיפור איז ער
 בלויז אַ ביסל. ער איז אַ מענטש מיט כאַראַקטער אין שמש פאַר אַ
 רייכן, נאָר אים איז צוליב עפעס וואָס באַקוועמער נישט צו צערייצן
 אַצינד זיין עק פּאָנסיוון פריינט, אין ער פירט אים צו צום שענקער;
 דער פריינט האַלט זיך באַ דעם, אז ער דאַרף און איז פארפּל כטעט
 אים ציצוואַרען, „אויב דו ביסט נאָר אַן אַרנטלעכער מענטש“.
 דער שענקער נעמט אַויס און גיסט אָן אַ טעפעלע בראַנזן.
 ער טוט דאָס מיט אַ געוויכער אַכטונק צום קונה און פאַראַכטונק
 צום עקספּאָנסיוון פריינט, פאַרדעם, ווייל יענער טרינקט נישט פאַר
 זיינס, נאָך מען איז אים מכבד.

— ניין, סטיעפא, דאָס האָסטו געדארפט טון, — זאָגט דער
עקספּאָנאָסיווער פּריינט זעענדיק, אָז ער האָט אויסגענומען — כאַר-
דעם. ווייל דאָס איז דיין פליכט.

— איך וועל מיר אָבער מיט דיר נישט אומזיסט די צונג
גיין מאָזאַלעו! —

— ניין, סטיעפא, דאָס זאָסטו ליגנט, — באַשטעטיקט דער
ערשטער, צונעמענדיק פון שענקער דאָס טעפּעלע: — פאַרדעם, דו
ביזט מיר געלט שולדיק; דו האָסט קיין געוויסן נישט, און די אויגן
באָ דיר זיינען אויך נישט דיינע, נאָר געבאַרגטע! אַ פּאַדליעץ ביזטו.
סטיעפא, אָט האָסטו דיר: מיט איין וואָרט — פּאַדליעץ!

— נו, וואָס האָקסטו, שוין דעם בראַנפן צעגאַסן! מען איז
דיך מכבד, מען גיט דיר, טאָ טרינק! — שרייט דער שענקער אויפן
עקספּאָנאָסיוון פּריינט: — איך וועל דאָך דאָ מיט דיר נישט ביז
מאַרגן שטיין!

— און איך וועל אויסטרינקען, וואָס שרייסטו! גוטן יום-טוב,
סטעפּאָן דאָראָפּעיטש! — האָט ער זיך העפּלעך און מיט אַ לייכטן
נייג געווענדט, האַלטנדיק אין דער האַנט דאָס טעפּעלע, צו סטיעפּקען,
וועלכן ער האָט ערשט מיט אַ האַלבער מינוט צוריק אָנגערופן פּאַד-
ליעץ. — זיי געזונט ביז הונדערט יאָר, און וואָס דו האָסט שוין
געלעבט זאָל דיר נישט גערעכנט ווערן. — ער האָט אויסגעטרונקן,
אַ קריי געטון און זיך אָפּגעווישט.

— אַמאָל, ברידערלעך, האָט איך אַ סך בראַנפן געטרונקען —
האָט ער באַמערקט מיט אַן ערנסטער וויכטיקייט, ווענדנדיק זיך,
ווי צו אַלע אַן נישט צו קיינעם באַזונדער: — און אַז נד אָפּנים
רוקן זיך שוין די יאָרן מיינע צו. אַ דאַנק, סטעפּאָן דאָראָפּעיטש.
— נישטאָ פּאַרוואָס.

— וועל איך נאָך אַלץ וועגן דעם זעלבן, סטיעפּקא, מיט דיר.

רעדן. און א-חויז דעם, איז, וואָס דו בלייבסט, לויט מיין מיינונג, אַ
גרויסער פּריליעק, וועל איך דיר נאָך זאָגן...

— און איך וועל דיר אָט וואָס, דו שפורע חיה זאָגן — האַקט
איבער סטיעקאי, וואָס האָט שוין אָנגעוויירן דאָס געדולד — הער,
און יעדעס וואָרט מיינס צייל! אָט, האָסטו דיר די וועלט אויף דער
העלפט. דיר אַ האַלבע וועלט און מיר אַ האַלבע וועלט. גיי און באַ-
גען דיך עוין מער נישט מיט מיר. ביסט ביר דערעסן!

— וועסטו נישט אָפגעבן דאָז געלט?

— וואָס פאַר אַ געלט ווילסטו נאָך, שיפורער מענטש דו?

— ער, אויף יענער וועלט וועסטו זיין קומען? פגעבן —
וועל איך נישט בעמען. אונדזער געלט איז שווער-אָנגעהאַרועטס,
און שווייסיקס, און מאַ אַלעדיקס. וועסט דיך אָנהאַרוען פאַר מיין
פינפטערל אויף יענער וועלט.

— נו, גיי-זשע עוין צום טייוול!

— וואָס נוקעכטו; זיך בין דאָך נישט איינגעשפּאַנט.

— טראָג דיר, טראָג דיר!

— פאַרליעק!

— סיבערניק!

און עס האָט זיך אָנגעהויבן ווידער אַ זידלעריי נאָך אַ גרע-
סערס, ווי פאַר דעם כּכבד זיין זיט זיצן אויף די נאַרעס אָפגע-
וונדערט צוויי פּריינט: איינער אַ הויכער, אַפּצס זער, אַ ראַבער,
און אַמחער קעב. דאָס פנים איז רויט באַ אים. ער וויינט שיער
נישט.

— ער האָט זיך געוואָרפן אויף מיר, דו הערסטו! — רייסט

איבער דער פּריינט, נאָך מער צופּנדיק זיין ליבן פּריינט. — דו
ביסט מיר איינער אַצינד אויף דער גאַנצער וועלט געבליבן, דו

הערסט דאָס? דערפאר זאָג איך עס טאָקע נאָר דיר אַליין; ער
האַט זיך געוואָרפן אויף מיר! ...

— און איך וועל דיר ווידער אַמאָל דאָס אייגענע זאָגן:
אַזא זויערער ענטפער, ליבער פריינט, פאַרשאַפט נאָר חרפה זיין
קאַפּ! — ווענדט אָפּ מיט אַ דינענקע הע ליעך קולעכל דער
שרייבער: — און בעסער גיב נאָך, ליבער פריינט, דאָס גאַנצע
שיפור זיין, איז צוליב דיין נישט לעבן פּיין... „

דער גראַבער פריינט בייגט זיין אַ ביסל אַרונטער צוריק,
קיטט טעמפּ מיט זיינע שיפורע אויגן אויף דעם זעלבסט-צופרידענעם
שרייבער, און פּלוצלינק גיט ער אינאָנצן אומגעריכט מיטן
גאַנצן כּוח אַ קאַק מיט זיין גרויסער פּויסט, איבערן קליינעם פנים
פון שרייבער. און מיט דעם פאַרענדיקט זיך די פריינטשאַפט פון
דעם גאַנצן טאָג. דער ליבער פריינט פליט אַ צעמישטער אונטער די
נאַרעס אַרונטער... „

אַט קומט אַריין אין אונדזער קאַזאַרמע איינער מינער אַ באַ-
קאַנטער, פון דער באַזונדערער אַפּאַילונג, זייער אַ גוט-האַרציקער
און פריילעכער בהור, נישט קיין נאַרישער, נישט צום גאַליידיקן
זיך לעכערלעכער און אימגעוויינטלעך פשוטער פון אויסזען. דאָס
איז דער זעלבער, וועלכער האָט, אין ניין ערשטן טאָג אין טורמע,
געזוכט, וווּ עס וווינט אַ רייכער פּויער, האָט פאַרויכערט, אַז ער
האַט „צוביציע“, און געטרונקען מיט מיר טיי, זר איז פון אַ יאָר
פערציק, מיט אַן אימגעוויינטלעך דיקער ליפּ אין מיט אַ גרויסער
פליישיקער נאָז, באַזעצט מיט בלעטערלעך, ער האַלט אַ באַלאַלאַיקע,
אויף וועלכער ער קלויבט פּויל איבער די סאַרונעס. נאָך אים שלעפט
זיך נאָך ווי אַ צוטשעפּעניש, אַ זייער קליין אַרעטאַנט טל, מיט אַ
גרויסן קאַפּ, וועלכן איך האָב זייער ווייניק געקענט ביז אַצינד. אויף
אים האָט, איבעריקנס, אויך קיינער נישט געלייגט קיין שום אַכט.
ער איז געווען עפעס אַזאַ מאַדנער, אומצוטרוילעכער, עטענדיק

שחייגנדיקער און ערנכטער; ער איז געגאנגען ארבעטן אין שוואַץ-
 ניש אריין, און פנים זיך נאכמיט צו לעבן פֿאָגעזונדערט און מיט
 קיינעם זיך נישט פארבונדן. אצינד אָבער, שיפורעווייט, האָט ער
 זיך צוגעבונדן, ווי אַ שאַטן, צו וואַרלאַמאָון. ער איז אים נאָכגע-
 גאנגען אין אַ שרעקלעכער אויפרעגונג, געמאכט מיט די הענט, גע-
 האַקט מיט דער פּוּיסט אין דער וואַנט, איבער די נארעס, און אַפילו
 שויער נישט געווינט. וואַרלאַמאָון, האָט, אַפנים, נישט געלייגט אויף
 אים קיין שום אַכט, ווי ער וואָלט אַפילו נישט געווען לעבן אים.
 עס איז מערקווירדיק, וואָס פּריער זיינען זיך די דאָזיקע צוויי
 מענטשן כמעט אינגאנצן נישט צונויפגעקומען קיינמאָל איינער מיט
 דעם אנדערן; זיי האָבן אי לויט דער פאַשעפטקונג, אי לויטן כאַ-
 ראַקטער גאַרנישט געהאַט אין זיך קיין געמיינזאַמעס. אי פון
 פאַרשידענע אָפּטיילונגען זיינען זיי, אי אין באַזונדערע קאָזארמעס
 לעבן זיי. גערופן האָט מען דעם קליינעם אַרעסטאַנט — בולקין.

דערזעענדיק מיך, האָט זיך וואַרלאַמאָון צעשמייכלט. איך בין
 געזעסן אַיף מיין נאַרע פאַם אויוון. ער איז שטיין געבליבן אַ ביסל
 פון דער היינטס, אַנטקעגן, וועגן עפעס אַ טראַכט געטון, זיך אַ וואַקל
 געטון, און אַ הייבנדיק מיט נערוועזע טריט צוצוגיין צו מיר, האָט
 ער עפעס אַזוי ווילעריש זיך אָנגעדרייט צו מיר מיטן גאַנצן קער-
 פער און, קוים פאַרירנדיק די סאַרונעס, אָנגעהויבן רעציטירן, קוים,
 קוים צוקלאַפנדיק מיטן שטייף:

ווייס און קיילעכדיק און איידל,
 אין אַן אַטלעסענעם קליידל
 איז מיין ליבענקע;
 און ווי אַ פייגעלע אַ קליינס,
 האָט זי אַ שטימעלע אַ פיינס,
 מיין ליבענקע.

דאס דאָויקע ליד דאָא, אפנים, אינגאנצן צערודערט בולקין.
גען: ער האָט אָנגעהויבן צו מאַכן מיט די הענט און, ווענדנדיק
זיך צו אלע, אָנגעהויבן צו שרייען:

— לייגט זאָגט ער, בייִדערלעך, אלץ איז לייגט! קיין איין
וואָרט קיין אמתדיק, זאָגט ער נישט, אלץ איז לייגט!

— דעם אלטיטשקן אלעקסאנדער פיעטראָו טשן! — האָט
וואַרלאַמאָו אַ זאָג געטון, אַריינקוקנדיק מיר מיט אַ גנביש געלעכ-
טער אין די אויגן, און שיער נישט אַ ויפגעפאלן זיך קישן מיט מיר.
ער איז געווען זייער שיפור. דער אויסדרוק: „דעם אלטיטשקן אַזעלכן
און אַזעלכען.“ דאָס הייסט, אַזעלכן און אַזעלכן מיין אַכטונק, ווערט
באַנוצט צו יושן פּר, סטן פּאַלק איבער גאַנץ סיביר, ווען דאָס וואָלט
זיך אַפילו באַצויגן אויף אַ מענטש פון צוואַנציק יאָר, דאָס וואָרט „אַל-
טיטשקער“ בייִט עפעס בכבודיקס, דרך-ארצדיקס, אַפילו תּיפּהודיקס.

— נו, וואָס, וואַרלאַמאָו, ווי גייט עס?

— אַזוי ווי אַלע טאָג. און ווער עס איז פון יום-טוב צופרידן,
דער איז שוין אינדערפרי שיכור געווען; איר זאָלט מיר אַנטשויל-
דיקן! — וואַרלאַמאָו האָט גערערט אַ ביסל זינגענדיק.

— און ער זאָגט אַלץ לייגט, זאָגט אַלץ ווידערזאָגט לייגט! —
האָט בולקין אָנגעהויבן צו שרייען, אין עפעס אַזאַ פאַרצווייפלונג.
קלאַפנדיק מיט דער האַנט איבער די נאַרעס. נאָר יענער האָט עפעס
זיי אַ וואָרט זיך געגעבן נישט צו לייגן אויף אים די מינדסטע
אויפּמערקזאַמקייט, און אין דעם איז געווען זייער אַ סך קאַמישעס,
ווייל בולקין האָט זיך צוגעבונדן צו וואַרלאַמאָוון אינגאנצן אומזיסט
נאָך פון אינדערפרי אָן, נאָר דערפאַר, וואָס וואַרלאַמאָו, זאָגט אַלץ
לייגט, ווי אים האָט זיך פאַר עפעס געדאַכט. ער איז אים נאָכע-
קראַכן, ווי אַ שאַטן, זיך צוגעטשעפעט צו זיין יעדן וואָרט. ער האָט
זיך געבראַכן די הענט, זיך אָנגעשפאַרט מיטן עלנבויגן, שווער נישט

ביזו בלוט, אָן די הענט און אָן די נארעס, און געליטן, אפנים זייער
געליטן, פון דער איבערצייגונג, אז ווארלאמאָן, זאָגט אלץ ליגנט
ווען ער וואָלט געהאַט האָר אויפן קאָפּ, וואָלט ער זיי, דאַכט זיך,
אויסגעריסן פאר פארביטערונג. פונקט ווי ער וואָלט גענומען אויף
זיך די פליכט, צו זיין פאַראנטוואָרטלעך פאַר ווארלאמאָס מעשים,
פונקט ווי גויף זיין געוויסן וואָלט געלעגן אלע חסרונות ווארלאמאָס
מאָוס. נאָר דאָס איז דאָך די קינד, וואָס יענער האָט אפילו נישט
געקוקט אויף אים.

— אלץ זאָגט ער ליגנט. אלץ זאָגט ער ליגנט, אלץ זאָגט
ער ליגנט! נישט קיין איין וואָרט זיינס איז אמת! — האָט בולקין
געשריגן.

— זיך אָבער וואָס גייט עס אָן? — האָבן געענטפערט מיט
א געלעכטער די ארעסטאנטן.

— איך וועל איך, גלעקצנדער פיעטראָוויטש, מעלדן, אז
איך בין זי, געווען זייער א שיינער, און די מיירלעך האָבן מיך ליב
געהאַט... — האָט פּלוצלינק אָנגעהויבן אין מיטן דעריבען ווארלאמאָן.
— ער זאָגט ליגנט! ער זאָגט ווידער ליגנט! — רייסט
איבער מיט עפעס אזא קוויטשעקל בולקין. די ארעסטאנטן כאַכאַטשען.
— און איך ווידער האָט מיך גרויס פאר זיי: אין א העמד
א רויטן גיי איך אָנגעטון, היזן סאַמעטענע אַזעלכע; ליג מיר, ווי
אזא גראַף בוטילקין, נאָר דאָס הייסט, שוור, ווי א שוועד, איין
וואָרט — וואָס פאַרלאנגט איר!

— ער זאָגט ליגנט! — באַשטעטיקט אַנטשלאָסן בולקין.
— און אין יענע צייטן האָב איך נאָך אהן א צווייטע
גאַרנדיקס, א געמיינערטס פון טאַטן געהאַט. אין פאַרלויף פון צוויי
יאָר האָב איך טאַקע אַרפּגעלאָזט די צוויי גאַרנס. געבליבן איז
מיר נאָר דאָס נויער אָן די סלופעס. וואָס-ווע איז געלעבט

זויבן: זיי קימען צו פליען און פליען באַלד ווידער אַוועק!
 — ער זאָט ליגנט! — נאַשטע-יקט נאָך אַנטשלאָסענער בולקין.
 — איז אַט, קומענדיק שוין צום שכל, האָב איך אויך
 אַ קלאָג-בריוועלע מיינע עלטערן אַוועקגעשיקט פון דאַנען; אפשר
 וועלן זיי אַ ביסל געלט שיקן פאַר דעם, זיי האָפֿן געזאַגט, איך בין
 קעגן מיינע עלטערן געגאַנגען, נישט קיין דרך-אַרץ געהאַט! אַט
 איז שוין דאָס זיבעטע יאָר, ווי איך האָב אַוועקגעשיקט:
 — און נישטאַ קיין ענטפער! — האָב איך געפרעגט, צע-
 לאַכנדיק זיך.

— נישטאַ, — האָט ער געענטפערט, — פּרוּצלינק צעלאַכנדיק זיך
 אַליין אויך און אַלץ נענטער און נענטער צורוקנדיק זיין נאָו צו
 מיין פנים — און איך, אַלעקסאַנדער פיעטראָוויטש, האָב אַ גע-
 ליבטע דאָ...

— איר? אַ געליבטע?

— אַנפריעוו זאָגט שוין טאַקע פון לאַנג: „מעג זי מיינע
 אַ געשטיפלט? זיין, אַ מאַאָט, פאַרדעם אָבער, וויפיל קליידער האָט
 זי, און דייע גיז אַ שיינע, אָבער אַן אַ ימע, גייט מיט אַ זאַק
 אַרום.“

— אָבער איז דאָס אמת?

— זי איז טאַקע אין אמתן אַן אַרימע! — האָט ער גע-
 ענטפערט און זיך צע-יט מיט אַ שטיל געלעכטערל; אין קאַזאַרמע
 האָט מען אויך לאַכן אָנגעהויבן. ווירקלעך, אַלע האָבן געוואַסט,
 אַז ער האָט זיך פאַרבונון מיט עפעס אַן אַרימער און איר אי-
 בערגעגעבן אין פאַרלוף פון אַ האַלב יאָר אינגאַנצן צען
 קאַפעקעס.

— נו, איז וואָס-זשע? — האָב איך געפרעגט, ווילנדיק זיך
 פון אים שוין ענדלעך אַפּטשענען.

ער האָט געשוויגן אַ היילע, ליבלעך אַ קוק געזען אויף מיר
און דייטלעך אַרויסגעזענדט:

— איז, צי וועט איר דערפֿער נישט וועלן אזוי גוט זיין,
מיר אַ כערטעלע צו געבן? איך, אַלעקסאַנדער פֿערדאָוויטש, האָב
דאָך היינט נאָר פֿלויז טיי געטרונקען — האָט ער רחמנותדיק
צוגעגעבן, צונעמענדיק דאָס געלט. — און אזוי האָב איך מיר
שוין מיט דער טיי אָנגענופֿט, אז איך בין שוין אזש אָן אַטעם
געבליבן, און אין בויך באַ מיר, פֿונקט ווי אין אַ פֿלאַש בולבעלעט.
אין דער צייט האָט אָפֿנים די גייסטיקע צערודערטקייט פֿון
בולקינען שוין דערגרייכט פֿיר די לעצטע גרענעצן. ער האָט געמאכט
מיט די הענט ווי אַ משוגענער, שיער נישט געוויינט.

— גוטע מענטשן! — האָט ער געשריגן, ווערנדיק זיך צו דער
גאַנצער קאָזארמע, ווי אַ נשגענער — קוקט אים נאָר אָן! ער זאָגט
דאָך אַלץ ליגנט! וואָס ער זאָל נישט זאָגן, איז דאָס אַלץ, אַלץ,
אַלץ ליגנט!

— וואָס גייט עס אָפֿער דיר אָן — שרייען צו אים די אַרעס-
טאַנטן, פֿאַרוונדערנדיק זיך אויף זיין פֿאַס — משוגענער מענטש דו!
— איך וועל אים נישט לָזן ליגנט זאָגן! — שרייט בולקיין,
פֿינקלענדיק מיט די אויגן און קלאַפֿנדיק מיטן גאַנצן פֿוה מיט דער
פויסט איבער די נאַרעס: — איך וויל נישט, אָן ער זאָל ליגנט
זאָגן!

אַלע לאַכן, וואַרלאַמאָו נעמט דאָס געלט, פֿאַרניגט זיך צו
מיר, און וואַקלענדיק זיך, איילט ער אַרויס פֿון קאָזארמע, פֿאַרשטייט
זיך, צום שענקער. און דאָ, דאַכט זיך, באַמערקט ער דאָס ערשאַע
מאָל בולקינען.

— נו, גייען מיר! — זאָגט ער צו אים, אָפֿשאַלנדיק זיך
אויף דער שוועל, פֿונקט ווי ער וואַלט אים טאַקע אויף עפעס נייטיק

געזען -- סקיפקע! -- גיט ער צו מיט פארצכאונק, דורכלאזנדיק
דעם באטריבן בולקינען פארויס פאר זיך און הידער אנהייבנדיק
צו צימבלען אויף דער גאלצלאיקע.

צווייט באשרייבן דעם דאזיקן טשאדל ענדלעך, ענדיקט
זיך שוין דער דאזיקער שטיקנדיקער טאג. די ארעכטאנטן שלאָסן
שווער איין אויף די נאָרײַס. אין שלאָף רעדן זיי און פלוידערן
נאָך מער, ווי אין אנדערע נעכט: ערגעץ-ווי זיצט מען נאָך באַ די
מיידאנעס. דער לאנג-פגעווארטער יום-טוב איז אַריבער. מאַרגן
וידער אינדערוואָכן, הידער צו דער צרבעט...

די פאָרשטעלונג.

אויפן דרייזן טאָג יום-טוב, אין אָונט, איז פאָרגעקומען די
 ערשטע פאָרשטעלונג אין א נדזער טעאטער. דאגות באם איינארד-
 גען דינע, מצחם, פריער געזיין א סך, נאָר די אקטיאָרן האָבן גע-
 נומען אַלץ אויף זיך, אזוי, אז מיר אלע, די איבעריקע, האָבן אפילו
 נישט געוואוסט: ווי די זאך האלט? וואָס, נעמלעך, עס ווערט געטון?
 מיר האָבן אפילו רעכט נישט געוואוסט, ווי עס וועט פאָרגעשטעלט
 ווערן. די אקטיאָרן האָבן די דזויקע גאנצע דריי טעג, ארויסגייענ-
 דיק צו דער אַ-ב-זע, זיך באַמיט, ווי ווייט מעגלעך צו באַקומען
 וואָס מער קאָס-יומען. באַקלוישן האָט, טרעפנדיק זיך מיט מיר, נאָר
 צוגעקלאַפּט מיט די פינגער פאָר פאָרגענג, דאָכט זיך, אז ער
 האָט אויך אויפן פּלאַן-מאָיאָר געפּינן אַ שיינעם גראַם. איבעריקנס,
 אונדז איז געווען לחלוטין אונבאַקאנט, צי ער האָט געוואוסט וועגן
 טעאטער. אויב ער האָט געוואוסט, איז, צי האָט ער עס דערלויבט
 פאָרמעל, אָדע בלויז נאָר באַשלאָסן צו שווייגן, אַ מאַך געבנדיק מיט
 דער האַנד אויף די אַרעסאַנזישע קונץ-שטיק און אַ-זאָגנדיק,
 פארשטייט זיך, אז אַלץ זאָל זיין, ווי ווייט מעגלעך, אין אַרדנונג.
 איך מיינ, ער האָט געוואוסט וועגן טעאטער, ער דאָט נישט געקענט
 נישט וויסן; נאָר אַרייַמשן זיך, האָט ער נישט געוואָלט, פארשטיי.
 ע. דיק, אז עס קען, אפשר, זיין ערגער, אויב ער וועט פארווערן;
 די אַרעסטאַנטן וועלן אַנהייבן אַרומצוגרעפן, שיכורן, אזוי, אז עס

איז א סך בעסער, אויב זיי וועלן זיך מיט עפעס פארנעמען. איך, איבעריקנס, נעם אן פון פלאץ-מאיאָר אזא באהויפטונג בלויז דער-פאר, וואָס זי איז די נאטירלעכסטע, די ריכטיקסטע און געוונסט-טע. מען קען זי פיל זאָגן אזוי: אויב די צרעסטאנטן וואָלטן נישט געהאט אויף די יום-טובים קיין טעאטער אָדער עפעס אַן אנדערע באשעפטיקונג פון דעם מין, וואָלט עס די נאטשאַלסטוואַ אליין געדארפט אויסטראַכטן. נאָר אזוי ווי אנדער פלאץ-מאיאָר האָט זיך אויסגעצייכנט מיט אַ פאַלקאָם פאַרקערטן אַרט דענקן, ווי דער גאַנצער איבעריקער טייל פון דער מענטשהייט, איז זייער נישט קלאַג, וואָס איך נעם אַ גרויסע זינד אויף מיר, אָננע-מענדיק, אַז ער האָט געזוסט וועגן דעם טעאטער און דערלויבט עס. אזא מענטש, ווי דער פלאץ-מאיאָר, האָט באַדארפט אומעטום עמעצן אונטערדריקן, עפעס צונעמען, באַ נעמען די רעכט צונעמען, מיט איין וואָרט — ערגעץ-ווי אַ פאַראַרדניג אַרויסגעבן. אין דער הינזיכט איז ער געווען באַזוסט אין דער גאַנצער שטאַט וואָס אַרט דאָס אים, וואָס טאַקע פון אַט די דאָזיקע אונטערדריקונגען אין טירמע האָבן געקענט אַרויסקימען די מיאוסטע זאַכן? אויף מיאוסע זאַכן זיינען דאָ באַשטראַפונגען (מיינען אַזעלכע, ווי אנדער פלאַץ-מאיאָר), און מיט די צרעסטאנטן-מאַשעניקעס — איז שטרענגקייט און אַן אויפהערלעכע, בוכשטעבלעכע אויספירונג פון געזעץ — אַז איז אַלץ, וואָס עס פאַדערט זיך! די דאָזיקע נאַרישע אויספיר-רער פון געזעץ פאַרשטייען לחלוטין נישט, און זיי זיינען אויך נישט אומשטאַנד צו פאַרשטיין, אַז דאָס בלויזע בוכשטעבלעכע אויספירונג דערפון, אַן זיך, אַן צו פאַרשטיין דעם גייסט דערפון, פירט נאָר בלויז צו אומאַרדנונגען, און האָט קיינמאַל צו עפעס אנדערש נישט גע-פירט. „דאָס געזעץ זאָגט, וואָס-זשע דאַרף מען נאָך מער?“ זאָגן זיי און ווידער זיך באַמת, וואָס מען פאַדערט נאָך פון זיי, אַלס צולאַג, אויך אַ געוונטן פאַרשטאַנד און אַ ניכטערנע קאַפּ. דאָס

לעצטע זעט פאזונדערס אויס א סך פון זיין, ווי אן איבערקער, אויפגעגנדער דאקאמאנט, ווי אן אינאדריקונג, נישט צום דערליידן. נאָר ווי דאָס זאָל נישט זיין, דער עלטסטער אונטער-אַפּיצי- האָט נישט געשעראָ די אַרעסטאַנטן, און נאָר דעם האָבן זיי גע- דאַרפט. איך וועל עס מיט זיבערקייט זאָגן, אז דאָס טראַטער און די דאנקבאַרקייט דערפאַר, וואָס מען האָט עס דערלויבט, זיינען גע- ווען די סיבה. וואָס עס איז נישט געווען אין די יום-טובים קיין איין ערנסטער אַמאָרדנונג אין טירמע: נישט קיין מיאוסע קריגע- ריי, נישט קיין איין גנבה. איך בין אַליין געווען עדות, ווי איי- גענע פּאַקאַנטע האָבן איינגענומען אַנדערע, וואָס האָבן זיך צעהי- ליצט, אָדער צעקריגט זיך, בלויז מיט דעם אויסרייד, אז מען וועט פּאַרווערן דאָס טראַטער. דער אונטער-אַפּיצייר האָט געזאָגט פּאַר די אַרעסטאַנטן אַ וואָרט, אז אַלע וועלן זיין שטיל און זיך אויפפירן נוט. זיי האָבן איינגעשטימט מיט פרייד און הייליק דערפילט דעם צוזאָג; עס האָט זיי אויך גענוצט, וואָס מען גלייבט זיי אויפן וואָרט. מען דארף, איבער קנס, זאָגן, אז דאָס דערלויבן דאָס טראַטער האָט די נאַטשאַלסטוואָל-הילטין גאַרנישט געקאַסט קיין שום אָנפער. קיין אַרט פריער האָט מען אויף דעם נישט אַפּגענומען: דאָס טע- אַטער איז אויפגעשטעלט און צענומען געוואָרן אינגאַנצן אפשר אין איין פערטל שעה. געדויערט האָט עס אַנדער-האַלבן שעה, און אויב עס וואָלט פּלוצלינק אָנגעקומען פון דער הייד, איבערצורייסן די פּאַר- שטעלונג, — וואָלט די זאך אויסגעפירט געוואָרן אין איין אויגן- בליק. די קאָסטיומען זיינען געווען באַהאַלטן אין די קאַזאַטס באַ די אַרעסטאַנטן. נאָר איידער איך וועל דערציילן ווי אזוי עס איז איינגעאַרדנט געווען דאָס טראַטער און וואָס פאַר אַ קאַסטיומען עס זיינען איינגעלעך געווען, וועל איך זאָגן עפעס וועגן אַפּיש פון טע- אַטער, דאָס הייסט, וואָס נעמלעך עס האָט געזאָלט געשפילט ווערן. קיין פּאזונדער געשריבענער אַפּיש איז נישט געווען. אויף

דער צווייטער, אויף דער דריטער כאַרשטעלונג האָט זיך איבע-
ריקנס יאָ באַוווּזן איינער, אָנגעשריבן דורך באַקלוישניען פֿאַר די הערן
אַפיצירן און בכלל פיינערע באַזוכער, וואָס האָבן באַערט אונדזער
טעאָטער נאָך אויף דער ערשטער פֿאַרשטעלונג מיט זייער באַזוך.
נעמלעך: פֿון די הערן איז געקומען געוויינטלעך דער וואַך-אַפיציר
און איינמאָל איז אַריינגעגאַנגען דער דיזשורנע איבער די וואַכן אַליין.
עס איז אויך אַריינגעגאַנגען איינמאָל דער אינווייניער-אַ-יציר: אָט,
אויפן פּאַל פֿון אַזעלכע באַזוכער איז דאָס געשאַפן געוואָרן דער
אַפיש מען האָט זיך פֿאַרגעשטעלט, אַז דער רוּם פֿון טורמע-טעאָ-
טער וועט אַפֿקלינגען ווייט אין כעסטונג און אַפילו אין שטאָט,
נאָך מער דערפֿאַר, וואָס אין שאַט איז נישט געווען קיין טעאָטער.
מען האָט געהיט, אַז עס איז צונויפגעשטעלט געוואָרן אין כּאָר-
שטעלונג פֿון ליבהאַפער, און נישט מער. די אַרעסטאַנטן האָבן
ווי קינדער, זיך געפֿריידט מיט דעם קלענסטן ערפֿאַלג, זיי האָבן
זיך געיימט. „ווער קען וויסן, — האָבן זיי געטראַכט און גערעדט
באַ אַנדז וועגן זיך און צווישן זיך: — אפשר, אויך די העכסטע
באַטשאַפֿטוואַ וועט זיך דערוויסן; זיי וועלן קומען אין זען; זיי וועלן
זען דאָמאַלט, וואָס פֿאַר אַן אַרעסטאַנטן עס זיינען פֿאַרהאַן. דאָס
איז נישט קיין פֿרַסאַע, זעלבנערישע פֿרשטעלונג, מיט טשוטשעלעך
דאָרט, מיט שווימענדע שיכלעך, מיט בערן בייענדיקע און קאָזעס.
דאָ זיינען אַקטואַרן, אמתע אַקטואַרן, פּריזישע קאָמודיעס עפֿילן
זיי; אַזאַ טעאָטער איז אַפילו אין שאַט נישטאָ. באַ דעם גענעראַל
פּראָסימאָוו איז געווען איינמאָל, זאָגט מען, א פֿאַרשטעלונג און עס
וועט נאָך זיין. נו, איז אפשר נאָר מיט די קאָסטיומען וועלן זיי אויס-
געמען און וואָס אַמפּאַלאַנגט דעם ראַזאַוואַר? איז ווער ווייסט
צו ער קומט נאָך צו אונדזערן. צום גובערנאַטאָר וועט עס נאָך אפשר

* רעזן, פֿאַרשטעלן.

דערגיין, און — מיט וואָס דער טייוול קען אלץ שפּאַסן? אפּשר
 וועט ער נאָר אליין וועלן קומען זײַן. אין שטאָט איז דאָך נישטאָ
 קיין טעאָטער... " מיט איין וואָרט, די פּאַנטאָזיע פון די רעסטאָנאָטן,
 ב. זונדערס נאָכן ערשטן ערפּאָלג, איז דערגאַנגען אין די יום-
 טובים ביז דער העכסטער שטיפּע, שיער נישט ביז אויסצייכנינגען
 אָדער ביז פּאַרקלענערן דעם טערמין פון קאַטאַרגע, כאָטש אין דער
 זעלבער צייט האָבן זיי אליין אויך פּמעט באלד אויף דעם גיטמו-
 טיקסטן אָפּן אָנגעהויבן צו פּאַכן פון זיך. מיט איין וואָרט, דאָס זיי-
 גען געווען קינדער, פּאַרשטענדיקע קינדער, נישט קינדער אויף
 דעם, וואָס טייל פון די דאָזיקע קינדער זיינען שוין אַלט געווען צו
 פּערציק יָר. נִר נישט יונקער אויף דעם, וואָס עס איז נישט געווען
 קיין אַפּיש, האָבן אַך שוין געוואָסט אין די הויכט-טריכן דעם
 אינהאַלט פון דער פּאַרשייענדיקער פּאַרשטעלונג. די ערשטע פּיעסע
 איז געווען: "די קלוגער פּיליאַטקע און כיראַזשקע." באַ לושין האָט
 נאָך מיט אַ וואָך פאַר דעם פּאַרשטעלונג זיך געריכט פאַר מיר, אַז
 די רעָל כּוֹן פּיליאַטקע, הע כּע ער האָט גענומען אויף זיך,
 וועט זיין אזוי פּאַרגעשטעלט, אַז אויך אין סאַנקט-פּעטערבורגער
 טעאַטער האָט מען נאָך געלעכט נישט געווען. ער איז אַרויסגע-
 גאַנגען אַבער די קאַזאַרמעס, זיך אומרהינזענדיק און אומפּאַרשעמט
 געריכט און זונגען מיט דעם עפעס אויך אזוי גוטמוטיק, און
 זיין אַל פּלוגט נר נלוגליןק וויין עפעס, טעאַטערדיקס, דאָס
 היינט, פון זיין רעָל, — און אַלע פּאַכן, צי עס איז יאָ פּאַכעדיק,
 צי נישט פּאַכעדיק דאָס, וואָס ער ווייזט. איבעריקס, מען זאָרף
 מִדָּה זיין, זי אויך דאָ האָבן די ארעסטאַנטן געקענט זיך האַלטן
 אן זייער ווערט אָפּזיטן: עס האָבן זיך אַנטציקט מיט באַקלוישונס
 שטיקלעך און זיינע דערציילונגען וועגן קינטיקן טעאַטער, אָדער
 נאָר דער נאָר יונגער און גרינער עולם, אָן אַ סגעהאַלטנדיקייט,
 אָדער די שוין נאָר באַדייטנדיקסטע פון די אַרעכטאַנטן, וועמעס

אויסצריטעט עס איז שוין געווען פעסטגעשטעלט, צוויי, אז זיי
העבן שוין גערנישט געזאגט וואָס כּוּרָא צו העבן כּרִיִּי אויסצו-
זריקן זייערע געפילן, אַ וואָסערע זיי זאָלן נישט זיין, אפילו פון
דער גאַנצער (דאָס הייסט, לויט די טורמע-באַגריפן, נון דער
נישט אָנשטענדיקער) אייגנשאַפט. די איבעריקע אַ-ער העבן
אויסגעהערט די קלאַנגען און מיינונגען שווייגנדיק; וואָס אַן אמת,
נישט פאַראַרטיילט, נישט צופגעווענדט, נאָר מיט אַלע כּוּחֹת זיך
באַמיט צו באַציען צו די קלאַנגען וועגן טעאָטער גלייכגילטיק און
אפילו טיילווייז אַיך אַ ביסל פון אויבן אַראָפּ נאָר שוין אין דער
לעצטער צייט, פּמעט שוין אין טאָג פון דער פאַרשטעלונג, האָבן
אַלע אָנגעהויבן זיך צו אינטערעסירן: וואָס וועט זיין? ווי האַלט
עס מיט אַנדערע? וואָס זאָגט דער פּלאַן-מאַיאָר? צי וועט געליב-
גען אויך צוויי, ווי אין פאַר פאַרגאַנגענעם יָרָ? און אַ. וו. באַקלוישן
האַט מיר פאַרזיכערט, אַז אַלע אַקטיאָרן זיינען צוגעקליבן אויס-
געצייכנא, יעדער „אויף זיין אַרט“. אַז עס וועט אפילו אויך
אַ פאַרהאַנג זיין, אַז פּיליאַטקינס פּלאַ וועט שפּילן סיראַטקיין, —
און אַט וועט איר אַליין זען, ווי ער זעט אויס אין ווייבערישן
אַנטון! — האָט ער געזאָגט צווינקענדיק און ציקנאָקנדיק מיט דער
צונג. די ווילטעטיקע גוט-באַזיערן וועט האָבן אַ קלייד מיט
אַ פּאַלערינקעלע, און אַ שירעם אין דער האַנט,
און דער ווילטעטיקער גוט-באַזיער וועט צוויסקומען אין אַן
אַפיצירישן סורדוט מיט אַקסעלענדער און מיט אַ שפיצרוטל. דער-
נאָך איז געאַנגען אַ צווייטע פּיעסע, אַ זראַמאַטישע: „קעדריל —
דער פּרעסער“. דער נאָמען האָט מיך זייער פאַראַנטערעסירט.
נאָר ווי איך האָב מיך נישט נאָכגעברענגט אויף דער דאָזיקער
פּיעסע, — האָב איך פאַרלייפיק גאַרנישט געקענט געוויזן ווערן.
איך האָב מיך נאָר דערוואַסט, אַז זי איז גענומען געוואָרן נישט פון
קיין בוך, נאָר פון אַן אַפּשריפט, אַז די פּיעסע האָט מען באַ-

קינען בא זענען א דעמיסיונירען אונטער-אָפּיצ ר, אויף דער פּאַר-
 שטעט, וועלכער האָט מכתבא גליין אַמאָל צוטייל גענומען אין דעם
 פּאַרשטעלן זי ערגעץ אויף א זעלנערישער סצענע. ביי אונדז
 זיינען אין די היינטע טעטע און גופערנישע, באמת דאָ זעלכע
 טעאטער-פיעסן, וועלכע זיינען, ווי עס וואָלט זיך גיקענט דאָסן,
 קיינעם נישט באַ אנט, וועלכע זיינען, אפשר, אין ערגעץ ק' נמאָל
 נישט געדוקט גוואָרן, נאָר וועלכע האָבן זיך פון זיך גליין וון
 ערגעץ וווּ גוואָרן און זיינען אן אמבאזינגטע גויסווענדיקייט פון
 יענען פּאָלקס-טעאטער אין א געיסן טייל פון רוסלאַנד. גאמט:
 איך האָב געזאָגט פון „פּאָלקס-טעאטער“. עס וואָלט זייער גון
 זייער גוט געווען, ווען עס וואָלט ווער פון אונדזערע פּאַרש ר זיך
 פאַרנומען מיט די נייע זון מער ערנסטע, ווי ביז אַזינד, פּאַרשונ-
 גען וועגן פּאָלקס-טעאטער, וועלכעס איז דאָ, עקסטרעם און איז
 אפילו, קען זיך, גורבישט אַזוי נישטיק, איך העל נישט גלייבן, אַז
 אַלץ, אַז דאָס אַלץ, האָט איך האָב געווען דערנאָך באַ אונדז אין
 אונדזער גורביש-טעאטער וואָל זיין אריסגעראַכט דורך אונדזערע
 אַרעסטנטן אַליין, דאָ איז נייטיק געווען אַן איבערנעמען בירושה
 איינמאָל באַשטימטע רירמען און באַגריפן, וואָס גייען א בער פון
 דור צו דור לייטן זכרון, פון גאָר אַלטע צייטן. זכון דאָרף מען זיי
 באַ זעלנער, באַ פּאַפּיריק-אַרבעטער, אין פּאַפּיריק-שטעט און אפילו
 אין טייל, וומבאקטע אַרימע שטעטלעך צווישן פּאָלק, זיי זיינען
 צופעליטן גוואָרן אויך אין די דערפער, אין די גופערניש-טעטע,
 צווישן די הויף-מענטשן פון די גרויסע גויס-באזיצערישע הייזער.
 איך מוין אפילו, אַז א סך אַלטע פיעסן זיינען זיך צעגאנגען איבער
 רוסלאַנד און איבערשריפטן, נישט אנדערש, ווי נאָר דורך הויף-
 מענטשן פון די גוטבאזיצערס. די אַמאָליקע אַלטע גוטבאזיצערס און
 מַזְסִיקווער גרויס-לייט פלעגן האָבן אייגענע טעאטערן, וואָס זיינען
 באַשטאָנען פון גרויסען פון די הויף-מענטשן, און אַט אין די דאָ-

זיקע טעאטערן טאקע האָט אויך באַקומען איר אָנהייב אונדזער
 פּאַרסט מליכע דראַמאטישע קונסט, וועמענס סימנים עס זיינען אומ-
 צווייפּלעהפט, וואָס אַמבאַלאַנגט אָבער צו „קעדריל, דעז פּרעכער“.
 איז, ווי שטאַרק איך האָב נישט געוואָלט, האָב איך דאָך פּאַרלייפיק
 גאַרנישט געקענט געוואַיר ווערן וועגן אים, אַ חוץ דעם, וואָס אויף-
 דער סצענע באַווייזן זיך עלעכטע גייסטער און טראַגן אַוועק
 קעדרילן אין גהינום-אַרין. נאָר וואָס עס באַדייט אַזוינס קעדריל,
 און פּאַרוואָס ענדלעך קעדריל און נישט קיריל? צי איז דאָס
 אַ רוסישע אָדער אַן אויסלענדישע אַפּשטאַלונג? — דאָס האָב איך
 אויף קיין פּאַר נישט געקענט געוואַיר ווערן. צום סוף איז געמאַרדן
 געוואָרן, אַז עס וועט פּאַרגעשטעלט ווערן „אַ פּאַנטאַמינע אונטער
 דער באַגלייטינג פון מוזיק“. אַוודאי איז דאָס אַלץ געווען זייער אינ-
 טערעכאַנט. אַקאַדאַרן זיינען געווען אַ מענטשן פּופּען, אַלץ פּלינקע
 און ווילע יונגען. זיי האָבן אַי ומגעשטיפט באַזונדער, געמאַכט רע-
 פּעטיציעס, טיילמאַל הינטער די קאַזאַרמעס, זיך געהיטן, באַהאַלטן,
 מיט איין וואָרט, זיי האָבן געוואָלט פּאַרוונדערן אַנדזן אַלע מיט
 עפעס אומגעוויינטלעכס און אומדערוואַרטעטס.

אינדערוואַכן איז די טורמע פּאַרמאַכט געוואָרן פּרי, ווי נאָר
 עס האָט אָנגעהויבן נאַכט ווערן. אין יום-טוב פון קריסטוס-געבורט
 איז געמאַכט געוואָרן אַן אויסנאַם: מען האָט נישט צוגעמאַכט פּינ-
 עס האָבן זיך נישט באַוויזן שטערן. די דאָזיקע פּאַרלייכטערונג
 איז אייגנטלעך געאַכט געוואָרן צוליבן טעאַטער. אין באַרלויף
 פון יום-טוב, האָט מען געוויינלעך יעדן טאָג, פּאַרנאַכט, געשיקט
 פון טורמע מיט אַן אונטערטעניקטער ביטע צום וואַך-אַפיציר:
 „ער זאָל רעלייבן דאָס טאַג און נישט צומאַכן אַ פּיסל
 לענגער די טורמע“, צוגעבנדיק, אַז אויך נעכטן איז געווען דאָס
 טעאַטער און מען האָט לענגער אָפּן געהאַלטן, אין עס זיינען קיין
 שום אומאַרדונגען נישט געווען. דער וואַך-אַפיציר האָט זיך אַזוי

באַטראַכט: „קײן אומאָ-דונגען זײַנין באַמת געכאַן נישט געדען
 און אויב זײ גיבן שוין אַליין דאָס וואָרט, אז עס וועלן אויך היינט
 נישט זײן, הייסט עס, אז זײ וועלן אַליין אויף זיך אַכטונק געבן,
 און דאָס איז בעסער פאַר אַלץ. דערצו נאָך, זאָל ער נישט דער-
 לויבן די פאַרשטעלונג, וועלן זײ נאָך (ווער הייסט זײ, דאָס זײנען
 דאָ- קאַטאָרזשיקעס) זיכער עפעס אומישנע אַפּאָן פאַר כּעס און
 אויך די וואָך-לייט אַנזערפירן. ענדלעך איז אויך דאָס: אויף
 דער וואָך צו שטיין איז אומזטיק, און דאָ איז אַטעאטער, און
 נישט קײן פּראָסט זעלבעריש, נאָר אַן אַרעסטאַנטישעס, און די
 אַרעסטאַנטן זײנען אַן עולם, אַן אַנטערעסאַנטער: עס וועט היימלעך
 זײן צו זען, און זען, האָט דער וואָך-אַפיציר שטענדיק דאָס רעכט
 געהאַט.

עס וועט קומען אַנצופאַרן דער דיושורנע: וווּ איז דער
 וואָך-אַפיציר? — ער איז געגונגען אין כּורמע אַרײַן די אַרעס-
 טאַנטן צײַלן, די קאַזאַרמעס צומאַכן — דער ענטפּער איז אַ גליי-
 כּער און דער תּירוץ איז אַ גוטער. אויף אַזאַ אײַפּן האָבן די וואָך-
 אַפיצירן יעדן אָונט אין פּאַרלױף פּון גאַנצן יום-טובּ דערלױבט
 דאָס טעאָטער און נישט צוגעמאַכט די קאַזאַרמעס ביז שפּעט אין
 אָונט. די אַרעסטאַנטן האָבן שוין פּריער געזוסט, אז פּון דער וואָך
 וועט נישט זײן קײן שטערונגען, אין זײ זײנען געווען רױק.

אַ זײגער זיבן איז געקומען נאָך מיר פּיעטראָוי, אין מיר זײ-
 גען צוזאַמען אוועק אויף דער פּאַרשעלונג. פּון אונדזער קאַזאַרמע
 זײנען געאַנגען פּעזעס אַלס, אַ חײז דעם טשערניגאַווער אַלס-גלױ-
 ביקן און די אַליאַק. די פּאַליאַקן האָבן זיך נאָר אויף דער לעצ-
 טער פּאַרשעלונג, דעם פּערטן יאַנאַר, אַנטשלאָסן צו זײן אין טע-
 אטער, און דאָס אויך נאָר נאָך אַ כּך פּאַרזיכערונגען, אז דאָרט איז גוט
 און פּריילעך און נישט געמע לעך. דאָס מײַגוסן זיך מיט זײ פּון די
 פּאַליאַקן האָט די קאַטאָרזשיקעס גאַרנישט אויפגערייצט, אין זײ

זיינען אויפגענומען געווארן דעם פערטן יאנואר זייער העפלעך. מען
 האט זיי אויף אדורכגעלאזט אויף די בעסטע ערטער. וואס קאמפא-
 לאגט היידער די טשערקעסן און באזונדערס יסאי פאמיטשן, איז
 פאר זיי אונדער טעאטער געווען אן אמתיק פארגעניגן. יסאי
 פאמיטש האט יעדעס מאל געגעבן צו דריי קאפעקעס, און דאס לעצט-
 טע מאל האט ער ארויפגעלייגט אויפן טעאטער צען קאפעקעס, און
 א גליקעליקייט האט זיך אויסגעדריקט אויף זיין פנים. די אקטיארן
 זענען באשלאסן צווישנעמען פא די אנוועזנדע, וויפיל ווער עס
 וועט געבן, אויף די אויסגאבן פון טעאטער און פאר זייער אייגענער
 אונטערשטאר קונג. פיעטראו וואס פארזיכערט, אז מ'ך וועט
 מען דערפארן אויף אינעם פון די בעסטע ערטער, ווי א בורזעליט דאס
 טעאטער זאל נישט זיין, אויף דעם גרונט, וואס איך, אלס רייכערער
 פאר אנדערע, וועל אודאי אויך מ'ר געבן, און דערצו נאך בין
 איך דאך אויך א גרעסערער מביק, ווי די אנדערע.

אזוי איז טאקע געווען. נאך איך וועל פארטייגן פרויער דעם
 זאל און די איינגעדרוטקייט פון טעאטער.

זי מ'ליטערישע קאזארמע אנדערע, אין העלכער עס איז איין-
 געארידנט געווען דאס טעאטער, איז געווען פון א טריט פאפוען זי
 לענג. פון דרויסן איז מען ארויפגעגאנגען אויפן גאנצן, פון גאנצען אין
 הייז אריין און פון הייז אין קאזארמע אריין. די דאזיקע לינגע
 קאזארמע ווי איך האב שוין געזאגט, איז געווען פון א באזונדערער
 ארייכמונג. די נאמען האבן זיך געצויגן אין איר פא דער וואנט,
 אזוי, אז די מיט שטוב איז געפלין ל'דיק. א העלכט פון דער שטוב
 זי נאנטסטע צום אריינקום פון גאנצן, איז אפגעגעבן געווען פאר די
 צווייטער, די צווייטע העלכט ווידער, וועלכע האט זיך געגרעעצט
 מיט דער צווייטער קאזארמע, איז באשטימט געווען בלויז פאר דער
 טענע. קודם-כל האט מ'ך איבעראשט די פארהאנג. זי האט זיך גע-
 צויגן אויף א טריט צען אין דער ברייט פון דער געבוער קאזאר-

פון די פארהאנג איז געווען אזא טייערע, אז עס איז אין אמתן געווען
 פון האָס זיך צו הונדערן אַ הויך דעם, איז זי געווען געמאָלט מיט
 אייל-פארב; עס זיינען געווען אויבערמאָלט ביימער, גלעזאָנקעס, טייכן
 און שטערן. זי איז צונויפגעשטעלט געוואָרן פון לייחונט, פון אַלע
 און גייט, האָס יעדער איינער האָט געגעבן און געשענקט; פון אַל-
 טע אַנטשעט און העלדער, ווי עס איז צונויפגעבליבע אין איין גרויסער
 פאַלע, און צעלעקן, איז איין טייל אירע, און העלדער עס האָט
 שוין נישט געקליקט קיין לייחונט, געווען פשוט פון פאפיר, און
 אויטענעוונט צו בייגן אין פארשידענע קאנציליאַריעס און פריינד-
 סטועס. אונדזערע פאַלער היידער, צווישן העלבע עס האָט זיך אויס-
 געצייכנט און צוילען — א—ו, האָבן זיך באַמיט אַפצוהאַרבען און
 באַמאַלן עס דער בעקט איז געווען אַ וונדערבארער. אזא דאָקטער
 האָט געברייטע אפילו די אומעטיקטע און קליינלעכסטע ארעסטאנטן,
 העלבע האָבן זיך, ווי גאָר עס איז געקומען צו דער פאַרשטעלונג,
 ארויסגעדין אלע אַן אויסנאָם פאַר פונקט אונטער קענדער, ווי די
 היציקסטע פון זיי און אומגודליקסטע אלע זיינען געווען זייער צו-
 פרידן, אפילו באַרימערש צופרידן, די באַלייכטונג איז באַשטענען
 פון עטלעכע העלבע ליכטלעך, צעשוויטענע אויף שטיקלעך. פאַר
 דער פארהאנג זיינען געשאַנען צוויי בענק פון קוק, און פאַר די
 בענק דרייטיר שטילן, העלבע האָבן זיך געפונען אין צימער פון
 די אונטער-אַפיצירן, די שטולן זיינען באַשטימט געווען אויף אַ צו-
 פאַר, פאַר די העכסטע פערזאָנען פון אַפיצירן-באָרוף, די בענק ווי-
 דער — פאַר די אונטער-אַפיצירן און די אינשינערן-שרייבערס, קאָנ-
 דוקאַרן און איבעריקע, כאָטש זיך נאָטשאַלסטאָף, גאָר נישט פון
 אַפיצירן-באָרוף, איםן פאַר, ווען זיי וואָסן אַ קוק געבן אין טור-
 פּע צרייך, אזוי איז סאַקע געווען: קיין זייטיקע באַזוכער האָבן באַ-
 אונדז נישט געפּלעגט דעם גאַנצן יום-טוב; איין אָונט זיינען געקו-
 מען טער, אַ צווייטן ווייניקער, און גויף דער לעצטער פאַרשטעלונג

איז נישט געבליבן קיין איין נישט פארנומען אַרט אויף די בענק-
 לעך. און ענדלעך, שוין נאָך וי בענק, זיינען געשטאנען די אַרעס-
 טאנטן, אויס אַכטונק צו די באַזוכער, אָן די היטלען, אין די קורט-
 קעס אָדער פעלצלעך, נישט קאָנדיק אויף דער שטיקנדער הייסער
 לופט פון ציימער. פאַרשטייט זיך, אַז אַרט פאַר די אַרעסטאַנטן איז
 איבערגעלאָזט געוואָרן זייער ווייניק. נאָר אַ הויז דעם, וואָס אייבער
 איז פשוט געלעגן אויפן אַנדערן, באַזונדערס אין די אונטערשטע
 רייען, זיינען נאָך אויך געווען פאַרנומען די נאַרעס, די קאַלסיס, און
 עס האָבן זיך, ענדלעך, געפונען ליבדאָבער, וואָס האָבן זיך שטענ-
 דיק געדרייט אַרום דעם טעאַטער, אויך אין דער צווייטער קאָזאַר-
 מע, וועלכע האָבן שוין פון דאָרט, פון די אונטערשטע קאַלסיס אַפער,
 אַרויסגעקוקט אויף דער פאַרשטעלונג. די ענגשאַפט אין דער ערשטער
 העלפט קאָזאַרמע איז געווען אַן אימאַטירלעכע און מען האָט זי אפשר
 געקענט פאַרגלייכן מיט דער ענגשאַפט און שטיקעניש, וועלכע איך
 האָב נישט לאַנג צוריק געזען אין באָד. די טיר אין הויז אַריין איז גע-
 ווען אָפן; אין הויז, אין וועלכן עס איז געווען צוואַנציק גראַד פראַכט,
 האָט זיך אויך געפאַקט דער עולם. אונדז: מיך און פיעטראָוון, האָט
 מען באַלד אַדורכגעלאָזט פאַרויס, כמעט ביז צו די בענק, וווּ מען
 האָט אַ סך בעסער געזען, ווי אין די אונטערשטע רייען. אין מיר
 האָבן זיי טיילווייז געזען אַן אָפשאַצער, אַ מבין, וועלכער איז שוין
 געווען נישט נאָר אין אַזעלכע טעאַטערן; זיי האָבן געזען, אַז באַ-
 קלושין האָט די גאַנצע צייט זיך פאַראַטן מיט מיר, און זיך באַ-
 צויגן צו מיר מיט אַכטונק; בין איך, הייסט עס, אַצינד דער מענטש
 פון אַכטונק און פּוּד. לאַמיר זאָגן, די אַרעסטאַנטן זיינען געווען
 מענטשן בעל-גאוהדיקע און לייכטזיניקע בוז אין דער העכסטער
 שטופע, נאָר דאָס אַלץ איז געווען נאָר געמאַכט. די אַרעסטאַנטן
 האָבן געקענט לאַכן פון מיר, זעענדיק, אַז איך בין זיי אַ שלעכ-
 טער צוהילפער ביי דער אַרבעט. אַלמאַזאָו האָט געקענט מיט פאַר-

אכטווק קיין אויף זונדן דוואַריאנעס, שטאַלצירנדיק קעגן אונדז
מיט זיין קענען דורכברענען אללאַבאסטער נאָר צו די פארפאַלגונג-
גען זייערע און דעם אָפּשפּעטן פון אונדז, איז געווען צוגעמישט
אויך עפעס אַנדערש: מיר זיינען דאָך אַמאָל געווען דוואַריאנעס; מיר
האַבן געהערט צו דער זעלבער קלאַס מענטשן, וואָס זייערע געווע-
זענע הערן, וועלכע זיי האָבן נישט געקענט געדענקען צום גוטן.
נאָר צינד, אין טעאָאָר, האָבן זיי אָפּגעטרעטן פאַר מיר. זיי האָבן
אַנערקענט, אַז דאָ קען איך אירטיילן בעזער פאַר זיי, אַז איך האָב
מער געזען און ווייס מער פאַר זיי. די, וואָס זיינען צום ערגסטן
גענייגט געווען צו מיר (איך ווייס דאָס) האָבן אויך אַצינד געוואָלט,
אַז איך זאָל לויבן זייער טעאָאָר און האָבן, אַז דער מינדסטער
פּאַרטיידיקונג פאַר זיך, מיך געלאָזט אויפן בעסטן אָרט. איך אירטייל
אַצינד, דערמאָנענדיק זיך מיין ד.מ.אָסטיקן איינדרוק. מיר האָט זיך
פאַר דאמאָלס געדאַכט, איך געדענק דאָס, — אַז אין זייער ער-
לעכן משפט איבער זיך, איז געווען לחלוטין נישט קיין דערנידע-
רונג, נאָר אַ געפיל פון זעלבטאָוערט. דער העכסטער אין שאַרפּס-
טער כאַראַקטעריסטישער שטריך פון אונדזערע נאָלעס-מענטשן
איז — דאָס געזיל פון גערעכ יקייט זון דאָס דורשאַן נאָך איר
פון דעם כּיטרען שפיצל אָבער צו זיין דער ערשטער אומעטום, וואָס
עס זאָל נישט געשען, צי דער מענש איז עס יאָ ווערט, צי נישט —
דאָס גייט באַם פּאַלק נישט אָן. עס איז גענוג נאָר אַראָפּצונעמען
די אויסערל כּע אַרויפגעזויגענע שאַל און אַ קוק צו טון אויפן
קערנדל אַליין אַ ביסל אויפּמערקזאַמער, אַ ביסל בענטער, אַן פאַר-
אירטיילן — און מען דערזעט באַם פּאַלק אַזעלכע זאַכן, וועגן
וועלכע מען האָט אַזוי חלומען נישט געקענט. נישט קיין סך
קענען אויסזערען דאָס פּאַלק די חכמים אונדזערע. איך וועל אַפּילו
מיט זיכערקייט נאָגן פאַרקערט: זיי זליין דאַרפן זיך נאָך דערני-
דערען.

פיעטראָוו האָט מיר נאָווו געזאָגט, ווען מיר האָבן זיך ערשט
 געקליבן אין טעאָטער אַרײַן, אז ביך וועט מען דורכגאַנג פאַרויס
 אויך פאַרדעם נאָך, וואָס איך וועל געבן מער געלט, קיין באַ-
 שטימטע פּרייז גיט נישט געווען, יעדער האָט געגעבן, וויפיל ער
 האָט געקענט אָדער וויפיל ער האָט געוואָלט. כמעט אלע האָבן אַרויס-
 געלייגט עפעס, כּאָטש צו גראַשן, הען מען איז גינגאָגען צונויט-
 געמען אויפן טעלער. נאָר אויב מען האָט מיך דורכגעלאָזט פאַרויס,
 ליילייוו איך פאַרן געלט, אָנגעמענדיק, אז איך וועל געבן מער
 פאַר אַנדערע, איז ווידערמאָל, וויפיל געיל פון זעלבסאווערט איז
 געווען אן דעם! דו ביסט רייכער פאַר מיר, גיי-זשע פאַרויס, און
 כּאָטש מיר זיינען דאָ געלייך, נאָר דו וועסט אַרויפלייגן מער: פּאָלג-
 לעך, איז אזא באַזוכער, ווי דו, אָנגעזעמער פאַר די אַקטיאָרן, —
 דיר קומט זיך דאָס ערשטע אַרט דערפאַר, ווייל מיר זיינען דאָ נישט
 פאַר געלט, נאָר אויס אַכטונק, און דעריבער: סאָרט רן דאַרפן מיר
 זיך שוין אַליין. וויפיל אמתער איידעלער שאַלץ איז דאָ אין דעם.
 דאָס איז נישט קיין אַכטונק צום געלט, נאָר אַכטונק צו זיך אַליין.
 בכלל, איז צו קיין געלט, צו רייכטום, אין טורמע נישט געווען קיין
 באַזונדערע אַכטונק, באַזונדערס, אויב מען זאָל קוקן אויף אלע
 אַרעסטאַנטן אָן אונטערשיד, אויף דער מאַסע, אויפן אַרמעל, אויך
 געדענק נישט אַפילו קיין איינעם פון זיי, וואָס זאָל זיך ערנסט
 האָבן דערנאָדערן: צו ליב געלט, אויב עס זאָל אויסקו ען אַפילו צו
 באַזוכן זיי איינצוקוייט. עס זיינען געווען בעטלער, וואָס האָבן
 געבעטלט אויך באַ מיר... נאָר אין זען דאָזיקן בעטלען איז גע-
 ווען מער ווילדערשיקייט, שווינדלערישקייט, ווי די זאָך אַליין; עס
 איז געווען מער הומאָר, באַזוקייט. איך היינט נישט, צו איך דריק
 מיך אויס פאַרשטענדלעך... נאָר איך האָב פאַרגעסן אָן טעאָטער.
 צו דער זאָך.

ביז צום אויפהייבן פון דער פּאַרהאַנג האָט דאָס גאַנצע ציי-

מער פארזעטעלט מיט זיך א מערקווירדיק און זיי גר בילד.
 ערשטנס, די מחנה צושווער, א צונויכונג פון עס זען צונויפגעלאמטע,
 צוזאמענגעדריקטע פון אלע זייטן וועלכע האט מיט זומגעדולד און
 מיט א גליקלעכ אידרוק אויב פנים אפגעווארט דעם אנהייב פון
 דער פארשטעלונג. אין די אונזערשטע רייען — מענטשן, וואס זיינען
 געקראכן איבער אויפן צווייטן. א סך פון זיי האבן מיטגעברענגט
 שטיקער וואס פון קיין: אונזערשטעלנדיק ווי עס איז, בא דער
 וואנט אזא שטיק האלץ, איז דער מענטש ארויפגעקראכן דערויף מיט
 די פיס, זיך אנטשפארט מיט ביידע הענט און דער פלייצע פון דעם
 פאר אים שטייענדיקן, און נישט איבערבייטנדיק די לאגע, געשטא-
 גען אויף אזא אופן א שוה צוויי, אינגאנצן א צווייטער מיט זיך
 און מיט זיין ארט. אנדערע האבן זיך ארויפגעכאפט מיט די פיס אויפן
 אווון, אויף דעם אונזערשטן טרעפל, און אויך אזוי אפגעשטאנען די
 גאנצע צייט, אנטשפארנדיק זיך אויף די פאר זיי שטייענדיקע, וואס איז
 געווען גאר אין די אונזערשטע רייען, בא דער וואנט אין דער זייט
 איז, ארויכט פנדיק זיך אויף די בארעט, אויך געשטאנען א גרויסער
 עולם, איבער די כוויקאנאן. דא זיינען געווען גוטע ערטער. א
 מענטשן פון האבן זיך ארויפגעכאפט אויפן סאמע אווון און לינג-
 דיק אויף אים, אראפגעקרא. זיינען זיי דאס געווען גליקלעך! אויף
 די פענסטער-ביטער פון דער צווייטער וואנט האבן זיך אויך גע-
 פאקט גאנצן מחנות פארשפצטיקע, אדער אזעלכע, וואס האבן נישט
 געפונען קיין גוט ארט. אלע האבן זיך אויפגעפירט שטיל און פייך.
 יעדער האט זיך געוואלט ארויסווייזן פאר די הערן און באזעצער פון
 דער סאמע בעסטער זייט. אויף אלע פנימער האט זיך אויסגעדריקט
 די גאווסטע דערווארטונג. אלע פנימער זיינען געווען רויט אין נאס
 פון שווייס, פון דער היץ און דושנדיקייט. וואס פאר א מערקוויר-
 דיקער אפגראנץ פון קינדערישער פרייד, פון ליבע, ריינער צופריד-
 היט עס האט געשיינט אויף די דאזיקע צאקערטע, געשטעמפלעט

שטערנס אין באָן, אין די דאָזיקע בליקן פון די מינשטן יאָס זיי-
גען ביז אצינד געווען צוויי פּינסטער און טרויעריק, אין די אויגן,
וואָס האָבן טיילמאָל געגלאַצט מיט אזא שרעקלעכן פּייער! אלע זיי-
גען געוויין אָן היטלען, אן כּוּן דער רעכטער זייט האָבן מיר אלע קעפּ
אויסגעזען געגאָלטע. נאָר אָט הערט זיך אויף דער כּצענע אַ גערויש,
אַ גענאָרעריי. באַלד וועט זיך אויפהייבן די פּאַרזאָנג. אָט האָט אַ פּע-
שפּילט דער אַרקעסטער... דער דאָזיקער אַרקעסטער איז ווערט
דערמאָנט זי ווערן. אין דער זייט, אויף די גארעס האָבן זיך גע-
פונען אַ מענשן אַכט מוזיקאַנטן: צוויי פּידלען (איינע איז געווען
אין טורמע, די צווייטע האָט מען געבאַרגט באַ עמעצן אין פעס-
טונג, און אַן אַרטיסט האָט זיך שוין אַפּגעזוכט צווישן די אייגענע),
דריי באַלאַלייקעס, — אלע גלייך געמאַכטע, צוויי גיטאַרעס און אַ פּויק,
אַנשטאַט אַ קאָנטראַבאַס. די פּידלען האָבן נאָר געוואָיעט און געזאָגט,
די גיטאַרעס זיינען געווען געמיינע, פאַרדעם זיינען די באַלאַליי-
קעס געווען ווּנדערבאַרע. די פּלינקייט פון איבערקלויבן די סטרו-
קטור מיט די פינגער האָט זיך געקענט פאַרגלייכן מיט דעם גרעסטן
פּאַקיס עס זען געשפּילט געוואָרן בלויז טענן-ניגונים און די
היליענדיקסטע ערטער האָבן די באַלאַלייקעס-שפּילער אַ קלאַפּ גע-
טון מיט די פינגער-קנעכלעך אָן דער דעק פון דער באַלאַלייקע;
דער טאָן, דער געשמאַק, די אויספירונג, דאָס באַגליין זיך מיט די
אינסטרומענטן, דער כאַראַקטער פון ייבערגעבן דעם ניגון, — דאָס
אַלץ איז געווען אייגן, אַריגינעל, אַעסטאַטיש. איבער פון די גי-
טאַריסטן האָט אויך אויסגעצייכנט געקענט זיין אינסטרומענט, דאָס
איז געווען דער זעלבער פון די דוואַריאַנעס, וועלכער האָט דער-
הרגעט זיין פּאָלער. וואָס אַמבאַלאַנט ווידער דער פּויק, האָט זי פשוט
באוווּן ווּנדער; דאָ הייבט זי זיך אָן אויף אַ פינגער דרייען, דאָ
גייט מען מיטן גראָבן פינגער איבער איר פּלאַ אַ פּיר; דאָ הערן
זיך אַפּטע, קלינגענדיקע און איינערטיקע קלעפּ, דאָ גייט זיך פּלוצ-

לינק - די שטארקער, הויכער קלאנג, ווי מיט ארבעס אויף אים-
 צעליקע, קליינענע, זיך ברעזלענדיקע און שורשנדיקע קלאנגען
 א צעשט. ענדלעך האָבן זיך באוויזן נאָך צוויי האַרמאָניעס. ער-
 וואָרט, - איך האָב ביי דאמאָלס נישט געהאַט קיין באַגריף פון
 דעם, וואָס מען קען מאַכן פון די געוויינטלעכע, פשוטע פּאַלקס-אינ-
 סטרומענטן; דער איינקלאַנג פון די טענער, דאָס שפּילעוודיקייט, און
 הויפטזעכטלעך דער גייט, דער כאַראַקטער פון פאַרשטיין און איבער-
 געבן דעם טיפּסטן תּוֹך פון ניגון, זיינען געווען פשוט ווונדערבאַר.
 איך האָב וואָס ערשטע מאָל ערשט דאמאָלט אינגאַנצן פאַרשטאַנען,
 אַז עס איז דאָ אַ גרענעצלאָזע פרייע צעהיליעטקייט און פריילעכ-
 קייט אין די ווילדע און לעבעדיקע רוסישע טאַנץ-לידער. ענדלעך,
 האָט זיך די פּאַרהאַנג אויפגעהויבן. אַלע האָבן זיך אַריר געטאָן,
 אַלע האָבן איבערגעזעצט פון איין פּוס אויפן צווייטן, די זונטער-
 שטע האָבן זיך אויפגעשזעצט אויף די שפיץ נעגל; עמעצער איז
 אַראָפּגעפאַרן פון זיינע שטיקער האַלץ; אַלע ביי אַיינעם האָבן
 אויפגעפּנט די מילער און אָנגעשטעלט די אויגן, און א טיפּע שטיל-
 קייט האָט אַלץ אַרומגענומען. די פאַרשזעלונג האָט זיך אָנגעהויבן. .
 לעבן מיר איז געשאַנען אַלע, אין דער גרופּז פון זיינע
 ברידער אין אַלע איבעריקע טשע קעסן. זיי אַלע האָבן זיך ליידיג-
 שאַפטלעך צוגעבוּדן צום טעאטער און גינגאַנען דערנאָך יעדן
 אָונט. אַלע מיטלמאַנער, טאַטאַרן און אַנדערע, ווי איך האָב שוין
 באַמערקט נישט איין מאָל, זיינען שטענדיק ליידיגשאַפּטל כּע ליב-
 האַפּער פון אַלערליי טצונעט. לעבן זיי האָט זיך צוגעטויליעט אויך
 ייסאיי פאַמיש, וועלכער האָט זיך, ווי עס האָט אַייטגעזען, מיטן
 אויפהויבן פון דער פּאַרהאַנג, אינגאַנצן פאַרוואַנדלט אין הערן,
 אין קוקן און אין דער נאַווסטער, דורעטיקסטער דערוואַרטונג
 פון ווונדער און פאַרגעניג. עס וואָלט אפילו אַ רחמ'ות געווען, ווען
 ער וואָלט זיך אַנאוישט אין זיינע דערוואַרטונגען. דאָס ליבע גע-

זיכט פון אלעיען האָט געלויבטן מיט אזא קינדערישער, הערלעכער
פרייד, אז איך בין מודה, מיר איז שרעקלעך פריילעך געווען אויף
אים צו קוקן, און איך געדענק, אז איך האָב מיך יעדעס מאָל, באַ
יעדן קאָמישן אין פיינעם איינפאל פון אַן אַקטיאָר, ווען עס האָט
זיך דערהערט אַן אַלגעמיין געלעכטער, באַלד אויסגעדייט צו
אַלעיען און האָב אַ קוק געטון אויף זיין פנים. מיך האָט ער נישט
געזען: נישט צו מיר האָט ער דאַמאָלט דעם קיין געהאַט! נישט
זייער ווייט פון מיר, פון דער לינקער זייט, איז געשטאַנען אַן
אַרעסטאַנט, אַן עלטערער, שטענדיק אָנגעבורעטער, שטענדיק נישט
צופרידענער און וואַרטשענדיקער. ער האָט אויך באַמערקט אַלעיען,
און איך האָב געזען, ווי ער האָט זיך עטלעכע מאָל לייכט-
שמייכלענדיק אומגעדייט אַ קוק טון אויף אים: צוויי ליבלעך האָט
ער אויסגעזען: „אַלעי סעמעניש“ האָט ער אים גערופן, איך ווייט
נישט פאַרוואָס. מען האָט אָנגעהויבן מיט „פילאַטקין און מיראַש-
קען“. פיליאַטקע (באַקלושין) איז געווען אין אמתן פראַכטפול. ער
האָט געשפילט זיין ראָל מיט אַ ווונדערבארער באַרעכענטיקייט. עס
איז קענטיק געווען, אז ער האָט זיך אַריינגעשראַכט אין יעדער
פראַזע, אין זיין יעדער באַוועגונג. אין יעדן פוסטן וואָרט, אין
יעדן זשעסט זיינעם, האָט ער געקענט אַריינלייגן אזא זין אין באַ-
דייטונג, וואָס האָט אינגאַנצן געפאַסט צו דעם כאַראַקטער פון זיין
ראָל. גיט צו צו דער דאָזיקער מי, צו דער דאָזיקער ווונדערבארער
איינשאַרירונג אַ נישט געמאַכטע פריילעכקייט, פשוטקייט, נישט
געקינצלטקייט, און איר, אויב איר וואָלט געווען באַקלושניען, וואָלט
אומפאַדינגט אַליין איינגעשטימט, אז דאָס איז אַן אמתער, געבוי-
רענער אַקטיאָר, מיט אַ גרויסן טאַלאַנט. פיליאַטקען האָב איך
געזען נישט איינמאָל אין די מאַסקווער און פעטערבורגער טעאַטערן,
און איך זאָג מיט אַ זיכערקייט — די אַקטיאָרן פון די רעזידענץ-
שטעט, וואָס האָבן געשפילט פיליאַטקען, האָבן ביידע געשפילט

ערבער פאר באקלושניגען. אין פארגלייך מיט אים זיינען זיי געווען
 פיינאנער און נישט קיין אמתע מוזשיקעס. זיי האָט זיך זייער גע-
 האַלט פאַרשטעלן אַ מוזשיק. באַקלושניגען האָט אַ הויך דעם נאָך
 אויפגערייצט די קאָנקורענץ: אַלעמען איז באַווסט געווען, אַז
 אין דער צווייטער פּיעסע וועט די ראָל פּון קאַדרילן שפּילן
 דער אַרעסטאַנט פּאַדייקין, אַן אַקטיאָר. וועלכן אַלע האָבן עפעס
 געהאַלטן פאַר באַגאַבטער, פאַר בעסער פּון באַקלושניגען, און
 באַקלושין האָט געליטן פּון דעם, ווי אַ קינד. וויפּיל מאָל איז
 ער געקומען צו מיר אין די דאָזיקע לעצטע טעג און אויסגעגאַסן
 זיינע געלידן. צוויי שעה פאַר דער פאַרשטעלונג, האָט אים שוין
 געטרייסלט אַ פיבער. ווען מען האָט געלאַכט און געשריגן צו אים
 פּון המון: „גוט, באַקלושין, לעבעדיק, פּאַדליעק!“ — האָט דאָס
 גאַנצע פּנים זיינס געלייכטן פּון גליק, און אמתע באַגייסטערונג האָט
 געפינקלט אין זיינע אויגן. די סצענע פּון קושן זיך מיט מיראַשקען,
 ווען פּיליאַטקע שרייט צו אים פּרינער „וויש דין אָפּ!“ און ווישט
 זיך אליין אָפּ — איז אַרויסגעקומען שרעקלעך קאַמיש. אַלע האָבן
 זיך אזוי געקאַטשעט פּון געלעכצער. נאָר אינטערעסאַנטער פאַ- אַלץ
 זיינען מיר געווען די צושויער. דאָ האָבן זיך שוין אַלע געהאַלטן
 אָפּן, זיי האָבן זיך אָפּגעגעבן זייער פאַרגעניגן מיט דער גאַנצער
 פּרייקייט. געשרייען פּון צופּרידנהייט הערן זיך אַלץ אַפּטער און
 אַפּטער. אַט שטאַפּא אַיינער אונטער זיין חבר אין גיט אים שנעל
 איבער זיינע איינדריקן. אַפּילו זיך נישט רעכענענדיק און גאַרנישט
 זענענדיק אַפּילו, ווער עס שטייט לעבן אים; אַ צווייטער דרייט זיך
 פּלוצלינג, באַ עפעס אַ לאַכערדיקער סצענע, אויס מיט אַנטציקונג צום
 עולם, באַטראַכט שנעל אַלע, ווי אויפּפאַדערנדיק זיי צו לאַכן, מאַכט
 מיט דער האַנט און דרייט זיך באלד ווידער זשענדע אויס צו דער
 סצענע. אַ דריטער קנאַקט פּשוט צו מיט דער צונג און מ ט די פינג-
 גער און קען רוק נישט איינשטיין אויפן אָרט: און אזוי ווי עס

איז נישטאָ וווּ צו גיין, בייט ער בלויז איבער איין פיס אויפן צווייטן.
 באַם סוף פון דער פּיעסע, האָט די אַלגעמיינע פּריילעכע שטימונג
 דערגרייכט ביז דער העכסטער שטופע. אי בין גאַרנישט מגומ.
 שטעלט אייך פאַר די טורמע, קייטן, קנעכטשאַנט, לאַנגע כרויע-
 ריקע יאָרן פאַר זיך, אַ לעבן איינארטיק, ווי וואַסער-טראַפּן, אין אַ
 כּמורנעם האַרבסט-ט-ג — און פּלוצלינג האָט מען אַט די אַלע אינ-
 טערעדריקטע און פאַרשפּאַרטע דערלויבט אויף אַ שעה זיך אַיפ-
 צוהייטערן, זיך פּריילעך צו מאַן, צו פאַרגעסן זעם שווערן שלאַפּן
 איינצואַרדנען אַ גאַנץ טעאָטער, און נאָך ווי איינאַרונען. צום שטאַלץ
 און ווונדע- פּאָ דער גאַנצער שטאַט, — ווייס, הייסט עס, ווער מיר
 זיינען, וואָס פאַר אַן אַרנסטאַנטן! זיי האָט, פּאַרשטייט זיך, אַלץ גע-
 ווילט, זי קאַסטיונע, למשל. נס איז שרעקלעך נייגערק געווען פאַר
 זיי צו זען, לאַש, אַזא וואַקע אַטפיענין, אָדער ניעצויעכטאַיעוון,
 אָדער באַקלוישיגען אינגאַנצן אין אַנדע זע מלבושים, ווי אין די, אין
 וועלכע זיי האָבן זיי שוין אזוי פיל יאָר כּסדר יעדן טאַג געזען.
 „עס איז דאָך אַן אַרעסטאַנט, דער זעלבער אַרעסטאַנט, די קייטן
 קלינגען דאָך אַפילו באַ אים, און אַט גייט ער זיך אַרויס אַצינד
 אין אַ כּוורד, אין אַ קיילעכדיקן הט, אין אַ מאַנטל — פּונקט ווי
 אַ ציווילער! וואַנכנס האָט ער זיך צוגעאַכט, האָר. אַט האָט ער
 אַ טיכעלע אַרויס פון קעשענע אַרויסגעוואָרען, ער פּאַכט זיך אַפּ
 דערמיט, שטעלט מיט זיך אַ פּריץ פאַר, פּונקט, ווי ער וואַלט אַליין
 נישט מער און נישט ווייניקער ווי אַ פּריץ געווען!“ און אַלע זיי-
 גען אַנטציקט. „דער ווילטעטיקער גוט-פּאַזיער“ איז אַרויס אין אַן
 אַדייטאַנטישן מונדיר, אמת שוין זייער אַן אַלטיטשקן, מיט עפּאַלעכען,
 אין אַ הט; מיט אַ קאַקאַרדעלע און געמאַכט אַן אַמגעוויינטלעכען
 עפעקט. פאַר דער ראָל איז געווען צוויי אַהענגער, און — צי וועט
 מען גלויבן? — ביידע האָבן פּונקט, ווי קליינע קינדער, זיך שרעק-
 לעך צעקוינגט איבער דעם איבער מיטן צווייטן, ווער עס זאָל עפּילן:

ביידע האט זיך געגלייט צו באווייזן זיך אין אפיצירן-מונדר מיט
 די אקטל-פענדער! זיי האבן שוין אויסגעגלייכט אנדערע אקטיארן
 און צוגליפכנט מיט א מערהייט שטימען און קאזגעבן די ראָל גיעצ-
 ווע אינעם, נישט דערפאר, וואָס ער זאָל האָבן געווען אָנגעזעענער
 און שענער פּאַרן זוייטן. און אויף אזא אופן געווען פאסן שענער
 פאַר א הער, נאָר דערפאר, וואָס גיעצויעטאיעו האָט פארויזכערט
 אַלע, אז ער וועט זיך באווייזן מיט אַ שפּאַציר-שטעקעלע און וועט
 אזוי פּאָכן דערמיט און איבער דער ערד צייכענען, ווי אַן אמתער
 הער און דער בעסטער פראגא. וואָס אַטפיעזי וואָלט גאַרנישט אומ-
 שטאַנד געווען פאַרצושטעלן, ווייל ער האָט קיין אמתע הערן אפילו נאָך
 קיינמאַל נישט געזען. אין אמתן, גיעצויעטאיעו, ווי נאָר ער איז
 אַרוינגעווען מיט זיין פרייז פאַרן פּובליקום, האָט מער נישט גע-
 טו, ווי נאָך פלינק און שנעל געצייכנט מיט אַ דינעקע שטישע-
 ש עקעלע, וועלכעס ער האָט ערגעץ-ווי באַקומען, אויף דער ערד,
 האַלטנדיק דאָס, אפנים, פאר אַ צייכן פון דער העכסטער פרייז-
 קייט, גרעסער פראנטישקייט און שטאַלצקייט. מסתמא איז אים
 אַמאַר אין זיין קינדהייט, זייענדיק נאָך אַ באַרוועס הויף-יונגל, אויס-
 געקומען צו זען אַ שיינ געקליידטן פרייז מיט אַ שטעקעלע, און צו
 אַננצייכן זיך מיט זיין ק נען אזוי דריין דערמיט, און אַז איז
 דער איינדרוק: ווי אַיביק און נישט צום אַפּמעקן געבליבן אין
 זיין נשמה, אזוי, אז אַצינד, שוין אַלט זייענדיק דרייסיק יאָר, האָט
 זיך אים דערמאנט דאָס אַלץ, ווי אזוי דאָס איז געווען פּדי וואָס
 בעסער צו באַוויבערן און געווינען די גאנצע טורמע. גיעצויעטאיעו
 איז געווען אויף אזוי פיל פאַרטיפט אין זיין באַשעפטיקונג, אז ער
 האָט שוין אפילו נישט אויף קיינעם און נישט אין ערגעץ אפילו די
 אויגן נישט אויפגעהויבן. ווען ער האָט גערעדט האָט ער נאָר געהאַלטן
 אין איין נאָכקוין נאָך זיין שטעקעלע און דעם שפיצל פון שטעקע-
 לע, די הויכעטיקע גוט-באַזיערין איז אויך געווען זייער מערק-

חירדיק: זי האָט זיך באוויזן אין אן אלט אָפגעטראָגן מושלין-קלייד.
 וואָס האָט אויסגעזען ווי אן אמתע שמאַטע, מיט בלויע הענט און
 א האַלדז, א שרעקלעך אָפגעוויסטן און אן אָפגערויטן פנים, אין א
 ציגיינער-שלאָף-קופּקע, פארבונדן אונטער דער גאַמבע, מיט אַ שירט
 אין איין האנט און מיט אַ פעכער פון געמאליעוועטן פאַפיר אין
 דער צווייטער, מיט וועלכן זי האָט אָן אויפהער געפאַכט אויך
 זיך. אַ זאַלץ פון געלעכטער האָט באַגענגט די פריצה; אויך די
 פריצה אליין האָט נישט אויסגעהאלטן און עטלעכע מאָל אָנגעהויבן
 צו לאַכן. די פריצה האָט געשפילט דער אַרעסטאַנט איוואַנאָוו. סי-
 ראַטקיין, איבערגעטון פאַר אַ מיידל, האָט אויסגעזען זייער ליבלעך.
 די קופּלעזן זיינען אויך גוט אַדורך. מיט איין וואָרט, די פיעסע
 איז פאַרענדיקט געוואָרן באַ אַ פאַלקאָמענער און אַלגעמיינער צו-
 פרידנהייט. קיין קריטיק איז נישט געווען, און עס האָט אויך נישט
 געקומען זיין.

מען האָט אָפגעשפילט נאַכאַמאָל די אווערטירע: „סעני מאָי
 סעני“ און די פאַרהאַנג האָט זיך ווידער אויפגעוויבן. דאָס איז
 קעדריל. קעדריל עפעס אין דער פּאָם פון אַ דאָן זשאַן. אַלפּפּאַלס.
 וועלן אי דעם פריץ, אי דעם דינער די טיילאָנים, אין סוף פון
 דער פיעסע, אין גיהונם אַרין אוועקצאָפן. עס איז געשפילט געוואָרן
 אַ גאַנצער אַקט, נאָר דאָס איז, ווי עז ווייזט אויס, נאָר אַ טייל;
 דער אָנהייב און דער סוף זיינען פאַרלוירן געגאַנגען. עס האָט
 נישט געהאַט קיין שום זין און געדאַנק. די זאַך קומט פאַר אין
 רוסלאַנד, ערגעץ-וו אין אַ קרעטשמע. דער קרעטשמער פירט אַרין
 אין שטוב אַ פריץ אין אַ פּלאַשטש און אין אַ קיילעכדיקן צעדרייטן
 הוט, נאָך אים גייט נאָך זיין דינער קעדריל מיט אַ ריזע-קאַסטן
 און מיט אַ הון איינגעוויקלט אין בלויען פאַפיר. קעדריל אין אַ קורץ
 פעלצל און אין אַ לאַקיי-קראַווט. ער איז דאָס אויך דער פּרע-

* צוזאָם מן הוט.

סער. עס שפילט אים דער ארעסטאנט פאצייקן, באקלושונט קאן-
קירענט; דעם נריץ שפילט דער זעלבער איוואנאָאָ, וואָס האָט גע-
שפילט אין דער ערשטער פיעסע די ווילטעטיקע גוט-באווערן.
דער קרעטשמער, ניעצוועטאיעו, מאַכט באַקאנט, אז אין צימער
האַלטן זיך אויף טיילוואַגנים, אין ווערט פאַרשווינדן. דעו פריץ, אָן
אומעטיקער אָן פאַרוואַרגטער, מרוקעט פאַר זיך, אז ער האָט דאָס
שוין לאַנג געוואַסט, און הייסט קעדריץ: צעלייגן די זאַכן און צו-
גרייטן נאַכט-עסן. קעדריץ איז אַ פּחדן און אַ פרעסער. דערהערב-
דיק וועגן די טיילוואַגנים, ווערט ער בלייך און ציטערט ווי אַ בלאַט.
ער וואַלט צנטלאַפן, נאָר ער האָט מורא פאַרן פריץ. אין אַ הויך
דעם ווילט זיך אים אויך עסן. ער איז אַ נאַשער, אַ נאַר, כיטער
אויף זיין שטייגער, אַ פּחדן, נאַרט צפּ דעם פריץ אויף יעדן טריט
און אין דער זעלבער צייט האָט ער מורא פאַר אים. דאָס איז אַ
מערווירדיקער טיפּ פּוין אַ דינער, אין וועלכן עס דערקענען זיך נישט
דיינלעך און ווי אַ ווייטער אָפּקלאַנג די שטריכן פּוין לעפּאַרעלאַ, און
ווערט אין אַהן מערקווירדיק גוט איבערגעגעבן. פּאַצייקן האָט באַ-
שטימט טאַלענט, און איז, לויט מין מיינונג, נאָך אַ בעסערער אַקטי, ר
פּוין באַקלושינען. איך האָב, נאַרשטייט זיך, טרעפּנדיק זיך אויפן צווייטן
טאַג מיט באַקלושינען, נישט אַרויסגעזאָגט אינגאַנצן מין מיינונג:
איך וואַלט אים צופיל עגמת-נפש פאַרשאַפּט. דער אַרעסטאַנט,
וועלכער האָט געשפילט דעם נריץ, האָט געשפילט נישט שלע-
געפּוידערט האָט ער שרעקלעך, אָן אַן אינהאַלט; נאָר די דיקציע
איז געווען אַ גוטע, אָן אייסגעצייכנטע, די באַוועגונגען, ווי געהע-
ריק, בשעת קעדריץ פאַרעט זיך מיט די רייזע-קאַסטן, דרייט זיך
דערווייץ דער פריץ אַרום פאַר אַראַכט איבער דער סצענע און מאַכט
באַקאנט פאַר אַלעמען, אז אין היינטיקן אָונט פאַרענדיקט ער זיין
אַרומהאַנדערן. קעדריץ הערט זיך נייגזריק צו מאַכט העוויזות,
רעדט אַפּאַרט און מאַכט לאַכן מיט יעדן וואָרט די צושוער, אים

איז נישט קיין שאך זיין הער, נאָר ער האָט געהערט וועגן די
 טייוולאָגנים; ער וויל געוויזן ווערן וואָס דאָס איז אַזויגט, און
 אַט הייבט ער אָן זיך דורכצושמעסן און צו שטעלן כראָגן. דער
 הער איז אים, ענדלעך, מודיע, אז אַמאָל, אין עפעס אַן אומ-
 גליק, האָט ער זיך געווענדט צו דער הילף פון גיהאָל, און די
 טייוולאָגנים האָבן אים געהאַלפן, געראַטעוועט; נאָר אז היינט איז
 דער טערמין, און זיי וועלן אפשר היינט קומען. לויטן אַפּמאָך, נאָך
 זיין נשמה. קעדריל הייבט אָן שנעל צו ציטערן. נאָר דער פּריץ
 ווערט נישט אָן דעם מיט און הייסט זיך צוגרייטן נאכט-עסן, דער-
 הערנדיק וועגן נאַט-זסן, ווערט קעדריל אויסגעלעבט. נעמט אַרויס
 די הון, נעמט אַרויס בראָנפן, — און פלאַח-ייד רייסט ער אַליין
 אַפּ אַ שטיק פון דער הון און פאַרוזכט; דאָס פּובליקום כּאָכאַטשט,
 אַט האָט אַ סקריפּ געטון די טיר, דער ווינט קלאַפּט אין די אַלדנס.
 קעדריל ציטערט און פאַקט שנעל, כמעט אומבאַוויסטזיניק זיך
 אַריין אין מויל אַ גרויס שטיקל הון, וועלכעס ער קען אויך נישט
 אַראָפּשלינגען. ווידער אַ געלעכטער. „פאַרטיק“? שייט דער פּריץ,
 אַרומדרייענדיק זיך איבער דער שאַב, — „באַלד, הער...“ אַך
 וועל איך... צוגרייטן, — זאָגט קעדריל, זעצט זיך אַליין אַוועק
 צום טיש און הייבט אָן, גאַנץ רויק, אַליין צו פּרעסן דעם פּריצס
 עסן. דעם פּובליקום געזעלט, אַשנים, די געשיקטיקט און כּיטערע-
 קייט פון דינער און דאָס, וואָס דער פּריץ ווערט אַפּגענאַרט מען
 דאַרף אַנערקענען, אז אויך פּאַצייקין איז באַת ווערט געווען מען
 זאָל אים לויבן. די ווערטער: „באַלד, הער, איך וועל איך צו-
 גרייטן,“ האָט ער אַרויכגערעדט אויסגעצייכנט. זיננדיק זיך צו
 טיש, הייבט ער אָן עסן מיט זשעדנעקייט און ציטערט אויף באַ
 יעדן טריט פון באַלעבאַט, אז יענער זאָל נישט באַמערקן זיין
 שווינדל; ווי יענער גיט זיך נאָר אַ דריי אויפן אַרט, באַהאַלט ער
 זיך באַלד אונטערן טיש אַרונטער אין שלעפּט מיט מיט זיך די הון.

ענדלעך שטילט ער זיין ערשטן הונגער; עס איז צייט א טראכט
 צו טון וועגן באַלעבאַס. — „קעדריל, ס'וועט נאָך לאַנג געדויערן?“
 שרייט דער פּריץ. — פּאַרטיק-ס! — ענטפערט שנעל קעדריל, כאַפּן-
 דיק זיך, אז פארן באַלעבאַס וועט שוין כּמעט גאַרנישט בלייבן. אויפן
 טעלער ליגט טאַקע שוין נישט מער ווי איין הינעניש פּיסל. דער
 פּריץ, אן אומעטיקער און פּאַרזאָרגטער, גאַרנישט באַמערקנדיק,
 זעצט זיך צום טיש, און קעדריל שטעלט זיך מיט אַ סערוועטל פאַר
 זיין טיש. יעדעס וואָרט, יעדע באַוועגונג, יעדע מינע, וואָס קעדריל
 מאַכט, ווען ער, אויסדרייענדיק זיך צום נובּליקום, ווינקט אויפן
 שוטה, דעם פּריץ, ווערט באַגעגנט מיט אַ נישט גייגעהאַלטענעם
 געלעכטער פון די צושויער. נאָר אַט, ווי נאָר דער פּריץ הייבט אָן
 צו עסן, באַווייזן זיך בלאָד די טייוולאַנים. דאָ קען מען שוין
 גאַרנישט פאַרשטיין, אויך די טייוולאַנים באַווייזן זיך עפעס שוין
 צופיל נישט מענטשלעך אין די זייטיקע קוליסן עפנט זיך אַ טיר
 און עס באַווייזט זיך עפעס אין וויסן, אין אַנשטאַט דעם קאַפּ,
 האָט ער אַ לאַמטער כּיט אַ לי.ט. אַ צווייטער פּאַנטאַם אויך מיט
 אַ לאַמטער אין קאַפּ, האַלט אַ קאַסע אין די הענט. פּאַרוואָס לאַמ-
 טערן, פּאַרוואָס אַ קאַסע, פּאַרוואָס טייוולאַנים אין וויסן? קען זיך
 קיינער נישט דערקלערן. איבנריקנס וועגן דעם פּאַרטראַכט זיך
 קיינער נישט. מסתמא דאָרף שוין אזוי זיין. דער פּריץ דרייט זיך
 גאַנץ מוטיק אויס צו די טייוולאַנים און שרייט צו זיי, אז ער איז
 גרייט זיי זאָלן אים נעמען, נאָר קעדריל ציטערט ווי אַ האָז;
 ער קריכט אַרונטער אונטערן טיש, נאָר, נישט קוקנדיק אויף
 זיין גאַנצער שרעק, פּאַרגעסט ער נישט מיטצוכאַפּן פון טיש דאָס
 פלעשל. די טייוולאַנים פּאַרשווינדן אויף אַ מינוט; קעדריל קריכט
 אפער פון אונטערן טיש; נאָר ווי נאָר דער פּריץ נעמט זיך ווידער
 צו דער הונד, רייסן זיך דריי טייוולאַנים ווידער אַריין אין שטוב,
 כאַפּן דעם פּריץ כּון הינטן און כּרצגן אים אין גיהנום אַריין. „קעז-

ריל! ראטעווע מיך! — שרייט דער פריץ, נאָר קעדרייל האָט דאָס
 נישט אין זין. ער האָט אַצינד שוין אי דאָס פלעשל, אי דעם סע-
 לער, אי אפילו דאָס ברויט אַראָפגעשלעפט אינטערן טיש אַרונטער.
 נאָר אָט איז ער אַצינד אַליין, די טייוולאָנים זיינען גישטאָ, דער
 באַלעבאָס אויך נישט. קעדרייל קריכט אַפער, קיקט זיך אַרום, און
 אַשמיכל באַשיינט זיין פנים. ער ווינקט צו גנביש מיט די אויגן,
 זעצט זיך אוועק אויפן פריצס אָרט און ווינקענדיק צום פובליקום
 זאָגט ער האַלב-שעפטשענדיק:

— נו, איך בין אַצינד אַליין... אָן מיין הער!...

אַלע לאַכן דערפון, וואָס ער איז אָן זיין הער; נאָר אָט גיט
 ער נאָך צו האַלב-שעפטשענדיק, שטיל ווענדנדיק זיך צום פובליקום,
 און אַלץ פריילעכער און פריילעכער אונטערווינקענדיק מיט אָן
 אייגל:

— דעם פריץ האָבן די טייוולאָנים גענומען!...

די אַנטציקונג כּון די צושויער איז אָן אַ גרענעץ. אַ חוץ
 דעם, וואָס דעם פריץ האָבן די טייוולאָנים גענומען, איז דאָס אַרויס-
 גערעדט געווען מיט אַזאָ גנבישער, מיט אַזאָ שפּאַטיש-פּייערלעכער
 מינע, אַז עס איז באַמת נישט מעגלעך געווען נישט צו אַפּלאַדירן.
 נאָר נישט לאַנג געדויערט קעדריילס גליק. ער האָט זיך נאָר-וואָס
 אָפּגעפּאַרטיקט מיטן פלעשל, אַנגעגאַזן זיך אין גלאַז אַריין און גע-
 וואָלט טרינקען, ווי די טייוולאָנים קומען פּלאַצלינק, גובענען זיך
 אונטער הינטער אים אויף די שפיץ פּינגער און גיבן אים אַ כאַפּ
 אונטער די אַרעמז. קעדרייל שרייט מיטן גאַנצן כּוח; פאַר שרעק
 וואָגט ער זיך נישט אויסצודרייען. פאַרטיידיקן זיך קען ער אויך
 נישט: אין די הענט האָט ער דאָס פלעשל און דאָס גלאַז, מיט וועל-
 כּע ער קיין זיך נישט שיידן. אויפרייסנדיק דאָס מיט פאַר שרעק,
 זיצט ער אַפּשר אַ האַלב-מינוט, אַרויסזענדיק די אויגן אויפן פובלי-
 קום, מיט אַזאָ קאָזישן אויסדריק פּין פּח-נישער שרעק, אַז מען וואָלט

באמת געקענט מאכן פון אים א בילד. ענדלעך, טראגן זיי אים, טראגן
 אים אדער; דאס פלעשל טראגט ער מיט, ער פלאגטערט מיט די
 פיס און שרייט, שרייט. זיינע געשרייען הערן זיך נאך פון היוטער
 די קוליסן אפער. נאך די פארהאנג לאזט זיך אראפ, און אלע לאכן,
 אלע זיינען אנטזיקט. .. דער אַרקעסטער הייבט אָן אַ קאָמאָדקע,
 זיי הייבן אָן שטיל, קיים וואָס מען הערט, נאָר דער טאָן
 וואָקסט און וואָקסט, דער טעמפּ ווערט שטאַרקער, עס דערהערן
 זיך ווילדערישע צוקלעפּ איבער די דעקן פון די באַלאַלייקעס. .. דאָס
 איז אַ קאָמאָדקע אין איר גאַנצן פאַרנעם, און עס וואָלט באַמת
 גוט געווען, הען גלינקע וואָלט זי, כאָטש צופעליק, געהערט באַ
 אונדז אין טורמע. עס הייבט זיך אָן אַ פּאַנטאָמינע אונטער דער
 באַגלייטונג פון דער מוזיק. די קאָמאָדקע הערט נישט אויף אין
 פאַרלוף פון דער גאַנצער צייט פון דער פּאַנטאָמינע. עס ווערט
 פאַרגעשטעלט אַ שטוב. אויף דער סצענע אַ מילנער און זיין ווייב,
 דער מילנער פאַריכט אין איין ווינקל אַ געשפּאַן, אין צווייטן ווינקל
 שפינט דאָס ווייב מלאַקס. דאָס ווייב שפילט סיראַטקין, דעם מיל-
 גער גיעצויעטאיעוו.

גיך וועל באַמערקן, אַז אונדזערע דעקאָראַציעס זיינען זייער
 אַרימע. אי אין דער, אי אין דער פּריוועדיקער פּיעסע, אי אין די
 אַנדערע גיט איר צו מער מיט דער אייגענער פּאַנטאָזיע, ווי איר
 זעט מיט די אויגן. אַנשטאַט דער אונטערשטער וואָס איז דורכגע-
 צויגן עפעס אַ דיוואַן אָדער אַ פּאַפּאַנע; אין דער זייט עפעס
 אַזעלכע געמיינע פאַרעוואַנקעס. די לינקע זייט איז גאָר אינגאַנצן
 נישט פאַרשטעלט, און, אַז מען זעט אַרויס די נאַרעס. נאָר די צו-
 שויער זיינען נישט קיין פיל-פּאַדערנדיקע און באַשטייען זיך אויס-
 צומאַלן די ווירקלעכקייט מיט זייער פּאַנטאָזיע, בפרט נאָך, ווען די

(*) אַ קאַלדערע, גיט וועלכער מען דעקט צו אַ פּערד.

אַרעסטאנטן זיינען צו דער זייער פעיק. „אז מען זאגט א גארטן,
 איז א גארטן, א צימער, — איז א צימער, א שטוב — איז א שטוב —
 אלץ איינס, און א סך צערמאָניען איז זיך נישטאָ וואָס.“ סיראַטקין
 איז אין דעם קאָסטיום פון אַ יונג ווייבעלע זייער ליבליעך. צווישן די
 צושייער דערהערן זיך שטילערהייט עטלעכע קאָמפּלימענטן. דער
 מילנער ענדיקט די אַרבעט, נעמט דאָס היטל, נעמט די בייטש,
 גייט צו צום ווייב און דערקלערט איר דורך סימנים, אז ער דאַרף
 אוועקגיין, נאָר אויב דאָס ווייב וועט אָן אים עמעצן אויפנע-
 מען, וועט ער... און ער ווייזט אָן אויף דער בייטש. דאָס וויי-
 בעלע מאַכט אַ לעבן אין דער זייט. דער מאַן גייט אוועק, ווי נאָר
 ער איז הינטער דער טיר, דראָט אים שוין דאָס ווייב גאַנץ מיט
 דער פּויסט. נאָר אַט קלאַפט מען. די טיר עפנט זיך, און עס באַ-
 ווייזט זיך דער שכן, אויך א מילנער, אַ פּויער אין אַ קאָפּטאָן און מיט
 אַ באַרד. אין די הענט העלט ער אַ מתנה, אַ רויטע פּאַטשיילע. דאָס
 ווייבעלע ליכט; נאָר ווי נאָר דער שכן וויל זי אַרומנעמען, דער-
 הערט זיך ווידער אין דער טיר אַ קלאַפּ. ווו טוט מען זיך אַהין? זי
 באַהאַט אים אויף גיך אונטערן טיש און אַליין זעצט זי זיך ווידער
 צום שפּין-רעדל. עס באַווייזט זיך דער צווייטער פּאַרערער: דאָס
 איז דער שרייבזר, אין אַ מיליטערישן אוניפּאָרם. ביז אַצינד איז
 די פּאַנטאַמינע געגאנגען אָן פּאַרווורף, די באַוועגונגען זיינען גע-
 חען זייער פינקטלעכע. מען האָט זיך אַפילו געקענט פּאַרווונדערן,
 קוקנדיק אויף די דאָזיקע אינפּראָוויזירטע אַקטיאָרן, און נישט ווילנ-
 דיק אַ טראַכט טון וויפיל כּוחות און טאַלענטן עס גייען פּאַרלוירן
 פאַ אונדו אין רוסלאַנד, טיילמאָל כּמעט אומזיסט, אין אַ קנעכטשאַפּט
 און אין שווערן לעבן! נאָר דער אַרעסטאַנט, וואָס האָט גע-
 שפּילט דעם שרייבער, איז, מן הסתם, שוין געווען אַמאָל אין
 אַ פּראָווינציאַלע אַדער היימיש טעאַטער, און אים האָט זיך גע-
 דאַכט, אז אונדזערע אַקטיאָרן, אַלע ביז איינעם, פּאַרשטייען גאָר-

נישט זון גייען נישט אזוי, ווי מען דארף גיין אויף דער כצענע
 און ציט טרעט ער ארויס, ווי מען זאגט, עס האבן צרויסגעטרעטן
 פאוצייטנס אין די טעאטערן די קלאסישע העלדן: ער שטעלט א
 ברייטן כריט, און נאך נישט דאבנדיק מיטגעצויגן דעם צווייטן
 כוס, שטעלט ער זיך פלוצלינג אפ און גיט א פארייס ויף צוריק
 דעם גאנצן קערנער, דעם יאָפּ, כוט שטאַלץ זקוק צוים זיך
 און — כאַכט דעם צווייטן טריט. אויב אזא גיין איז גווען קאָ-
 מיט באַ די קלאסישע העלדן, איז עס באַ דעם מיליטערשן שריי-
 בער, אין דער קאָמישער סצענע, נאָך קאָמישער. נאָר אונדער פּוּ-
 ליקום האָט געמיינט, אז, מסתמא דארף טאקע אזוי זיין באַ דעם,
 און האָט די ברייטע כריט פון דעם גרויכן שרייבער צוגענומען
 ווי אַ געשטענעם פאקט, אָן באזונדערער קריטיק ווי נאָר דער שריי-
 בער האָט באַזיין צרויסצויגן ביז אין דער מיט סצענע, האָט זיך ווי-
 דער דערהערט נאָך אַ קלאַפּ: די באַלעבאַסטע האָט זיך ווידער אי-
 בערג שראַקן. וווּ כוט מען אַהין דעם שרייבער? אין קאָסטן צריי-
 ער איז פונקט אָפּן. דער שרייבער קריכט צריין אין קאסטן, און
 דאָס ווייבעלע דעקט אים צו מיט דער דעק. דאָס מאַל באַזווייזט
 זיך אַ גאָס. גאָר אַ באַזונדערער, זויך אַ פאַרליבטער, נאָר פון אַ
 באַזונדערער אייגנשאַפט. דאָס איז אַ בראַוין) און אפילו אין אַ
 קאָסטום, אַן אומאיינגעוואָלטן געלעכטער ווערהערט זיך צווישן די צו-
 שויער. דעם בראַוין עפילט דער אַרעסטאַנט קאָשקין און שפילט אים
 אויסגעצייכנט זיין פיגור איז אַ בראַמינישע. מיט זיינע באַוועגונגען
 דערקלערט ער די גאַנצע שטאַרקייט כון זיין ליבע ער הייבט אויף די
 הענט צום הימל, דערנאָך לייגט ער זיי צו צו דער ברוסט, צום האַרץ;
 ווי נאָר אָפּער ער האָט אָנגעהויבן זיין צערטלעכקייט אויכצוגיין, —
 דערהערט זיך צשטאַרקער קלאַפּ אין דער טיר. לויטן קלאַפּ הערט

כען אז דאָס איז דער באַלעבאַס. דאָס איבערגעשריַקענע ווייב איז
 אויסער זיך, דער בראַמין וואַרפט זיך אין אַלע זייטן, ווי אַן אַפּ
 זעברענטער און בעט, מען זאָל אים באהאַלטן. זי שטעלט אים אויף
 שנעל אונטער דער שאַנק אַרונטזר, און צײַן, פאַרגעסנדיק אים-
 צועפענען, וואַרפט זי זיך צו איר עפינעכץ און שפינט, שפינט, נישט
 הערנדיק דאָס קלאַפן אין דער טיר פון איר מאַן; פאַר שרעק דרייט
 זי דעם פאַדעם, וועלכן זי האָט נישט אין דער האַנט, און דרייט דאָס
 עפינדל, פאַרגעסנדיק עס אויפצוהייבן פון דער ערד. סיראַטקין האָט
 זייער גוט און געלונגען אויסגעדריקט די דאָזיקע שרעק. נאָר דער
 באַלעבאַס האַקט אויף די טיר מיטן פוס, גייט צו מיט דער בייטש
 אין דער האַנט צום ווייב. ער האָט צלץ באַמערקט און נאָכגעקוקט,
 און ווייזט איר באַלד אויף די פינגער, אַז עס זיינען באַ איר באַ-
 האַלטן דריי. דערנאָך זוכט ער די באַהאַלטענע. דעם ערשטן געפינט
 ער דעם שכן און באַגלייט אים מיט קלעפּ פון צימער אַרויס. דער
 איבערגעשראַקענער שרייבער האָט געוּלט אַנטלויפן, האָט ער
 אויפגעהויבן די דעק מיטן קאַפּ און מיט דעם זיך צלײן אויכגעגעבן.
 דער באַלעבאַס שטייט אים אונטער מיט דער בייטש, און דאָס
 מאַל שפּרינגט שוין דער פאַרליבטער שרייבער אונטער אַרנישט
 קלאַסיש. עס בלייבט נאָך דער בראַמין; דער באַלעבאַס זוכט אים
 לאַנג, ענדלעך געפינט ער אים אין ווינקל הינטער דער שאַנק,
 פאַרנייגט ער זיך העפליך פאַר אים און שלעפט אים אַרויס באַ
 דער באַרד ביז אין דער מיט סצענע. דער בראַמין פרוּווט זיך פאַר-
 טייריקן; ער זרייט: „פאַרשאַלטענע“, פאַרשאַלטענער! (די איינ-
 ציקע ווערטער, וואָס זיינען אַרויסגעזאַגט געוואָרן אין דער פאַנ-
 טאַמינע). נאָר דער מאַן הערט אים נישט און רעכנט זיך מיט אים
 אַז אויף זיין שטייגער. דאָס ווייב, זעענדיק, אַז דער ענין דערגייט
 שוין אַצינד צו איר, וואַרפט זי אַוועק דאָס עפינען, דאָס שפינדל
 און לאָזט זיך לויפן פון צימער אַרויס, אַ דוניצע פאַלט אויף דער

ערד אַרפּ, די ארעסטאַנצן לאַכן. אַלע צופּט, צופּט מיך, נישט
קוקנדיק אויף מיר, באַ דער האַנט און ערײַט צו מיר: „זע! דער
בראַמין, דער בראַמין“ און אַליין קען ער אַזש נישט איינשטיין
פאַר געלעכטער. די פאַרהאַנג פאַלט. עס הייבט זיך אָן די צווייטע
סצענע.

נאָר עס איז איבעריק צו באשרייבן אַלע סצענעס. זיי זײַ-
נען געווען נאָך צוויי אַדער דריי. אַלע זײַנען זיי קײַמיש און אויסער-
געווייטלעך פּריילעך. אויב עס האָבן זיי נישט פאַרפאַסט די אַרעס-
טאַנטן אַליין, האָבן זיי ווייניקאַנס אין יעדערער פּון זיי אַריינגע-
לייגט עפעס אייגנס. כּמעט יעדער אַקאַיאָר האָט אימפּאַוויזירט פּון
זיך אַליין, אַזוי, אַז אין די קומענדיקע אָונטן האָט איינער און דער
זעלבער אַקאַיאָר געשפּילט די זעלבע ראָל אַ ביסל אַנדערש. די
לעצטע פּאַנטאַמינע, אַ פּאַנטאַטישע, האָט זיך געענדיקט מיט אַ באַ-
לעט. מען האָט באַגאַבן אַ טויטן. דער בראַמינער, מיט זײַן גרויסער
דינערשאַפּט, זאָגט איבערן קבר פאַרשידענע שפּרוכ, נאָר עס העלפט
נאָרנישט: ענדלעך, דערהערט זיך: „די זון גייט אונטער“. דער
טויטער ווערט לעבעדיק, און אַלע הייבן אָן פאַר פּרייד צו טאַנצן.
דער בראַמינער טאַנצט צוזאַמען מיטן טויטן און טאַנצט נאָר אויף
אַן אַנדערן אָפּן, בראַמיניש. מיט דעם אויך פאַרענדיקט זיך דאָס
טעאַטער, ביזן קומענדיקן אָונט. אונדזערע אַלע צעגײן זיך כּריילע-
כע, צופּרידענע לױבן די אַקטיאָרן, דאַנקען דעם אונט-ר-אַפיציר.
קײן קריגערייען העיט מען נישט. אַלע זײַנען עפעס אויסערגעוויינט-
לעך צופּרידן, עפעס אַיילו ווי גליקלעך, און זיי שלאָפּן אײן, נישט ווי
שטענדיק, נאָר כּמעט מיט אַ רוזן געמיט, — און צוליב וואָס דאַכט
זיך? און דאָך איז דאָס נישט קײן פּאַנטאַזיע פּון מיין איינזילדונג.
דאָס איז וואָר, אמת. מען האָט נאָר דערלױבט די דאָזיקע אַרימע
מענטשן צו לעבן אויף זייער שטייגער, זיך פּריילע, צי מאַכן מענ-
שעלעך צו לעבן כאַטש אײן שעה, נישט ווי אין טורמע — און דער

מעניש ווערט שוין מאַראַליש אן אנדערער, ווען דאָס זאָל זיין נאָר
 אמילו אויף עטלעכע מינוט. . . נאָר אָט איז שוין שפעט נאכט. איך
 גיב אַ ציטער און וואך צופעליק אויף: דער אַלטער זאָגט נאָך אַלץ
 זיינע תפילות און וועט אזוי תפילה טון ביז טאָג; אַלע שְׁלֵפֶּט
 רויק לעבן מיר. איך דערמאן מיך, אז איינשלאַפנדיק האָט ער נאָך
 אַלץ געלאַכט, רעדנד ק צוזאמען מיט די ברידער ווען טעאָאָטער, און
 איך פאַרקוק מיך נישט-וויילנדיק אויף זיין רויק, קינדעריש פנים.
 ביסלעכווייז, דערמאן איך מיך אַלץ; דעם לעצטן טאָג, די יום-
 טובים, דעם דאָזיקן גאַנצן חודש. . . אין שרעק הייב איך אונטער
 דעם קאַפּ און באַטראַכט מיינע שְׁלֵפֶּטדיקע דברים, באַ דער ציטער-
 דיקער טונקעלער שיין פון דעם זנקענעם קאַזשאָנעם ליכט. יך
 קוק אויף זייערע אַרימע פנימער, אויף זייערע אַרימע געלעגערט,
 אויף דער דאָזיקער שרעקלעכער נאַקעטקייט און אַרימקייט, — נונקט
 ווי איך וואָלט מיך געוואָלט איבערצייגן, אז דאָס איז נישט קיין
 פאַרזעצונג פון אן אומגעלומפערטן חלום, נאָר אַ ווירקל כער אמת.
 נאָר דאָס איז אן אמת: אָט הערט זיך עמעצענס אַ קרעכץ; ע.עצער
 האָט שווער די האַנט אַראָפּגעלאָזט זון אַ קלינג געטון מיט די
 קייטן. אַ צווייטער האָט אַ ציטער געטון אין שלאָף און אָנגעהויבן
 רעדן, און דער זיידעשי אויפן אויוון בעט אַלץ פאַר אַלע פראַוואַסלאָונע
 קריסטן: „האַספּאַדי ייסוסע כריסטע, דערנאַרם זיך אינע-אונדז! . . .“
 נישט אויף אייביק בין איך דאָך דאָ, נאָר בלויז אויף עטלע-
 כע יאָר! טראַכט איך, און לאָז ווידער אַראָפּ דעם קאַפּ און פון קישן.